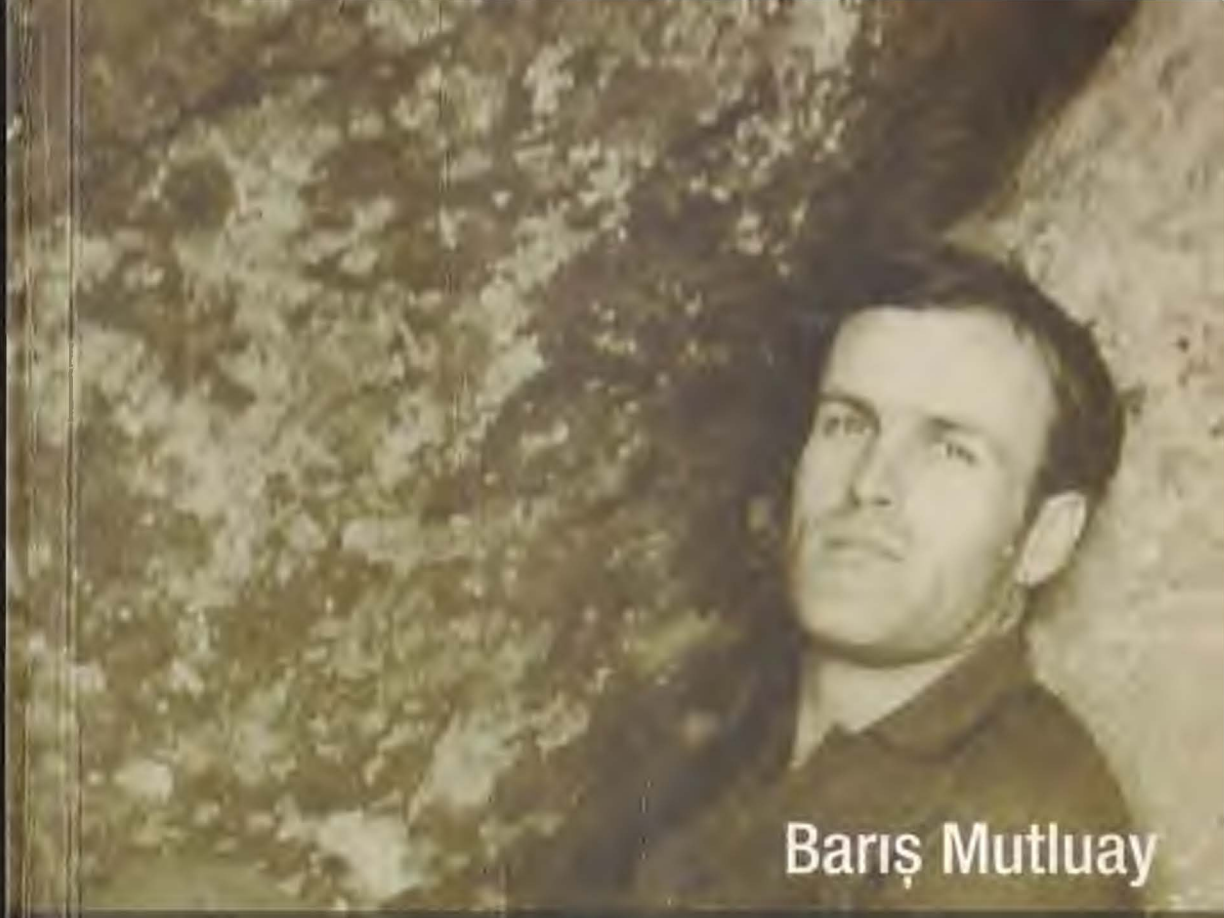

Barış Mutluay

ZİYA YILMAZ

TİP'ten THKP-C'ye Fatsa'dan Türkiye'ye

NOTA BENE

ZİYA YILMAZ

TİP'ten THKP-C'ye
Fatsa'dan Türkiye'ye

Barış Mutluay

NOTA BENE

NotaBene Yayınları

ZİYA YILMAZ

TİP'ten THKP-C'ye
Fatsa'dan Türkiye'ye

Barış Mutluay

Kapak Tasarımı: Canis Döşemeci Başsüllü
Dizgi: Ulaş Akyol

Baskı ve Cilt: Hermes Tanıtım Ofset Baskı Hiz. Kağ. Ltd. Şti. Sertifika No: 14847
Büyük Sanayi 1. Cad. No: 105 İskitler / ANKARA Tel: 0.312 384 34 32

1. Baskı
2014
Ankara

ISBN : 978-605-9020-26-8

www.notabeneyayinlari.com ● facebook.com/NotaBeneYayinlari ● twitter.com/NotaBeneY
© Nota Yayıncılık Matbaacılık Filmcilik Reklam Yazılım Donanım Bilişim San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez (Ankara): Bankacı Sok. 18/1 Çankaya / Ankara Tel: 312 417 05 44
İstanbul Ofisi: Hamalbaşı Sk. Üstündağ İş Merkezi No:14/123 Galatasaray/İstanbul Tel: 212 244 31 61
Sertifika No: 18074

ZİYA YILMAZ

TİP'ten THKP-C'ye
Fatsa'dan Türkiye'ye

Barış Mutluay

NOTA BENE

Barış Mutluay

1981, Ankara doğumludur. Lise eğitimini 1999 senesinde Bahçelievler Deneme Lisesi'nde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden 2007 yılında mezun olduktan sonra, 2009 yılında Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde *Araştırma Görevlisi* olarak çalışmaya başlamış, 2011 yılında *"Türkiye Siyasetinde 'Yeni Sol' Bir Parti Özgürlük ve Dayanışma Partisi"* isimli teziyle yüksek lisansım tamamlamıştır. Doktorasına yine aynı bölüm ve anabilim dalında devam etmektedir.

2006 yılından beri; ağırlığı sosyal, siyasal ve güncel konulardan oluşan projelerde çeşitli pozisyonlarda görev almıştır. Akademik ilgi alanları arasında *Türkiye siyasal hayatı, Türkiye solu, siyaset sosyolojisi, araştırma yöntemleri, teknoloji felsefesi* bulunmaktadır. Çeşitli ulusal konferanslarda bildiri sunumları, akademik dergilerde yayınlanmış makaleleri ve yazılarının bulunduğu kitap bölümleri vardır. Aynı zamanda, güncel siyaset, teknoloji/bilim, sinema, müzik, futbol gibi alanlarda çeşitli günlük gazetelerde ve süreli/süresiz yayınlarda yazıları bulunmaktadır.

E-posta: barismutluay@gmail.com
Twitter: @Baris_Mutluay
Tumblr: barismutluay

On'lar ki; dünyanın son umudu
Soyları tükenmeyen birer şahindirler..

Ne bir adresleri vardır onların
Ne de aşktan başka bir sığınakları...

İçindekiler

Giriş

Ziya Ağabey'e... 13
Kitabın Hazırlanması Üzerine 22
Yöntem Üzerine 25
Sınırlılıklar Üzerine 31
Kitabın Zamanlaması Üzerine 34
Teşekkür 38
Kısaltmalar Dizini 41

Sol Tarih ve Miras Üzerine 43
1960'lara Kadar Sol 44
1960'larda Solun Görünümü ve TİP 45
Bir Sıçrama Noktası Olarak: THKP-C 47

Bölüm I: Fatsa ve Gençlik 53
Çocukluk, Aile ve Fatsa Üzerine 53
Nazım Hikmet ve Sol ile Tanışma 54
Terzi Dükkânı 55
Babam 56
Lise Okumak için Karabük'e Gidiş 57
Yıldız Palas'ta İlk Gece 58
Demir Çelik Lisesi 60
Bir Yıllık Demiryolu İşçiliği ve İstanbul'a Öğrenciliğe 62
Ankara'ya Geçiş 63
Sayıştay'da Memurluk 63
Talebe Yurdunda Müdürlük 64
27 Mayıs 1960'a Doğru 66
555K 68
27 Mayıs 1960 70

1960'lı Yılların Başları ve Yeni Cunta Arayışları 71
1960'lara Dair 74
1960'larda Türkiye'nin Görünümü 75
Türkiye İşçi Partisi 78
Askerlik 81
Fatsa'ya Dönüş 83
Bölüm II: TİP Süreci 87
Fatsa'da TİP'in Kurulması 87
"Yeşil Fatsa Gazetesi" ve Matbaa 88
Mahalle Delikanlılarının Solcu Olması 89
Parti Kendi Kendini Kuruyor 91
Beyceli Köyü Yürüyüşü 92
Tefeciler 94
Saldırıya Uğrayan TİP Fatsa Kongresi 95
Aybar'ın Gelişi 99
TİP Fatsa Kongresi 101
Fındık Mitinglerine Doğru 102
Köylüler Kendi Komitelerini Kuruyor 103
Fındık Mitingi 105
Karadeniz Bölge Mitingi 110
Karakoldan Kaçış 115
Dağ Köylerinde Saklanma 118
Kanaim Dede... 118
Aydınlık Sosyalist Dergi ile Tanışma 121
"Başka Bir Örgütlenme" Aşaması 123
Ertan Saruhan'la Deniz Kenarında Bir An 127
İlerisi için Karadeniz'i Hazırlama 128
Fikri Sönmez'le Kısa Mahpusluk 129

Bölüm III: THKP-C Süreci 131
THKP-C'nin Kuruluş Süreci 131
Cuntacılardan Uzak Durulmalı 132
THKP-C'ye Giden Yol 132
Kesintisiz 136
Dev-Genç'in Konumu 137
Maddi Kaynak Arayışları 138
"Çakmak" Üretimi 139
Bingöl'ün Boş Evi 141
THKO'nun Eylemleri ve Süreci Yavaşlatma Çabaları 142
Ziraat Bankası Küçükesat Şubesi Soygunu 143
Karadeniz'de Kır Çalışması Üzerine Başarısız Bir Anı 145
Başarısız Olan Ziraat Bankası Bahçelievler Şubesi Soygunu 148
İstanbul'da Temaslar 150
Türk Ticaret Bankası Erenköy Şubesi Soygunu 153
Mete Has'ın Kaçırılması ve Maddi Sorunun Bitmesi 155
Doğrudan İlişki Sorunu 156
THKP-C'nin Kamuoyuna İlanı: Elrom Eylemi Hazırlığı 158
Elrom'un Kaçırılması 163
Eylemin Etkisi ve Kararlılık Üzerine 166
Eldeki Parayı Değerlendirme Çabaları 171
Yılmaz Güney'in "Vurguncular" Filmi 172
Elrom Eylemi Sonrası ve Yakalanmalar 173
Yakalanma Anı 174
Sansaryan Hanı ile Tanışma 177
Hüseyin'in Öldürülmesi ve Mahir'in Yakalanışı 178
Sistemin İlk Hücre Tipi Denemesi 179
Maltepe Cezaevi 180

Her Daim "Firari": Ulaş 182
İrfan Solmazer'le 9 Mart ve Sol Cunta Üzerine 183
Mahir'le Karşılaşma ve Mahkeme Süreci 184
İlyas Aydın Muamması 187
THKP-C Kadrolarının Toplanması ve Mahir'in Koğuşa Getirilmesi 188
Tünelin İşleyişi 192
THKP-C Savunma Metni Üzerine 193
Tünelin Sonu Görünüyor 196
Kimler Firar Edecek? 199
Bölüm IV: Firar ve Sonrası 203
Büyük Firar 203
Alternatif Plan 207
Kabataş'ta 2 Saat 209
Saklanılan İlk Evler 210
Bilge Saka'nın Evine Geçiş ve Yusuflara İlk Mektup 212
Akgül Teyze'nin Evi 215
Yılmaz Güney'den Tedarik 216
Yusuf Küpeli ve Münir R. Aktolga'nın İhracı 217
Denizler için Eylem Arayışı ve THKO ile Tamamlanamayan Birleşme Süreci 222
Mahir'in Ankara'ya Geçişi 227
Menekşe Sokakta Çatışma 227
İstanbul'da Kalacak Yer Bulamadık 232
Fmdıkzade: MİT ve Hiram Abas ile Çatışma 235
Ziverbey Sorguları 241
Kızıldere 245
Arkadaşların Ölüm Haberleri 246

Bölüm V: Değerlendirme 249

Geçmişe Bakmak 249

Y. Küpeli ve M.R. Aktolga'nın İhraç Edilmeleri Üzerine 251

12 Mart Sonrası 257

Sonsöz 259

1972-1974 Arası 260

1974 Sonrası 267

10 Eylül Dergisi Üzerine 269

1991 Sonrası 270

Sonsöz 271

Ekler 273

|Ek 1| Ziya Yılmaz'ın 1989 Kuruçeşme Toplantılarındaki Konuşması 275

|Ek 2| Nihat Yılmaz Devrimin Şoförü 279

|Ek 3| Ziya Yılmaz'ın *Yeşil Fatsa Gazetesi*'nde Bulunan Yazılarından Seçmeler 281

|Ek 4| Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Tüzüğü 291

|Ek 5| Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Bildirisi 294

|Ek 6| Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin 1 No'lu Bülteni 299

|Ek 7| Çeşitli Gazete Haberleri 303

|Ek 8| Fotoğraf Albümü 306

Kaynakça 313

Ziya Ağabey'e...

2000 yılının yaz aylarıydı. O zamanki adı ÖSS olan üniversite giriş sınavından henüz çıkmıştım. Sınavım da iyi geçmişti, istediğim üniversiteyi ve bölümü kazanacağıma kesin gözüyle bakıyordum. Bunun içinde kafam epey rahattı. Henüz Haziran ayının ilk günleri olduğu için bütün yazı, yatmak yerine çalışarak geçirmeye karar vermiştim. Birkaç gün çevrede iş bakındıktan sonra aklıma Ziya abinin yeni kurduğu dükkân gelmişti. Teyzem Saliha Yılmaz ile birlikte, 100. Yıl Mahallesinde damacana su satış dükkânı açıyorlardı. *100. Yıl* benim çocukluğumun da geçtiği yerdi, üstelik dükkân Halkevleri şubesinin de yakınındaydı. Üstüne mahalleyi de bildiğime göre bu iş benim açımdan olmuştu bile!

Bu düşüncelerin ertesi gününde hemen dükkâna, Ziya abimin yanına gittim. Dükkân henüz yapılandırılıyordu, satışı yapılacak 19 litrelik sular bile gelmemişti. Lakin dükkânın önünde henüz yeni alındığı her halinden belli olan Ford Transit kamyoneti görünce, dükkânın birkaç güne açılacağı kesin gibiydi. Gayet emin bir şekilde dükkâna girdim, selamlaştım. Hem Ziya abi hem de teyzem beni beklemedikleri için şaşırmışlardı. Ben de bu şaşkınlıklarını fırsat bilip "Ben buraya çalışmaya geldim." dedim. İlk tepkileri *ne, nasıl?* şeklinde oldu. Aman vermeden konuşmaya devam ettim, "Siz şimdi *sucu* dükkânı açmadınız mı, bu suların da arabayla dağıtılması için bir işçiye ihtiyacmız olacak, işte o işçi de ben olacağım." dedim. Teyzem haklı olarak *olmaz bu iş Barış* bakışları gönderirken, Ziya abi bana "Ulan senin ehliyetin var mı?" dedi. "Var tabi." dedim, gayet emin bir edayla. "Madem öyle geç o zaman aracın başına." dedi. Bana "Aracın başına geç." dedi

ama böyle bir aracı daha önce hiç kullanmamıştım, ehliyeti de henüz almış sayılırım. Aracın başına bu tedirginliklerle yürüdük, bir yandan da Ziya abiyi süzüyorum, *benle kafa mı bulacak yoksa cidden mi test edecek* diye. Ziya abiyse hiç renk vermiyordu. Derken arabaya bindik, ben şoför koltuğuna, Ziya abi de yan koltuğa. "Çalıştır bakalım." dedi, akabinde de çeşitli adreslere götürmemi istedi. Bu şekilde 7-8 adres gezdikten, benim mahalleyi gayet iyi bildiğimden ve aracı idare edebileceğimden emin olduktan sonra dükkâna geri döndük. Döndük ama Ziya abide hiç ses yok, iş benim oldu mu olmadı mı emin değilim. Daha deneyimli birisini işe alsalar ve beni de yanına çırak verseler, çoktan kabul durumdayım. Kafamda bunlar varken dükkâna geri döndük ve kısa bir konuşmanın ardından "İş senindir." dediler.

Böylece işe başladım. Birkaç haftada işi sorunsuzca yürütmeyi öğrendim. İş güzel, o koşullarda iyi de maaş alıyorum ama bütün günü tek başıma geçirmekten de sıkılıyordum. Diğer damacana firmalarında iki kişi çalışılmasını bahane edip üstüne bir de "Çok yoruluyorum, hem suları taşı, hem arabayı sür, olmaz böyle!" diyerek söylenmeye başladım. "Başka birisi daha gelsin, ben ayarlarım siz merak etmeyin." dedikten birkaç gün sonra, ne yapıp ne edip kadim dostum Fırat Cebeci'yi işe aldırdım. Fırat'ı önerirken "Ben gelemediğimde Fırat işi götürür." diye ikna etmiştim. Tabii Fırat'ın ehliyeti için henüz yaşının dolmaması bir yana araba kullanmayı bilmediğinin henüz farkında değillerdi. O sorunu da "Nasıl olsa ben öğretirim." diye çözmüştüm kafamda. Tabii Ziya abi bu durumu hemen fark etmiş ama bize hiç ses etmemişti.

Bu şekilde iki kişi olmuştuk. Fırat dostuma da araba sürmeyi o Transit'te öğretmiştim gerçekten. İyi de çalışıyorduk, her Cumartesi akşamı Ziya abi haftalıklarımızı kuruşu kuruşuna veriyordu ve her seferinde istisnasız "Bekleyin, şunu da rakı parası yapın." deyip ek para veriyordu.

Bir vakit daha bu şekilde geçmişti. Fırat'la bir gün dağıtımı bitirdikten sonra dükkâna geldiğimizde Ziya abiyi bir arkadaşıyla sohbet ederken bulmuştuk. Arkadaşı Niğde Cezaevi'nden birisiydi. Ziya abiyi ziyarete gelmişti. Tabii bizi görünce şok olmuştu o arkadaşı.

Karşısında biri henüz 19 olmuş, diğeri 18'ini doldurmamış, saçları uzun, küpeli iki genç görünce hemen sordu: "Abi sen bu gençlere mi emanet ediyorsun işi, arabayı?" şeklinde. Ziya abi gayet rahat bir şekilde "Ne sandın, hem bu gençlere güvenmeyeceğim de ne yapacağım. Bakma sen yaşlarına, başlarına, bu gençler hem işi gayet güzel çeviriyorlar hem de dükkân üzerinden *devrimci faaliyet* yürütüyorlar." demişti. Arkadaşının tam anlamadığını fark edince "Su dağıtmaya gittikleri adresteki her posta kutusuna, kapı altına aşağıdaki Halkevi'nin bildirilerini de dağıtıyor bunlar. Hem işi kotarıyorlar hem de başka işlere bakabiliyorlar. Bunu şimdi sana yap desem yapamazsın, üstelik bunları bana bile söylemeden yapıyorlar." diye ekledi. Bu sefer biz şoktaydık ama bir yandan da *her anlamda* arkamızda durduğu için sevinçliydik.

Ziya abiyi ziyarete gelmiş, başka bir arkadaşıyla olan sohbetlerinde de benzer bir durum yaşamıştık. Gelen arkadaşı, THKP-C sürecinde bulunmuş lakin ardılı dönemde devrimci siyasetten çekilmiş birisiydi. Sohbetlerinin bir yerinde, o günlerde Avrupa Birliği tartışmalarının yoğunluğundan olsa gerek, TÜSİAD'ın yapmış olduğu insan hakları konusundaki bir açıklamayı, epey olumlar bir edayla "Ziya abi, bak görüyor musun bizim 25-30 sene önce söylediklerimizi şimdi bunlar söylüyor." demişti arkadaşı. Ziya abi, önce hafifçe gülmüş sonra konuya ilişkin "Bak arkadaşım, yanımızda kanı deli akan arkadaşlar var, hem de *bu işlerler* uğraşıyorlar. Şimdi bir laf ederler sen de ben de altından kalkamayız." demişti. Hani başkasının yerine utanılan anlar vardır, işte o an tamda böyle bir andı. O arkadaşı da benzer bir duyguyu yaşamış olsa gerek, hemen konuyu kapatmış, başka bir şey söylememeyi tercih etmişti. Ziya abi, o anda arkadaşına başka bir cevap söyleyebilirdi yahut sessiz kalmayı tercih edebilirdi. Ya da konuyu kapatabilirdi. Bunlar yerineyse, arkadaşıyla aynı şekilde düşünmemesine rağmen, sırf aynı dönemden birisi olması nedeniyle, kendisini de işin içine katan ve aslında bizi onure eden bu küçük anı yaşatmıştı. O gün alttan alta bir gurur duymuştuk, hem Ziya abinin tavrı, hem de bize ve duruşumuza saygı duyduğu, sahip çıktığı için...

O dönemlerde belki de en çok yapmak isteyip yapamadığımız şey ise Ziya abiyi *eskilerden* konuşturmaktı. Ne zaman "Abi bir şey

soracağız." deyip "Şu soygun nasıl olmuştu, şu kaçırma işinde kim, ne yapmıştı?" yahut "Firar nasıl gerçekleşmişti?" gibi şeyleri deşsek her seferinde bize kızar ve "Bırakın bu kahramanlık hikâyelerini, soracaksanız adam gibi soru sorun, kuram sorun, tarih sorun!" gibi cevaplar verirdi. Benzer sorularımıza bazen de "Güzellemelerle tarih yazılmaz, *solu* da asla bir macera olarak görmeyin, derdiniz gerçekten bir şeyleri değiştirmekse toplumsal olabilmenin yollarını düşünün." derdi. Ziya abinin "sol magazinciliği" yahut "eskileri anlatarak tüketmeyi" asla istemediğini belki o zamanlar anlamıştık ama "Hızlı koşan at gibi olmayın, sabırlı ve mantıklı olun." dediği şeyi anlayabilmek için bir vakit daha geçmesi gerekmişti.

O dükkânda o kadar çok anımız, sohbetimiz olmuştu ki! Anılarımız ve sohbetlerimiz dışında, Ziya abinin arka çıkmalarına da az şahit olmadık. 19 Aralık 2000 tarihinde gerçekleşen cezaevleri katliamından sonra *dozajı yüksek* protesto eylemlerinden birisinde, kimi polisiye sorunlar yaşadığımızda bize kol kanat geren, yol gösteren yine Ziya Yılmaz olmuştu. Ardıl dönemlerde, kimi başka sorunlarda gördüğüm gibi...

***

Ziya abiyi, son olarak Eylül 2011'de görmüştüm. Kızım Elfin doğalı 15 gün kadar olmuştu ve Dikmen'deki evime, kızımı görmeye gelmişti. Ev epey kalabalıktı, akrabalar, dostlar... Bir fırsat bulup balkona kaçabilmiştik. Kendisine yaz boyu neler yaptığını sormuştum. 2011'in yaz aylarında önce Fatsa'ya oradan da tüm Karadeniz'e bir tura çıktıklarını biliyordum ama ayrıntıları konuşma şansımız henüz olmuştu. Ziya abi de anlattı, Fatsa'dan bahsetti, eski arkadaşlarıyla görüştüklerinden, Fatsa'daki köydeki evde kaldıklarından, sonra da önce Doğu Karadeniz'e gittiklerini, oradan da geri dönüp Kızıldere'ye gittiğinden bahsetmişti. Uzun süren bu Karadeniz gezisinde, gittiği pek çok yerin haberini almıştım ama Kızıldere'ye gittiğinden haberim yoktu. Sordum, "Abi niye Kızıldere'ye gittin?" diye. Ziya abi de, "Arkadaşlarımı göreyim dedim, onca yıl boyunca gitmeyi göze alamamıştım, onları son kez görmek istedim." dedi. Ses tonu duygu yüklüydü. Cümlesini tamamladıktan sonra da gözü daldı.

O kısa anı ve sessizliği yaktığım bir sigara bozdu. Bunu görünce de hemen parladı, sağlam bir küfür sallayıp, "Ulan kızın olmuş yine de sigara içiyorsun, bir de astımın var senin!" diye kızmaya başladı. Tanıdığım, bildiğim Ziya abi yine karşımdaydı.

Belli etmemekle birlikte çok şaşırmıştım, keza Ziya Yılmaz'ın bu biçimde duygusal bir konuşmasına hiç ama hiç şahit olmamıştım. Kızıldere'ye ziyaretine geri döndüm, "Peki öldürüldükleri eve gittin mi?" diye sordum. "Evet." dedi ve ekledi "Hatta o güne şahit olmuş pek çok insanla konuştum, başta konuşmak istemediler ama öldürülenlerin bir kısmının akrabam ve hepsinin arkadaşım olduğunu söyleyince konuşmaya başladılar. Uzun sohbetler yaptık. En çok da muhtarın oğluyla. Evi, muhtarın ihbar etmediğini anlatıp durdu. Bilmiyorum tabii, sonuçta babası, ispiyonculuğu konduramıyor olabilir. Bir yandan da olayın üstünden 40 yıl geçmiş, bu kadar ısrarla ihbarı babasının yapmadığını söylemesi ilginç geldi." Ziya abi konuşmaya devam etti, "Asıl haberse şu Barış, haftaya İstanbul'a muhtarın kendisiyle görüşmeye gideceğim, oğlu görüşmeyi ayarladı. Hatta o istedi. Şimdi Üsküdar'da oturuyormuş. Aslında seni de götürecektim ama şimdi seni kızından ayırmak olmaz." dedi. "Başka görüşeceklerim de var, ben Ankara'ya geldiğimde bir ara vakit ayarla, uzun uzun görüşmemiz lazım, Karadeniz gezimden anlatacaklarım var sana." diye ekledi. Ardından da ses kayıt cihazının nasıl çalıştırılacağını, nelere dikkat etmesi gerektiğini sordu, gösterdim.

O gün, Ziya abimi son kez görmüştüm. Bu görüşmeden 15 gün sonra İstanbul'da solunum yetmezliğinden hastaneye kaldırıldığını öğrendiğimde hemen İstanbul'a gittim. Ziya abi yoğun bakımdaydı. Cezaevi günlerinden miras, astım ve zatürre hastalığını elbette biliyordum ama bir anda yoğun bakıma kaldırılmasına çok şaşırmıştım, bu beklenilen bir şey değildi.

Ziya abi, Kızıldere muhtarıyla görüşme amacıyla İstanbul'a gitti, o süreçte diğer yeğenlerinde kaldı. Muhtarla görüşmek için de Üsküdar'a gitmiş, sahil tarafında bir kahvede buluşmuşlar. Sohbete başladıklarında ise muhtar salonun iç kısmında konuşmak istememiş, havalar da henüz çok serin olmadığı için "Dışarıda oturalım." demiş,

dışarı çıkmışlar. Uzun bir sohbet olmuş olmasına ama dışarıda da çok sert bir rüzgâr varmış, işte tüm konuşma boyunca bu rüzgârı yiyen Ziya Yılmaz, görüşmenin akşamına hastaneye kaldırıldı. Zatürresi nüksetmiş.

İstanbul'da 3 gün kaldıktan sonra Ankara'ya dönmüştüm. Ziya abiden gelen haberler ise sevindiriciydi, yoğun bakımdan çıkartılmıştı. Haberleri diğer akrabalarımdan alıyordum. Moralimin düzeldiği bir gün ise Ziya abi telefon açmıştı. İsimini telefonun ekranında görünce nasıl sevindiğimi anlatamam, hele birde sesini duyunca! "Yeğen nasılsın?" şeklinde açmıştı telefonu. "Abi beni bırak, asıl sen nasılsın? Sesin epey iyi geliyor." dedim. Ziya Yılmaz işte, "Sen beni bırak, -kızım Elfin'i kast ederek- asıl, kızım nasıl?" demişti. Bir süre konuştuk, sesi iyi geliyordu ama son sözleri ise o an şaka gibi gelmişti: "Şimdi beni iyi dinle, ben bir haftaya yolcuyum Barış, eldeki malzemeyi ve içeriği bir tek sen biliyorsun, *şöyle dağınıkmış, bu iş böyle olmazmış* laflarını bırak, anlattıklarım kitap olacaksa sen yapacaksın, yani sana emanet!" dedi. Cevabım doğal olarak, "Abi nereye gidiyorsun, yok öyle gitmeler, hem daha anlatmadığın bir dünya şey var, sonra bu işin rakısı var, balığı var. Hem ne diyeceğim, tam iyileşince seni hastaneden ben Ankara'ya getirsem, kış çökmeden de Fatsa'ya gitsek ya?" şeklinde olmuştu. Aldığım cevap Ziya Yılmaz kararlılığındaydı: "Geç bunları şimdi, dediğimi unutma, sen neyi nasıl toparlaman gerektiğini biliyorsun, benden eyvallah." dedi ve kapattı telefonu. Bu konuşma sırasında Ziya abinin yanında sanıyorum Saliha Yılmaz vardı. Telefonda konuşmamızın sonraki gününde Ziya abi tekrar kötüleşti ve gerçekten de tam bir hafta sonra, 4 Ekim 2011 gece saatlerinde, Süreyyapaşa Hastanesi'nden "Gitti.". Bu konuşma Ziya abinin sesini son duyuşumdu...

***

Ziya Yılmaz'ın cenazesi Fatsa'da, kendi köyünden kaldırılacaktı. Ölüm haberini aldıktan sonra, Ankara'dan Fatsa'ya otobüs kaldırılacağının haberini çeşitli kanallardan duyurmuştum, arkadaşlar da benim telefon numaramla birlikte birkaç haber daha yapıp, yaygınlaştırmışlardı. Fakat benim daha erken gitmem gerektiğinden, kuzenim Ekin Kula ile birlikte kendi aracımla Fatsa'ya yola çıkmıştım. Ankara'dan

yola çıktığımızdan beri peşi sıra arkamdan gelen bir aracın, aslında bizi takip ettiğini, mola amaçlı durduğumuzda fark etmiştim. İkinci mola yerinde de, sivil arabası bizimle beraber durunca yanlarına gidip, "Ne oluyor, hayırdır?" dediğimde aldığım cevap, "Başın sağolsun ama durum böyle, anlayacağın biz de Fatsa'ya geliyoruz." olmuştu. Onca yolu gelmekten kaynaklı pek de mutlu olmadıkları her hallerinden ve bana söylediklerinden belliydi.

Derken, biz akşamüstü saatlerinde Fatsa'ya varmıştık, Ünye yönünden Fatsa'ya girişteki jandarma kontrol noktası ise "Hoş geldin." der gibiydi. Gece yarısı saatlerinde de İstanbul'dan kaldırılan otobüs ve cenaze gelmişti.

Cenaze, öğle saatlerinde Bozdağı Köyü'nden kaldırılacaktı fakat sabah erken saatlerden itibaren ilçeden gelen haberler, durduk yere sıkıntı yaratılacağını belli ediyordu. Bir gün önce kurulan Jandarma kontrol noktası, ilçeye girişin her iki yönünü de kapsayacak şekilde genişletilmişti ve Fatsa dışından gelen tüm araçlara *bak biz buradayız* mesajı vermeye başlamıştı. Bu kontrol noktalarında kimi araçların girişi, çeşitli bahanelerle engellenmiş, cenazeye gelen insanların çileden çıkmasına neden olmuştu. Fatsa'da ikamet eden, polis ve jandarma yetkililerini tanıyanların araya girmesi, "Ortamı iyice geriyorsunuz, bunlara gerek yok." demeleri de pek fayda etmemiş olsa gerek, Hopa'dan gelen gençlerin minibüsünün ilçeye girişine izin verilmemiş, cenaze kaldırılana kadar kontrol noktasında bekletilmesi sağlanmıştı. Öğle saatlerine doğru köye çıkan yolun başına da tam teşekküllü Çevik Kuvvet getirilmiş, yol boyu geleni gideni izler şekilde beklemişti. Bildiğim kadarıyla, *çevik*lerin köyün tam ortasına kadar çıkmamalarında, cenazeye Tolga Çandar, İlyas Salman, -her ne kadar gelememiş olsa bile- Kadir İnanır[1] gibi tanınırlığı olan insanların katılması etkili olmuş. Cenaze sırasında kaç sivil polis olduğunu ise tam olarak öğrenemedik. Kısaca emniyet güçleri kendi kendilerine

[1] Kadir İnanır da Fatsalıdır. Asıl tanışıklıkları ise *Tatar Ramazan* (1990) isimli sinema filmi vesilesiyle olmuştur. 1989 yılında, filmin henüz projesi yapılırken, Kadir İnan, Ziya Yılmaz'ın da hem Fatsalı olmasından hem de çok uzun cezaevi süreci geçirmesinden kaynaklı kendisiyle iletişim kurmuş ve mahpusluğun, cezaevi yaşantısının nasıl olduğuna dair Ziya Yılmaz'dan çeşitli bilgiler edinmiştir. Cenazeye ise sağlık sorunları nedeniyle katılamayacağını bildirmişti.

"Olağanüstü hâl" ilan etmişti Fatsa'da. Malum, konu hem "Ziya Yılmaz" hem de "Fatsa" olunca bu kadar heyecanlanmalarına şaşırmamak lazımdı. Sistem, Ziya Yılmaz'ın *yaşamından* korktuğu kadar, *ölümünden* de korkmuştu. Bu ise yoldaşları, yakınları ve sevenleri açısından elbette başka bir onurdur.

***

Ziya Yılmaz, asla "öğreten adam" olmamıştı. İsimleri, Özgür, Devrim, Eylem, Barış, Ekin, Ezgi, Ulaş, Taylan vb. olan, benim de içinde yer aldığım 12 Eylül ardılı dönemde dünyaya gelmiş kuşak iyi bilir: "Bak biz denedik de ne oldu?" yahut "Bırakın bu işleri artık, o günler bitti, gitti!" ya da "Onlar eskidendi, kendi hayatınıza bakın, bu millet için değmez." türünden pek çok *büyük laf* yıllar boyu kulaklara işlenmiştir. Bu laflar kimilerimiz için *kulağa küpe*, kimilerimiz içinse *bir kulağa giren, diğerinden çıkanlar* oldu. Kendimi bildim bileli, en yakınımdaki insanlardan olan Ziya Yılmaz'dan, buna benzer tek bir laf duymadım. Tersinden bir durumla da karşılaşmadım, Ziya abinin özel bir yönlendirmesine, deneyimlerinden kaynaklı yol göstermesine hiç şahit olmadım. Fakat Ziya Yılmaz'dan öğrendim ben *pratiğin, teoriyle iç içe* olduğunu, *biri olmayınca diğerinin ölü doğacağını*. Kişi örgütlemeye çalışmanın anlamsız olduğunu, örgütlenecekse iş örgütlemenin lazım geldiğini ve iş doğruysa zaten insanların olacağını, mutlaka bir yerlerinden tutacaklarını...

Ve belki en güzeli, bu öğrendiklerimi birkaç sohbetten yahut bilmem ne tartışmasından değil; çocukluğumdan bu yana tanıdığım yıllar içinde, Ziya Yılmaz'ın hayatını gözlemledikçe, günlük hayattaki davranışlarına şahit oldukça, kendi geçmişini paylaşmaya başladıkça öğrendim...

***

Ziya Yılmaz, "Abi" idi. 18 yaşındaki bir genç için de, '78 kuşağından bir devrimci için de "Abi" idi. "Amca" gibi bir sıfat aklıma hiç gelmemişti, kullanan birisine de rastlamamıştım. Yıllar içinde gördüğümde hep bu şekildeydi. Fatsa'daki cenazesinde de aynı şey geçerliydi; farklı kuşaklardan, farklı yaşlardan ve farklı dünyalardan

insanların hiçbirisi *amca* yahut *dayı* demiyordu, "Abi" demeyi tercih ediyordu. Bu durum sadece yaşla ya da sadece deneyimle ilgili değildi, elbette bunların da olduğu bir saygı ifadesiydi. Fakat Ziya Yılmaz 73 yaşında ölene kadar *her daim genç* bir insandı. Yaş bazında kendinden epey genç birileriyle çok rahat iletişim kurabilirdi. Yaşadıklarından, deneyimlediklerinden ötürü asla bir otorite modeli olmamıştı, her dönemin ruhunu anlamak için çaba sarf ediyordu. Bunda da epey becerikliydi. 71 yaşmda bilgisayar öğrenmek için çaba sarf etmekte bir abes görmemişti. Çeşitli sohbetlerimizde internetin nasıl bir dünya olduğuna dair fikir edindikten sonra, misal alternatif bir işletim sistemi üzerine soru sormaktan çekinmiyor, her öğrendiği yeni bilgiyi tartışmaktan keyif alıyordu. İşte biraz da bu gibi örneklerden kaynaklı, Ziya Yılmaz hep "Ziya abi" idi.

Ziya abi genellikle sakin bir mizaca sahipti ama kimi anlarda -tipik bir Karadenizli olarak- aniden coşar, sinirlenir; aynı hızla da sakinleşir ve konu bahsi her ne ise kaldığı yerden devam ederdi. Çok ince ve kendine has bir mizah anlayışına sahipti. Ağırbaşlıydı, kolay kolay paniklemez ve çözüm odaklı düşünmeyi tercih ederdi. Elbette bazı ters huyları da vardı, mesela susmayı tercih ettiği zamanlar karşısındakini *sonsuza kadar susabileceğine* ikna edebilirdi. Bir süre Niğde Cezaevi'nde Ziya Yılmaz'la kalmış olan Mihraç Ural'ın da aktardığı gibi "Bazı insanlarla ilişki kurmamakta ilişki kurmanın bir biçimidir." diyebilir, bu minvalde davranabilirdi.

Vesselam, Ziya abi her şeyden önce güzel hem de *çok güzel* bir insandı. Bu, pek çok insan açısından bir şey ifade etmeyebilir, fakat benim açımdan güzel kelimesinin karşılığı biraz da Ziya Yılmaz'dır.

Onurlu yaşamına saygıyla...

Ve *Ziya Ağabey*'ime özlemle...

Barış Mutluay

Ekim 2011 – Eylül 2014
Ankara

Kitabın Hazırlanması Üzerine

Bu çalışmanın temel amacı, Ziya Yılmaz'ın anlatımlarını belirli bir kronolojik hatta somutlaştırmak-kitaplaştırmak; anlatımlar kapsamındaki kimi olgu ve olayları, dönemin çeşitli tanıklarının anlatımlarıyla zenginleştirmek ve mümkün olabildiğince derinleştirmektir.

Ziya Yılmaz, parçası olduğu tarihi kendi gözlem ve değerlendirmeleri ışığında aktarabilme amacıyla 2008 yılı itibariyle çeşitli girişimlerde bulunmuştu. Öncelikli olarak oto-biyografik bir yöntemle yol almaya çalışmış fakat bundan bir süre sonra vazgeçmişti. Ardından çeşitli görüşmeler aracılığı ile yol almaya çalışmıştı. Anlatımlarının nasıl değerlendirileceği ve somutlaştırılacağı konularında çeşitli endişeler taşımakla birlikte, işe bir yerlerinden başlamanın en doğrusu olduğuna karar kılımş ve anlatımlarının kayıt altına alınmasını kabul etmişti.

2008 yılının Mart ayından 2010 yılının Mayıs ayma kadar, kendi çağrısı doğrultusunda, iki arkadaşıyla gerçekleştirdiği ve kayıt altına aldığı 10 görüşme, yekinde 9 saat 26 dakika 7 saniyedir. Bu görüşmeleri, 2010 yılının Haziran ayında bana ulaştıran Ziya Yılmaz; kayıtların deşifre edilmesinde yardımcı olmamı ve içerik-yöntem konularındaki düşüncelerimi söylememi istemişti. Kayıtların deşifresi tamamlandıktan sonra metin halinde Ziya Yılmaz'a ulaştırmıştım. Ardından da, bu 9 buçuk saatlik kayıtlar hakkında düşüncelerimi, hoşnutsuzluğumu belli eder bir ses tonuyla anlatmaya başlamıştım: Bu görüşmelerin temelde iki sorunu vardı. Birincisi, kayıtlar alınırken fiziki ortama dikkat edilmemişti, haliyle kayıt esnasındaki konuşmaların bir kısmı anlaşılmaz nitelikteydi. Bunda Ziya Yılmaz'ın nefes problemlerinden kaynaklı ses kırılmalarının da etkisi vardı kuşkusuz, lakin görüşmenin

yapıldığı ortamdaki dış seslerin (rüzgâr, çeşitli otomobil gürültüleri, seyyar satıcılar vb.) kayda gireceği gözden kaçırılmıştı. Bu nedenle, özellikle kimi kritik noktalardaki cümleler deşifre edilememişti. Bu teknik sorunun yanı sıra, ikinci ve asıl sorun ise görüşmeler esnasında herhangi bir yönteme başvurulmamış, neredeyse tamamen Ziya Yılmaz'ın anlatması beklenilmişti. Bu durumda da hem Ziya Yılmaz hem de karşısında bulunan arkadaşları gerilmişti. En hafifinden "Benim vaktim az, soru sorsanıza kardeşim!" türünden kimi sert çıkışları kayıtlara da yansımıştı. Asıl sorun ise bu gerginlikten kaynaklı, karşısındakiler de soru soramaz hale gelmişler ya da ikincil hatta üçüncül derecede önem taşıyan bir olay üzerine Ziya Yılmaz'ın epey uzun anlatılar yapmasına müdahale edememişlerdi. İçeriğe ilişkin bir diğer sorun ise herhangi kronolojik bir hat takip edilmemesiydi. Örneğin, 2 saatlik bir kaydın ilk 15 dakikasında 1971 THKP-C sürecinden bahsedilmiş, geriye kalan süre boyunca birbirinden tamamen kopuk şekilde pek çok olaydan bahsedilmişti. Bu bahsedilen olaylar da derinleştirilememiş, kısa kısa anlatılar şeklinde kayda girmişti. 1 saat 45 dakika kadar süren, başka bir tarihte ve mekânda gerçekleşmiş olan diğer bir görüşmedeyse, kayıt Maltepe Cezaevi'nden firar edilmesiyle başlamış, yarım saatlik bir anlatı sonrasında 1967 yılında Fatsa'nın görünümü üzerine devam edip bir anda da kesilmişti. Tüm bu 9 buçuk saatlik görüşmeler boyunca Ziya Yılmaz'a neredeyse hiç soru sorul(a)mamıştı, haliyle aklına ne geldiyse anlatmıştı Ziya Yılmaz. Artı, görüşmelerin geniş bir zaman aralığında, farklı kişilerle gerçekleşmiş olması da belirli bir hattın takip edilmesini engellemişti. Kısaca, buna benzer içerik ve yöntem sorunları ile dolu olan bu kayıtların değerlendirilmesi çok zordu. Bu bağlamda, ilgili kayıtlar ancak başka bir temel kayıt gerçekleşirse, kimi boşlukları doldurmak, desteklemek için kullanılabilirdi, hatta bu bile zordu. Bu düşüncelerimi Ziya Yılmaz'a anlattıktan sonra kendisi de durumdan hoşnutsuz kalmıştı. Bu noktada belirtmem gerekir ki, görüşmelerde bulunan kişilerin iyi niyetine dair en ufak bir şüphem söz konusu değildi, değildir. Aksine, bu insanlar Ziya Yılmaz'm kişisel tarihi üzerinden bir döneme ışık tutmak istemişler, yanlış bilinen kimi şeyleri yahut bilinmeyen kimi tarihi kesitleri aydınlatmayı hedeflemişlerdir. 1960'lar ve 1970'ler sol

dünyasını günümüze aktarmak, bunun için de Ziya Yılmaz'ın yanında olmak istemişlerdir. Lakin belirli bir yöntemin olmayışı, ister istemez bahsettiğim biçimde bir dağınıklığa yol açmıştı.

Deşifreleri tamamlayıp içeriğe ilişkin eleştirilerimi dile getirdikten bir süre sonra, *"Madem beğenmiyorsunuz bir de seni görelim Barış bey, hem ezelden beri sorup durursun 'bu nasıl oldu, şu nasıl gerçekleşti?' diye. Gel o zaman sen yap."* biçiminde tanıdığım ve sevdiğim Ziya Yılmaz tarzıyla topu bana atmıştı. Kendisiyle mülakat(lar) yapma isteğimi uzun süredir biliyordu. Elbette buna çok sevinmiştim, fakat bu sefer de benim zaman sorunum vardı; Ziya Yılmaz'm bu isteği dile getirdiği zaman 2011 yılının Mayıs ayıydı ve ben yüksek lisans tezimi tamamlamakla meşguldüm. Dolayısıyla, tezimi kısa bir süre sonra bitireceğimi ama bu süre zarfında kendisiyle gerçekleştireceğimiz çalışma için, ısınma turları niteliğinde sohbetler yapmak istediğimi söyledim. Böylece, hem diğer çalışmam bittiğinde kafam daha rahat olacak hem de konuya daha hazır hale gelecektim. Ziya Yılmaz da bunu kabul etmiş, 2011'in Haziran ayına kadar kendisiyle 3 saat 15 dakikalık toplam 3 mülakat gerçekleştirmiştim. Son kaydımızdan sonra ise bir süre ara vermeyi kararlaştırmıştık hem eşim doğum aşamasına gelmişti hem de Ziya Yılmaz uzun bir Karadeniz turu yapacağını söylemişti. Fakat ardını getiremedik. Keza, 5 Ekim 2011'de Ziya Yılmaz aramızdan ayrılmıştı.

Yöntem Üzerine

Hayata gözlerini yummadan bir hafta önceki son görüşmemizde *bütün malzemenin bende olduğunu, haliyle bir kitap olacaksa benim yapmamı istediğini* dile getirmişti, Ziya Yılmaz. Böylece elimde bulunan 13 saatlik sesli kayıt ve o günlerde kullanıp kullanamayacağımdan emin olamadığım 4 saat kadarlık görsel kayıtla beni baş başa bıraktı. Benden istediği şeyi, ben kendisinden önce istemiştim lakin görüşmelerim yarım kalmıştı. Sormak istediğim, derinleştirmek istediğim pek çok konu ise noksan kalmıştı. Önceden gerçekleştirdiği kayıtlar ise, anlatmaya çalıştığım üzere çeşitli sorunlar barındırıyordu. Fakat elde başka bir malzeme olmadığına göre bir yerlerden çalışmaya başlamam gerekiyordu, bunun içinde 2011 yılının sonlarına doğru kendime göre bir planlamayla işe koyuldum.

Öncelikli olarak, evvelinde epey şikâyet ettiğim mülakatları yeniden gözden geçirmeye başladım. Kayıtlarda anlaşılmayan bölümler için İstanbul'da bulunan bir firmadan, ses mühendisliği desteği aldım ve ses kayıtlarında anlaşılamayan içeriği asgari düzeye getirebildim. 300 sayfayı aşan sorunlu ve dağınık deşifreleri, uzun sayılabilecek bir zamanda ayırdıktan sonra, *ham veri* olarak çeşitli üst başlıklara ayırdım. Akabinde kronolojik bir dönem ayrımı yaptım ve (1) *Çocukluk ve Gençlik*, (2) *Fatsa ve TİP Süreci*, (3) *THKP-C Kuruluş Süreci* ve (4) *THKP-C Üzerine* isimleriyle genel başlıklarımı oluşturdum. Kendi gerçekleştirdiğim görüşmeleri de bu başlıklar dâhilinde değerlendirdikten sonra, öngördüğüm *son tarihi* aştığımı fark ettim ama araştırmanın ilk aşaması olan Ziya Yılmaz'm anlatımlarını toparlamak tahmin ettiğimden çok daha zorlamıştı beni. Üstelik ana metne

baktığımda pek çok kopukluk söz konusuydu. Tam da bu dönemde görüntülü kayıtları kullanabilme imkânına sahip olduğumun bilgisinin gelmesi, çalışma açısından müjdeli bir haberdi. Böylece, görsel kayıtları da deşifre edip, kimi boşlukları değerlendirebilmiş, kimi yetersiz kısımları da destekleyebilmiştim. Lakin bunun bedeli yine zaman biriminden karşılanmıştı. Çünkü zaten başlı başına sorun niteliği taşıyan mülakatlara belirli bir sistematik kazandırmak beni canımdan bezdirmişken bir de üstüne görsel kayıtları çalışmaya dâhil etmek hepten vazgeçme aşamasına getirmişti. Bu konuyu bir parça daha açmam yerinde olacaktır.

Birincisi, anlatıların sahibi olan kişi ben değildim. Dolayısıyla içeriğe ilişkin herhangi bir müdahale etme hakkına sahip değildim. Öte yandan, farklı tarihlerde, farklı kişilerle yapılmış olan görüşmelerde, doğalında bir şekilde- farklı anlatım biçimleri ve anlatım dili söz konusuydu. İçeriğin, yapılandırılmış yahut yarı-yapılandırılmış mülakat teknikleriyle gerçekleşmemiş olması herhangi bir konunun, mülakatların herhangi bir yerinde olmasına neden olmuş, bir de günlük-konuşma dilinde rahatlıkla anlaşılacak vurgu ve mimikler, ciddi ölçekte bozuk cümlelerin oluşmasına neden olmuştu. Bu noktada da çaresiz bir denge yakalamak zorundaydım: hem Ziya Yılmaz'm anlattıklarına müdahale etmeyecek hem de okuyucu açısından anlaşılır bir dil kurmak, belirli bir kurgu yakalamak... Demek istediğimi, daha anlaşılır kılmak için bir örnek vermem yerinde olacaktır.

17 Mayıs 2009 tarihinde kayda alınmış olan bir görüşmede, Fatsa'da gerçekleşmiş olan fındık mitingler için Ziya Yılmaz şunları dile getirmiştir:

> "Evet, toplantılarımız hep TÖS'de devam ediyor çünkü sayısal olarak başka bir salonun bizi alması mümkün değil. Şimdi orada bir şey yapalım, halk yoklaması yapalım, fiyat dedik işte ne derler ona anket... İşte görüşmeler yapıldı, toplantıda konuşuldu.
>
> Sonra, anket yapma kararı aldık. Şey, yani, şeyler yani köylümüz kendi fındığına ne kadar para istiyor, kaç lira olmasını ister. *(61.04 - 63.48 arası bozuk, anlaşılmıyor)* ... Anket kâğıtlarını hazırladık orada. Yine genel kurulun o anket kararını onayladı. Götürdük matbaaya bastırdık. On bin kadar kâğıdı yeni seçilen komiteye ve onların

ön gördüğü insanlara teslim ettik. Bunlar gittiler tabi köylerde fiyat verdiler köylere, sordular. Bu son toplantımıza geldiğimizde o fiyatlar geldi, köylülerin oluşturduğu fiyatlar geldi. Bu arada belirteyim, bu anket işini çok sevmişti bizim köylüler. Çünkü ilk kez birileri gidip soruyordu onlara. Bu bizim yörede TİP'e bakışı da değiştirmişti, sempati kazandırmıştı. Özellikle partinin ulaşamadığı bölgelerler de çok işe yaramış ve dolayında sevilmişti."

12 Haziran 2009 tarihinde gerçekleşmiş olan başka bir mülakatta ise aynı konuda şunları söylemiştir:

"Derken anket yapma fikri atıldı ortaya. İşte bu anketlerle de köylünün ne istediğini göreceğiz. Şey, yani kaç liralık bir isteği var. Rayiç bedel... Onu yani. O zaman anında iletişimde olmamız mümkün değildi, on bin tane şeyi toplamak.

O kurultayda, toplantıda miting kararı aldık. Miting kararı aldığımız zaman yani bir hafta zaman var mitinge yani pazartesi gününden pazartesi gününe toplanıyoruz biz. Her pazartesi bir genel kurul toplantımız oluyor. Bir haftalık hafta arasındaki komitelerin çalışma şeyleri var. Bu beşinci toplantımızdı, evet bir düşüneyim *(sessizlik)*. Evet, kesinlikle beşinciydi. Şimdi şey aldığımız zaman, miting kararı aldığımız zaman mitingin hazırlanması yalnız köylülerden seçtiğimiz komiteye bırakmadık. Bu arada anketlerden sonra bir değerlendirme toplantısı yaptık ve üreticilerin, köylülerin isteğiyle miting kararı aldık. Onların çalışmasına paralel olarak biz kendi ekibimizi devreye soktuk. Partili arkadaşlarımız hemen hemen 80 tane köyü yeniden taradılar. Bu süreç içerisinde en fazla çalışanlardan bir tanesi de bizim Cecerman'dır. *(Kim?)* Yani dağı taşı yıktı. Oradaki çalışmaları takdire değerdir."

Bu iki anlatının yanı sıra 16 Temmuz 2011 tarihinde Ziya Yılmaz'la gerçekleştirdiğim kendi görüşmelerimde ise şunlar söylenmiş ve yazıya dökülmüştür:

- Z.Y: "Toplantılarımız TÖS'de devam ediyor bu arada, başka da yer yoktu zaten. Başka bir yere hayatta sığmayız. Yan sayısal olarak başka bir salonun bizi alması mümkün değil. Beşincide sayı iyice arttı, tartışıldı, konuşuldu. Ve anket yapma kararı alınmıştı. Bundaki amaç, hem halkın genel tepkisini ölçelim hem de fiyat paritesini netleştirelim. Tabii dert köylü kendi fındığı için kaç lira istiyor, standart bir rakam edinebilecek mi? Toplantıdan sonra, yani şey, işte adını sen söyle... Yahu sende sürekli oraya buraya gidip duruyorsun ya!

- B.M: Anket?

- Z.Y: Ha işte anket. Sonra, karar alındıktan sonra yani, götürdük bizim dükkâna ve bastık.

Aynı zaman kesiti ve konuya değinen, farklı tarihler ve farklı kişilerle gerçekleşmiş ancak birbirini tamamlayan bu üç anlatı ise kitapta şu şekilde birleştirilmiştir:

> Toplantılarımız TÖS'de devam ediyor bu arada, çünkü sayısal olarak başka bir salonun bizi alması mümkün değil. Beşinci toplantının sayısı daha da fazla oldu, görüşler sunuldu, tartışmalar yapıldı ve oradan anket yapma kararı alındı. Hem halkın genel tepkisini ölçelim hem de fiyat paritesini netleştirelim diye. Tabii asıl dert köylü kendi fındığı için kaç lira istiyor, standart bir rakam edinebilmek. Beşinci toplantıda anket kararı alındıktan sonra götürdük matbaaya ve bastık anketleri. 10 bin anketi yeni seçilen komiteye ve onların ön gördüğü yani anket sorularını köylülere soracak insanlara teslim ettik.
>
> Anket işi çok sevilmişti, özellikle köylüler ilk kez böyle bir şeyle karşılaştığı için, fikirleri sorulduğu için, partinin ulaşamadığı kesimlerde dolaylı olarak TİP'e sempatiyle bakar olmuşlardı Fatsa'da. Anketler uygulandı, köylülerin hem düşünceleri hem de akıllarındaki taban fiyatlar alındı. Tabii o zamanlar şimdiki kadar kolay değil iletişimde olmak, hele -yaklaşık- on bin anketi toplamak! Yine de elbirliği ile halledildi.
>
> Anketler geldikten, değerlendirildikten ve bir rapor oluşturulduktan sonraki toplantıda miting kararı aldık, bunu da anketlerden fikri alınan, iradesi konulan üretici köylüler istedi. Bu arada pazartesiden pazartesiye toplanıyoruz biz. Her Pazartesi düzenli olarak. Dolayısıyla miting de bir hafta sonraki Pazartesi olacak. Arada komite ve alt komiteler çalışmaları yapacak ama bu sefer çalışmalarda bir aksaklık olmasın, bir sorun olmasın diye komitelere biz de girdik. Onların çalışmasına paralel olarak biz de kendi ekibimizi devreye soktuk. Partili arkadaşlarımız hemen hemen 80 köyü yeniden taradılar. Bu süreç içerisinde en fazla çalışanlardan bir tanesi de bizim Abdullah Ceceloğlu'dur. Dağı taşı yıktı o hafta, oradaki çalışmaları takdire değerdir."

Kitabın asıl odak noktası olan Ziya Yılmaz'ın anlattıklarının yer aldığı ana metnin önemli bir kısmı bu şekilde oluşturulmuştur. Bu konuya ilişkin avantaj olarak değerlendirilebilecek mesele ise şudur:

Aynı konunun birden çok kere anlatılmış olması, Ziya Yılmaz'ın anlattıkları çerçevesinde konuya belirli bir güvenilirlik kazandırmaktadır. Aynı zamanda, ilk anlatımında anımsayamadığı isimleri, olayları ve olguları, başka tarihlerdeki anlatımları vesilesiyle anımsamış yahut düzeltebilmiştir.

***

Ana metin tamamlandıktan sonra, hem kimi kopuklukları gidermek adına hem de Ziya Yılmaz'ın anlatımlarını desteklemesi bakımından, çoğunlukla dönem tanıklarının kitapları değerlendirilmiş, ilgili görülen yerler kaynak gösterilerek bu kitaba eklenmiştir. Bu çerçevede, Ziya Yılmaz'ın isminin de anıldığı 40'ın üzerinde kitap incelenmiştir. 282 sayısına erişebildiğim *Yeşil Fatsa* gazetesi araştırma kapsammda görülmüş, 1967 yılından günümüze kadar *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazeteleri taranmış, *Ortam*, *Yeni Ortam*, *Kurtuluş*, *Devrimci Yol*, *Atılım* (1974-1980) ve *10 Eylül* dergileri incelenmiş ve ilgili görülen bölümleri bu kitap bağlamında değerlendirilmiştir.

Mahir Çayan ve doğrudan THKP-C üzerine yazılmış az sayıdaki kitabın ana kaynağı olan, THKP-C Davalarının görüldüğü mahkeme tutanaklarını/belgelerini de mümkün olabildiğince kitap kapsammda değerlendirmeye çalıştım. Mümkün olabildiğince diyorum çünkü bu tutanaklar A4 ebadında 3500 sayfa kadardır ve hem daktilo ile yazılmasından kaynaklı hem de on yılların kâğıtları aşındırmasından kaynaklı okumak epey zor olmuştur. Sayfa sayısının çokluğu da göz önüne alındığında, bu belgelerin tümünü ayrıntılı olarak inceleyememiş, ilgili olabilecek kısımları değerlendirmeyi tercih etmiş bulunuyorum.

Çalışma sırasında özel olarak üzerinde durmam gereken bir konu da çeşitli olaylara ilişkin tarihleri bulmak/kesinleştirmek ve çeşitli insanların soyadlarını ya da adlarını bulmak olmuştur. Ziya Yılmaz, anlatım dilinin rahatlığında pek çok insandan ya sadece ilk isimleri ile bahsetmiş ya da sadece soy isimleriyle anmıştı. Özellikle bahsetmek isterim, kişilerin kim olduğunu bulma konusunda en zorlandığım isim "Cecelman" olmuştur. "Cecelman" ismi, kayıtlarda üç kere geçmesine rağmen, herhangi bir kaynakta bu isimde bir devrimciden

bahsedilmiyordu. İnternette yaptığım araştırmalardan da bir sonuç alamamıştım. Akabinde gazete taraması yapmış yine hüsrana uğrayınca, çevremde bulunan insanlara sormaya başlamıştım. Nafile... Ne geçmiş dönemden devrimciler ne de Fatsa çevresinden insanlar "Cecelman" isminde birisini tanımıyorlardı. Lakin Ziya Yılmaz üç farklı yerde bu ismi andığına göre böyle bir insan olmalıydı! Muhtemelen de soy ismiydi. "Cecelman"ın kim olduğunu yaklaşık iki hafta boyunca araştırdım. En sonunda da 1973 yılında yazılmış bir anıdan yola çıkarak "Cecelman"ın kim olduğunu bulabildim: Bu anıda anlatılana göre -ve elbette benimde bildiğim üzere- "Ziya Yılmaz ince bir mizah anlayışına sahipti ve çok sevdiği insanlara çeşitli isimler..." takıyordu. Örneğin, Ulaş Bardakçı'ya "firari" ismini vermişti. Gerek Fatsa TİP sürecinde, gerekse de THKP-C döneminde "Çalışkan ve özverili bir yapıya sahip..." olmasından kaynaklı teyzesinin oğlu Abdullah Ceceloğlu'nu, (Süpermen'den esinlenmiş olması muhtemel) "Cecelman" diye anıyordu! Durumu fark ettiğimde de Ziya Yılmaz'ın ciddiyet kaplı o ince gülüşünü düşünmeden edemedim.

***

Konuya ilişkin bir eleştirim de mazur görülsün. Bir biçimiyle THKP-C ardılı olan yahut dolaylı da olsa THKP-C ile bağ kuran pek çok hareket hali hazırda bulunmasına karşın, bir hareket olarak THKP-C ile ilgili, sürecini, eylemlerini, ideolojik-politik ve stratejik hattını bütünlüklü olarak kapsayan kitap sayısı bir elin parmağını geçmemektedir. Bu kitaplardan en eli yüzü düzgün olanının ise ikinci baskısı 1988 yılında Yar Yayınları tarafından yapılmıştı. Bu tarihe sahip çıkanlar, kendi tarihlerini eksik bırakırsa, *tarihi yeniden yazanlar* da tarihi istedikleri gibi yazarlar...

Sınırlılıklar Üzerine

Bilindiği üzere, anı kitapları genellikle söyleşiler üzerine kurulmuştur. Doğal olarak, konuşmanın bir tarafında sorularıyla söyleşiyi yönlendiren birisi, diğer tarafında ise cevap veren birisi bulunmaktadır. Bu çalışma da aslen bir anı kitabıdır, lakin farklı tarihlerde, farklı insanlarla görüşmelerin yapılmış olması ve belirli bir mülakat tekniğinin olmamasından kaynaklı, soru-cevap çerçevesinde ilerleyen sohbetler gerçekleşmemiştir. Haliyle, bu kitapta belirli bir *söyleşi sorusu* bulunmamaktadır.

Değinmek istediğim ikinci mesele ise, Ziya Yılmaz ile kayıt altına alınamayan kimi sohbetlerimizi ana metnin dışında tutmayı tercih etmemdir. Kayıt almanın mümkün olmadığı anlarda gelişen sohbetlerin bir kısmını "Hatırlayamam, vurguları atlarım vb." kaygılarla en azından not almıştım. İlgili olduğunu düşündüğüm yerlerde, bu notları dipnotlarda değerlendirdim.

Üçüncü bir sınırlılığı ise içerik anlamında, elimde olmayan nedenlerden kaynaklı yaşadım. İçindekiler bölümden de fark edilebileceği üzere, Ziya Yılmaz'ın 1972 yılına kadarki tarihi olabildiğince ayrıntılı olarak ele alınabilmiş ancak 1972 sonrası kısmı az bilgiyle yazılmıştır. Bunun birincil ve temel nedeni Ziya Yılmaz'ın anlattıklarında 1972 sonrasına ilişkin yok denilebilecek kadar az bilginin bulunmasıdır. Bu az bilgi de yine 1972 öncesine ilişkin çeşitli değerlendirmeler biçimindedir.

Ziya Yılmaz'ın siyasal süreci 1972 yılında bitmemişti. 15 yıllık cezaevi döneminde, önceki dönemine göre daha az yoğunluklu olmakla

birlikte, dönemin Sovyetik düşünme ve değerlendirme biçimine yakınlaşmış, 1989-1990 periyodundaysa TBKP[2] sürecine muhalif çizgide politikalar üretmeye devam etmiştir.

1990'ların ortalarına kadar devam eden aktif siyasal hayatma ilişkin pek bir şey anlatmaması, öncelikle zamanla ilgilidir. Kişisel tarihini anlatmaya başladığı zaman ile hayata gözlerini yumduğu zaman kesiti dar bir aralıktır. Öte yandan, özellikle dağınık biçimde gerçekleşen mülakatlarda, pek çok olaya, hem de kronolojik bir hatta bağımlı kalmamanın rahatlığıyla anlattığı pek çok olaya değinmiş, lakin 1972 sonrasına ilişkin neredeyse hiçbir şey anlatmamıştır. Bu duruma ilişkin benim yorumum; *SSCB tezlerini benimsediğini* söylediği sürecin Ziya Yılmaz'da bıraktığı izlerin, TİP ve THKP-C süreçlerine göre daha az olmasıdır. Bu, Ziya Yılmaz'ın 1972 sonrasına ilişkin yaşadıklarının değersizliği, önemsizliği gibi bir anlama gelmemektedir. Ziya Yılmaz'ın anlatıları üzerinde 1972 sonrasına ilişkin oldukça sınırlı bilginin olduğu anlamına gelmektedir. Bu konudaki sınırlılığı, Ziya Yılmaz'ın isminin geçtiği eserlerden, *mümkün olabildiğince* aşmaya çalıştığımı da belirtmek isterim.

***

Kuşkusuz, Türkiye sol tarihinde çeşitli sıçramalar ve kırılmalar meydana gelmiştir. Bu kırılmaların en önemlilerinden birisi de 1970'lerin başında yaşanmış, o güne kadarki sol tarihte olmayan teorik-pratik yaklaşımlar o günlerden sonraki sol tarihin önemli bir kısmını meydana getirmiştir. Bu kırılma dönemi, aynı zamanda bir sıçrama noktasıdır. TİP'ten ayrılan çeşitli çevrelerin oluşturdukları *yeni* örgütlenmeler, 1970'lerin Türkiye'sinde yeni yollar açtığı kadar günümüze kadar uzanan sol geleneklerin oluşmasında da belirleyici olmuştur. Gerek tarih sahnesinden çekilmiş, gerek varlığını sürdüren pek çok sol/devrimci hareket, 1971 dalgasının etkileriyle var olmuştur, var olmaktadır. TİP'ten kopan ve *yeni* bir örgütlenme

[2] TBKP, TSİP ve TKP'nin birleşmesiyle kurulmuştur. 12 Eylül döneminde yurt dışına çıkan Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun Türkiye'ye dönmeleriyle başlayan süreç, 4 Haziran 1990'da Türkiye'nin ilk yasal komünist partisinin kurulmasıyla tamamlanmıştır. TBKP, daha sonra SBP'ye katılmıştır.

olan THKP-C sürecinde etkin olarak bulunmuş ama Cevahir, Çayan ve Bardakçı'nın aksine o dönem öldürülmemiş insan sayısı azdır. THKP-C sürecinin bütün eylemleri ve değerlendirmelerinde bulunan, lider kadrodan gösterilebilecek insan sayısı ise çok daha azdır. Ziya Yılmaz bu insanlardan birisidir.

Ziya Yılmaz'm 1972 dönemine kadar anlattıkları, ardılı döneme göre çok daha ilgi çekici ve içerdiği tartışmalar bakımından çok daha önemsenebilir niteliktedir. Bu açıdan günümüze kadar uzanan etkileri de düşünüldüğünde, Türkiye sol tarihinin önemli bir kesiti olan '71 dalgasının önde gelen aktörlerinden olan Ziya Yılmaz'ın, bu döneme kadar ki anlatıları bu çalışmanın odak kısmıdır ve elbette ilgili tarihi yeniden gözlemleyebilmeye olanak tanımaktadır.

Kitabın Zamanlaması Üzerine

Ziya Yılmaz, içinde yer aldığı tarihi anlatmayı çok öncelerden beri düşünmekteydi. Fakat bu konuda hep bir çekincesi vardı. Çekincesi söyleyeceklerinin arkasında duramayacağı için yahut bir dönem lider kadrosunda bulunduğu THKP-C'nin çeşitli eylemlerini sahiplenmediği için değildi. Kendi ifadesiyle "Nereden ve nasıl başlayacağını tam olarak belirleyememesi." en büyük engeliydi. En az bu konu kadar büyük bir engel teşkil eden endişesi ise zamanın gelmediğini düşünmesiydi. Pek çok insan, haklı olarak *bunca yıl geçmiş, daha da zamanı gelmediyse ne zaman!* diyebilir. Bu minvalde dile gelebilecek sitemkâr bir yorumun haklılığı kadar, Ziya Yılmaz'm bu konudaki endişesi de haklıdır. Çünkü THKP-C ardılı pek çok hareket, siyasal mücadelesine halen devam etmektedir. Ziya Yılmaz, bu konuda parçası olduğu geçmişi sahiplendiği kadar, THKP-C sonrası dönemde kimi noktalarda eleştirel bir yaklaşıma sahip olmuştu ve dile getireceği kimi hususların, inisiyatifinin ve niyetlerinin dışında değerlendirileceğine yönelik imtina etmişti.

Geçmiş dönemin anlatımına ilişkin iki tecrübesi olmuştu Ziya Yılmaz'ın. Birincisi 1978 yılında Uğur Mumcu ile ikincisi 1988 yılında Koray Düzgören ile.

Uğur Mumcu'nun, 1970-1972 aralığında THKP-C bünyesinde çeşitli sorumluluklar almış olan önder ve militanlarla gerçekleştirdiği röportajlardan derlenen ve 10 Ağustos 1978 tarihinde *Cumhuriyet* gazetesinde "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor" başlığıyla yayınlanmaya başlayan 26 bölümlük yazı dizisinde yer almamayı tercih etmişti Ziya Yılmaz. Uğur Mumcu ile fotoğraf çektirmek ve "Geçmişte

"Bireysel terörü umutsuzluk yaratmıştır,,

sorumluluk aldığım bir hareketti, çok daha uzun anlatmak isterdim ama bunun için erken."[3] demecinden başka bir sohbet geliştirmemişti. Uğur Mumcu'nun bu çalışmasında Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Küpeli, Nahit Töreh, Necmi Demir, İlkay Demir, Orhan Savaşçı ve Münir Ramazan Aktolga'nın, *cezaevinden firar etme, Elrom eylemi, İlyas Aydın konusu* gibi kimi sansasyonel olaylara ilişkin aktardıkları bilgiler ve *geçmiş sürece* ilişkin değerlendirmeleri bulunmaktaydı. 1971 dönemine ilişkin değerlendirmelerde ise Orhan Savaşçı ve Ertuğrul Kürkçü dışındaki devrimcilerin temel vurgusu "THKP-C'nin maceracı, bireysel terörizmi besleyen, sol sapmacı, Narodnik vb. bir hareket olduğu." yönündeydi. Hemen belirteyim, bu bana ait bir değerlendirme değildir; yukarıda isimleri anılan devrimcilerle gerçekleştirilmiş röportajlardan gazetede öne çıkartılmış başlıklardır.

2011 yılında üzerinde çalıştığım bir araştırma için zaman zaman Ziya Yılmaz'la görüşüyor, kendisinin de düşüncelerini alıyordum. O günlerde, çalışmam için gazete taraması yapmam gerekmişti ve bahsi geçen yazı dizisiyle karşılaşmıştım. Yazı dizisini okuduktan sonraki günlerde, akraba olmanın ve iki sokak ötede ikamet etmenin imkânlarıyla yanma gitmiştim. Konu konuyu açmıştı, 1972 sonrasına ilişkin gözlemlerinin de bulunduğu, "Neden bu yazı dizisinde

[3] Uğur Mumcu, "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -15: Mahir Bizim Koğuşa Gelmeden Biz Tüneli Kazmaya Başladık. Bu işin Militanı Cihan Alptekin'di", *Cumhuriyet*, s.7, 23 Ağustos 1978.

bulunmadın, röportaj vermedin?" sorusuna Ziya Yılmaz'ın verdiği cevap ise şu şekilde olmuştu[4]: Uğur Mumcu'nun röportajlarına katılmama nedenim Kızıldere sonrasında hem bireysel olarak yaşadıklarımdan hem de hayatta kalan arkadaşlarımdan bağımsız değildi. (...) Bir kere, ben kenarında yer alsam bile, Uluslararası Komünist harekete ve SSCB tezlerine daha yakın durumdaydım. İkincisi açıklama yapan eski THKP-C'li arkadaşlar da birbirlerinden bambaşka çizgilerdeydi, 70'li yılların sonunda birbirimize selam vermenin ötesinde bir ilişkimiz kalmamıştı. Dolayısıyla aynı platformda bir açıklama yapmayı doğru bulmamıştım. Ayrıca Uğur Mumcu'nun başka çalışmalarından bildiğim üzere, 1971 dönemine ilişkin değerlendirme ve tutumu *bunlar iyi çocuklardı ama maceracıydılar* biçimindeydi. Uğur, hem o yazı dizisinden önce hem de 1980'lerde birkaç defa daha benimle görüşme yapmak istemişti, bunları da kibarca reddetmiştim. O günlerin koşullarında, röportajlara katılmama nedenlerim bunlardı."

Uğur Mumcu'ya demeç vermeyen Ziya Yılmaz, 1988 yılında Koray Düzgören imzasıyla, "16 Yıl Sonra Kızıldere" başlığıyla 27 Mart 1988'de *Milliyet* gazetesinde yayınlanmaya başlayan ve 7 gün boyunca süren yazı dizisi için röportaj vermeyi kabul etmişti. Bu yazı dizisinde Abdullah Yılmaz, Ziya Yılmaz, Emrullah Arslan (Kızıldere muhtarı), Hüseyin Arslan (muhtarın kardeşi) ve Ertuğrul Kürkçü'nün açıklamaları yer alıyordu. Yazı dizisinde Ziya Yılmaz'ın açıklamaları 30 Mart 1988 günü "Kızıldere Olmayabilirdi" başlığıyla çıkmıştı. Ziya Yılmaz, bu röportajında dile getirdiklerinin "Bağlamından koparılmış ve kendi tarihini inkâr eden bir anlamla." ön plana çıkartıldığını söylüyordu. Yılmaz, gerçekleştirmiş olduğu görüşmenin tamamının yayınlanmadığı, öte yandan ifade etmediği kimi söylemlerin Ziya Yılmaz adına dile getirildiği için Düzgören'le ciddi problemler yaşamıştı. Bir de bu yazı dizisinin yayınlanmasından kısa bir süre sonra, görüşmeler Koray Düzgören adıyla BDS Yayınlarından basılınca, hem içeriğin deformasyona uğratılması iddiası hem de Ziya Yılmaz'ın onayı alınmadan kitap haline getirilmesi nedeniyle Koray

[4] Soruyu ve Ziya Yılmaz'ın cevabını yazdığım notun tarihi 11 Haziran 2011'dir. Notun devamı "Sonsöz" bölümünde yer almaktadır.

Düzgören'le epey sorunlu bir dönemin geçirildiğine, çocuk yaşta olmama rağmen bizzat şahit olmuştum.[5]

Bu tarihten sonra, TİP ve THKP-C süreçlerine ilişkin herhangi bir demeç vermemiş, geçmişe ilişkin de çok az konuşmuştur. Bu kitap çalışmasına kadar...

***

Ziya Yılmaz'ın hayata gözlerini yummasının üzerinden yaklaşık 3 yıl geçti ve kitap henüz yayınlanabiliyor. Tüm iyi niyetleriyle, Ziya Yılmaz'ı çok seven, akraba ve yakın çevremdeki insanlar kitap çalışmasına ilişkin zaman aralığının sürekli genişlemesinden kaynaklı çeşitli kereler kızgınlıklarını ilettiler. Bu gecikmenin elbette muhatabı bendim, kendilerine verdiğim son tarihi birkaç kere öteledim, ötelemek zorunda kaldım. Bunun çeşitli nedenlerini de bu bölümde anlatmaya çalıştım. Yine de yakın çevreme ve akrabalarıma yönelik bir *özür* borcum varsa, bunu da buradan dile getirmek isterim. Lakin Ziya Yılmaz'ın cenazesi henüz kaldırılmışken *"Madem Ziya sana bırakmış, sen de gelecek aya, olmadı iki aya kalmaz söylediklerini yazarsın. Zaten görüşmeler kaydedilmiş, yapacağın 'sadece' dinleyip yazmak."* diyen değerli bir büyüğüme söylediğimin de halen arkasmdayım:

"Eğer bir kitap olacaksa, bu Ziya Yılmaz *öldüğü* için değil, *yaşadığı* için olacaktır..."

Öyle olmuş olmasını umut ediyorum.

---

[5] İsmet Öztürk, (2010: 29) anılarını anlattığı kitabında, *Mahir Çayan* üzerine yazılmış olan bir kitaptaki bilgilerin yanlış olduğunu, ilgili yanlış bilgilere ilişkin gösterilen kaynağın ise Koray Düzgören olarak gösterildiğine dikkat çekmiştir. Öztürk, Düzgören'in kitabında (1988) bulunan bilgilere ilişkin ise şunları yazmıştır "(...) Ben ne Koray Düzgören'i tanırım, ne isimleri sayılan arkadaşların hepsinin katılımıyla bir toplantı olmuştur, ne "Çerkez Ethem" diye bir adlandırma duymuş ve ne de bana [Düzgören'in kitabında, İsmet Öztürk adına] söylettirilen sözleri söylemişimdir. Bunların birkaçı hariç hiçbiri olmamıştır. Elbette ben nerede ne söylediğimi birebir hatırlayamam ama hiçbir zaman gerçekdışı şeyleri söyleyecek durumda olmadığımı çok iyi bilirim... (2010: 29-30)."

Teşekkür

Öncelikle, çalışmaya başladığım ilk günden bu yana desteğini sunan herkese teşekkürlerimi sunmak isterim. Öte yandan, benim açımdan pek çok zorluk barındıran bu süreçte kimi dostlarımın ve *yol* arkadaşlarımın isimlerini ayrıca anmam gerekiyor.

Uzun bir sürecin ürünü olan çalışma bir nihayete erdiyse, bu biraz da **Yalçın Bürkev**'in sayesinde olmuştur. Çalışmanın kendine has kimi *kişisel* sorunlarında beni sakinleştirmiş, moralimin bozulduğu zamanlarda beni cesaretlendirmiş ve pek çok çıkmazımda bana yol göstermiştir. Dostane desteği bir tarafa, eldeki malzemenin yetersiz kaldığı yerlerde, kişisel gözlemleri ve önerilerini esirgememiş, dönemin kimi tanıklarına ulaşmış ve onların da eleştirilerini almış olan Yalçın ağabeyin editöryal anlamda önerileri olmamış olsaydı, kitap bu halini alamazdı.

Sesli Tarih çalışması kapsamında, 2009 yılında Ziya Yılmaz'la gerçekleştirdikleri görüntülü kayıtları çalışma kapsamında değerlendirmeme izin veren **Dostluk ve Yardımlaşma Vakfı**'na ve hem vakıfla kurduğu aracılığı hem de Ziya Yılmaz'la gerçekleşen mülakatların bir kısmını kendisi yaptığı için **Müfit Sakallı**'ya teşekkür ediyorum. Aynı şekilde değerli eleştirileri için **Yasin Ketenoğlu**'na da teşekkür ediyorum.

Elindeki yazılı ve görsel kaynakları benimle paylaşan teyzem **Saliha Yılmaz**'a, tüm bu süreç boyunca ne *çekerse analar çeker* sözünü bir kere daha doğrulayan ve çeşitli sıkıntıları bana yansıtmamak için elinden gelen çabayı sarf eden annem **Songül Mutluay**'a ve çalışmaya

ilişkin ilgisini ve desteğini hiç esirgemeyen babam **Mustafa Kemal Mutluay**'a da teşekkür ediyorum: hem varoluşları için hem de zamanında girmiş oldukları *yol* için...

Çalışmaya ilk başladığım günlerde, ses kayıtlarının teknik sorunlarına rağmen 17 saati aşan bu mülakatları deşifre eden yakınlarıma teşekkür etmezsem olmaz. Mülakatların büyük bölümünü çözümleyen eşim **Dılan Anaşin Mutluay**, kız kardeşim **Eylül Mutluay Cevahir**, kuzenlerim **Ekin Kula** ve **Ozan Güney Kula**, teyzelerim **Nesrin Yasa** ve **Esin Yasa**... İyi ki vardmız, varsınız...

Benim için varlıkları bile birer destek olan dostlarım **Ayşe Arslan** ve **Tayfun Şakalakoğlu**'nu özel olarak anmam gerekiyor; çalışma vesilesiyle evlerine kurmuş olduğum iki ay süren kamp döneminde, hem *lojistik* destek sağladılar hem de az nazımı çekmediler. İsmini anmam gereken bir diğer kadim dostum **Fırat Cebeci**'dir; 45 yılın aşınma izlerini fazlasıyla taşıyan *Yeşil Fatsa* gazetelerinin okunabilir hale gelmesinde çok desteği olmuştur. Araştırmanın İstanbul kısmında desteklerini sunan arkadaşlarım ve meslektaşlarım **Ebru Zeybek** ve **Ali Çınar**'a da teşekkürlerimi sunuyorum. Hayat dostlarla anlamlı...

Mülakatların deşifresi yapılırken en zor ve özel emek isteyen kısımları sırtlanan, eleştirel fikirlerini benden esirgemeyen, her sıkıntıya düştüğümde kendi sıkıntılarını bir kenara bırakıp beni cesaretlendirmekten hiç vazgeçmeyen dostum, yoldaşım, sevgilim ve eşim **Dılan Anaşin**'e; tüm benliğiyle varoluşun ne kadar mucizevi bir şey olduğunu her an hatırlatan ve bu çalışma için en çok kendisinden vakit çaldığım kızım **Elfin**'e... Ne kadar şanslı bir insan olduğumu her gün yeniden hatırlattıkları için teşekkürler...

2007 yılında, yazarı olduğum bir kitabı **Ziya Yılmaz**'a hediye etmiştim. Kitabın ilk sayfasına da not olarak "*Ne ağabeyliğinden ne de deneyimlerinden şüphe etmediğim Ziya ağabeyime... Bir gün anlatarak aktarması ve paylaşması dileğiyle, sevgilerimle...*" yazmıştım. Çocukluğumdan bu yana, kendisiyle yaşadığım pek çok an mevcuttur, nice yaşanmışlığım, nice paylaşımım... Öte yandan, beklediğim *paylaşım* başkaydı. Sonraki zamanlarda bunu gerçek kıldı, anlattı ve

aktardı. Anlattığı, aktardığı ve paylaştıkları işte bu kitaptır. Teşekkürlerimin en büyüğü kendisinedir.

Kitap satışından payıma düşecek gelirin, 2013 Haziran isyanında *öldürülen* kardeşlerimizden **Ahmet Atakan** ve **Ethem Sarısülük** adına kurulan kütüphaneler başta olmak üzere çeşitli **Halkevleri** şubelerine, yaymevinin belirleyeceği içerik ve miktarda kitap gönderimi şeklinde değerlendirileceğini son not olarak belirtmek isterim.

Kısaltmalar Dizini

555K	5. Ayın, 5. Günü, Saat 5'te, Kızılay'da
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AP	Adalet Partisi
ASD	Aydınlık Sosyalist Dergi
Bkz. (bkz.)	Bakınız
CENTO	Central Treaty Organization Merkezi Antlaşma Teşkilatı
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
ÇKP	Çin Komünist Partisi
Dev-Genç	Devrimci Gençlik
Dev-Yol	Devrimci Yol
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemesi
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DP	Demokrat Parti
EOKA	Ethniki Organosis Kyprion Agoniston Kıbrıshların Milli Mücadele Örgütü
Fiskobirlik	Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
HKPDÖ	Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü
İGD	İlerici Gençlik Derneği
MDD	Milli Demokratik Devrim
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
MLSPB	Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği
MSP	Milli Selamet Partisi
MYK	Merkez Yönetim Kurulu Merkez Yürütme Kurulu
NATO	North Atlantic Treaty Organization Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
PDA	Proleter Devrimci Aydınlık

S. (s.)	Sayfa
SBBA	Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi
SBP	Sosyalist Birlik Partisi
SD	Sosyalist Devrim
SP	Sosyalist Parti
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBKP	Türkiye Birleşik Komünist Partisi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC (T.C)	Türkiye Cumhuriyeti
THA	Türk Haberler Ajansı
THKC (T.H.K.C.)	Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi
THKO	Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
THKP (T.H.K.P.)	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi
THKP-C	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
TİÇSF	Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası
TİİKP	Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi
TİKKO	Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Örgütü
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TKEP	Türkiye Komünist Emek Partisi
TKF	Türkiye Komünist Fıkrası
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TÖS	Türkiye Öğretmenler Sendikası
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSEKP	Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi
TSİP	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TSP	Türkiye Sosyalist Partisi
(y.n.)	Yazarın notu
Yay.	Yayını – yayınları

Sol Tarih ve Miras Üzerine

Şimdi bayrak üstünde salınıyor,
Bize miti değil fikri yetiyor...[6]

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada sosyalist solun tarihi Osmanlı'nın son dönemlerine kadar geri gitmekle beraber 1960'lara kadar *sol*, varlığını silik biçimlerde getirmiştir. Yine 1960'lara kadar sol ve sosyalizm kelimelerinin çağrışımı Rus uşaklığı, din karşıtlığı vb. olumsuzluklar çevresinde algılanmıştır. Bu bağlamda sosyalist pratik, yaşamının büyük çoğunluğunu yasaklanarak, engellenerek yahut engellenmeye çalışılarak geçirmiştir.

1960'larda TİP ile toplumsallaşabilme şansı yakalayan sol, hem sınıfsal bir perspektifi kitlelere ulaştırabilmiş hem de ardılı dönemde gelişimini hızla sürdürecek olan sürecin mayalanmasına zemin oluşturmuştu.[7] 1960'lı yıllarm sonunda MDD-SD yol ayrımına uğrayan

---

[6] *Bandista* grubunun 2009 yılında yayınladığı *De te Fabula Narratur* (Anlatılan Senin Hikayendir) isimli albümünde bulunan *Hiçbir Şeyin Şarkısı* isimli parçanın sözlerinden.

[7] Bu açıdan Fatsa önemli bir örnektir. 1967 yılında birkaç kişiyle başlayan sol süreç, önce TİP üzerinden kitleselleşebilmiş -*Mayıs 1968 Kısmi Senato seçimlerinde, yaklaşık 20.000 seçmenin olduğu Fatsa'da, henüz 1 yıldır varolan TİP oyların %12'sini alarak 3. parti çıkmıştır. Ekim 1969'de düzenlenen Genel Seçimler de ise oy oranını %16'ya çıkarmıştır*- ve çeşitli eylemlilikleriyle *alternatif bir fikrin* yeşermesini sağlamış, THKP-C süreciyle bir sıçrama yaşamıştır. 30 Mart 1972'de imha edilen THKP-C kadroları, Kızıldere'ye geçmeden

sol, 1971 Devrimci süreciyle, öncel dönemde var olmayan yaklaşımlarla başka bir hattı takip etmeye başlamıştır ve 1974-1980 aralığında bir daha yakalayamadığı ölçüde geniş kitlelere ulaşmıştır. Bu açıdan 1960-1980 aralığı, solun altın çağıdır.

1960'lara Kadar Sol

Türkiye'de sosyalizm düşüncesi, gayet silik olmakla birlikte- Osmanlı İmparatorluğuna kadar geriye gitmektedir. Tarihsel anlamda sahneye çıktığı kesitse Kurtuluş Savaşı ve erken-Cumhuriyet dönemidir.

Kurtuluş Savaşı'nın anti-emperyalist niteliği, bir yandan SSCB-Türkiye ilişkilerinin yakınlaşmasını ve SSCB'nin bu savaşı yürüten Ankara Hükümeti'ne zaman zaman doğrudan, zaman zaman dolaylı olarak destek vermesini sağlarken, diğer yandan Türkiye'deki sosyalist hareketin rejimle uyuşma noktalarını da oluşturdu. Bu destek, ta ki Türkiye Cumhuriyeti kurulup, ülke içindeki muhtemel muhalefet odaklarını bastırabilecek güce erişebilene kadar da sürdü.

Kurtuluş Savaşı sürecinde Türkiyeli sosyalistler de Kurtuluş Savaşı'nın anti-emperyalist karakterini ön plana çıkararak desteklediler. 1919'da Şefik Hüsnü (Deymer) öncülüğünde kurulan TİÇSF ve Bakü'de 1920 yılında Mustafa Suphi önderliğinde kurulan TKF ile yeni rejim arasındaki ilişkiler çift yönlü idi. Diğer bir ifadeyle, Ankara Hükümeti'nin de o dönemde sosyalistlere sıcak davrandığı görülmektedir.

Yeni rejim ile sosyalistler arasındaki bu olumlu hava, açık işgalin fiilen/resmen bitmesinden sonra bozulmaya başladı. Lozan görüşmelerinin başladığı dönemlerde, Yeşil Ordu Cemiyeti ve Halk İştirakiyün Fırkası kapatıldı; taraftarları "Gayrı milli faaliyet sevdasında" olmak,

---

önce Fatsa'ya gitmişlerdir. 30 Mart'ta öldürülen 10 devrimciden üçü (N. Yılmaz, E. Saruhan, A. Atasoy) Fatsalıdır. 1970'lerde Devrimci Yol ile sosyalist pratiğe devam eden Fatsa, 1979 yılında yapılmış olan yerel seçimlerde diğer tüm partilerden fazla oy alan Fikri Sönmez ile Belediye Başkanlığı'nı kazanmıştır. Küçük bir Karadeniz kasabasında yeşermeye başlayan sosyalizm pratiği, 1980 darbesinden 2 ay önce "12 Temmuz 1980 Nokta Operasyonu" ile sonlandırılmıştır. Bu operasyondan sonra Fatsa kırsalına çekilen militanların bir kısmı gerilla sürecini başlatmıştır. Nokta operasyonu ile 1984 yılı arasında, çoğunluğu kır gerilla sürecinde olmak üzere- 74 Fatsalı devrimci öldürülmüştür.

"Ecnebi mahfiline casusluk" etmekle suçlandı, bu süreçte *Çerkez Ethem* saf dışı bırakıldı; sonra TKP genel başkanı Mustafa Suphi ve 14 arkadaşı Trabzon açıklarında öldürüldü. 1925 Takriri Sükûn Kanunu ile birlikte de Mustafa Suphi önderliğindeki TKP ve Şefik Hüsnü önderliğindeki TİÇSP kapatıldı ve ünlü "Komünist tevkifatı" başladı.

1925 yılı itibariyle sosyalist partilerin çalışmaları resmen yasaklanmıştı. Fakat hem TKP hem de TİÇSP, faaliyetlerine göreceli küçük gruplar şeklinde illegal olarak devam ettiler. 1945 yılında çok partili siyasal hayata geçişle birlikte çeşitli muhalefet partilerinin kurulmaya başlanması, 1925'den beri illegal olarak varlıklarını devam eden sosyalist parti ve çevrelerin de bir araya gelerek legal bir örgütlenmeye gitmesine neden oldu. Bu amaçla, 20 Haziran 1946'da Şefik Hüsnü Deymer liderliğinde TSEKP ve Hüsamettin Özdoğdu önderliğinde TSP kuruldu. TSEKP, 6 ay sonra 16 Aralık 1946'da kapatıldı. 1950'de DP'nin iktidara gelmesinin yarattığı olumlu havadan yararlanmak isteyen TSEKP tekrar faaliyetlerine devam etmek için örgütlenmeye başlamasına rağmen 1951 yılında yine kapatıldı ve Şefik Hüsnü sürgüne gönderildi.

Temel olarak, 1960'lara kadar Türkiye'de sol hareketin tarihini TKP'nin tarihiydi. Her ne kadar 1925 sonrasında TİÇSP'de varlığını bir biçimde devam ettirmiş olsa da tüm bu süreçte sosyalizmin tek örgütlü politik temsilcisi TKP idi. Dolayısıyla, Marksizm Türkiye sol hareketine tüm süreç boyunca, yani 1920'lerden 1960'lara kadar TKP dolanımında girmişti. 1960'lara kadar Türkiye sosyalist hareketinin ideolojik-teorik zeminini belirleyen de TKP'nin Marksizm yorumu oldu.

1960'larda Solun Görünümü ve TİP

1960'lı yıllar ise başta Avrupa'da olmak üzere neredeyse tüm dünyada ve elbette Türkiye'de de solun yükselme devri olarak tarihe geçti. Özellikle 1961 Anayasası'nın -Anayasa yapıcılarının niyet ve beklentilerinden bağımsız olarak- sağladığı imkânlar yasal düzeyde bir sosyalist partinin kurulmasına olanak tanıyacak düzeydeydi. 13 Şubat 1961'de TİP kuruldu ve partinin kurulmasından kısa bir süre sonra parti genel başkanlığına Mehmet Ali Aybar getirildi.

1960'lı yıllar Behice Boran'ın tabiriyle Türkiyeli sosyalistlerinin yüzlerini dış dünyaya döndükleri bir dönemi ifade ediyordu; kitleler sosyalizmin klasik yapıtlarıyla tanışmaya, Türkiye'nin sorunları üzerine bu çerçevede çözüm önerileri getirilmeye çalışılıyordu ve TİP ile sosyalist hareket ilk defa kitleselleşme şansını yakaladı. Bunun da etkisiyle TİP, TBMM'ye giren ilk sosyalist parti oldu.[8]

1960'ların ortasına gelindiğinde TİP 1. Kongresi'ndeki "Kapitalist olmayan kalkınma yolu" anlayışından, 3. Kongre'de kabul edilen "Demokratik sosyalizm" anlayışına doğru yol alırken (Aren, 1993: 207-247), CHP'de, -başka nedenlerin yanı sıra- TİP ile mücadele edebilmek için "Ortanın solu" politikasını benimsemişti. CHP'nin "Ortanın solu" ve TİP'in "Demokratik sosyalizmi" arasında kalan boşlukta ise 1960'dan sonra yayın hayatına başlayan Doğan Avcıoğlu önderliğindeki *Yön* dergisi ve hareketi duruyordu. Aybar'ın, parlamenter demokratik sosyalizm anlayışı ve siyaset yaklaşımı, kitlelerin beklentilerini karşılayamaz duruma gelince MDD tezleri sosyalist tabanda -ve elbette TİP içinde- önemli bir taraftar toplamaya başladı. *Yön* dergisi tarafından kurgulanan MDD, Mihri Belli tarafından şekillendirildi ve dönemin uluslararası gelişmeleri "MDD'nin zamanının geldiği" kanısını artırdı.

MDD nosyonunun kitleler üzerindeki etkisi ve değiştirilen seçim yasasıyla TİP'in bir sonraki seçimlerde 1965 yılındaki başarısını tekrarlayamayacağının açıkça görülebilmesi, TİP'ten uzaklaşmanın temel nedenlerini oluşturdu. TİP'in kitleler üzerindeki çekiciliğini yitirmesi, aynı zamanda demokratik sosyalizm ve barışçıl yollarla sosyalizmin kurulabileceği tezlerinin de çekiciliğini yitirmesi anlamına geliyordu; 15-16 Haziran işçi eylemleriyse sürecin dönüm noktasını oluşturdu. Kitleler TİP'ten uzaklaşıp MDD'ye yöneldikçe, etki alanı son derece geniş olan Dev-Genç ön plana çıkmaya başladı.

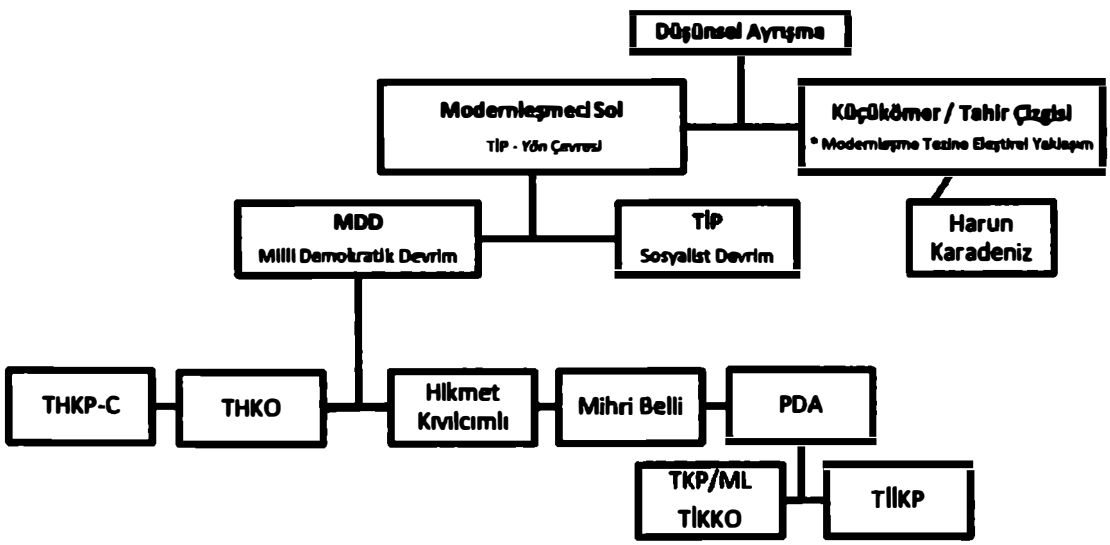
[8] 1965 seçimlerinde 276.101 oyla toplan oyun %3'ünü alan TİP, TBMM'ye 15 milletvekili göndermeyi başarmış ve 1966 Senato seçimleri ile TBMM'de ki milletvekili sayısını 16'ya yükseltmiştir. TİP'in meclise girmesinden sonra ilgili seçim sistemi değiştirilmiş ve 1969 seçimlerinde 243.631 oy almış olan TİP, TBMM'ye ancak 2 milletvekili gönderebilmiştir. TBMM'ye giren ilk sosyalist parti olan TİP'in aldığı oy henüz aşılabilmiş değildir.

DP iktidarlarının açtığı yolda yükselen AP döneminde, dolaylı yollarla Amerika'nın uydusu durumuna gelen ülkede uygulanan yeni politikalar toplum üzerinde sarsıcı etkiler yarattı. Bu dönem aynı zamanda toplumun politikleştiği ve hareketlendiği dönemdi. 1960'lı yılların ikinci periyodunda toplumsal muhalefet kırda, kentte, gençlik ve işçi kesimlerinde yaygınlaşmaya başladı. Bu etkileşim döneminin iki sacayağı vardı: kırsal bölgelere kadar nüfus eden TİP ve hem üniversiteler hem de toplum üzerinde militan bir etkiye sahip olan Dev-Genç.

Bir Sıçrama Noktası Olarak: THKP-C

1970 yılına gelindiğinde, MDD saflarında yer alan ve benzer referanslarla hareket eden çevreler bir yol ayrımına uğradılar. Bu dönemde kurulan hareket ve partiler, günümüze kadar uzanan sol geleneklerinde belirleyicisi konumunda oldular; Doğu Perinçek liderliğinde TİİKP[9], Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Arslan liderliğinde THKO ve Mahir Çayan liderliğinde THKP-C.

Türkiye Solunda Düşünsel Ayrışma (1960-1971)[10]

[9] Ve elbette bir dönem sonra Perinçek grubundan ayrılan İbrahim Kaypakkaya liderliğindeki TKP-ML TİKKO.

[10] (Mısır ve Horuş, 1999: 31)'den oluşturulmuştur.

THKP-C, Türkiye sol hareketi açısından bir eşiktir. Çünkü Mahir Çayan'ın teorik-politik çerçevesini oluşturduğu THKP-C'nin devrim anlayışı öncel dönemlerin mücadele hattından farklı bir yol izlemiş; doğrudan doğruya iktidarı hedef almış ve savaşım ısrarcı bir biçimde sürdürmüştür. Kuşkusuz THKO içinde benzeri bir yorum yapılabilir lakin sonraki dönemlerde THKP-C'yi eleştirel biçimde sahiplenen hareketlerin kitleselliği, deneyimleri ve THKP-C'nin kimi tespitlerinin güncelliği akılda tutulursa hareketin açtığı yolun, çağdaşlarından bir derece farklı bir şekilde konumlanmasına neden olmuştur. Başka bir deyişle, 1974-1980 aralığından bakıldığında, Mahir Çayan tezlerinin ve THKP-C'nin devamı olduğunu dile getiren, kitleselliği bugün bile dile örnek gösterilen Devrimci Yol, Kurtuluş vb. çeşitli "Çayanist" örgütlenmeler var olurken; aynı dönemde ortaya çıkan ve benzeri askeri yöntemleri benimseyen THKO'nun devamı olduğunu dile getiren örgütlenmelerin sayısı çok daha azdır. Bu durumda, THKP-C'nin özgün değerini ve devamlılığını sadece "silahlı propaganda" ve "direngen tarzı" üzerinden açıklamak eksik bir yorum anlamına gelmektedir.

TKHP-C'nin tarihsel bir kırılma odağı olarak değerlendirilmesinin nedenlerin en başında ulaşabildiği ve ilişik olduğu çevreler gelmektedir. Ziya Yılmaz'm anlatımlarından da gözlemlenebileceği üzere THKP-C, *maceracı, sağa-sola rastgele silah sıkan, salt bir gençlik hareketi* değildi. THKP-C'nin kurucu ögeleri farklı kesimlerden geliyordu: işçi hareketi önderlerinden, TİP döneminde Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde kitleselleşebilmiş bölge önderlerinden, askeriye içinde bulunan gizli-devrimci öbeklerden ve öğrenci-gençlik önderlerinden... Kürkçü'nün de ifade ettiği gibi, (2013: 101) "THKP-C'yi kuran sürecin berisinde sosyalist hareket bakımından son derece yaygın bir alan üzerinde ve çok çeşitli toplumsal sınıflar arasmda sürdürülmüş olan 2-3 yıllık bir özgün çalışma" vardı. Özet bir ifadeyle, TİP sürecinden gelen ve TİP'in son dönemlerinde devrimci bir muhalefet yürüten kesimlerle öğrenci hareketinin doğal önderlerinin birleştiren, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde öne çıkan devrimci kadrolar ile bu kadroların bağlantılı olduğu çeşitli sınıfsal katmanları aynı *momente* yönlendirebilen, bir daha hiç bir sol örgütlenmenin

yakalayamadığı ölçüde kitleselleştiği Silahlı Kuvvetler ilişki ağı[11] ile 15-16 Haziran işçi eylemleri ve hareketinden öne çıkan doğal önderlerini bir araya getirebilmiş bir hareketti THKP-C. Belki on binlere ulaşmış bir hareket değildi velakin açtığı yol daha fazlasına ulaşmıştı. Bu açıdan, önder kadrosunda bulunduğu THKP-C sürecinin nasıl oluştuğuna ve geliştiğine ilişkin Ziya Yılmaz'ın anlatımları pek çok ayrıntıyı sunar niteliktedir.

THKP-C'nin ayırt edici yönlerinden birisi de teorik yaklaşımıydı. "Emperyalizmin 3. Bunalım Dönemi", "Kesintisiz Devrim", "Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi", "Suni Denge" gibi tezleri, Türkiye gerçekliği üzerinden biçimlendiren THKP-C, politik hedefler için pratik hattında örgütlenmesine çalışmıştı. Tarihsel bir kırılma odağı olarak THKP-C'nin belki de en belirgin yönü buydu, *bambaşka bir kulvar* açmıştı. Özgün bir teorik-politik yaklaşımla gelecek dönemlere değerli bir deneyim bırakmıştı.

THKP-C, 1972 yılında askeri anlamda yenilmiş ve 1973 itibariyle dağılmıştır. Fakat ardılı dönemdeki tüm eleştirel sahiplenişlerle birlikte yeni bir siyaset biçimi oluşturmuştur. Kuşkusuz, günümüzden bakıldığında bu *yeni* siyaset biçiminin de elbette yenilenmeye ihtiyacı vardır. Fakat bu yenilenme salt bir nostalji üzerinden gerçekleşmemelidir. Aynı şekilde, dönem boyunca farklı biçimlerde beden ödeyen devrimcileri efsaneleştirmenin ve kahramanlaştırmanın ötesinde algılanabilmelidir. Yaratılan gerçeküstü algılar, günümüz Türkiye'si gerçekliği de düşünüldüğünde yeni bir yol açmaya fayda sağlamayacaktır. *Hata yapmaz, asla yanılmaz* minvalindeki tutumlar, sosyalizmi

[11] THKP-C'nin Silahlı Kuvvetler bünyesinde yakaladığı ilişki ağı, 2000'li yılların sonunda, *sivil demokratikleşme* adı altında gelişen süreçte sıklıkla vurgulanmıştı. Örneklerine rahatlıkla ulaşılabilecek, "Ergenekon örgütlenmesinin ve cuntacılığın bir ucunun, -sahip olduğu ilişki ağı nedeniyle- THKP-C üzerinden şekillendiği" pek çok kereler dile getirilmiştir. Gerek Ziya Yılmaz'ın anlatıları gerekse de THKP-C önder kadrosunda bulunmuş diğer devrimcilerin açıklamaları durumun bu olmadığını göstermektedir. Aksine, 8-9 Mart Cunta girişimine karşı en uzak durmuş, tepkisel yaklaşmış ve sol görünümlü bir cuntaya karşı "Krizi derinleştirmek" adına hazırlık yapmış tek hareket THKP-C olmasına rağmen, bu söylemin sıklıkla dile getirilmesinin altında -diğer nedenler bir yana- şüphesiz THKP-C'nin kurmuş olduğu geniş ilişki ağının da etkisi vardır. Öte yandan, bu deformasyonun yaratılmasında kimi sol çevrelerin ve sol-liberal düşünürlerin "Desteğini" de göz önünde tutmakta fayda vardır.

toplumsal bir alternatif olarak kurgulamaya neden olamayacaktır. Aksine, niyetlerden bağımsız olarak, toplumsal bağları daralan çevrelerin daha da daralmasına neden olacaktır, yıllar boyu olageldiği üzere...

Kitapta bulunan sayısız örnekten de görülebileceği üzere, bu devrimciler *insan*dı; antik kahramanlar değil. Gülen, ağlayan, şakalaşabilen, elbette hata yapabilen... Eğer ki *bu tarih bizim* ise, belki tam da bu yüzden *bize miti değil fikri yetiyor* demek gerekiyor.

Daha *güzel* bir dünya ve ülke için yaşamım devrime adamış tüm devrimcilere...

ZİYA YILMAZ

TİP'ten THKP-C'ye
Fatsa'dan Türkiye'ye

Bölüm I: **Fatsa ve Gençlik**

Bölüm II: **TİP Süreci**

Bölüm III: **THKP-C Süreci**

Bölüm IV: **Firar ve Sonrası**

Bölüm V: **Değerlendirme**

Bölüm I

Fatsa ve Gençlik

Çocukluk, Aile ve Fatsa Üzerine

Benim nüfusta kaydım 1938 olarak gözükmektedir. Tam tarihi bilmemekle birlikte, 1938[12] yılında doğmuş olmam muhtemel. Erzincan depremi 1939'da oldu, kendi kaydımı ben oradan tutuyorum. Daha doğrusu bizim ebeveynler oradan tutuyorlar. O zamanlar bir yerlere tarih atmak pek yokmuş, en azından taşrada, köylerde yok. Bu büyük deprem zamanında bizim amcalarımızla müşterek bir evimiz varmış köyde. Köydeki evlerin yapısı ahşap ağırlıklıdır ama zemin kısmı taş yapıdır; hâlen de öyledir. Depremde ev yıkılmış, yani ölümle ilk burun buruna geldiğim zaman bir anlamda beşikte olduğum zaman (gülerek). Oradan kurtulmuşum. Doğum tarihimin 1938 olduğunu da buradan anlıyorum, bu depremle ilgili anlatılanlardan biliyorum.

Ordu ilinin Fatsa ilçesinde, Bozdağı Köyünde dünyaya geldim. İlkokulu ve ortaokulu Fatsa'da okudum. Benim zamanımda Fatsa'da lise olmadığı için okumak için Karabük'e gitmiştim. Sonra üniversite okumak için önce İstanbul'a sonra Ankara'ya. Yani liseye başlamamla

[12] Nüfus cüzdanında belirtilen resmi doğum tarihi 19.03.1938'dir.

üniversiteyi bitirip, askerliği de aradan çıkarana kadar düzenli olarak Fatsa'da kalmadım. Sonra TİP'in faaliyetlerini hızlandırmasından sonra tekrar Fatsa'ya geldim ve 1972 yılına kadar da bir ayağım hep Fatsa'da oldu.

Nazım Hikmet ve Sol ile Tanışma

İlkokulu Fatsa'da okudum. İlkokulu Fatsa'da okurken bizim çok önemsediğimiz, sevdiğimiz bir Fransızca hocamız vardı, Topaloğullarından. Topaloğlu ailesi Fatsa'nın oldukça etkin ailelerinden bir tanesiydi, halen de öyledir. Bizim köyümüze de komşu köydendirler. Şimdi ki yeni adını bilmiyorum ama eski adı Çaltımar[13] idi. Bizim köyün ismi de Bozdağı. Onların köyü oldukça zengin ve toprağı bol bir köydü, diğer bir ifadeyle ağa takımıydı. Bu Topaloğlu, yani Fransızca dersleri veren Topaloğlu, *yüz ellilikler*[14]dendi. Bunlar DP zamanında peyderpey yurda döndüler. Bunun da ekonomik durumu çok zayıf olduğu için Fatsa'ya geldi. Kendi sülalesi [Topaloğulları ailesi], bunlara pek itibar etmedi. Orada Dumlupınar İlkokulu'nun yanı başında bir ahşap evde ders vermeye başladı, Fransızca dersleri. Ondan ders alıyorduk. Solcu bir hoca değildi ama üzerimizde belirli bir etkisi vardı. Yani solcu olmamakla birlikte Fatsa gibi bir yer için entelektüel birikimi yüksek sayılırdı, haliyle hayata, dünyaya, memlekete ilişkin aklımıza ne gelirse bu hocamıza sorardık.

1954 seçimleri olsa gerek, birisi kürsüde DP'nin aleyhinde Milli Eğitim Bakanı Tevetoğlu'na hitaben "Nazım Hikmet hayranı seni, kayışı belinden çıkararak, yağlı kayışlarla asacağım." diyordu. Ben Nazım Hikmet sözünü ilk defa orada duydum. Her bakımdan konuşabildiğimiz, soru sorduğumuz bizim hocaya Topaloğlu'na gittim sordum, "Kimdir, neyin nesidir bu Nazım Hikmet, niye böyle deniliyor?". O da anti-komünist olduğu için pek doğru cevap vermedi bize ama yurtdışına kaçtığını, *onların* gözünde vatan haini olduğunu falan anlattı. Tabii o gün benim açımdan pek olumlu olmayan bir cevaptı, çok da tatmin

[13] "Çaltımar-ı Aliyye" köyünün yeni ismi Ardıç'dır.

[14] *Yüzellilikler*, 1924 yılında çıkarılan bir yasayla, Kurtuluş Savaşı sırasından düşman işbirlikçisi olarak görülen, çoğunluğu tanınmış ve varlıklı kişilerden oluşan ve savaş sonrası Türkiye'den sürgün edilenlere verilen isimdir. Lozan Antlaşması gereği, sürgün edilebilecek insan 150 ile sınırlandırılmıştır.

olmamıştım. Halkevlerinde büyük ağabeyler vardı, gittim onlara sordum. Onlarda tatmin edici cevap verememişlerdi.

Başka bir zamanda, birisi -şimdi kim olduğunu anımsayamadım- kürsüde Nazım Hikmet'in bir şiirini okumuştu, tabii biz sonradan öğreniyoruz. Birileri bu durumu fark etmiş. Derken, hakaretler, küfürler başladı. *İn aşağı, seni sahtekâr* gibi bir şeyler söylenmişti. Biz yine anlam veremedik ama bu sefer daha ısrarcı sorduk, hocamız da o sinirle başladı bu sefer, "Asıl hain bunlar, memleketi satıyorlar parça parça." gibi şeyler söyledi. Nazım'ı da o zaman gerçek kimliğiyle bize anlattı. "Böyleyken böyle; gelmiş geçmiş en büyük şairlerden bir tanesi ama bugünlerde bunu dilinize almayın, sizin için sakıncalıdır." demişti. Solla ilk kez tanışmam aslen bir merak üzerine gelişti.

Terzi Dükkânı

Derken ilkokulu bitirdim. Ortaokul bizim zamanımızda yeni açılmıştı, yani doğru dürüst ilk mezunlarını vermemişlerdi. Ortaokula büyük abim zaten gidemez, gitme imkânı söz konusu değildi. Küçük abimin zamanında da henüz ortaokul yoktu. Yani bana yetişti ortaokul. Böylece ailede ilk ortaokula başlayan bendim.

Fatsa küçük bir yer, o dönemlerde de gidip gelinecek, şimdinin deyimiyle *takılacak* pek yer yok. Bizim de genellikle gidip geldiğimiz yer ya terzi dükkânıydı ya da kunduracının dükkânıydı, benim ortaokul dönemlerimde. Evimizin yanı başında Mersinliler[15] vardı, kundura işleri yapıyorlardı, genellikle onların yanında otururduk, konuşurduk. Bir de benim eniştemin kardeşlerinin terzi dükkânı vardı. Nazım Dervişoğlu[16] ve Niyazi Dervişoğlu diye iki arkadaş. İşte Fikri (Sönmez)[17]

---

[15] Ordu'nun Perşembe ilçesine bağlı bir köydür.

[16] Terzidir ve Fikri Sönmez'in ustasıdır.

[17] "Terzi" Fikri. 1967-1971 aralığında TİP'in çalışmalarında, özellikle hitabet konusunda öne çıkmış Fatsalı devrimcidir. THKP-C 3 No'lu davasında 146/3. maddesi çerçevesinde hüküm giymiş, 1974 affıyla cezaevinden çıkmıştır. Ardılı dönemde Devrimci Yol'a katılmış, 1979-1980 aralığında Fatsa Belediye Başkanlığı yapmıştır. 11 Temmuz 1980'de gerçekleştirilen askeri "Nokta Operasyonu" ile görevinden uzaklaştırılmış ve tutuklanmıştır. 4 Mayıs 1985 günü cezaevinde geçirdiği kalp krizi nedeniyle yaşamını yitirmiştir. Devrimci Yol'un adayı olarak, Fatsa Belediye Başkanlığı yaptığı dönem, sosyalist bir yerel yönetim deneyimi olarak pek çok araştırmaya vesile olmuş, kısa süren başkanlığı döneminde gerçekleştirilenler Türkiye sol tarihi açısından model sayılmıştır.

de orada çıraktı. O dönemden kalma dostluklarımız vardır, hem Fikri ile hem de Nazım'lar ile. Tabii o dostluk oluşmadan önce az kavga etmişliğimiz de yok değil, önceleri birbirimizle hasım olduk, mahalle kavgaları yapmıştık, ciddi şekillerde birbirimizi yaraladığımız zamanlarda olmuştu (gülerek).

Sonra kavgalarımız bitti neyse ki, çünkü ne onlar bizi mahalleden atabiliyor ne de biz onları, çocukluk işte. Derken ortaokulu bitirdim. O aralar babam birdenbire hastalandı.

Babam

O dönemlerde terziliğin modası geçmeye başladı, getirisi olmuyordu. Babam da zahireciliğe başladı. Ben de yaz aylarında babama yardım ediyordum. O arada büyük abim askerdeydi. Küçük abim de askere gitmek üzereydi. Biz Nihat'la (Yılmaz)[18] yaz aylarında babamın dükkânında çalışıyorduk. O zaman buğday ve mısır satardık. Her hafta en azından 30-40 ton mısır satılırdı. Yani Nihat'la ikimizin elinden 30-40 ton mısır geçerdi. Köylünün torbasına çuvalına dolduracağız, boşaltacağız, kantara koyacağız, tartacağız filan derken hesaplayıp parasını alacağız. Üzerimizde yelekler vardı, paraları sağa sola tıkıştırırdık. Sonra eve gider hesabı tekrarlar, babamıza verirdik kazancı. Enteresan yıllardı tabii. 1950'lerden sonra buğday ithalatı meselesi ortaya çıktı, bilen bilir. Bu ithal buğdayları köylülere dağıtıyorlardı, köylüler bunu alıp satıyorlardı. Böyle bir ticaret de başlamıştı. Tarımcılığım öldürülmeye başladığı zaman dilimi de aslen bu yıllardır, Menderes ve DP iktidarları. Sonrasında da tarım işi yavaş yavaş ölmeye başladı.

O arada babam hastalandı. Büyük abim de askerden henüz gelmişti. Askerden sonra Fatsa'da durmak istemiyordu. Babamla uzun bir iş seyahatine çıktı bunlar. Ta Zonguldak'a, Karabük'e kadar gitmişler. O seyahatte abim iş bulabileceği için, babama Karabük'te kalmak istediğini söylemiş. Babam da "Tamam." demiş, sonra babam tek başına Fatsa'ya geri dönmüştü. Tabii rahatsızlığı ilerliyor bu arada babamın.

[18] Ziya Yılmaz'ın amcasının oğludur. Kamyon şoförü olmasından kaynaklı "Devrimin Şoförü" olarak anılmıştır. Fatsa TİP sürecinde aktif olarak bulunmuştur. Ardılı dönemde THKP-C'li olmuş ve 9 yoldaşıyla birlikte 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürülmüştür. Ziya Yılmaz'ın, Nihat Yılmaz'la ilgili yazısı için *bkz.*: |Ek 2| Nihat Yılmaz: Devrimin Şoförü.

Sonra tedavi olmak için bir yerlere gidiyor. Bizim ise ne hastalıktan haberimiz var ne de tedaviye gittiğinden.

Ben de ortaokulu bitirmek üzereyim. Benim için lise de düşünülüyor ve Trabzon'a yatılı gitmem neredeyse kesin gibi, karara varmış büyükler ama kaydımızı yapma imkânımız yok. Çünkü o zaman zarfında babam yok, tedavi olmak için gitmişti. İşin kötüsü babama dair hiç haber yok, izini bulamıyoruz. Neyse, büyük abime telgraf çektik, "Babamız yok." diye. Bunun üzerine abim kalkıyor İstanbul'a gidiyor, hastane hastane dolaşıyor, kayıt yok kuyut yok, elinden geldiğince dolanıyor uzun süre. Artık umudunu kestiği, geri dönmeyi düşündüğü günlerde, hastanenin tekinin koridorunda babamı bir sedyenin üzerinde ameliyata girerken görüyor. Babam bitmiş zaten, orada abim öğrenmiş durumu: Mide kanseri. Abim konuştuktan sonra, babam hem seviniyor hem de "Beni Fatsa'ya götür." diyor. Abim de babamı getiriyor, sonra kendisi tekrar Karabük'e gidiyor. Abim geri gittikten on gün kadar sonra babam öldü.

Lise Okumak İçin Karabük'e Gidiş

Babam ölünce Trabzon'a gitme durumum da ortadan kalktı. Mecburen abimin yanına gideceğim, Karabük'te lise var. Demir Çelik Lisesi, fabrikayla ilişkili. O liseye gönderecekler beni ama abim Karabük'e tam olarak yerleşmiş durumda değil, daha doğrusu kendi ailesini henüz Karabük'e götürmemiş. Onun için daha ne olacağı kesin değil, kalıp kalmayacağı meçhul. Abim ilkokul mezunu. Devlet Demiryolları'nda işe girmiş durumda ama kalifiye işçi değil. Abimin asıl bildiği iş terzilik ama Demiryolları'nda tamir işçisi olarak depoya alınmış. Yani abim kendi önünü göremez durumda ama benim de başka çarem yok, mecburen Karabük'e gideceğim. Derken abim liseye kaydımı yaptı. Fakat Karabük'e ben yalnız gitmek durumundayım ama oraya nasıl gidilir bilmiyorum. Pek bilen de yok. Hayatımda hiç uzun yola çıkmışlığım olmamış o zamana kadar. Önceden bir iki defa Samsun'a gitmişliğim var ama yanımda babam vardı.

O zamanlar seyahat etmek oldukça zor, Fatsa'dan Samsun'a bile dört saat kadar sürüyor. Neyse, bana Fatsa'dan tarif ettiler; "Önce

Samsun'a gideceksin. Samsun'da, Ankara yönünde Irmak İstasyonu var, orada otobüsten ineceksin, sonra trene bineceksin, trenle de Karabük'e gideceksin." diye. Tarif etmesine ettiler ama Karabük-Ankara tren yolunda makas vardı o zamanlar, onu kimse söylemedi bana! Orada inip, başka trene binmek gerekiyormuş. Tabii bilmiyorum da yol ne kadar çeker, zaten in-bin derken zaman mefhumum da karışmış durumda, o kafayla bir baktım Ankara'dayım!

Ankara'ya vardığımda akşam olmuş durumda ve sabaha kadar vasıta yok. Ankara'da eski garajların olduğu yerde *Yeşilova* isimli bir otel vardı. Hiç unutmam, bina da hakikaten çok kötü bir yeşildi. Amelelerin -ki o zamanlar tüm işçi kesimleri için amele tabiri kullanılırdı- kaldığı bir otelmiş. Otelde de yer yoktu, hoş zaten param da yetmiyor böyle 2-3 kişilik odaya. Otelci, büyükçe bir odaya çıkardı beni. Baktım 35-40 yatak yan yana serili şekilde, kalanların çoğu uyuyor. Üç beş kuruşa bir yer de bana kiraladı otelci. O kadar insanın içinde kalmaya korktum tabii. Yaşım küçük, öyle hiç soyunmadan, benden ağır koca tahta valizim kucağımda uyumadan durdum. Sabah olunca da hemen Zonguldak'a bilet alıp yola çıktım. Ankara Zonguldak arası eski yol çok virajlıydı, sürekli sallanıyorum, feci hasta olduğumu anımsıyorum o gün.

Yıldız Palas'ta İlk Gece

Uzatmayayım, ben bir günden fazla süren yolculuktan sonra Karabük'e vardığımda abim beni karşıladı. Tabii çok sevinmiştim, karşılamazsa ne yaparım hiç bilmiyordum. Sarıldık, öpüştük. Derken aldı götürdü beni kendinin kaldığı yatakhaneye. Oradaki görüntüyü hiç unutmadım: Ne yana baksam yağlı, paslı adamlar, hepsi çok yorgun duruyor. Kasvetli bir odaydı, ses çıkmıyordu. Benim için bir ilk olmuştu yine, çünkü o güne kadar ne ailemde ne Fatsa'da böyle adamlar görmemiştim. Ee, tabii evin en küçük oğluyum, onun da etkisiyle biraz şımartılmışım, o günlerin imkânlarında bir dediğim iki olmazdı evde. Manzara hiç hoşuma gitmedi. Bir yandan da bekliyorum abimi, ne zaman eve gideceğimizi söylesin diye. Derken, uyumayan işçiler yatmaya başlayınca barakadan çıktık. Ben ev gideceğimizi

bekliyorum, abim *Yıldız Palas'ta* kalacağız bu gece demişti, bir kaç arkadaşıyla gülerek. Ben ev olmadığı için biraz hayal kırıklığına uğramıştım ama oradan çıktık diye de sevinmiştim epey. Meğer *Yıldız Palas* dedikleri yatakhanenin dışındaki alanmış. Üstü açık, bildiğin toprak zemin (gülerek). Dalga geçmesinler diye hiç ses etmedim. Yataklar kuruldu, yatmaya başladılar. Yatıyorlar ama o zaman fark ettim ki yataklar, yastıklar filan hep kan içinde. Meğer yatakhane dedikleri baraka, derme çatma tahtadan olduğu için içi silme tahtakurusu dolu. Onlar da, böcek yemesin diye dışarıda yatıyorlar ki en azından tahtakurusundan kurtuluyorlar. İşte o gece abimle yan yana Yıldız Palas'ta yattık. Fakat hakikaten de gökyüzü çok güzel gözüküyordu, yıldızlar inanılmazdı. Şimdi bile gözümün önünde gecenin o güzelliği.

Bir vakit sonra abim ev bulmuştu: Atatürk Mahallesi'nde işçilerin mahallesi yeni kuruluyor. Dağın dibinde bir ev buldu, o eve gittik. Fakat su yok, elektrik yok. Hadi elektrik neyse de, su iki kilometre kadar ötede. Kabımız, kacağımız da yok. Neyse, Fatsa'dan çıkarken yatağını getirmiştim tüm o yol boyunca, yataklar var ikimizde de. Üstü kapalı sonuçta evin, en azından başımızı sokacak bir yer bulmuştuk. Kalmaya başladık ama devamlı makarna yapıp yiyoruz, sabah akşam! Suyu da iki kilometreden tenekelerle taşıyoruz. İkimizin de iflahı kesilmişti. *Başlarım okulunu da lisesine de* diyordum içimden. İmkânım olsa hemen Fatsa'ya geri dönecektim ama abimi de yüzüstü bırakmak istemiyordum. Benimle gurur duyduğunun, okumamı istediğinin farkmdaydım.

Neyse, bir süre daha geçti, koşullar aynı. Canımız burnumuzda ama yapacak bir şey yok. O günlerde abime, "Yengem buraya hayatta gelmez." demiştim. Abim de "Burası geçici." demişti. Bir süre sonra o evden biraz daha aşağılara geldik ama yine su yok. Derken, yine taşınmıştık, üçüncü evimiz doğru düzgün sayılırdı. Üçüncü eve yengem de gelmişti artık. Taşınalı bir buçuk ay kadar olmuştu. Koşullar daha iyiceydi.

İşler tam iyileşmeye başladı derken oradan da çıkmak zorunda kaldık. Bir gün abimlerle eve girerken baktık ki adamın biri kapıya boylu boyu uzanmış, ayaklarını uzatmış. Adam toplamıyor ayaklarını,

biz üzerinden geçiyoruz ama o esnada da çekmiyor ayaklarını. Bir tek yengem geçerken saygısızlık olmasın diye çekiyor. Neyse, abim durumu araştırdı ve ardılı günlerde, sonra gelip bize "Bu evden çıkmamız lazım." dedi. Niye dedik, "Bunlar Abhaz." dedi. "Ee, ne oluyor Abhaz olunca?" dedim. O da, "Gürcülerle Abhazların geçmişten gelen sorunları var." dedi, tarihsel sorunları kast ederek. Devam etti: "Bu gerizekâlı adam sorunu bize karşı kullanacak, gıcık olmuş bir kere. Başkalarına da haber vermiş. Burada bize rahat yok." dedi. Sonra oradan da ayrılmak zorunda kaldık. Gürcülerle Abhazlar arasında zamanın tekinde cereyan etmiş, hem de Kafkasya'da olan tarihsel bir sorunu, Karabük'te lisenin ilk sınıfında öğrenmiş oldum.

Demir Çelik Lisesi

Karabük'te iyi bir öğrencilik geçirmiştim aslında. Yani maddi imkânlarımız azdı, sınırlıydı ama arada sırada annem bir şeyler gönderiyordu. Babam, İstiklal Savaşı'ndan kalma harp malulüydü. Ondan dolayı para alıyordu bir miktar. Ölünce bir kısmı bana geçti, bir kısmını da annem alıyordu. Annem kendi payını da bana gönderirdi çoğu kez. Onu için fazla harçlıksız kalmıyordum. Karabük'te gittiğim lise çok iyi bir liseydi, Demir Çelik Lisesi. Çok kaliteli öğretmenlerim vardı. Tabii bir müessese lisesi olduğu için itinayla bakılıyordu o günlerin koşullarında.

Ziya Yılmaz, En alt sıra soldan 3.

Karabük'te özellikle işçi kesimine verilen evler vardı, ahşap, tahta yapılı evlerdi. Bildiğim kadarıyla işçilere verilen ilk evler onlardı. Ondan sonra Yenişehir isimli bir yer inşa ettiler, millete verdiler, bahçeli

filan çok güzel bir yerdi. Lise de o evlerin ortasında kurulmuş bir yerdi. Talebeliğe dair her şey tamamdı ama sinema içimde uhde kalmıştı (gülerek). Yenişehir'de o zaman sinema yoktu, sadece merkezde bir sinema vardı. Senede bir kez olsa bile o sinemaya giderdik, bizler için nasıl büyülü bir şey olduğunu anlatmama gerek yok sanırım.

Çok iyi günlerim geçmişti orada. Lisede iyi arkadaşlarım oldu. O arkadaşlarımla -1958 mezunuyum ben- bir mezun albümü yapmıştık. O gün, *1968'de buluşmak üzere* diye kararlaştırılmıştı. O randevuya ben 1968'de gidemedim çünkü başka işlerim vardı Fatsa'da. Ama onun yerine 2008'de, tam elli sene sonra İstanbul'da aynı gruptan 2-3 kişi eksik olarak buluştuk. Onlarla biraz hasret giderdik, onların içerisinde işte MHP eski milletvekili Nevzat Köseoğlu var, ondan sonra MSP'den İsmail Karaduman, o milletvekili var. Buluşmada Nevzat bana "Ziya, eğer o yıllarda [1968-1972 arası] karşılaşsaydık seni vurmak zorunda kalırdım." demişti. Bende "Valla o belli olmazdı, milletin üstüne bomba atmaya benzemez o işler." diye laf yetiştirmiştim. Bunu söyleyince ortamda aniden ciddileşmişti. Bambaşka yollardan, bambaşka hayatlar yaşamışız ama yine de mutlu olmuştum. Tabii kimisi bürokrat filan olmuş, kimisi serbest çalışmış... Onlarla da öyle buluşmuş, hasret gidermiştik. Yıllar içinde ismimin -çeşitli şekillerde Anarşist, Terörist, Yurtsever, Devrimci- çok anıldığını da orada söylemişlerdi.

Lisenin son dönemlerde çok iyi çalışıyordum. Matematik, fen bilimleri vb. bilgim oldukça iyiydi. Ortaokul yıllarında da kötü değildi, yani üniversiteye kadar iyi bir öğrenciydim. Hatta lisede arkadaşlara gece kursları da veriyorduk. Lakin böyle son sınıfa doğru gelince bende bir *bohem* hayatı başladı. İçki içmeye başladık, sigarayı zaten içiyorduk ortaokuldan bu yana. Fen bölümüne gitmedim, kolay olur diye, işime de geldiği için Edebiyat bölümüne girdim. Daha doğrusu bir müddet Fende okudum sonra Edebiyata geçtim. O zaman Saadettin diye bir arkadaş vardı, sonradan İstanbul'da Ticaret Mahkemesi başkanı olmuş, işte onun bir abisi vardı hatta kendisine reis derdik Mehmet. Fakat bu ülkücülerin daha sonra kullandığı reis lakabından farklıydı, yani siyaseten anlamı olan bir lakap değildi. Enver, Ahmet Ovacı, Mehmet, Saadettin falan onlarla beraber kaçamak zevk-ü

âleme giderdik. Gece saat on ikilere kadar sokakta dolaşarak geçiriyorduk günleri, bolca da içiyoruz.

Yine o dönem birde felsefeye merak salmıştım. Kendimce *Jean-Jacques Rousseau*'cu olmuştum. İşte kitaplarını alıyordum, okuyordum. Bir yandan da kararsız bir hava içerisindeyim. Okulun son döneminde, öğlen aralarında, -lisenin olduğu yerde çamlık vardı, çamlığın yukarısında da kantin- limon alıp, önceden getirdiğimiz votkanın içine limonu sıkıp bir güzel içiyorduk, kafalar güzel olunca, öğleden sonra okula da dönmezdik. Derken gelsin şiirler, gitsin okuduklarımızı anlatmalar... Bu açıdan keyifliydi ama dersler açısından serilmiştik.

Bu şekilde liseyi de bitirmiş oldum.

Bir Yıllık Demiryolu İşçiliği ve İstanbul'a Öğrenciliğe

Lise bitti, liseden sonra bir sene boş gezdim. O arada devlet demiryollarında işe girdim. Bir sene kadar çalıştım. İşçi olmaya ilişkin çok deneyim edinmiştim. Zorluklara dair, işçi olan insanın, insan yerine koyulmadığına ilişkin...

Bir senenin sonuna doğru Orhan Ertem isimli bir arkadaşım vardı, onunla buluştuk. Epey sohbet ettik. Sohbet arası "Gel beraber Ankara'da okuyalım." dedi. Ben de sanki onu beklermişçesine, "Yok, Ankara'da okumayalım, İstanbul daha güzel." dedim. Orhan için neresi olduğu pek fark etmiyordu, büyük şehirlerden birisine gidelim de neresi olursa olsun. "Tamam, İstanbul'a gidelim." dedi.

Ben işi bıraktım, bir vakit sonra da gittik, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydolduk. Hatta derslere girdik, bir buçuk ay beraber çalıştık. İstanbul'da Beylerbeyi Camii'nin müezzini Orhan'ın akrabasıydı. Onun cami müştemilatının yanında bir evi var, orada kalıyor, bekâr ve tam kafa dengi adam. İyi içerdi, mevlide de iki duble içerek gidiyordu. Orada bir müddet kaldık biz. Sonbahardı mevsim, yıl 1959 olsa gerek.

O dönemler, İstanbul bana hep hüzün hissettirirdi. Beylerbeyi'nden vapura giderken, çınar ağaçlarının yaprakları dökülüyordu. Çok hüzün verici bir atmosferde okula gidiyorduk. O görüntü hiç aklımdan çıkmadı sonraları, bir kartpostal fotoğrafı gibi...

Ankara'ya Geçiş

İki ay orada okuduk ama benim de ekonomik durumum iyi değil, Orhan'ın da. Orhan'ın müezzin akrabası kafa adam, bize kalacak yer verdi ama hiç paramız yok. Baktım olmayacak böyle, Orhan'a "Gel Ankara'ya gidelim." dedim, biraz araştırmıştım önceden. "Ankara'da Yüksek Ticaret'e[19] kaydolalım, gündüz çalışır gece de okuruz." dedim. Başka türlü olmayacak çünkü. Para gönderenimiz yok, ya Karabük'e dönüp çalışacağız ya da Ankara'ya gidip hem çalışıp hem de okuyacağız. Orhan'ın da aklına yattı, başka çare de yok zaten.

Kalktık Ankara'ya geldik, kaydolduk ama bu sefer de ben okula ısınamadım. İlk sene doğru dürüst okula gitmedim. Kötüsü, para kazanacak iş de bulamadım. 2-3 ayda bir evden gelen birkaç kuruşla kelimenin gerçek anlamıyla idare ettim. Orhan'la birlikte Bahçelievler'de 23. Sokakta kalıyorduk. Yürümeye çıktığımda bugün bile önünden geçerim o evin. Hatta karşısında Mustafa Deliveli'nin evi vardı. Sonraki yıllarda bizim Abdullah Yılmaz[20] cezaevine düştüğünde, avukat olarak yardımcı olmuştu, bir kesişmemiz olmuştu yani.

Sayıştay'da Memurluk

Ankara'ya geleli bir müddet olmuştu. Ben işsizim, okula da gitmiyorum. Orhan, Tapu Kadastro'da iş bulmuştu, zaten maddi külfetlerin çoğunu da o karşılıyordu. Bir müddet sonra, iyice bunalmışken, Orhan'ın ablası vesilesiyle nihayet ben de iş buldum. Orhan'ın ablası Hariciye Vekâleti'nde[21] çalışıyordu, bir gün geldi: "Seni bir arkadaşa söyledim, Sayıştay'a alması için önerdim." dedi.

Ankara'ya geldikten bir buçuk sene kadar sonra Sayıştay'da işe başladım. Sayıştay'da Kalem Müdürlüğü vardı o zaman, grupların

[19] Ankara Yüksek Ticari ve İktisadi İlimler Akademisi.

[20] Ziya Yılmaz'ın amcasının oğlu ve Kızıldere'de öldürülen Nihat Yılmaz'ın kardeşidir. 1962'de Kara Harb Okulu'nu bitirip subay olmuştur. 21 Mayıs 1963'te askeri ayaklanmaya katıldığı için tutuklanıp hüküm giydi. TRT'nin özerk olduğu yıllarda, Ankara Radyosu'nda program yapımcısı olarak çalıştı (1967-72). Kızıldere katliamı sonrasında tutuklandı. 1975'ten başlayarak Sosyal-İş, Yeraltı Maden-İş ve Maden-İş sendikalarında, sırasıyla eğitim uzmanı, genel sekreter ve Ankara bölge temsilcisi görevlerinde bulundu. 1981'de yurt dışına çıktı. Halen Londra'da yaşamaktadır.

[21] Dışişleri Bakanlığı.

bütün yazışmalarını Kalem Müdürlüğü yapıyordu. Yazışmalar, düzeltmeler, tenkit vb. yazıları dosyalama işlerine bakıyordum. Zaten birimin adı da "Dosyalama" idi. İş aslında kolay fakat memuriyet yapabilecek bir karaktere sahip olmadığımı o zaman gördüm. Oturamıyordum oturduğum yerde. Böyle sürekli ayaktayım, dolaşıyorum. Bir tane kadın müdürümüz vardı, ben ayaklandıkça o bana bağırırdı. "Laz, otur yerine, başım dönüyor." diye kızardı sürekli. Bunu her gün, kaç kere söylerdi bilmiyorum. Bense habire masaların etrafında dolanıyordum. O öyle söyleyince de dışarı çıkıyordum. "Oğlum, dışarı çıkma birisi gelecek, çalışmıyor diyecekler, görüneceksin, sonra biz fırçayı yiyeceğiz." derdi.

Sonra baktılar olmuyor "Ya istifa et ya da biz kovacağız." dediler, ben de istifa ettim haliyle. Gerçi arada ben atılmayayım diye uğraşanlar da oldu, atılmadan önce Askeri Emeklilik Bölümü'ne verdiler beni, belki otururum diye ama yok, duramıyorum ben. Orada da aynı şeyler oldu: "Oğlum biz seni başımıza yürüyesin diye mi aldık." denilmesiyle başlandı, sonra da aynı terane. Baktım kovulacağım, ben de istifa ettim. Bu arada istifa etmekte de bir beis görmüyorum, bir buçuk yıl kadar orada çalıştım, durumum çok toparlanmıştı, kenara epey para bile atmıştım. Derken memuriyet defteri kapandı gitti.

Talebe Yurdunda Müdürlük

İstifa ettikten sonra Orhan'la da ayrıldık ama anlaşamamaktan değil. Talebe yurduna yerleştim, Işıklar caddesinde. Trabzon Yurdu, İçel Yurdu, Ordu Talebe Yurdu yan yanaydı böyle. Yurda yerleştim çünkü yurdun müdürlüğünü yapmaya başlamıştım, memuriyet deneyimim olduğu için önermişlerdi: "Devlet terbiyesi vardır bunda." diye (gülerek). Tabii işin aslını bilmiyorlar, ben de hiç oralı değilim. Memur maaşımdan fazla maaş alıyordum, yanlış hatırlamıyorsam 400 Lira kadar maaş alıyordum, çok iyi paraydı. Üstüne kalacak, yiyecek vb. masraflarım da yok. Şimdi söylemesi çok ayıp ama ben bir de kredi almıştım üstüne, talebelik kredisi. Çok net hatırlıyorum 247 Lira da onun geliri vardı. Neredeyse müfettiş maaşı kadar gelirim var yani (gülerek). O zamanlar 25 ile 50 kuruş aralığında Balgat'ta, Bahçelievler'de tarlalar

satılıyordu. Hatta Bahçelievler bile bomboştu, arsalar satılıyordu. 4. Cadde henüz yeni açılmıştı. Fevzi Çakmak Caddesi henüz açılmamıştı bile, oradan dere akardı, boş arsaydı öyle. Tabii ben arsa filan almadım, parayı bir güzel yiyordum. O zaman da çok enteresan ve rahat bir hayatım vardı. *Boğaziçi Lokantası* vardı, Denizciler Caddesi'nde. Öğlen yemeğini orada yiyordum mesela. Tam onun karşısında da *Hisar Lokantası* vardı o zaman, akşamları da orada.

Ankara Hisar Lokantası | 10 Nisan 1963

Hisar Lokantası, Hergele Meydanını da Gençlik Parkını da yukarıdan görürdü, çok hoşuma giderdi. Güneş batarken manzarası çok güzel olurdu. Hava kararıktan sonra da deniz gibi hayal ederdim Gençlik Parkı gölünü, Fatsa'yı özlerdim. Lunaparkın ışıkları güzel görünürdü. Öğlen rakı, akşamları da kırmızı şarap içerdim, bazen yalnız bazen arkadaşları toplayıp. Ders de çalışmazdım, ayda yılda bir okula gidiyorum, yine de idare ediyordum bir şekilde. Sınavlar geldiği zaman epey zorlanıyordum tabii, 1-2 ay aralıksız ders çalışıyordum. Ders çalıştıktan sonra da imtihan zamanı yurttan taksiye biniyordum, imtihana giriyordum. Bitince de doğru yurda geliyordum, yürümeyi bile unutmuştum nerdeyse. İmtihanları verdikten sonra hemen unutuyordum talebeliği. Onun için öyle ciddi bir çalışmayla okulu bitirmedim. Sırf okulu bitirmek için bitirdim. Gerçi bunun için vicdan azabı duyardım, bazen rüyama girerdi bu durum, "*Ben okulu*

bitirdim mi, bitirmedim mi?" diye. Kâbus basardı, kalkardım. Şimdi komik gelecek ama *"Lan ben okulu bitirmedim mi hala yoksa?"* derdim, *"Dersim kalmış olmasın."* diye gece kan ter içinde uyanırdım. Yaşadığım rahat hayatın borcu gibiydi bu. Bu kâbus hali uzun zaman böyle devam etti, askerde bile! Ondan sonra *"Ulan askersin işte, bitti talebelik, uzatma.* diye telkin ederdim kendime ama nafile! Komik şimdi ama ne kâbuslarla kalktığını ben bilirim, o paraya da, rahatlığa da her kâbus sonrası lanet ederdim (gülerek). Neyse, talebelik okula pek gitmeden bitti böylece.

27 Mayıs 1960'a Doğru

Bu günlerde[22] Menderes ve DP üzerinden büyük bir dezenformasyon yapılıyor. Adnan Menderes başta olmak üzere DP ve mirasçılarının *ne kadar demokratik* olduklarına dair sabah akşam güzellemeler yapılıyor. Elbette durum öyle değildi.

27 Mayıs 1960 darbesi gerçekleşmeden önce CHP ana muhalefet partisiydi. Tek muhalefetti. Ve özellikle DP'nin ikinci döneminde genel tavrı oldukça saldırgandı. DP'ye göre eski rejimin temel unsuru CHP olduğu için, asıl hedefe aldığı CHP oluyordu. CHP'nin 1954 itibariyle bütün mal varlığına el konulmuştu. Aynı şekilde pek çok mitingine ambargo konulmuştu. CHP'nin çalışmalarını engellediler. Örneğin, Uşak'ta[23] CHP'nin parti faaliyetlerini sınırlandırdılar. Tahkikat komisyonu[24] kanalı ile CHP'li milletvekillerini yargılamaya çalıştılar parlamento içinde, üzerlerinde büyük baskılar kurdular. Hatta bu konuda o kadar ileriye gittiler ki, İnönü'nün bile 12 celse Meclis'e katılmasını engellediler. Bunu protesto eden CHP vekillerini de polise

[22] Bu bölüme yerleştirilen mülakatın yapıldığı tarih 9 Eylül 2010'dur. Diğer bir ifadeyle "2010 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu" nun hemen öncesidir.

[23] 1959 yılının Nisan ayında, CHP Başkanı İsmet İnönü, Batı Anadolu illerini kapsayan bir geziye çıktı. CHP'liler bu geziye "Büyük Taarruz" ismini vermişlerdi. Gezi kapsamında gidilecek olan ilk il Uşak'tı. Uşak'a ulaşan CHP konvoyu taşlı bir saldırıya uğramış ve İnönü bu olaylarda başından yaralanmıştır. Bunun üzerine dönemin Uşak Valisi İlhan Engin, İçişleri Bakanlığı'nın emriyle Uşak'ta CHP'nin çalışmalarını yasaklamıştır.

[24] Demokrat Parti tarafından 18 Nisan 1960'ta kurulan 15 üyeli Meclis komisyonudur. 7 Nisan'da DP Meclis Grubunun bir bildiri yayımlamasından sonra, muhalefet ve basının faaliyetlerinin tahkik edilmesi için kurulmuş bir komisyondur. Komisyon sadece DP'li milletvekillerinden oluşmaktadır.

tutuklattılar. Bu bahsettiğim olaylar sadece birkaç örnek, DP'nin buna benzer pek çok eylemleri oldu.

DP'nin, 1950'lerin ikinci yarısında diğer toplumsal kesimlere karşı da ciddi baskıları oldu. Öğrenci hareketine karşı büyük bir baskı kurdular. Örneğin, polisleri devreye sokarak Ali İhsan Kalmaz'ın ölümüne, Hüseyin Onur'un sakat kalmasına neden oldular. DP çizgisini onaylamayan, demokratik ve yasal kanallardan muhalefet yapan gazeteleri, dergileri kapattılar.[25] Pek çok aydını cezaevine koydular.[26] Kendi tezgâhları olan kimi olaylarda komünistleri suçladılar, 6-7 Eylül bunların en bilinenlerindendir. Buna benzer pek çok kurmaca olaylar yarattılar. Ve her seferinde daha da güçlendiler. Tüm bunlar yetmezmiş gibi, bir de *Vatan Cephesi* diye bir şey oluşturdular, insanların isimlerini radyodan tek tek okudular. Toplumu, bütünüyle kendi çeperlerine eklemeye çalıştılar, bunda da epey başarılı oldular. Bu toplumsal bir travmaya neden oldu, işinde gücünde insanların bile sinirlerini bozan, korkunç bir propaganda süreci yaşattılar. Bugünlerde bu olanlar hiç olmamış gibi, Adnan Menderes başta olmak üzere, tüm DP'nin demokrasi kahramanları ilan edilmesi hem acı hem de çok gülünçtür. Bunu solcu ağızlarla yapanların ise ta...

Memleket 27 Mayıs'a doğru yol alırken, DP'nin tüm bu eylemlerine karşı ise İnönü'nün çok sert bir uyarısı vardı. "Halkı direnme noktasına getiriyorsunuz, Türkiye halkı Kore halkından daha geri bir toplum değildir, aklınızı başınıza alın. Yoksa sizi ben bile kurtaramam." minvalinde bir konuşma yaptı.[27] DP'nin bu çizgisi 27 Mayıs'ı

---

[25] 1950-1960 aralığında, aralarında Ulus, Milliyet, Sabah, Cumhuriyet, Akşam, Hür Bilek gibi tirajları yüksek gazetelerin yanı daha pek çok dergi muhalif yayınları yahut sadece 555K eylemine ilişkin fotoğraf yayınladıkları gibi gerekçelerle çeşitli kereler kapatılmışlardır. Konu hakkında daha detaylı bilgi için *lütfen bkz.*: Nuran Yıldız, "Demokrat Parti İktidarı (1950-1960) ve Basın", *Ankara Üniversite SBF Dergisi*, cilt 51(1), s. 481-505. 1997, Ankara.

[26] Mart 1954 ile Mayıs 1958 tarihleri arasında 1161 gazeteci hakkında kovuşturma yapılmış bunlardan 238'i tutuklanarak mahkum edilmiştir. 1958-1960 döneminde ise DP'ye muhalif yazıları nedeniyle 114 gazeteci tutuklanmıştır.

[27] İsmet İnönü'nün konuşması şu şekildedir: "Eğer bir idare insan haklarını tanımaz, baskı rejimi kurarsa, o memlekette ayaklanma olur. Vatandaş hakları zorlanırsa, baskı rejimi kurulursa, ihtilâl behemehâl olur. Biz böyle bir ihtilâl içinde bulunmayız. Biz demokratik rejim dedik; demokratik rejim kurulmuştur. Bu yolda devam ederseniz, ben de sizi kurtaramam. Şartlar tamam olduğu zaman, milletler için ihtilâl meşru bir haktır. (...) Vatandaş için başka çıkar yol yoktur

hazırlayan nedenlerdendir. Darbe, şüphesiz ki istenmeyen bir olaydır aynı şekilde idamlar için de geçerli bu durum. Fakat şimdilerde bu insanların bu kadar parlatılması, *demokrasi yıldızları* olarak sunulması ise hiçbir açıdan kabul edilemez.

555K

27 Mayıs öncesi, özellikle 1959 ve 1960 yılları okulların kaynadığı, gençlerin devamlı Kızılay'da olduğu bir dönemdi. Benim de İstanbul'dan Ankara'ya henüz geçtiğim zamanlardı. Okula gitmememe rağmen kulağıma geliyordu ve yurtta kalan birkaç arkadaşla olanı biteni değerlendirmeye çalışıyorduk.

Yurdun 61 numaralı odası vardı. Tabii herkes Orduluydu. Çift dikişli, uzun erimli okuyan öğrenciler kalırdı o odada; Necdet Gür, Rahmi Kumaşoğlu, Erdem Büyükoğlu, Yalçın Şıhmanoğlu, Halil İbrahim Şentürk... Politik tartışmalarımıza da bu arkadaşlarla, yurtta yapardık. Necdet TBMM'de çalışıyordu, Meclis'ten geldiği zaman hep beraber toplanırdık. Siyasal tartışmalar, yorumlar yapardık hep beraber. Bu hepimiz için politik bir alış verişti aslında.

Memleketin yarısı DP'nin yaptıkları, ettikleri konusunda çok rahatsızdı. O günlerde, kitle iletişim aracı olarak TRT Radyosu ve gazeteler vardı. Radyo tamamen iktidarın elindeydi, hiçbir güvenilirliği kalmamıştı. Gazeteler ise büyük bir baskı altındaydı, yayına devam edebilenler ise sansürleniyordu. Bu durumda insanların haberleşebileceği tek yol, en eski iletişim aracı olan konuşmaydı. Ağızdan ağıza, kulaktan kulağa haberler yayılıyordu. Diğer bir ifadeyle, insanlar sufle yöntemiyle haberleşiyorlardı. Bu yöntemin en yoğun olduğu yer üniversitelerdi. 555K[28] eylemi de işte bu şekilde hazırlanmıştı. 555K ile kast edilen ise beşinci ayın, beşinci günü saat beşte, Kızılay'da buluşmaydı.

555K eylemine ben de yurttan arkadaşlarımla katılmıştım. Çok sonraları, ileriki yıllarda devrimci saflara katılan arkadaşlar için,

---

kanaati zihinlere ve bütün müesseselere yerleşirse, ihtilâl bir hak olarak kullanılacaktır. Ayrıntılı bilgi için *lütfen bkz.*: *TBMM Zabıt Ceridesi*, 63. İnikat, 11.Devre, Cilt 13(3), 2 Mayıs 1960.

[28] Eylem, 5 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu eylem, cumhuriyet tarihinin ilk "Sivil itaatsizlik" eylemi olarak da anılmaktadır.

Deniz Baykal, *devrimciler oraya gelmedi* diye bizi inkâr etti ama biz oradaydık. Hatta Kocabeyoğlu Pasajı vardı Kızılay'da, onun yanında duruyorduk.

Saat beş gibi Başbakan Adnan Menderes, kendi konvoyuyla birlikte Kızılay'dan geçti. Eylem de asıl orada gerçekleşti. Meydan bir anda kaynadı. Benim görebildiğim, korumaların Menderes'i alıp tekrar yola koyulma çabasında olduklarıydı. Biz eylem bitti diye düşünmüştük. Tam o esnada Menderes yeniden öğrenicilerin ortasına çıktı, kendince kahramanlık yapmaya, meydan okumaya yeltendi ama asıl gümbürtü burada koptu. Bir anda göz gözü görmez oldu, tansiyon çok yükseldi.

Neyse, Kızılay bir müddet sonra dağıldı. Okula gittik biz de. Okula gittik ki, okul karmakarışık, giremedik. Akşamüzeri bir daha gittik, bu sefer atlı polisler sarmış okulun etrafını, içeri giremedik, dışarıda kaldık.

Aslında o gün, öğrencilerin manipüle edilmesi açısından önemli bir göstergeydi. Bir kere öğrenci hareketlerinin henüz ideolojik ve siyasal bir netleşmesi yoktu. Belirgin olarak Milli Türk Talebe Birliği[29] vardı mesela ama içerisindeki kavgalar ideolojik bir birikime dayanmıyordu, bireysel kavgalar vardı. *Kumkumoğlu* ile *Marlon Kemal*'in kavgaları egemendi. Bu federasyonda en kitlesel olanlar Karadenizliler ve Kürtlerdi. Daha çok da bu çevrelerin kavgaları vardı ama bu da öyle aman aman bir kavga değildi aslında. Çete kavgaları gibiydi.

555K'dan sonra ortalık epey karışmıştı. Özellikle İstanbul'dan haberler geliyor devamlı. Normalde okula gitmezdim ama bu dönem okula en sık gittiğim zaman aralığıydı. Hava tedirgin ama bizim okul nispeten sakin, bir grup arkadaş olarak okula düzenli gitmeye başlamıştık. Siyasal atmosfer birden değişti o süreçte, yeni hareketler, konferanslar, eylemler olmaya başladı, yani önceden de vardı bir miktar ama bu tür aktivitelerin sayısı anormal şekilde arttı. Öğrencilerin büyük kısmı ilgi göstermeye başladı, çok yoğun bir süreç yaşanmaya başladı.

[29] MTTB, ilk olarak 1916'da kurulmuş, 1946'da tekrar faaliyete geçmiş ve 1965 yılına kadar nispeten merkez-sol bir çizgi izlemiştir. 1965-1980 yılları arasındaysa mutlak anlamda milliyetçi-muhafazakâr siyasal zeminde hareket etmiştir.

TÜRK ORDUSU VAZİFE BAŞINDA
Silâhlı kuvvetlerimiz bütün Yurtta idareyi fiilen ele aldı
Hürriyet
Türk Silâhlı Kuvvetlerinin Milletle Tebliğleri
İstanbul'un fetih yılında hiçbir tören yapılmayacak
Milli Müdafaa İstişare Konseyi dün toplandı
Rus notasına cevap verildi
Amerika Polaris bombardımanı açıklıyor

27 Mayıs 1960

O sırada yeni bir eve çıkmıştık. Bizim ev 20. Sokak'ta. Şimdi Eser Sitesi'nin olduğu yere yakın ama o zaman boştu, yani bizim ev son durak, arkası boşluk Eskişehir yoluna kadar. Yine, şimdilerde Merkez Orduevi'nin olduğu yerde o zaman Süvari Birliği vardı. İşte bir gece oradan ses duymaya başladık, *pat, pat* silah sesleri geliyor, bizim evden de hem görülüyor hem duyuluyor. Evden çok uzaklaşmadan biz de dışarı çıktık. Anladık bir şeyler oluyor, sonra eve döndüğümüzde radyoda Türkeş'in sesi *"NATO'ya, CENTO'ya bilmem neye saygılıyız. Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koydu."*, diye bildiri okuyor radyodan. Sonra okuması bitti. Hem evde hem sokakta anormal bir sessizlik. Dışarı çıktık biz ama başlarda hiç kimse yoktu. 7. Caddeden aşağı doğru gittik, baktık inzibatlar dolaşıyor ama bize karışan eden yok. Bir müddet sonra insanlar sokağa çıkmaya başladı, başta sessizce. Sonra yavaş yavaş konuşmalar, fısıldaşmalar filan oldu. Ardından da inzibatlar alkışlanmaya başlandı bir anda. Çoğunluk alkışlıyor. Aslında sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş ama o kadar gevşek ki, asker karışmıyor. Biz de kalktık Kızılay'a gittik. Eskişehir Yolu'ndan yürüyerek gittik Kızılay'a. Güvenpark'ın önüne kadar geldik. Şimdilerde Melih Gökçek'in *meşhur* fiskiyelerinin olduğu yere. Tam o kavşakta askerler kurulmuş, her tarafta da insanlar var. Yürüdükçe fark ettik ki, subay öğrencileri bile dikmişler sağa sola. Zaten genellikle Harbiyeli öğrenciler sokaklarda duruyor.

27 Mayıs oldu olmasına ama o süreç benim için oldukça tartışmalı ve geliştirici bir süreç oldu. 27 Mayıs sonrasında, "Siyaset" hayatlarımızın önemli bir parçası oldu, her gün tartışır, siyasal sohbetler yapar olmuştuk. Bir dönem tartıştıktan sonra anti-cuntacı olmuştuk, aslında

sohbetler ve kafa yormalar bizi bu noktaya getirmişti. Cuntaya karşı bir tutum almam elbette hemen olmamıştı, zamanla, öğrendikçe yani bir süreç içinde olmuştu.

1960'lı Yılların Başları ve Yeni Cunta Arayışları

Daha önce elbette böyle bir fikrim, karşı duruş alışım yok, zaten 27 Mayıs öncesi cunta gibi bir kavram da yok. En azından aklımıza pek gelen, konuşulan bir durum değil. Bu konuyu biraz açmakta fayda var. 27 Mayıs, Türkiye'de geniş halk yığınlarında ciddi bir kaygı yarattı, özellikle kırsal kesimde. Fakat özellikle metropollerde bulunan Kemalist kesimde ise büyük bir rağbetle karşılandı. 27 Mayıs sonrasında, darbe yapıldığına ve geri alınamayacağına göre en azından 1961 Anayasası'nın sivilleşmesinden, sivil perspektifli metinlerle genişletilmesinden yana idik. 27 Mayıs sonrası dönemde parçalı bir meclis vardı. Yeni Türkiye Partisi, Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi... Fakat çoğunluk o dönem CHP'deydi ve CHP iktidardaydı. Tüm bu yeniden yapılanan siyasal hayatın yanında, 27 Mayıs'ın tamamlanamadığını, bunun için yeniden bir ihtilale gerek olduğunu söyleyenler de vardı. Benim de dâhil olduğum arkadaş çevresi, *ihtilal sonrasında tekrar cunta hareketlerinin doğru olmayacağını, yeniden cunta hareketlerine yönelenlerin de yanlış yaptığını* düşünüyordu. Tabii biz derken hem dar anlamda arkadaş grubundan bahsediyorum hem de Ordu Talebe Yurdu'nun genel kanaatinden bahsediyorum.

Abdullah Yılmaz o günlerde henüz Harbiye'deydi ve Talat Aydemir tarafındaydı. 22 Şubat 1962'de (Talat) Aydemir[30] tayfası bir kere daha *kalkışma* denemişti. O dönem Abdullah'la sohbetlerimizde bu gidişatın ve cunta yolunun yanlış olduğunu dile getirmeye başlamıştım ama hem ikna gücüm çok değildi hem de askerin popülaritesi yüksekti. İkna edemediğimiz gibi Abdullah'la da ters düşmüştük.

---

[30] 1917 doğumlu olan Talat Aydemir, 1956-1959 yılları arasında DP'ye karşı darbe yapmak için çalışmış fakat o sırada Kore'de bulunduğu için 27 Mayıs'a katılamamıştır. 27 Mayıs sonrasında, Kara Harp Okulu komutanlığına atanan Aydemir, 22 Şubat 1962 ve 20 Mayıs 1963 tarihlerinde iki kez darbe yapmaya çalışmış, her ikisinde de başarılı olamamıştır. 5 Temmuz 1964 tarihinde idam edilmiştir.

Abdullah cuntanın gerekli olduğunu, 27 Mayıs'ın yerini bulmadığını, yarım kaldığını; *Ondörtler*[31]in atılmasıyla meselenin çözülemeyeceğini, özetle 27 Mayıs'ın amaçlarına ulaşamadığını söylüyordu.

21 Şubat (1962) gününde Abdullah'ı ziyarete gitmiştim, yanımızda [Abdullah Yılmaz'ın] Harbiye'den diğer Aydemir'ci arkadaşları da vardı. Tabii onlar hiç renk vermediler o gün. Ertesi gün de 22 Şubat oldu. *Kalkışma*dan sonra tekrar gitmiştim yanma "Ya niye bize söylemedin?" diye, o da pek tabii "Bu söylenir şey mi?" demişti. "Sen o zaman biliyordun bayağı bayağı?" dedim, "Biliyordum." dedi Abdullah da. Neyse önemsemedik, üzerinde çok durmadık, ben de ses etmedim çok. Sonra bu Harbiye'den Tuzla'ya, yani Teğmen Okulu'na gitti, orada teğmen oldu. Sonra Ankara'ya geldi tekrar, Ulus'ta Vilayet Jandarma Birliği'nde teğmendi. Orada kıdemli olarak Abdullah vardı, bir de arkadaşı yüzbaşı vardı. Arkadaş çevremizle birlikte arada sırada ziyaretine gidiyorduk. O dönem yine cunta tartışmaları oluyordu. Bizleri de ikna etmeye çalışıyorlardı bu ikisi, bunlar bizi ikna etmeye çalıştıkça ben de karşı çıkıyordum, "Yanlış konuşuyorsun, bu iş iyice istismara döner, zaten inisiyatif CHP'de, daha ne istiyorsunuz." minvalinde şeyler söylüyordum. Abdullah karşılık olarak "Mustafa Kemal devrimciydi, onun için tekrar müdahale etmek lazım." falan diyordu. Sonra Abdullah'la kötü küstük, epey bir zaman konuşmadık. Yapmaya niyetlendikleri şeyin yanlışlığı bir yana, isteseler de yapabileceklerini pek düşünmüyordum. Onlarla tartışmalarımızda tavır beyan etmek gibiydi, çünkü ta 27 Mayıs'ın hemen ardından beri birbirimizi pek ikna edemeyeceğimizi hissetmiştik esasen.

Derken bir gün yurttayken, geceleyin jetlerin sesini duyduk odadan. Camdan baktım, epey alçaktan uçan jetin alevini gördüm, sonra birkaç tane daha. Eyvah demiştim, ne oluyor diye. Tabii herkes ayağa kalktı. Darbe mi oluyor diye sokağa çıktık. Kızılay'a kadar gittik yine. Sabah olmak üzere bu arada ama ortalık sakin, bir şey yok gibi.

[31] 27 Mayıs 1960 sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi'nden bir dönem sonra- ihraç edilen, akabinde de yurt dışına çeşitli görevlerle gönderilen 14 subaya verilen addır. *Ondörtler*'de yer alan subaylar şunlardır: Fazıl Akkoyunlu, Rıfat Baykal, Ahmet Er, Orhan Erkanlı, Numan Esin, Orhan Kabibay, Mustafa Kaplan, Muzaffer Karan, Münir Köseoğlu, Muzaffer Özdağ, İrfan Solmazer, Şefik Soyuyüce, Dündar Taşer, Alparslan Türkeş.

Döndük, bir müddet sonra tekrar çıktık dışarı. Bakanlıklara geldik bu sefer. Orada çatışmalar olduğunu gördük, sonra da Jetler gelmişti aniden. Kurşun atmışlardı, hatta mermilerden birkaç tanesi meclisin camlarına girmişti, kocaman ahşap çerçeveleri filan delmişti, tabii ürktük, kör kurşuna gidebiliriz diye hemen döndük. Ben hiç böyle bir şey olabileceğini düşünmüyordum, hem ürktüm hem de tam anlayamamıştım ne olup bittiğini.

İki gün geçmişti sanıyorum, elimi kolumu sallaya sallaya Abdullah'ın yanma gitmiştim, hem konuşmak için hem ne olup bittiğini öğrenmek için. Gittim gitmesine ama kapıda nöbetçi *git git* diye kovuyor. "Ya ne oluyor, Teğmen'i göreceğim." dedim, nöbetçi asker de "Teğmen yok." dedi. "Nerede?" dedim, "Gitti." dediler. Ben ısrarla soruyorum ama bir şey söylemiyorlar. Geri döndüm ama aldı beni bir korku, "Nereye gitti bu herif." diye. Bir yandan da işin içinde *doğrudan* olacağına halen ihtimal vermiyorum. Sonradan aklıma geldi, Yüzbaşı vardı aynı yerde, epey de yakınlardı. Geri döndüm, ulaştım ona. "Abdullah 'Harekâta' katıldı, tutuklandı. Ne yapabiliriz ben de bilmiyorum." dedi, tabii onu da bir korku salmış durumda. Abdullah birliğin askerlerini de götürmüş, mevzilendirmiş, çatışmaya girmiş. Harekât başarısız olunca, o da tutuklanmış. Yurda döndüm, kara kara düşünüyorum *nereden bulacağım bu adamı* diye. Bu şekilde dalmışım düşüncelere, yurda bir inzibat gelmiş, kapıdan "Ziya Yılmaz!" diye bağırıyor sesi yettiğince. İndim baktım, hiç ses etmeden elime pusulayı tutuşturdu, hemen kayboldu. Pusulayı açtım baktım: "Garnizon Komutanlığı'ndayım, merak etme." yazıyor. Askerin arkasından bağırdım ama hemen fırladı gitti, kaybolmuştu bile. Neyse, yerini öğrendik, soluğu Garnizon'da aldım hemen. Garnizon Komutanlığı da Devlet Tiyatroları'nın yanındaydı. Önüne geldim, kapıdaki askerlere sordum böyle böyle diye ama bir şey söylemediler. Bir tane üsteğmen çıktı sonunda, "Abdullah Yılmaz burada mı?" diye sordum, o da "Tutuklu mu?" diye sordu, "Evet." dedim. "Hangisi o? Yakışıklı olan mı?" dedi, tabii kaldım öyle, ne bileyim ben Abdullah yakışıklı mı? "He, benden yakışıklı." demiştim. "Burada." dedi cevap olarak, sonra ben sormadan içeri aldı, "Askerler eşlik etsin, git gör." dedi. Sanıyorum yakın düşünüyordu Abdullah'la ya da tanıyordu belki, artık orasını bilmiyorum. Neyse, kısa süre konuştuk, sonra

da elbise filan getirmiştim ona. Abdullah gibi başkaca tutuklular da vardı. Tutuklanmışlar ama bitmemiş herşey, karışık halen ortalık. Gittiğim günden önceki günün akşamında İrfan Tansel'in jetleri bunlara karşı durmuş. Darbenin karşı tarafında da Hava Kuvvetleri'nin olduğu kesinleşmişti yani. Gelgelelim, darbe tutmadı, bastırıldı. Mahkemeler filan başladı sonrasında da.

Abdullah askeriyeden atıldı. Bu mevzu için 15 sene kadar ceza almıştı ama birkaç sene yatıp çıktı. Mamak'ta mahkemelerine gidiyordum, hatta Türkeş karşı şahitlik yapmıştı onlara. Fethi Gürcan'ı hatırlıyorum mahkemelerde. İşin özeti o defter kapandı, darbe ihtimali de, beklentisi de bir süre kalktı ortalardan.

1960'lara Dair

Aslında 1960'lı yıllar, bütün dünyada gerilimli yıllardı. Küba devrimi yeni olmuş, Mısır'da, Irak'ta yeni rejimler oluşuyordu. Vietnam savaşı patlak vermiş, bunun yanında dünya sosyalist sisteminde bir ayrılık başlamıştı. Pekin-Moskova çatışması üzerinden, ulusal kurtuluş hareketleri konusunda Sovyet sosyalist sisteminin tavrı ve sosyalizmin kuruculuğu konusunda büyük tartışmalar ortaya çıkmıştı. Bu arada Sovyet sosyalist sistemiyle, kapitalist ülkelerdeki komünist partiler arasında da ideolojik ayrılıklar ortaya çıkmıştı. Fransa'da olsun, İtalya'da olsun komünist partilerin kapitalist sisteme karşı yeni teoriler geliştirdiği, sınıf mücadelelerinin yeniden değerlendirilmesi gerektiği, sınıf niteliğinin değiştiği savları ve bu konularda ciddi öneriler ve tartışmalar vardı.[32] Bütün bunlara karşı sosyalist sistem, özellikle de

[32] Bu dönem boyunca süregelen tartışmalar ve arayışlar, genel bir ifadeyle "Yeni Sol" olarak anılmaktadır. Yeni Solun bir söylem olarak ortaya çıkışı 1950'lerdir. Yeni Solun, Britanya Komünist Partisi içindeki muhaliflerden olan T. Saville ile E. P. Thompson'un 1956 yılında *The New Reasoner* dergisini çıkarmaya başlamalarıyla medyana geldiği kabul edilmektedir. Genel bir ifadeyle Yeni Sol, 1945 sonrasında Batı Avrupa sosyalist hareketlerinin geçirdiği değişim ve dönüşümler bütünüdür. Bu bağlamda Yeni Sol, birbirleriyle ilintili argümanlar bütünü olarak değerlendirilebilir. SSCB'nin öncülüğünden ve tanımlayıcılığından yola çıkılan bir Marksizm yorumuna, Avrupa sol hareketleri ilk başlarda eleştirel bir tepki olarak, sonrasında ise Ortodoks sosyalizm yaklaşımlarına karşı tüm alternatif arayışlar için Yeni Sol kavramını kullanmışlardır. Yeni Sol, SSCB'nin Macaristan'ı işgaline duyulan tepkilerden Vietnam savaşı karşıtlığına, 1968 gençlik hareketlerinden batı eksenli Maoculuğa, yeni toplumsal hareketlerden 1990'lı yıllar itibariyle etkisi git gide artan kimlik siyasetine; post-Marksist tartışmalarına, garantisiz Marksizm yaklaşımlarına, yeni üretim ilişkileri ve sınıfın kaybı

Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi'nin büyük bir karşı propagandası vardı. Sovyet sistemine karşı revizyonist düşüncelerin geliştirildiği noktasında eleştirileri vardı.

Kapitalist ülkelerdeki komünist partilerin kendi özgün koşullarındaki sınıf tahlilleri ve devrim mücadelelerine büyük etki ediyorlardı. Yani sistem içindeki farklı çelişkilerde, sosyalist sistemin dışındaki ülkelerdeki komünist partilerin tavır alışlarında da farklılıklar oluşuyordu. 60'ların ikinci yarısına doğru, kimisi Maocu, kimisi Sovyetler Birliği taraftarı oluyordu. Sosyalizm tartışmaları konusunda dünyanın her tarafında bir kaos ortamı hâkimdi. Aynı zamanda Latin Amerika olayları vardı, Fidel Castro'nun öncülüğündeki Küba devriminin zaferinden sonra, büyük bir anti-emperyalist savaşın yükselişi vardı tüm dünyada. Aynı şekilde Vietnam savaşı bütün dünyada çok büyük yankılar uyandırmıştı. ABD'nin bizzat savaşa müdahil olmasından sonra, bütün dünyada anti-Amerikancı hareketlerin yükselişe geçtiği yıllardı 60'lar. Yine o dönemde Russell Mahkemesi[33] kuruluyordu. Russell Mahkemesi'ne TİP genel başkamnm üye olarak katılması da büyük bir sükse yapıyordu. Bu aslında hem Türkiye'de sosyalizm düşüncesinin başka bir kulvara sıçrayacağının sinyallerini veriyordu hem de Türkiye'deki sosyalist hareketin dünyadaki tanınırlığını sağlıyordu.

1960'larda Türkiye'nin Görüntüsü

22 Şubat ve 21 Mayıs gibi başarısız darbe girişimlerinden çıkmış bir Türkiye var ortada. 1961 seçimlerinden sonra CHP, koalisyonla da olsa hükümeti tekrar kurmuştu. Yani parlamenter sisteme yeniden geçilmişti. O günlerde bunun itidale uğramaması gerektiğini düşünüyorduk. Bu şekilde düşünmemizin bir nedeni de *Ondörtler* idi.

---

tezlerine, ekolojist hareketlere, bürokratik sosyalizm tepkilerine ve nihayetinde yeni zamanlar projesine uzanan bir yolculuğu kapsar (Mutluay, 2011: 12-13).

[33] Genellikle Russell Mahkemesi olarak anılan "Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi", filozof Bertrand Russell'ın önderliğinde Vietnam'da ABD tarafından işlenen savaş suçlarını araştırmak ve dünyaya duyurmak amacı ile kurulmuştur. Mahkeme, 1966'da kurulmuş, oturumları ise 1967 yılında Stokholm ve Kopenhag'da yapılmıştır. Aralarında Mehmet Ali Aybar'ın da bulunduğu 18 ülkeden temsilcilerden oluşan Russell Mahkemesi uluslararası alanda büyük ilgi görmüş ve yankı uyandırmıştır. Aybar, Mahkeme'nin bir tahkikat komisyonuyla birlikte yaklaşık bir ay kadar Vietnam'da bulunmuştur. Aybar'ın konuyla ilgili eseri için *lütfen bkz.*: Mehmet Ali Aybar, *Vietnam Günlüğü: ABD'nin Vietnam'da İşlediği Savaş Suçlarına Karşı Russell Mahkemesi,* İletişim Yayınları, 2012.

Milli Birlik Komitesi içerisinde *Ondörtler* iradelerini belirttiği zaman belirli bir ürkütmeye neden olmuştu. Çünkü *Ondörtler* iktidarın teslim edilmemesini istiyordu. Onlara göre, Türkiye'nin kalkınma gibi ciddi sorunları vardı ve bunun hızla gerçekleşebilmesi için cunta iktidarının hemen kaybedilmemesi gerektiğini, belirli bir süre daha iktidarı elde tutmayı savunuyorlardı. Bu gibi düşüncelerini daha sesli olarak dile getirmeye başlamalarından bir müddet sonra ise *Ondörtler* tasfiye edildi.

Ondörtler'in tasfiye edilmesinde üç unsurun belirleyici olduğu söylenebilir. Birincisi, uluslararası konjonktür daha uzun soluklu bir cuntayı istemedi, Türkiye üzerinde istediklerini gerçekleştirebilmek için parlamenter sistem zaten işlevseldi. İkincisi, İnönü'nün tarihsel arka planını da devreye sokup, cuntanın iktidardan çekilmesi gerektiğini söylemesi *Ondörtler*'in tasfiye edilmesinde etkili olmuştu. Üçüncüsü, 1960 öncesinden gelen ve Demokrat Parti dönemlerinde ete kemiğe bürünen dinamiklerin uzun soluklu bir cunta fikrine tabi olmayacakları düşüncesiydi. Nihayetinde önce Milli Birlik Komitesi feshedildi, ardından *Ondörtler* tasfiye oldu ve parlamenter sisteme tekrar dönüldü.

Cemal Gürsel'in de *Ondörtler*'i sahiplenmemesiyle, hepsi sürüldü. Bir müddet sonra *Ondörtler*'in yeniden Türkiye'ye gelmelerinin ardından siyasal hayatlarına partilerde devam ettikleri görülür. Türkeş ve Özdağlar ekibi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ni[34] ele geçirdiler. Bazıları CHP'ye üye oldular. Muzaffer Karan da TİP'e girmişti. Kısacası, *Ondörtler* bilfiil dağıtılmış ve legal siyaseti partiler üzerinden sürdürmekteydiler fakat belirli bir etki alanı yaratmaya da devam ettiler. Talat Aydemir'in her kalkışma demesinde *Ondörtler* fırsat kollamaya devam etmişlerdir. Bu durum 12 Mart'a kadar sürdü.

Öte yandan, 1964 yılı itibariyle bir de Kıbrıs meselesi ortaya çıkıyor. 1963'ü 64'e bağlayan yılbaşında Kıbrıs'ta Rumların bir saldırısı olmuştu ve 24 kişi öldürülmüştü. Bu rakamın içinde çocuklar da vardı. Bu olayın haberleri tek kanallı radyodan duyurulmuştu. Bu haber

[34] 1958 yılında Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisi'nin birleşmesiyle oluşan CKMP, 1965 yılında partiye giren Alparslan Türkeş'i genel başkanlığa seçmiştir. CMKP, 1969 yılında MHP ismini almıştır.

başlı başına infial yaratmıştı. Bir de gerçek olmayan haberler ortalığa saçılıyordu, yani 24 insanın ölümü çok ciddi bir propaganda malzemesi haline de getirildi. *İnsanların kıyma makinasından geçirildiği* türünden haberler sokakta sürekli telaffuz ediliyordu. Yani gerçekdışı söylemlerle toplum hareketlendiriliyordu, belirli bir motivasyon yaratılıyordu. Bu motivasyon da milliyetçi bir birikime doğru yol alıyordu. O günlerde ortada *solcu* bir gençlik tanımlaması olmadığı için tek taraflı olarak milliyetçi bir süreç yaşanmaya başlanıyordu. Bu tek yönlü milliyetçi yönelimin dışında, Kıbrıs konusunda açıklama yapan, gerçekte ne olup bittiğini anlamaya çalışan tek kurum TİP olmuştu. Parti, ilgili beyanatta Kıbrıs'taki Türklerin Türkiye ile birleşme gibi bir arzularının olmadığını, bu yüzden de Kıbrıs'ın hem Yunanistan'dan hem de Türkiye'den bağımsızlaştırılması gerektiğini söylemişti.[35] Tam da milliyetçiliğin önünün açıldığı bir süreçte, bu açıklama sağda büyük şok yaratmıştı. Hemen ardından da tepkiler gelmiş, parti büyük bir baskı altına alınmıştı. Genel Merkez taşlanmış, partinin bazı ilçe teşkilatları saldırıya uğramıştı.

Muzaffer Kara sert bir bildiri yayınlayarak partiden ayrılmıştı. TİP'in ilk kuruluşunda bulunan Denizcilerin bir kısmı önceden ayrılmıştı, kalanlarda bu olaydan sonra ayrıldı. Kuruluşta yer alan sendikacılardan bir kısmı da ayrılmıştı. Türk-İş de büyük tepki göstermişti bu beyanata. Yani parti büyük bir krizin eşiğine gelmişti, epey zor bir süreçti ama yeni bir beyanatla, yine Aybar durumu kontrol altına almıştı. İlk açıklama revize edilerek nispeten daha az tepki çeken federasyon önerisi sunulmuştu. Böylece hem Türkiye hem de TİP Kıbrıs sorunuyla tanışmış ve bir süre sonra da ortalık sakinleşmişti.

1964'ün sonunda Kıbrıs krizi tekrar patlak vermişti. Jetler Kıbrıs tarafına doğru gidip gelmişlerdi ama hükümet nezdinde bu yeterli görülmüyordu. Bunun üzerine hükümet müdahale kararı almıştı ama bunu bir tür blöf olarak değerlendirme niyetindeydi. Bu blöfle Amerika'yı, özellikle Yunanistan'a karşı ufak dozajlı olsa bile bir tavır almaya yöneltmek istiyorlardı. Bu tavırdan aslen beklentide Yunanistan'm bir

[35] 11 Haziran 1964 tarihli açıklamada şu vurgular yapılmıştı: "Kıbrıs'ı yabancı askeri üslerden temizlenmek, uluslararası garanti altında tarafsızlaştırmak ve her iki cemaatin eşit haklara dayanan federatif, bağımsız bir ülke haline getirmek gereklidir."

kınamayla uyarılmasıydı fakat durum böyle olmadı. ABD başkanı Johnson, tek taraflı olarak Türkiye'yi kınadı ve oldukça tahrik edici dili olan, "Johnson mektubu" olarak bilinen bir mektup yolladı. Bunun üzerine de Türkiye'de şafak attı! Ortam epey gerilmişti. Bu, Türkiye'de ilk anti-Amerikancı tohumların atılmasına neden olmuştu. 1967'lerden itibaren de Türkiye'de anti-emperyalist bir siyasetin yolunu açmıştı. Bu dalga, henüz TİP bünyesinde bulunan gençlik hareketlerinin de popülerleşmesine, kitleselleşmesine önemli katkılar sağlamıştı.

Türkiye İşçi Partisi

1960'lar başında, o dönemlerde Öncü gazetesi çıkıyordu Ankara'da. İstanbul'da da Vatan. Öncü Gazetesinde TİP'in kurulduğu anlatılıyordu. Benim "Türkiye İşçi Partisi" ismiyle ilk karşılaşmam bu şekilde olmuştu. Tabii ilk kurulduğunda doğru dürüst yankı bulmadı. Bir müddet sonra (Mehmet Ali) Aybar'ın başkanlığa gelmesinden sonra TİP'in haberleri daha sık çıkmaya başlamıştı.

1963 sonlarında Aydemir çevresine yönelik cunta mahkemeleri bitmişti artık, yani üzerine çok konuşulur bir durumda kalmamıştı. Fakat siyasal ilgi de, tartışmalar da yoğunlaşarak devam ediyordu. Tam o aralıkta, TİP'in bir toplantısını anımsıyorum Altındağ'da, o toplantıya bir saldırı olmuştu. Dikkatimizi çekmişti, hani partiyi çok tanıdığımızdan değil ama sol olduğunu filan biliyoruz. "Yahu kim, niye saldırıyor." diye dikkatimizi çekmişti. Aybar, TİP'in sosyalist olduğunu ama *sosyalizm kelimesini kullanmadan, yani başka tabirlerle* henüz söylemekteydi.[36] Benim bir ilişkim yoktu daha, talebelik ve yurt hayatım devam ediyordu. Hani arada konuşuyoruz, sohbet ediyoruz ya da gidip bakıyoruz kimi olaylara ama partiyle ilişkim yok. Parti de 1. Kongresini yapmamıştı, ilk kongresini 1964'te toplayacaktı. Yani parti de tam oturmamıştı. İşte yeni yeni Aybar'ın, (Sadun) Arenlerin partide etkinliğinin başladığı dönemlerdi.

Türkiye de ise, 27 Mayıs askeri müdahalesinden sonra -üst üste iki müdahale daha geçirilmesiyle beraber- bir de TİP diye bir parti kuruluyor. Bilindiği üzere, partinin ilk kuruluş süreci 12 sendikanın, sendika

[36] TİP'in kullandığı tam ifade "Kapitalist olmayan kalkınma yolu" şeklindedir.

başkanlarının kurmuş olduğu bir parti olmasından öte bir anlam taşımıyor. Tabii bu bile başlı başına bir nitelik, sıçrama ama henüz bir sosyalist kimliği yok. Ta ki Aybar'ın genel başkan seçilmesinden sonra parti nitelik değiştiriyor. Kısa zamanda da Aybar partiye damgasını vurmaya başlıyor. Tüzüğünü hazırlıyor, I. İzmir Kongresi'nde partiyi hazırlıyor. Bu süreç içerisinde eski, temayüz etmiş sosyalist kimliklere yönelik; Behice Boran, Sadun Aren gibi insanları partiye dâhil ediyor. Birinci kongreden sonra, diğer bir ifadeyle 1964 senesinden sonra Türkiye'de artık TİP'in sosyalist kimliği ortaya çıkmış oluyor. Dolayısıyla da Türk siyasi hayatında daha önceki sosyalist partilerden farklı şekilde, bağımsız olarak, özellikle de sendikacıların kurmuş olmasından kaynaklı ve Aybar'ın da üzerine bastıra bastıra söylediği, *bağımsız sosyalist bir parti* oluşuyor. Yani, tamamen kendi özgür iradesiyle, sınıf içerisinden ortaya çıkan bir parti olarak dile geliyor.

Bu söylemin oldukça haklı tarafları olduğu kadar, haksız yanları da var. Türkiye'de daha önceleri kurulmuş olan partilerde de, TİP sürecinde de reel komünist hareketin etkisi dışında oluşması düşünülemez. TKP'nin -o süreçte her ne kadar Türkiye gerçeğinden kopuk olmasına rağmen- bir etkisi söz konusuydu. Son tahlilde hem TİP'te hem de önceki deneyimlerde, TKP'nin bir biçimde etkisi altında olan ya da yolları bir dönem kesişmiş olan insanların çabasıyla oluyor tüm bu hamleler. Tabii Aybar'ın karşı iddiasına rağmen, TİP de TKP'nin dolaylı etki alanından dışarı çıkamamıştır. Yani 1964 Kongresi'nden sonra, 1966 Kongresi'ne gelene kadar, parti içerisinde ciddi muhalefetler oluşmaya başlamıştı. Hatta bu muhalefetlerin önemli bir bölümü TKP etkileşimi içerisinde oluşan muhalefetlerdir. İşte bu kadroların bir kısmı Malatya Kongresi'nde tasfiye ediliyor, ihraç ediliyor. Bu da partinin içerisinde ilk defa karşıtlıkların, rahatsızlıkların oluşmasına sebep oluyor. İlk planda parti merkezi bu işe egemen olmaya başlıyor, kontrol altında tutmaya başlıyor ama bu uzun vadede büyük bir sorunsala dönüşüyor.

Malatya Kongresinden önce, bahsettiğim tarzda farklı muhalefet odakları oluşuyor. Bu bir refleks olarak partiye karşı, Aybar'a karşı güvensizliğin gelişmesine yol açıyor. Çünkü somutta Aybar'ın tekil

yönetimi de söz konusu. Bu süreç içerisinde bir de *Yön* dergisi[37] var. *Yön*, Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal gibi öncü isimlerin de olduğu, 164 aydının çıkarttığı bir dergiydi. Yön dergisi, çok global bir dergi, dünyada gelişen tartışmaları takip ediyor, en azından etmeye çabalıyordu. Dergi içerisinde TİP'e muhalif olanlar olduğu kadar, TİP'te yer alanlar da olmuştur. Fakat son kertede TİP'e karşı sol içi bir muhalefeti örgütledi bu çevre. *Yön* dergisiyle TİP arasında ideolojik ayrımın ortaya çıktığı nokta, Türkiye'deki devrimci sürecin objektif koşullarına bağlı olan farklı tezler meselesidir. Bu tezlerin belirgin olanlarından birisi Doğan Avcıoğlu ekibinin tezidir: *Türkiye'de sosyalist bir devrim değil; öncelikle aydın, asker, bürokrat kesimin önderliğinde, kapitalizmin gelişmesini sağlayacak bir demokratik devrime ihtiyaç olduğunu* dile getiriyorlardı. Bu çevreye göre, *ancak bu sağlandıktan sonra sosyalist idealin toplumda yeşermesi mümkün* görülüyordu.

O zamanlar bir de Doğu Mitingleri[38] başlamıştı. Aybar'ın Kürt sorunu konusunda oldukça gerçekçi bir yaklaşımı vardı. Bu anlamda bir ilk olduğunu söyleyebilirim. *Güneydoğu Anadolu'daki Kürtlerin varlığı ve bu yurttaşların ciddi bir baskı altında olduğunu anlatan, bunların da TİP'in iktidar mücadelesi içerisinde haklarına kavuşacaklarına* dair söylemleri vardı. Doğu Mitingleri başladıktan hemen sonra büyük sükse topladı. O mitingler pek çok açıdan bir ilk olmasına karşın kesilmek zorunda kaldı, daha fazla gidilemedi. Çünkü parti içerisinde sorunlar ileri bir yere sıçramıştı. Özellikle tasfiyelerden sonra, TKP endeksli zorlamalar oldu ama o zorlamalar parti içerisinde etkili olamadı, çünkü Aybar partiyi her taraftan koruma altına aldı. Bunun bir tür bedeli olarak iç sorunlara yoğunlaşıldı ve uluslararası ilişkilerinin gelişememesi söz konusu oldu. Uluslararası ilişkiler demişken bir de şu var Russell Kongresi'nde tanınmış olmasına rağmen uluslararası

[37] Yön, Ankara'da 1961 yılından Doğan Avcıoğlu önderliğinde yayınlanmaya başlayan solmuhalif bir dergidir. İlk sayısı 20.000 basılmış ve tamamı ilk gün tükenmiştir. İkinci sayısı 50.000 basılmıştır. Haziran 1967 yılında yayın hayatına son veren bu önemli dergi aynı zamanda pek çok yeni tartışmanın ve düşünce biçiminin kapılarını aralamıştır.

[38] "Doğu Mitingleri" olarak anılan bu mitinglerin ilki 16 Eylül 1967'de Diyarbakır'da düzenlenmiştir. Bu mitingi şunlar takip etmiştir: 24 Eylül 1967 Silvan, 1 Ekim 1967 Siverek, 8 Ekim 1967 Batman, 15 Ekim 1967 Tunceli. Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO), kökenini "Doğu Mitingleri" olarak göstermektedir.

ilişkileri fazla istemedi Aybar, SSCB etkisinden çekindi bir anlamda. Öte yandan Türkiye'de TİP'e karşı gelişen sağ saldırganlığa büyük bir koz verilebilirdi bu uluslararası ilişkiler gelişirse. Bu açıdan Aybar'ın tutumu kendi kendine bir meşruiyet kazanmıştı. Aybar bu dengeleri gözetirken aslmda Türkiye'ye özgün bir sosyalist kimlik oluşturmaya da başladı: *Güler yüzlü sosyalizm*. Ceberut devlete karşı sosyalizm kendisini tanımlamaya başladı, farklı bir şekilde. Derken daha sonra Çekoslovakya olayları[39] oluyor, o olaylara ilişkinde SSCB'ye karşı kesin bir tavır almıyordu. Kısacası bu süreç parti içerisinde farklı görüşlerin, farklı oluşumların başlamasma neden oluyor. Tabii tüm bu farklı arayışların hedefinde, TİP merkez yönetimi vardı.

Askerlik

Tüm bunlar gerçekleşirken ben 1963'te yüksekokuldan mezun oldum. Askerlik zamanım da gelmişti. Kaçarım yok, yapmak zorundayım. Önce Fatsa'ya dönmüştüm. Kısa bir süre orada Fatsa'da kalmıştım. Fakat kış vakti askere gitmemek için Korgan'a geçmiştim. Bunun nedeni Korgan'ın henüz yeni kaza olmasıydı; Kaymakam yoktu, Adliyesi yoktu. Yani devlete dair pek bir şey yoktu Korgan'da henüz. Kimse de askerlik durumumu sormuyordu. Bir seneye yakın Korgan'da kaldım fakat memleketle bağım epey kesilmişti o süreçte. Küçük bir yer olması ayrı, gazeteler bile zor gelirdi o vakitler Korgan'a. O dönem abim aracılığıyla Tarım-Kredi kooperatifinde çalışmıştım. Türkçeye henüz çevirileri yapılan klasik kitapları okuma fırsatı bulmuştum. Taşranın tüm dezavantajlarına rağmen, okumak için verimli bir zaman aralığı olmuştu.

1965 Mart ayında da askere gittim. Önce Yedek Subay Okulu'na gönderildim, oradan da İmroz'a, diğer adıyla Gökçeada'ya gönderildim. İki sene kadar orada askerlik yaptım. Gökçeada'da yaptığım askerlik vesilesiyle özellikle Türkiyeli Rumların durumunu gözlemleyebilme şansım oldu.

---

[39] Romanya dışındaki Varşova Paktı ülkelerin (SSCB, Doğu Almanya, Bulgaristan, Macaristan), "Prag Bahan" olarak anılan siyasi reformları durdurabilmek için 20-12 Ağustos 1968'de Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyet'ini işgal etmesidir.

Bozcaada, Askerlik | 1965

Kıbrıs meselesinin yansımalarını en çok burada görmüştüm. Kıbrıs konusu gündem olmadan önce adanın nüfusu yüzde doksan oranında Rumlardan oluşmaktaymış. Mevzu patlak verdikten sonra, bu insanlar tüm mal varlılarını geride bırakarak hızlı bir göçe zorlanmışlar. Son kalanlar da, benim askerlik sürecimde sürülmüşlerdi.

Subay okulunda eğitimler tamamlandıktan sonra kura çekilir ve kuraya göre nereye gidileceği belirlenirdi. Benim kurada İmroz çıktığında, diğer askerler bizi epey şanslı bulmuştu. Söylentilere göre coğrafyası çok güzel, rakısı, şarabı bol bir bölgeymiş. Bunun için, "Rahat edersin." demişlerdi. Fakat oraya vardığımda karşılaştığım manzara hiç de anlatıldığı gibi değildi. Bir kere bölgenin yerlileri göç ettirilmişti ve bu göç devam ediyordu. Kalan Rumlar da asker başta olmak üzere, dışarıdan gelen herkese haklı olarak tavırlıydılar, konuşmamaya çalışıyorlardı. Yani ortada ne şarap var ne rakı! Aksine olabildiğine sıkıntılı bir durum var. Tabur da adaya henüz kurulmuş durumdaydı, yani hiçbir ihtiyacı karşılayamaz durumdaydı. Sayıları epey azalmış olan Rumlar da kesinlikle alışveriş yapmıyordu. Ne ihtiyaç varsa Çanakkale'den geliyordu ama bu da çok uzun

aralıklarda ve ihtiyacın çok daha az miktarlarında geliyordu. Kısaca her anlamda sıkıntılı bir dönemdi. Bir tarafta yerinden yurdundan olan insanlar var, öte tarafta da biz resmen aç durumdayız. O süreçte EOKA'lı bir ajan yakalanmıştı. Henüz ortada kurumsallaşmış bir tabur yoktu. Sayımız bile yanılmıyorsam 11, 12 kişi kadardı. Biz de bu EOKA'lıya bir teklif sunduk, *bizim et, balık gibi yemek ihtiyaçlarımızı karşılarsa, kendisini kontrol altında tutacağımızı ama bildirmeyeceğimizi* söyledik. O da "Tamam." demişti. Abartmadan söylüyorum, neredeyse bütün ihtiyacımızı bu EOKA'lı karşılıyordu, bir de boğma rakı getiriyordu bazen. Getirdiklerini bir güzel yiyip, içiyorduk, muhabbet ediyorduk. Kalan Rum yerlilerle de aramız düzelmeye başlamıştı. Yani bir garip ilişki söz konusuydu. Tabii bu garip ilişki çok uzun sürmedi, benim adaya gelmemden 6 ay kadar sonra tabur kurumsallaştı, er ve rütbeli sayısı epey arttırılmıştı. O EOKA'lı sonra ne oldu bilmiyorum.

Öte yandan, adaya Anadolu'dan insanlar iskân ediliyordu. Genellikle Laz köylüler yönlendiriliyordu. Lazlar da bunda bir beis görmüyordu, çünkü Rumlardan kalan ciddi bir zenginlik vardı ortada. Benim askerliğimin bitmesine yakın zamanlarda, sistematik olarak Rumları anımsatacak izler bir bir silinmeye başlanmıştı. Örneğin, çok ırak yerlerdeki Rum ibadethaneleri bile yıkılıyordu.

Fatsa'ya Dönüş

Derken askerlik bitti ve 1967'nin başlarında Fatsa'ya döndüm. Fatsa'ya döndüm ama Fatsa benim tanıdığım Fatsa değildi artık. Çocukluğumdan kalma, öğrenciliğimden kalma arkadaşlarımdan neredeyse kimse yok, herkes büyük şehirlere gitmiş. Ailemden de sadece annem var, abilerimin ikisi de Fatsa dışındalar. Eski tanıdıklarımdan Muhsin ve Şükrü ve Fikri (Sönmez) vardı sadece. Muhsin ve Şükrü Avukatlık yapıyorlardı ama asıl gözleri siyasetteydi. Birisi AP'li olmuştu, diğeri de CHP'li. Aslen birbirlerinden de hiçbir farkları yok, siyaseten bir bakış farklılığı da yok. Dar kafalı Karadeniz kasabalı kafası.

Döndüğümde ilk fark ettiğim şeylerden birisi de Fatsa'nın AP etkisinde olmasıydı. Nail Dervişoğlu[40] liderliğinde büyük bir hegemonya kurmuşlardı. Ben Nail Dervişoğlu'nu çocukluğumdan tanıyordum, Fatsa'da yüzbaşıydı ve dediğim dedik, gerici birisi olduğunu biliyordum. Nazım Hikmet'e olan nefreti ise dillere destandı. O günlerde, artık Fatsa'da AP'nin lideriydi ve epey büyük bir alan kurmuştu kendisine. Fatsa'nın CHP'li olduğu zamanlar da olmuştu ama o günlerde oldukça güçlü bir AP çizgisi hâkimdi.

Benim de bir şeyler yapmam lazımdı ama ne yapabileceğimi henüz ben de bilmiyordum. Mesleğimi yapabileceğimi pek düşünmüyordum çünkü yüksekokulu, okula çok az uğrayarak, kaytararak bitirdiğim için bilgime güvenmiyordum. Yine de fazla vakit kaybetmemek adına, mali müşavirlik bürosu açtım ama iş konusunda asıl güvendiğim Engin Gündüz isimli bir arkadaşımdı. Engin, benden birkaç dönem önce mezun olmuştu, profesyonel anlamda benden daha tecrübeliydi. En kötü durumda, sıkışırsam ondan yardım alırım diye düşünüyorum. Öte yandan bunu bir adım olarak düşünüyordum, yani ilelebet bu işi yapmayacağımı kendim de biliyordum. *Bu iş vesilesiyle Fatsa'ya tekrar alışırım* diyordum kendi kendime. O zamanlar Fatsa'da da yüksek tahsilli muhasebeci pek yoktu, biraz da buna güvenerek büroyu açmıştım. Fakat alaylılar beni istemediler, bunu da açıkça söylediler. Yani kısa bir süreliğine bile bana iş yaptırmadılar. Kimsenin bana uğramamasına, benim de hiç iş yapamamama neden oldular. Ben bu durumu çok umursamadım çünkü benim de çok gönlüm yoktu zaten. İş yapamaz halde büro kaldı öylece.

Büro işinde topu atmamla birlikte durumuma üzülen ablam, yeni bir iş kurmam için yüklü bir miktar para vermişti bana. Bu parayla ne kurabileceğimi araştırdım, soruşturdum. O sırada çocukluk arkadaşım Ertan Saruhan'ın[41] akrabaları, köylüleri buldu beni. O zaman

[40] Nail Dervişoğlu, 1960'ların sonunda MHP'den Mv. ve Senatör adayı olmuştur. 1974 yılında MHP Fatsa İlçe Başkanlığı yapmıştır. 21 Aralık 2011 tarihinde ölen avukat Nail Dervişoğlu'nun oğlu Müsavat Dervişoğlu da MHP'de çeşitli görevler almıştır.

[41] Fatsalıdır. Öğretmendir ve TÖS'ün Karadeniz örgütlenmesinde öne çıkmıştır. 1960'ların sonunda TİP'in Fatsa'daki atılımının liderlerindendir. Ardılı dönemde THKP-C'li olmuş ve 30 Mart 1972 tarihinde Kızıldere'de 9 yoldaşıyla birlikte öldürülmüştür.

Saruhanların köyü hepten CHP'liydi. Bana da, "Gel sana yeni bir büro açalım, bizim çevrenin işlerini yap, defterlerimizi tut." dediler. Bir de eklediler: "CHP gençlik kollarım kur, onun başına geç, zamanla gelirin de epey artar." Teklif cazipti, ablamın verdiğinden başka param da yoktu. Fatsa'da da başka bir şey yapamayacağımı düşünüyorum ama kritik bir karar vermek durumundaydım. Ya onların dediğini yapacaktım ya da hepten topu atacağım. Kısa bir süre düşündüm ve bu şekilde iş yapmak istemediğime karar verdim. "Ben CHP'ye filan girmeyeceğim, kusura bakmayın." dedim. Böylece çirkin bir "*Mali Müşavir Ziya Yılmaz*" tabelasıyla baş başa kaldım. Ablamdan aldığım parayı da kendisine geri vermiştim. Tüm bunlar askerden geldikten sonraki üç ay içinde olmuştu.

Bölüm II

TİP Süreci

Fatsa'da TİP'in Kurulması

Bu üç aylık süreçte hem iş kurmaya hem de memleket siyasetini takip etmeye, özellikle TİP hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmeye çalışıyordum. TİP'i Ankara'dan beri takip ediyordum, sempatim vardı ama partili olmamıştım o zamanlar. Şimdiyse söyledikleri, yaptıkları çok daha hoşuma gidiyordu. Fakat o sırada Fatsa'da TİP henüz yoktu. TİP'e yakın olan insanlar vardı sadece. Zeki Şahin ve Kemal Aksoy en ilgili insanlardı. Zeki benim okuldan arkadaşımdı, tanışıklığımız eskiye dayanıyordu. Onunla tekrar sohbet etmeye başlamıştık. Sohbetlerimizi de Zeki'nin lokantasında yapardık. Lokanta'nın genişçe bir bahçesi vardı. Fatsa'da fazla bir yer olmadığı için insanlar oraya gelirdi. Zeki, gelen giden çevrenin hoşuna gittiğini gördükçe, Mahsuni'nin, Ruhi Su'nun plaklarını çalmaya başlamıştı. Saruhanların çok etkin bir köy derneği vardı, onlar da buraya gelmeye başlamışlardı. Orada bir çevre oluşmaya başladı. Baktık ki ilgili insan çok, her sohbet daha kalabalık olmaya başlıyor, bir gün Zeki'ye "Partiyi sen kur." dedik. Zeki de cevap olarak, "Beni uğraştırmayın, Ziya kursun." dedi. Ben henüz yeni gelmiştim, uzun süredir de Fatsa'da değildim. İş kuramamıştım,

alışmakta zorlanıyordum. Bir gözüm de Ankara ya da İstanbul'daydı. Bunları dile getirip Zeki'ye durumu anlattım. Sonra Zeki'nin üzerinde, partiyi kurması için basınç oluşturduk. Zeki ikna olmuştu ama *nerede kuracaktık, mali yükü nasıl çekecektik* gibi sorunlar vardı ortada. En sonunda bu sorunları da Zeki'nin lokantasının bir bölümünü parti yaparak çözdük. İdareten bir parti tabelası astık.

Bu sürede benim de rengim belli olmaya başladı. Taşrada kimin kim olduğunu öğrenmek için 2-3 aylık bir süre fazla bile. Rengimin belli olmasından yana sıkıntım yok ama mesleki olarak hepten topu atmış duruma geldim. Partiyi kurana kadar ayda bir iki tane de olsa küçük işletme defterleri geliyordu, artık o da gelmez oldu. Zaten o küçük işletme defterleri işleriyle karın doyması mümkün değil. Kısaca mali müşavirliğin yürümeyeceği artık kesinleşti. Başka bir iş yapmak durumundaydım, aynı zamanda partiyi kurduk ama kurmak yetmiyor, parti için de emek harcamak lazım.

"Yeşil Fatsa Gazetesi" ve Matbaa

Zeki, o dönemlerde yerel bir gazete olan *Yeşil Fatsa*'yı çıkartıyordu. O da yakın bir tarihte bir başkasından satın almış. Bir süredir Zeki ilgileniyordu gazeteyle. Bir gün Gazeteyi okurken aklıma geldi, "Zeki, bu gazetenin çıktığı matbaayı satın alalım, gazeteyi geliştirelim. Hem makina olursa reklam filan basıp mesleki olarak da kullanabilirim." dedim. Zeki'nin de aklına yattı bu fikir. Böylece matbaayı satın aldık. Aldık ama makina 1938 model, çok eski. Karşılık olarak 20.000 TL istenmişti ki o zaman için büyük paraydı. Satıcı, bizi kazıklamıştı ama paranın tamamını da gelişen süreç içinde verememiştik. Yani makinanın hakkı neyse o kadarını almıştı satıcısı.

fatsa

Türk Emekçi Halkının Tek Kurtuluş Yolu Sosyalizm'dir

Pir Sultan ve İşçi Paşa

Yeşil Fatsa | 17 Mart 1969

Böylece üç aylık mali müşavirlikten sonra matbaacı olmuştum artık. Hem TİP'in işlerini yapacaktık hem de ben profesyonel anlamda matbaacı olacaktım. Matbaayı almıştık almasına ama yeni bir yere ihtiyacımız vardı. Bulduğumuz yeni yer iki katlıydı. Burası hem parti binası hem de Matbaa bürosu olacağı için matbaayı ikinci kata taşımaya karar verdik. Makina da neredeyse bir buçuk tonluk. Taşımak imkânsız. Teyzemin oğlu olan Abdullah Ceceloğlu[42] ile makinayı bir güzel söktük, sonra da üst kata taşıyıp tekrar topladık. TİP'in Fatsa'da kurulmasıyla birlikte bütün dikkatler bizim üzerimize dönmüştü zaten. Bir de matbaayı alınca, kalıcı olduğumuzu herkes fark etti. Elbette AP'liler de. Yani, bir saldırı bekliyorduk. Bu bizlere olabileceği kadar doğrudan makineye de olabilir kaygısıyla, matbaayı ikinci kata taşımıştık. Hem binada birisi sürekli kalacaktı hem de ikinci kata pencereden girmek daha zordu.

Kısa bir süre sonra gazeteyi çıkarmaya başladık. Büyük sükse yaratmıştı gazete. Bunu fark edince daha geniş bir alana dağıtıma başladık. Gazetenin çıkarılmasından iki ay kadar sonra Fatsa ve çevre ilçelerin aydın kesimi resmen olmasa bile fiilen parti etrafında kümelenmeye başladı. Bu olumlu tepkiyi görünce daha moralli ve aktif çalışmaya başladık. Elbette tepkiler tek taraflı değildi, bir süredir bize karşı içten içe gelişen rahatsızlıklar da daha belirgin olarak ortaya dökülmeye başladı.

Mahalle Delikanlılarının Solcu Olması

Rahatsızlık konusunda CHP fazla ileri gitmedi. Elbette CHP de, Fatsa gibi bir yerde TİP'in olmasından memnun değildi ama asıl huzursuzluk AP'de idi. Fakat AP'liler de doğrudan saldırmaya cüret edemediler. Bunda ailelerimizin etkisi çok büyüktü. Benim sülalem Fatsa'da eşkıya olarak bilinen bir aileydi. TİP'e herhangi bir saldırı yapılırsa silahlı külahlı insanların dağ köylerinden inip Fatsa'yı

[42] İsmet Öztürk, *THKP-C'den Kurtuluş'a Mücadele Hayatım* (2010: 239) isimli kitabında Abdullah Ceceloğlu'ndan şu şekilde bahsetmiştir: "Ziya Yılmaz'ın teyzesinin oğlu. Fatsalı. Devrimciliğe bizimle başlayıp Ziya Yılmaz'la İstanbul'da örgüt adına işyeri açtı. Elrom olayından sonra yakalandı. Uzun işkencelerde en küçük bir sır vermedi. 146/3. Maddeden ceza aldı ve 1974 affiyla çıktı."

basacaklarını herkes biliyordu. Aynı zamanda Uzun Ali isimli kabadayı arkadaş da bizimleydi. Hem kendisinden korkulurdu hem de çevresi genişti. Bu Uzun Ali'nin partiye gelmesi de ilginçtir. Bizim henüz partiyi kurduğumuz günlerde, Fatsa'daki Cumhuriyet Meydanı'nda yolda yürüyen birileri Nazım Hikmet'e küfretmiş. Uzun Ali de tam o sırada yoldan geçiyormuş, işte bunların küfrünü duyunca direk adamlardan tekinin gırtlağına yapışmış. Nazım'a küfreden adamı elinden zor almışlar. Sonra da sormuşlar, "Adamı niye boğuyorsun?" diye. Uzun Ali de baskın bir Gürcü şivesiyle "Nazım'a küfrediyordu!" demiş. Tabii millet anlamamış, "Nazım kim?" demişler. Bunun üzerine Uzun Ali anlatmaya başlamış, Bursa Cezaevi'nde Nazım Hikmet'le beraber mahpusluk yapmışlar. Nazım Hikmet'i çok sevdiğini, eğer birisi daha Nazım'a küfrederse o kişiyi öldüreceğini yeminlerle söylemiş. Sonraki günlerde de bizim partiye gelmişti, Ertan Saruhan ve ben vardık o anda partide. Yanında birkaç kabadayı arkadaşıyla girdi içeri, tabii biz önce *ne oluyor* diye hafif tedirgin olduk. Hatta "AP'liler bunları başımıza mı sardılar?" diye düşündük ilk anda ama Uzun Ali "Var mı ikram edecek çayınız?" dedikten sonra başladı: "Bak kardeşim, ben öyle siyasetten, bilmem neyden anlamam ama bana dediklerine göre siz Nazım Ağabey'i severmişsiniz. Ben Nazım Ağabey ile cezaevinde yattım, onun gibi güzel insan da görmedim bu güne kadar. Eğer siz de kabul ederseniz biz sizin partiye katılacağız. Bundan sonra da size yapılacak en ufak bir terbiyesizlik bize de yapılmış olacak." dedi. Biz de *iyi* dedik tabii, "Ne zaman isterseniz gelin, gidin." dedik.

Uzun Ali misali başka dostlar da kazanmıştık. Hatta bölgenin ne kadar kabadayısı varsa TİP'e sempatiyle bakar olmuştu. Benim eşkıyaların da varlığıyla birlikte, Fatsa TİP'in etrafında geniş bir Gürcü dayamşması kurulmuştu. Benzer şekilde Alevi köylüleri de bizi sahiplenmeye başladılar. Demek istediğim, AP başta olmak üzere bizden hiç haz etmeyen pek çok çevre ve insan olmasına rağmen, kimse bize açıktan saldıramadı.

Sadece Fatsa'da değil, bizim teşkilatı kurmamızdan sonra, yani TİP'in Karadeniz'de ilk kuruluş dönemlerinde bu kabadayı arkadaşların TİP'i desteklemesi, bir anlamda *güvence* olmuştur. Mesela

Giresun'da Mustafa Oksal vardı. Çarşamba'da "Çörtük" İsmet (Öztürk) vardı.[43] Bu Çörtük'ün yeri bende başkadır, çok düzgün ve güzel bir arkadaştır. Şimdi isimlerini anımsamadığım başka arkadaşlar da vardı. Bu arkadaşlar, kendi bölgelerinde saygı duyulan, adaletli bilinen, *olumlu anlamda* kabadayı delikanlılardı. Bu tipolojiyi şimdinin mafya ilişkileriyle asla karıştırmamak lazım. Bu arkadaşlar, polise çok mesafeli, para pul ilişkilerine girmeyen, halktan yana, mahallesini koruyan, namuslu insanlardı.

Partiyi kurmamız ve gazete çıkarmaya başlamamızla birlikte, bu *delikanlı kabadayı* arkadaşların da TİP'li olmalarından sonra, çok kısa bir sürede geniş halk kesimlerine ulaşmaya başladık. Kendi kadrolarımızı oluşturmaya başladık, partide sürekli çalışan arkadaşlar oluşmuştu.

Parti Kendi Kendini Kuruyor

Bu süreç, sol açısmdan kendi kendini büyüten bir yol izlemişti. Köylülere ulaşmaya başlamamızla birlikte, kendi kadrolarımız da çeşitli konular da uzmanlaştılar, deneyim sahibi oldular. Mesela, Ahmet Şahihsan, Kemal Karakuzu, Suat Uygunlar çevre köylerle iletişimde ve köylülerin çeşitli sorunlarının giderilmesinde danışılan insanlar olmuştu. Suat (Uygunlar) şair bir arkadaşımızdı, her eylem ve aktivite için şiirler yazıyordu. Dilinin yalınlığından ötürü, şiirleri bölgede epey beğenilir olmuştu. Elbette Fikri (Sönmez) vardı, hitabet konusunda çok geliştirmişti kendisini. Her bir konuşması daha fazla ilgi uyandırır olmuştu. Zaten (Abdullah) Ceceloğlu ve Fikri, bizim doğal hatiplerimizdi. Özellikle Fındık mitinglerinde bu arkadaşların hatip yönleri belirleyici olmuştu. Ben ve Zeki ise kürsüye çıkmazdık. İsimlerini andığım arkadaşlar, kitlelere hitabet konusunda bizlerden daha başarılıydılar. Kürsüde konuşma olumlu sonuçlar veriyordu, prim topluyordu. Aynı zamanda kürsüde konuşan arkadaşlara popülerlik kazandırıyordu. Bir vakit sonra baktık ki kürsüye herkes çıkmak istiyor,

[43] 20 Kasım 2011 tarihinde hayatını kaybeden İsmet Öztürk, anılarını yazdığı *TİP'ten THKP-C'ye Mücadele Hayatım* isimli kitabında, devrimci olmasında Ziya Yılmaz ve Ertan Saruhan'ın etkisinin çok olduğunu belirtmiştir (2010: 15). TİP Çarşamba İlçe Başkanlığı'ndan sonra THKP-C'li olmuş, ardından da 1974 yılında *Kurtuluş* hareketinin kurucularından olmuştur. Daha sonra sırasıyla BSP, ÖDP ve SP'de yer almıştır.

kimi arkadaşlara izin vermekle birlikte, herkesin kürsüye çıkmasının mümkün olmamasından kaynaklı izin vermediklerimiz de oluyordu.

Gazete düzenli bir hale oturmuştu, çevrede büyük bir ilgi uyandırmıştı ve yavaş yavaş partinin destekçileri de artıyordu. Yani maya tutmuştu. Parti, Fatsa'da tutmakla kalmadı, bir süre sonra Ünye'ye siyaset girdi. Çarşamba ve Perşembe ilçelerine ulaştı. Çörtük İsmet'le birlikte Çarşamba ve Perşembe'de ilçe teşkilatları kurulmaya başlandı. Ordu vilayet çalışmalarında daha ileri bir noktaya geldik.

Matbaanın etkisi de tahmin ettiğimizden fazla olmuştu. Gazete çok okunuyordu, bunun bir olumlu dönüşünü de reklam ve ilan konusunda gördük, reklam vermek için sıra oluşmuştu. Bir süre sonra gazeteyi yalnız Fatsa'da çıkarmanın eksiklik olduğunu fark ettik. Giresun'da, Ordu vilayette, Çarşamba'da da gazete çıkarmaya başladık. Yani matbaa ve gazete, maddi anlamda destekleyici olmasının çok ötesinde, devrimci bir işlev kazanmıştı. Yine bir süre sonra, 1968'in sonlarına doğru Korgan ve Kumru'ya kadar uzanır olmuştuk. Hatta o zamanlarda Kumru'da Kaymakam olarak Cankoçak vardı, eşi de Gülten Akın. Onlar vesilesiyle belirli bir çevre oluşmuştu önceden. O çevreyle irtibata geçmemizi sağlamışlardı.

Beyceli Köyü Yürüyüşü

Tam o günlerde, yani ilişki ağımızın oldukça geliştiği, özellikle köylülerin partiye bakar hale geldiği günlerde Beyceli köylülerinin bir yürüyüşü gerçekleşti. Beyceli köyü, Saruhanların köyüydü. Zaten yürüyüşü de Zeki Saruhan örgütlemişti. Zeki, Ertan'ın büyük ağabeyiydi. Köyü örgütlediler ve Ordu'ya kadar sürecek bir yürüyüş organize ettiler. Köylüler de çok heyecanlanmıştı, yani olumlu karşılanmıştı bu fikir. Saruhanların bizden beklediği de yol boyu güvenliği sağlamamız, ikmal yerlerini tespit etmemizdi. Yol güzergâhında ihtiyaçlar için gerekli tedbirleri almıştık biz de. Her şeyin hazır olduğuna kanaat getirdikten sonra yürüyüş günü geldi çattı...

Yürüyüş sabahtan başlamıştı, köylülerin desteği beklenilenden fazlaydı. İyi bir kalabalık vardı yani. Pankartlar, dövizler hazırlanmıştı önceden, sloganlar atılıyordu. Kısaca, büyük bir moralle başlamıştı

Beyceli Köyü Yürüyüşü | 26-27 Temmuz 1967

yürüyüş. Öğlen saatlerine doğru da Fatsa'daki iskelenin önünde bir mola verildi. İlk fiili tepkiyi de orada aldık. Bir süredir bize karşı bilenen Nail Dervişoğlu liderliğindeki AP'liler geldi oraya. Sayıları bizden daha azdı. Orada Dervişoğlu köylülere yönelik konuşmaya başladı "Burada komünistlere yer yok, siz de bunlara uymayın." türünden şeyler söyledi. Biz duruma hemen müdahale ettik ve Dervişoğlu'nu birazda tartaklayarak konuşturmadık. Bunun üzerine saldırmaya başladılar ama biraz da sayılarının azlığından kaynaklı, onları hemen püskürttük. Yürüyüş devam etti, Ordu'ya kadar gidildi. Sonra da geri yürüdü köylüler.

Bu yürüyüş Karadeniz'deki ilklerdendi. Bildiğim kadarıyla ilk kez köylüler yürümüştü, hem de kendi inisiyatifleriyle. Yürüyüş yolu da yaklaşık 70 km idi. Bir gün ve bir gece sürmüştü. Yol üzerindeki yerlerde de büyük ilgi uyandırmıştı. Ertan o yürüyüşün örgütleyicilerinden olmasına rağmen, öğretmen olmasından kaynaklı yürüyüşe doğrudan katılamamıştı. Yürüyüşü arkalardan gelerek takip etmişti. Fakat bu yürüyüşün asıl örgütleyicisi Zeki Saruhan'dır. Zeki bu yürüyüşten bir süre sonra Fatsa'dan ayrıldı, sonra da Ankara'ya öğretmen olmak için Gazi Enstitüsü'ne kaydoldu. Süreç içerisinde de PDA'cı [Doğu Perinçek-Aydınlık grubu] oldu. Ondan sonra da ilişkimiz tamamen koptu.

Yürüyüş başarılı olmuştu, talepler dile getirilmişti ve çok büyük yankı uyandırmıştı. Köylüler kendilerini muzaffer hissediyorlardı.

Parti açısından da çok büyük moral olmuştu. Haber çevre illere ve uzak ilçelere kadar ulaşmıştı, oralarda bulunan irili ufaklı sol çevrelere de cesaret vermişti.

Fatsa'da parti olarak, artık kitlenin her alanda bizi tanıdığı ve güvendiği bir noktaya gelmiş durumdaydık. Parti çalışanları olarak kamuoyunda hiçbir yanlış imajımız olmadı. Devamlı doğru şeyler söylemeye çalıştık ve köylüleri *alenen yönlendirmeye* çalışmadık. Onların kendilerinin karar vermesini sağlamaya çalıştık. Bunu prensip olarak yaptık.

Tefeciler

Fatsa'da büyüme hızımıza ve özellikle köylülerden aldığımız desteğe paralel olarak pek çok konuyu, sorunu yavaş yavaş da olsa dillendirmeye başlamıştık. Fatsa'da, küçük ve orta çaplı fındık üreticilerin -yani köylülerin- önemli bir sorunu da tefecilerdi.

Tefeciler, DP iktidarları zamanında ortaya çıkmıştı. Devletin, üreticilere verdiği desteği peyderpey azaltmasıyla, köylüler kimi ihtiyaçları için kaynak arayışlarına girmişlerdi. Bu ihtiyacın kârlı bir iş olduğunu fark eden tefeciler, 1950'lerde ortaya çıktılar ve hızla zenginleşmeye başladılar. Bu palazlanma 27 Mayıs sonrasında da devam etti, 1960'ların sonlarında ise durum daha da azıtmıştı: Tefeciler, işi *bire üç* uygulamasına kadar vardırdılar. Köylü çaresiz olarak tefecilere yöneliyordu ama tefecilere borçları da devamlı bir hale gelmişti.

TİP'in Fatsa'da belirli bir güven oluşturmasıyla, tefeci sorunu da dillenmeye başladı. Özellikle köylüler, başlarının belası durumundaki bu tefecilerden kurtulmak istiyordu. Bunun için de partiden ve bizlerden medet umuyorlardı. Konuyla ilgili bir araştırma yaptıktan sonra, bu durumun hemen halledilemeyeceğini, meselenin daha kapsamlı olduğunu köylülere anlatmaya başladık. Tefecilerin, üstü örtük bir şekilde hem hükümet nezdinde hem de *Fiskobirlik* nezdinde desteklendiğini anlattık bir süre boyunca. Tefeci sorununun çözüme ulaşabilmesinin ancak kitlesel eylemlerle olabileceğini, bir takım somut taleplerin dile getirilmesiyle çözüme kavuşabileceğini söyledik. Aynı zamanda, sorunun bir *sistem sorunu* olduğunu da işlemeye başlamıştık. Partiye gelip giden köylüler de bu anlamda politik bilinç elde etmeye başlamışlardı.

Bunların yanı sıra, tefeci sorunu için nispeten daha ufak eylemler yapmışlığımız da olmuştu. Celal Koş'a yönelik bir eylemimiz olmuştu mesela. O günlerde, Fatsa'da balık pazarının hemen yanında Celal Koş'un ufak ölçekli bir fabrikası, hemen yanında da ofisi vardı. İşte tam o yazıhanenin önüne kürsü kurardık. Celal bu durumdan elbette memnun değildi ama *ulan bunlar eşkıya, ne yapacakları belli olmaz* diye pek ses etmezdi bize. Bazen (Abdullah) Ceceloğlu'nu, bazen de Fikri'yi (Sönmez) kürsüye çıkartır, tefeciliğe karşı konuşma yapmalarını sağlardık. Bu ufak söyleşi tarzı konuşmalar köylülerin ilgisini çekerdi. Fakat bu konuda dikkatli olur, köylülerin galeyana gelmelerini de engellemeye çabalardık. Çünkü kafamızda, daha büyük bir miting düşüncesi vardı. Haliyle hem enerjiyi oraya saklamaya çalışıyorduk hem de tefecilere doğrudan bir saldırının aleyhimize olacağını biliyorduk.

Fındık mitinglerinin başlangıç noktası da işte buydu. Lakin bu konuda dikkat ettiğimiz bir husus vardı: Herhangi bir mitingi doğrudan doğruya biz örgütlemeyecektik, eğer bir eylemlilik süreci olacaksa bunu köylüler dile getirecek ve örgütleyeceklerdi.

Köylüleri zorlamadığımız için, köylülere her alanda, her konuda bizim de bildiğimiz ölçüde doğruları söylediğimiz ve söylediklerimiz de sosyal pratikte değer bulmaya başladığı için 1970 yılına geldiğimiz zaman yoğun tecrübelerden geçmiş bir parti teşkilatı oluşmuştu.

Saldırıya Uğrayan TİP Fatsa Kongresi

Biz parti olarak, yani TİP ilçe teşkilatı olarak Fatsa'da iki tane seçim geçirdik: 1968'de Senato seçimi ve 1969'da milletvekili seçimi. Fakat bu süreç kolay geçmemişti. İlk parti kongremizde ciddi bir saldırıya uğradık. Fatsa'nın o zamana kadar bilenmiş olan gerici tayfası nihayet bize saldırmıştı.

Fatsa'daki parti çalışmaları Ankara'da ciddi bir heyecan yaratıyordu. Çünkü Fatsa'daki parti teşkilatı kendi kendini kurmuş ve örgütlenmesini çok hızlı bir şekilde geçirmişti. 1967 yılından 1970'e kadar uzanan zaman diliminde, Fatsa başta olmak üzere Karadeniz'deki parti çalışmaları çok olumlu geri dönüşler alıyordu. Bu da Ankara'da

haklı olarak heyecan yaratıyordu. Örneğin, Kemal Aksoy Fatsa teşkilatını öve öve bitiremiyordu.

O dönem, parti içindeki çekişmelerin ve parti içi muhalefetin su yüzüne çıkmak üzere olduğu bir dönemdi. Fakat bu tartışmalar Fatsa'ya pek yansımamıştı. Zaten kime yansıyacak ki? Parti bizim kendi kendimize kurduğumuz bir süreçti, bölgenin tüm aydın ve ilerici kesimini kucaklamış, köylüler için umut olmuş, partinin karşısındakiler için de bela olmuştu. Öte yandan TİP içi tartışmaların farkında olanlarımız vardı. Ankara'ya yahut İstanbul'a her gidişimde tartışmaları takip eder, anlamaya çalışırdım. Öte yandan bu tartışmaların ve çekişmelerin Fatsa'da yarattığımız parti örgütlenmesini sekteye uğratacağını düşündüğümüz için özellikle dillendirmemeye çalışırdık. Tabii bunda henüz bir taraf almayışımızın da etkisi vardı. Aynı şekilde TÖS çevresindeki öğretmen arkadaşlarda buna azami çaba gösterirdi, parti üzerinden yapılan işlerin sekteye uğramamasında onlarında etkisi vardı.

TİP'in iç tartışmaları bir yana, partinin 1967 yılı itibariyle Fatsa'da oturmuş hale gelmesi ve Ankara'da bunun olumlu görülmesiyle, 1967 sonlarına doğru Ordu'da yapılacak olan kongre öncesi, bizim de fikrimiz alındıktan sonra Fatsa'da bir kongre düzenleme kararı alınmıştı.

Kongreye TİP MYK üyelerinin neredeyse tümü katılacaktı. Bu durumda bizim de hazırlık yapmamız lazımdı. Öncelikle yer sorununu halletmemiz lazımdı ve o dönemler Fatsa'da kapalı yer fazla yoktu. Haliyle Cemal Koş'un sinema salonunu istedik kendisinden. Başta yanaşmadı ama kendisini *bir şekilde* ikna ettik. En sonunda razı oldu ama sinema salonunu elinden almayacağımıza ve sonra kendisine geri vereceğimize dair bizden *söz* almıştı (gülerek).

Mekân sorununu da halletmiştik ve kongre için duyuruları yapmaya başlamıştık. Aynı şekilde gazeteden de yayınlamıştık. Fakat kulağımıza gelen haberler kötüydü, "Bunlar işi iyice azıttılar, artık bir ders vermek lazım!" gibi duyumlar almaya başlamıştık. Benzer şekilde, kongre gününde bir saldırı hazırlığı yapılacağını da duymuştuk; boyalarla, yumurtalarla... Biz de kendi aramızda oturduk, konuştuk. "Bunun geri dönüşü olmadığını, gelenlerin misafirlerimiz olduğunu,

aynı zamanda herhangi bir çalışmamızı kimsenin engelleyemeyeceğini." kendi aramızda kararlaştırmıştık. Toplantı sonrasında da, yumurtayla, boyayla saldırı yapmayı planlayanların özellikle duymasını sağlayarak, "200 yumurtaya 200 mermi var!" dedik. Yani, *reste rest* durumuna getirdik mevzuyu. Kimi arkadaşlarımız daha da sert uyarılar yapmıştı. Gerçekten de başka yapabileceğimiz bir şey yoktu.

Derken, kongre günü geldi. Misafirlerimiz gelmeye yakın, delegelerimizi salona aldık biz. Bir gözümüz de dışarıda, ortalık sakin görünüyordu. Derken TİP'liler Fatsa'ya girdi ve Nihat (Yılmaz) onları karşıladı, salona getirdi. Nihat Sargın, Şaban Erik, Hikmet İşmen vardı anımsadıklarımdan. Tam bu arkadaşlar geldiği anda, Nail Dervişoğlu liderliğindeki karşı ekip de salonun önüne geldi. Dervişoğlu milleti galeyana getiriyor, bizden haz etmeyenler iyice saldırganlaşsın diye propaganda yapıyor. Fakat fiziksel bir saldırı durumu yoktu. Ortam bu şekildeyken, misafirleri kordona alıp, salona aldık. İçeriye girdik ama dışarıda kalabalık sürekli artıyor, duyan geliyor. Bize ve TİP'e düşman olan kim varsa geliyor. Bir de meraktan kalabalığa katılanlar var. Yani dışarısı mahşer yeri durumunda. Dışarıda, bu derece bir kalabalık olacağını tahmin etmemiştik ama biz de boş değildik. Görevli arkadaşlarımızın hepsinde tabanca vardı. Dışarıdakilerin bir kısmının da *dolu* olduğunu biliyoruz. Ortam öyle gergin durumda ki birisi tek el silah patlatsa *vuran vurana* durumuna düşeceğiz.

Fatsa'da polis bir elin parmağı kadardı henüz. Onlar da yoktu piyasada. Jandarmaya haber verilmişti ama onlar da gelmiyor. Yani muhtemelen olacaklar, onların da işine geliyor, karışmıyorlar. Ortam iyice gerilmişken, bir anda TİP'in parti arabasını alıp yere çaldı bunlar. Durum kontrolden çıkmak üzere. Bunun üzerine Nihat Sargın Vali'yi[44] çağırdı. Vali gelmeden sinema salonunun sahibi Cemal Koş geldi, o da salonunun derdinde "Bunlar sinemaya saldıracaklar, kırıp dökecekler ortalığı." deyip duruyor. Baktık bu olmayacak gibi, ben, Cecel[oğlu], Çörtük ve başka birkaç arkadaş daha dışarı çıktık. Belimizdeki tabancaları da özellikle gösteriyoruz. Biz çıkınca suskunluk oldu. Bize yönelik sözlü bir saldırı bile yok, susuyorlar. Ben konuştum

[44] Dönemin Ordu Valisi Cemal Mirkelam'dır.

FATSA

FATSA'da TİP'e YAPILAN KABA KUVVET SALDIRISINI

EMEKÇİ TÜRK HALKINA

T.İ.P. GÜÇLENİYOR

Neden Türkiye İşçi Partisinden Korkuyorlar?

KÖYLÜ KARDEŞLERİM!

ilk: "Ne yapıyorsunuz ulan, bu arkadaşlar misafir gelmiş, yakışır mı size böyle saldırmak?" dedim. Ardından benzeri mahiyette kısa konuşmaları diğer arkadaşlar da yaptı. Kitle önce sakinleşir gibi oldu, derken uğultu yine başladı. Ciddi ciddi, "Sizinle bir derdimiz yok, siz çıkın, onları bize bırakın." demeye başladılar. Delirmemek elde değil, "Ulan bu adamlar da TİP'li bizler de TİP'liyiz, ayrıca misafirimiz bu insanlar, alabiliyorsanız alın!" dedik. Sonra da içeriye girdik. Girdik ama iş olacak gibi değil, Vali de o esnada geldi. Nihat Sargın Vali'nin yakasına yapıştı, "Ya burayı açarsın, dağıtırsın bunları ya da sorumluluk sana ait." dedi. Vali de dışarı çıkıp kitleyi iyice galeyana getiren bir şeyler söyleyip[45], ardından oradan uzaklaştı. Anladık ki bu işi biz çözeceğiz. Görevli ve dolu olanlarımız dışarı çıktık, güvenlik koridoru yaptık. Nihat da (Yılmaz) arabasını alıp getirdi. Aynı şekilde Terzi Mehmet ve Tümay Tümer'de araba getirdiler. Güvenlik koridorundan geçirerek, misafirleri arabalara bindirdik. Ben de Nihat'ın arabasına bindim. En önde bizim araba, üç araçlık bir konvoyla yola koyulduk. Yola çıktık ama bütün Fatsa yolda, kimisi meraktan kimisi de saldırmak için. Biraz ilerleyince baktık ki yolu epey daralmış durumda, ellerinde tenekelerle, taşlarla birileri var. Nihat, yoldakileri ezmemek için yavaşlaymca, "Sakın yavaşlama, önüne çıkarlarsa ez geç." dedim. Çünkü dururuz ya biz bunları vurmak zorunda kalacağız ya da onlar bizi linç edecek. Nihat da hızlandı, neyse ki hızlandığımızı görünce millet yoldan çekilmeye başladı. 500 metre kadar sonra yine birileri yolda. Yani yol boyu insan dolu. Saldıranlar arasında Gürcü çevresinden Aslan Cemal gibi, abimin hasımlarından insanlar da vardı. Yani parti bahane, derdi olan kinini kusar durumda.

[45] Vali konuşmasına "Muhterem Fatsalılar! Heyecanınıza ben de iştirak ediyorum!" cümleleriyle başlamıştır. Ayrıntılı bilgi için *lütfen bkz.*: <http//www.ordukentgazetesi.com/author_article_print.php?id=911>

Bu şekilde Fatsa'dan çıktık ve Perşembe'ye vardık. Oradan da Ordu'ya gittik. Misafirleri otele yerleştirdik. Güvenlik amacıyla biz de bir gece kaldık. Tabii bu olan biten Ankara'dan duyulmuş, (Mehmet Ali) Aybar ve Çetin Altan'ın da aralarında olduğu başka bir grup TİP'li de buraya gelmeye karar vermişler.

Aybar'ın Gelişi

O dönemlerde Orta Karadeniz'de elektrik direkleri diken, asıl işleri müteahhitlik olan Atilla kardeşler de bizim partiye üyeydiler ve çeşitli destekler veriyorlardı. Çalışanlarının tamamı da Kürt işçilerden oluşuyordu ve bu işçi arkadaşların da partiye sempatileri olduğunu biliyorduk. Aybar ekibinin Samsun'a uçakla geleceğini ve oradan Fatsa ve Ordu'ya arabalarla geçeceğini öğrendikten sonra Atilla kardeşlere haber verdik, yeni bir saldırı ihtimaline karşı yol boyu güvenliği bu arkadaşların sağlamasını rica ettik. İşçiler de "Seve seve." demişlerdi. Bu şekilde güvenlik kortejini bu arkadaşlar sağlayacaktı.

Derken birkaç gün sonra Aybar ve ekibi Samsun'a geldi. Bahsettiğim işçi arkadaşlar karşılamış ve "Eskortluk edeceklerim." söylemişler. Fakat Aybar bunu istememiş, arkadaşlar durumu izah edip, dil döktükçe Aybar da terslemiş, "Ben Milletvekiliyim, beni Hükümet'in koruması lazım, sizin korumanızı istemiyorum." demiş. Bizim çocuklar da mosmor olmuşlar tabii. Hani nezaketen, insanları en azından kırmamak için "Peki, uzaktan gelin." gibi şeyler dese sorun olmayacak ama Aybar çocuklara ters laflar etmiş. Ayrıca, hem yeni bir saldırı olabilir ve bu çocuklar da korumalık yapmak istiyorlar hem de durum buyken bu kadar ters çıkışmasına gerek yok. Aybar ise tam tersine, *gelmeyeceksiniz, istemiyorum, gidin buradan* minvalinde cümleler sarf etmiş. Bu işçi çocuklar yine de peşini bırakmamışlar, Aybar ekibinin aracını 2-3 araba şeklinde takip etmişler. Sonradan söyledikleri biraz da inat yüzünden takip etmişler.

Aybar bu şekilde Ordu vilayete geldi, orada kongre yapıldı. Girişte de biz, *ne olur ne olmaz* diye güvenlik oluşturmuştuk ama buna da ters çıktı Aybar. "İstemem, siz çekilin, öyle gireceğim." diyor. Biz de içimizden "Ulan şimdi..." diyoruz ama yine de ses etmiyoruz. Aybar'ın kızgınlığı ve göstermek istediği tepki aslında Hükümet'e yönelikti

ama bu vesileyle bizi de epey kırmıştı. Biz de durumları bildiğimiz için güvenliği sağlamaya çalışıyoruz nihayetinde. Sonra salona girildi. Kalabalık da fena değildi. Önce Çetin Altan konuşmuştu, sonra da (Kemal) Nebioğlu. Ardından Aybar konuşmaya başladı. İyi bir hatipti, güzel de konuşmuştu. Fakat tam Aybar konuşmanın hararetli kısımlarına başladığında, salona önceden girmiş birileri *yuh* çekmeye başladı. Bu yuh çekenlere yönelik tam biz müdahale edecekken, Aybar bu yuh çekenlerden birkaçının önüne geldi. Adamların gözünün içine baka baka konuştu, hem bunları durdurdu hem de konuşarak ezdi geçti. Bu şekilde de kongre sorunsuzca, sıkıntısızca bitti.[46]

Kongre bitti, biz de Fatsa'ya döndük. Fatsa'daki saldırıdan kaynaklı moralimiz bozuk fakat baktık ki Fatsalıların morali daha bozuk. Bize karşı herkes şapkasını önüne eğer durumda, yani bize karşı yanlış bir şey yaptıklarının farkında pek çok insan, abartmıyorum utanır vaziyetteler. Bir kısmı, yapılamayan Kongre'de, bize saldıranlara karşı tavır almadıklarından rahatsız durumdalar. Saldırı epey canımızı sıkmıştı ama bahsettiğim gibi bir utanma durumunun olması da bizi rahatlatmıştı, bunu lehimize çevirebileceğimizi düşünüyorduk. İleri zamanlarda öyle de oldu.

Fatsa'daki sosyo-psikolojik durum bu şekildeydi fakat başta Kemal Kuzu ve Abdullah Ceceloğlu olmak üzere bizim arkadaşların bir kısmı

---

[46] İbrahim Dizman (2008) "*Devler Düşen Dağ Ordu*" isimli kitabında o günü şu şekilde anlatmaktadır:

"(...) TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın valiyi alaşağı edip iki eliyle yakasına yapışır ve duvara vurmaya başlar. ...Fatsa'dan kaçan TİP'liler kalabalıktan bazıları Mersin köyünde yetişmiş ve yumruklaşmalar olmuştur. Ordu'ya gelindikten sonra Ankara'dan gelen komitler Ordu Palas oteline yerleştirilir. Emniyet Müdürü, "Otelden dışarı çıkmamalarını, kendisinin otele yemek göndereceğini," söyler, bunun üzerine TİP'liler yasal hakları konusunda direnme kararı alırlar ve Emniyet Müdürü'ne 'Biz Ali Baba Lokantasında olacağız, güvenlik size kalmış' diyerek otelden çıkarlar.

Sabah Ordu il kongresi yapılacaktır. Bunun için Genel Başkan Mehmet Ali Aybar ve mv. Çetin Altan Ordu'ya gelirler. Kapalı spor salonuna gittiklerinde salonun dolu olduğunu gören TİP'liler şaşırırlar. Çünkü salonun önemli bir kısmını gericiler doldurmuştur. Çetin Altan'dan sonra kürsüye çıkan Aybar'a küfürler edilmeye başlanır. Polis olan bitemi seyrederken Mehmet Ali Aybar inatla konuşmasını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu sırada elektrikler kesilir. Bunun üzerine Aybar elindeki mikrofonu öfkeyle yere fırlatır ve kürsüden iner. Konuşmasını protestocuların üzerine yürüyerek sürdüren Aybar, kendisine saldırı beklemektedir, o öylesine güzel ve etkili konuşur ki, jest ve mimiklerini mükemmel kullanıp üzerlerine yürüdükçe protestocular sessizleşirler ve oturup dinlemeye başlarlar."

meseleyi kişiselleştirdiler. Biz Fatsa'ya döndükten birkaç gün sonra Matbaaya gittiğim bir gün, Kemal ve Cecel'i koca bir bavulun önünde otururlarken gördüm. "Hayırdır, bu bavul nedir?" dedim. Bunlar da açtılar bavulu, fitili bağlanmış, koca bir bavul dolusu dinamit. "Ne olacak bunlar?" diye sormuştum, tahmin de ediyordum aslmda. Başladılar anlatmaya, "Bize yapılan bu saldırının altında kalmayacağız, *Mağazalar* başından cadde boyu tüm tefecilerin fındıklarını patlatıp, yakacağız." dediler. "Ee peki sonra?" "Sonrası yok!" diyorlar, olanı biteni kişisel algılıyorlar. Bunun için de tefecileri cezalandırmak istiyorlar. Tamam, kızgınlar ama bunu yaparsak Fatsa'dan ayrılmak zorunda kalacağımızı söyledim. Bunun hiçbir faydasının olmayacağını dile getirdim. En sonunda zor da olsa ikna ettim bizimkileri. Fakat o hırsla Abdullah Ceceloğlu gitti kendi köyünde, abisinin samanlığını patlattı, yaktı ne var ne yoksa. Abisi tefeci olduğu ve bize saldıranların yanında durduğu için tüm kızgınlığını ona yansıttı. Tabii ardından da Fatsa'dan kaçtı, İstanbul'a gitti.

Ceceloğlu, pratik zekâsı çok güçlü ama bir o kadar da duygusal bir insandı. İlla altta kalmayacak (gülerek). Abisinin ambarını yaktıktan sonra İstanbul'a geçmişti ve orada da kısa sürede iyi para kazanmaya başlamıştı. Karıncanın bile yağını çıkaran insanlar vardır, projeci, pratik çözüm getiren... İşte Ceceloğlu'da öyle birisiydi. 1968'in başlarında Fatsa'dan ayrılmıştı ama 1970'de, THKP-C sürecinde yine bir araya gelecektik onunla.

TİP Fatsa Kongresi

1968 yılı itibariyle, Fatsa'daki TİP faaliyetlerini genişletmiştik. Daha önce bize yapılan saldırıya kendi lehimize dönüştürebilmiştik. Fakat yapamadığımız, daha doğrusu yarım kalan kongre de bize dert olmuştu. Ortamın daha uygun olduğunu gözlemlediğimiz bir zaman kongreyi yapmaya karar verdik. Bu sefer daha sağlamcı hareket etmemiz gerektiğini biliyorduk. Kongrenin yapılacağı yer olarak bir inşaat sahasını ayarladık, çevresine 4 ton kadar kum döktük. O kumların içine de çeşitli işaretlerle silahları döşedik, epeyce silah ayarlamıştık bu sefer. Bu sefer hazırlığımız tamdı, birileri yine saldırmaya çalışırsa doğrudan silahla cevap verecektik. Fakat bunlara gerek kalmadı, bize

saldıran olmadığı gibi Fatsa'dan epey insanda katılmıştı, salonun üçte birlik kısmı da ilk kongrede bize saldıranlardı (Gülerek). Gelip güzelce dinlediler, sorularını sordular ve gittiler. Böylece hiçbir sıkıntı olmaksızın başarılı bir kongre tamamlamış olduk.

Fatsa'da resmi olarak 250 civarı üyemiz olmuştu. Parti adına doğrudan çalışanların sayısı ise 1000'in üzerindeydi. Gerek olmadığını düşündüğümüzden partiye kayıt almıyorduk artık. Masraflarımızı da köylülerin gönüllülükleri üzerinden kurulan bağışlarla hallediyorduk. Köylüler muhtarlara ulaştırıyordu, muhtarlarda bize.

Her açıdan büyüme gösteriyorduk. 1968 yılında olsa gerek, Senato seçimlerinde 10.000'in üzerinde oy almıştık. Bu Fatsa gibi ufak bir kasabayı düşündüğümüzde epey iyi bir rakamdı. Bu motivasyonla 1969 seçimlerinde Karadeniz'den en az iki, muhtemelen üç milletvekili çıkarırız diye düşünüyorduk. Asıl oy potansiyelimiz ise Fatsa ve Çarşamba idi. Çörtük İsmetler de Çarşamba'da sıkı çalışıyorlardı.

Lakin bu olmadı, olamadı. Bunda ilk sebep değişen seçim sistemiydi. Derken, 1969 itibariyle TİP'in kendi iç tartışmaları, parti içi muhalefet süreci, ayrılanlar filan derken parti raydan çıktı. Hızını almış bir tren misali, raydan çıkınca tekrar yola koymak mümkün olmadı. Durum bir anda bu şekle girince bizde alternatifler aramaya başladık, çünkü Karadeniz'de hali hazırda büyük bir potansiyel vardı ama bu potansiyeli nereye, nasıl yönlendireceğimizden emin değildik. Bahsettiğim potansiyeli sadece Fatsa üzerinden düşünmemek lazım. Fatsa bir merkez görevi görüyordu, en güçlü yer burasıydı ama çevre il ve ilçelerde de önemli hareketlenmeler oluyordu. Çarşamba, Perşembe, Korgan, Rize, Samsun vilayet hatta Artvin'e kadar uzanan bir hatta sol çok güçlenmişti.

Fındık Mitinglerine Doğru

Biz, fındık mitingleri için, fındık çalışması için köylülere doğrudan bir öneri götürmemiştik. Yani aydınlanma, aydınlatma mitingleri yapardık, konuşurduk, kendimize göre doğruları söylerdik, bırakırdık. İlerisine zorlamak diye bir niyetimiz yoktu. 1970 yılı geldiği zaman, tabii 15-16 Haziran olayları da olmuştu. Yani Türkiye siyasi

potansiyel olarak çok yükselmişti. Bu sefer köylülerden teklif geldi bize. İlk defa, "Fındık konusunda bir programınız var mı?" dediler. Biz de "Programımız yok." dedik.

Köylülerden böyle bir soru gelince onlardan zaman istedik, "Bu olabilir ama düşünmemiz, çalışmamız lazım." dedik. Hemen akabinde üç farklı köy muhtarı da bu konudan bahsetti. Ben "Tamam o zaman ama 3-4 kişinin kendi içinde konuşmasıyla olmaz. Katılımı yüksek bir toplantı yapalım, kararları da ona göre şekillendirelim." dedim.

Köylüler Kendi Komitelerini Kuruyor

İlk görüşmeden tam bir hafta sonrasına bir randevu verdik. Fakat kendilerinden de en azından üçer kişi daha getirmelerini istedik. İlk iki toplantıyı matbaada yaptık. İkinci toplantıda herkes üçer kişi getirmişti, yani 13-15 kişi olmuştuk. O toplantıda faaliyetleri yürütecek bir komite kurduk. Bu komitenin içerisine muhtarlar ve iki tane de köylü seçilmişti. Beş kişilik bir komite kurulmuştu. Bu komite bir dahaki toplantıya kadar köylülere haber verecekti. Bu konuları tartışacaklardı ve o toplantıya gelmelerini sağlayacaktı. Üçüncü toplantımızı TÖS binasında, TÖS'ün[47] lokalinde yapmaya karar vermiştik. TÖS lokaline geldiğimiz zaman 50-60 kişiyle karşılaştık. Orada herkes önerilerini sundu, epey konuşuldu ve kararlar alınmaya başlandı. Mesela yeni bir komite daha seçmiştik. Bu arada "Verimlilik düşmesin" amacıyla komitelerimizin her hafta değişmesine de karar vermiştik.

Her toplantıda, *yeniden katılım* meselesini fiili duruma dönüştürmek için, tekrar seçim yapıyoruz. O 50-60 kişilik genel kurul niteliğindeki toplantılardan bir komisyon daha seçtik. Ve bu komisyonda aldığımız bir karar vardı: "Bildiri kaleme alalım ve bunu daha derli toplu kamuoyuna sunalım." Derken bildiri yazıldı hızlıca. Toplantıda bildiri okundu, bildiri onaylandı. Biz de matbaaya götürdük ve orada bastık. Toplantıda alman karar gereği, bildirileri dağıtımı üstlenen ekibe verdik.

---

[47] Türkiye Öğretmenler Sendikası, 8 Temmuz 1965 tarihinde kurulmuş Türkiye'deki ilk öğretmen sendikasıdır. Çok geniş bir etki alanı olan TÖS, öğretmenlerin büyük bir kısmını kendi çevresinde toplamış ve aktif olduğu dönemde pek çok eylem gerçekleştirmiştir.

Komitede ve komisyonlarda partililer olarak biz görev almadık. Biz daha çok Danışma Kurulu gibi hareket ediyoruz, toplantıların koordinasyonunu sağlıyoruz, düzenini oturtuyoruz ama aktif olarak komitelere katılmıyoruz. Bu sürecin böyle gitmesini özellikle istedik. Dördüncü toplantıda 200-250 kişilik bir kalabalık oluştu. Bu toplantıda daha ileri bir karar aldık bu sefer bütün köylerde alt komiteler kurulacak.

Aslmda tüm bu komitelerin, toplantıların vb. maksadı şu: Fındık üreticilerinin kendi haklarını savunabilecek bir bilince sıçraması, ekonomik ve demokratik haklarını koruyabilecek bir örgütlenme oluşturabilmeleri. Bu sürecin sonunda bir örgütün, örgütlenmenin pratiğin içerisinde doğmasını sağlamak da bizim nihai amacımız. Onun için komiteleri çok önemsiyorduk. "Özel bir komite kurulsun ve bu komiteler kendi köylerinde çalışmalarını yapsın, bu çalışma faaliyetlerinin sonuçları da beşinci toplantıda gelsin." dedik.

Dördüncü toplantıdan sonra, 80 köyde komiteler kuruldu. Bazı köylerde bu işe yanaşmayan muhtarlar da baypas edildi, istemeyenler dışındaki üyelerden komiteler oluştu. Komitenin sayısı en az üç kişi olacaktı, istenilirse daha fazla da olabilir diye karar alınmıştı. Yani, tamamen köydeki koşullara bağlı olarak, köylülerin inisiyatifinde şekillenecek. Üç kişilik komite de oldu, beş kişilik de, on kişilik de.

Toplantılarımız TÖS'de devam ediyor bu arada, çünkü sayısal olarak başka bir salonun bizi alması mümkün değil. Beşinci toplantının sayısı daha da fazla oldu, görüşler sunuldu, tartışmalar yapıldı ve oradan anket[48] yapma kararı alındı. Hem halkın genel tepkisini ölçelim hem de fiyat paritesini netleştirelim diye. Tabii asıl dert "Köylü kendi fındığı için kaç lira istiyor?", standart bir rakam edinebilmek. Beşinci toplantıda anket kararı alındıktan sonra götürdük matbaaya ve bastık anketleri. 10 bin anketi yeni seçilen komiteye ve onların ön gördüğü yani anket sorularını köylülere soracak insanlara teslim ettik.

[48] Ziya Yılmaz'ın bahsettiği anket örneklerinden birisine Fatsa'da ulaşmış olmama, tüm rica ve kullanım amacımı kendisine birkaç defa izah etmiş olmama rağmen, anketi elinde bulunduran kişinin anket formlarının fotoğrafını çekmeme izin vermemesinden kaynaklı buraya koyamadığımı not olarak belirtmek isterim.

Anket işi çok sevilmişti, özellikle köylüler ilk kez böyle bir şeyle karşılaştığı için, fikirleri sorulduğu için, partinin ulaşamadığı kesimlerde dolaylı olarak TİP'e sempatiyle bakar olmuşlardı Fatsa'da. Anketler uygulandı, köylülerin hem düşünceleri hem de akıllarındaki taban fiyatlar alındı. Tabii o zamanlar şimdiki kadar kolay değil iletişimde olmak, hele -yaklaşık- 10 bin anketi toplamak! Yine de elbirliği ile halledildi.

Anketler geldikten, değerlendirildikten ve bir rapor oluşturulduktan sonraki toplantıda miting kararı aldık, bunu da anketlerden fikri alman, iradesi konulan üretici köylüler istedi. Bu arada pazartesiden pazartesiye toplanıyoruz biz. Her pazartesi düzenli olarak. Dolayısıyla miting de bir hafta sonraki Pazartesi olacak. Arada komite ve alt komiteler çalışmaları yapacak ama bu sefer çalışmalarda bir aksaklık olmasın, bir sorun olmasın diye komitelere biz de girdik. Onların çalışmasına paralel olarak biz de kendi ekibimizi devreye soktuk. Partili arkadaşlarımız hemen hemen 80 köyü yeniden taradılar. Bu süreç içerisinde en fazla çalışanlardan bir tanesi de bizim Cecelman'dır (Abdullah Ceceloğlu). Dağı taşı yıktı o hafta, oradaki çalışmaları takdire değerdir. Bu arada fındık mitinginde belirlenecek fiyatı da çalıştık. Şimdi tam hatırlamıyorum rakamı ama o günkü rayiç bedelden çok daha iyi bir rakamdı. Fakat kesinlikle olmayacak, ütopik bir rakam da değildi.

Fındık Mitingi

Miting günü yaklaştıkça, haber de Türkiye'de yayıldı. Bizimkinden önce bir tek Giresun Bulancak'ta bir miting yapılmıştı. O mitingde Bulancak'ta köylüler yola inmişlerdi, yolu kesmişlerdi birkaç saat boyunca ve bu eylem çok sansasyonel olmuştu. Yani Karadeniz'deki ilklerdendi. Bizim taraftaki köylüler de bundan çok etkilenmişlerdi. Hem yerel hem de ulusal çapta basma epey malzeme olmuştu bu, özellikle yol kesme kısmı olay yaratmıştı. Bizim miting gününden birkaç gün önce de, haber yayılmıştı *köylüler, komünistlerle birlikte yol kesecekler* şeklinde. Aslında bundan biraz çekinmiştik, yani bizim eylemde de kendiliğinden bir şekilde yol kesilirse bu hiç iyi olmazdı. Öncelikle köylüleri bir çeşit zorlamaya sokmak istemiyoruz, iyi-kötü

demokratik bir ortam var, atmosfer bu yönde. Aynı zamanda muhtemel bir saldırıda köylülerin dağılmasını, motivasyonlarının kırılmasını da istemiyoruz. Bundan kaynaklı bir miktar çekincelerimiz vardı.

Bu tartışmalar bir yana, o ortamda toplantılar yapılmaya devam ediyordu. Köylünün morali yüksek. Bu sürecin biraz daha devam etmesi ve bu sürecin sonunda yeni bir oluşum, birlik kurulması da bizim nihai beklentimiz. Yine belirteyim, köylüleri kendilerinin hazır olmadığı bir eyleme sokmak istemiyoruz. Fakat Bulancak'ta yapılan eylem, köylüleri cezbediyor bir yandan da. Bizim o bölgenin köylüleri de yapısal olarak çabuk heyecanlanır ama biraz zoru görünce de heyecanlanmasından daha çabuk demoralize olur. Tabii, bu sınıfsal varoluşuyla da ilgili bir mesele ama istikrarlı bir davranış köylülerde kolay kolay görülmez. Biz de bunları bildiğimiz için durumu kontrol etmeye, korumaya çalışıyoruz.

O dönemlerde yeni yeni çeşitli istihbarat ağları oluşmaya başlamıştı. Tabii önce devlet bunu yapıyor ama üniversiteliler de memlekette olup bitenler hakkında bilgi ediniyorlardı. Fatsa'ya da o dönem üniversiteli gençler, Dev-Genç'liler gelmişlerdi. Benim tanımadığım gençlerdi. Zaman zaman Ankara'dan, İstanbul'dan tanıdıklar da geliyordu tabii, daha sonra THKP-C olarak, beraber hareket ettiğimiz arkadaşlardı onlar. Fakat tanıdık olan gençler Fatsa'daki çalışmalar için gelmiyorlardı. Bizle sohbet etmeye, tartışmaya geliyorlardı. Fatsa'daki kitle çalışmalarında görev almıyorlardı, karışmıyorlardı. Hüseyin Cevahir gelirdi en çok, o da son derece mütevazı ve saygılı yaklaşırdı Fatsa'da ve Karadeniz'de olan bitene. İleride THKP-C'yi oluşturacak kadronun tümünde benzer özellikler olduğunu söyleyebilirim: Bir alanda çalışma varsa oraya doğrudan müdahale edilmezdi. Zaten biz de -yani Fatsa'daki TİP'liler olarak bizler- buna izin vermiyorduk. Çevre ilişkilerle bağ kurmalarına izin vermiyor, bizden bağımsız hareket etmelerine müsaade etmiyorduk. Sanıyorum bu şekilde bir sınırlandırma bir tek Fatsa'da oluyordu. Diğer yerlerde öğrenciler geliyor, köylere çıkıyorlardı, çalışmalar yapıyorlardı; gerek o bölgenin irili ufaklı örgütlenmeleriyle veyahut bağımsız olarak. Lakin benzeri bir duruma biz Fatsa'da kesinlikle izin vermiyorduk. Miting günündeki

olan kimi şeyler de bu tavrımızı doğrulamıştı esasen. Nedeni de şu şekilde açıklamaya çalışayım:

Bahsettiğim gençler, yani tanımadığım gençler miting sabahı matbaaya geldiler. Kısaca tanıştık ama mitingin koordinasyonuyla uğraştığımız için bunlarla fazla ilgilenemedik. Bu arkadaşlar da çeşitli önerilerde bulunmak istediler ama önerilerini sonra dile getirmelerini istedik biz. Onlar da biraz bozulmuşlar tabii, kalkmışlar gitmişler. Fatsa'da bir park vardı o zaman, oraya gitmişler, oturmuşlar. Sonradan öğrenmiştim isimlerini, aralarında Nail Karaçam, Nasuh Mitap vardı.

Neyse, o esnada biz miting tertibatıyla uğraşıyoruz: güvenlikle, koordinasyonla. Güvenlik komitesini de köylülerden seçmiştik bu arada, 40 kadar arkadaş. Hem biz hem de köylüler çok iyi hazırlanmıştık mitinge. Hatta köylülere yönelik ayrıca bir konuşmaya bile gerek yoktu aslında, miting köylüler için de durumu bir üst aşamaya taşıyacak bir gövde gösterisiydi. Yoksa miting kadar olmasa bile benzeri çalışmalar, konuşmalar filan zaten yapılmıştı miting öncesinde de. Yani önceden bahsettiğim TÖS'te ki toplantılar dışında da köylerde mini toplantılar, konuşmalar yapılıyordu. Köylülerin kendi aralarındaki toplantıları dışında, Nahiyeler vardı bir de. Eskiden Nahiyeler vardı, burada birkaç köy bir araya geliyordu. Mesela Çamaş Nahiyesi'nde, Çatak Nahiyesi'nde toplantılar olmuştu, onların toplantıları pazar günleri olurdu.

Velhasıl, köylüler hazır. Biz mitingin kısa sürmesini planlıyoruz, istiyoruz. Yani köylülerin orada deşarj olmasını ve sonra da sıkılmasını istemiyorduk. 2-3 konuşmacıyla işi bitirip, köylülerin yeni bir eyleme hazır vaziyette dağılmasını istiyorduk.

Gelgelelim, dışarıdan gelen öğrenci arkadaşlar da mitinge katılmak ve yönlendirmek için kendi aralarında karar almışlar. Bir yandan da birkaç köylüyü yanlarına almışlar, "Buradaki yönetim köylülerin potansiyelini doğru kullanamıyor, sizin [köylülerin] devrimci atılımınızı pasifize ediyor." minvalinde şeyler söylüyorlar. Aslında dertleri, kendi ifadeleriyle devrimci atılımı en üst noktaya taşımak ve bir şekilde inisiyatifi ele almak. Tabii bu konularda becerikliler de, belli ki gençlerin

benzeri eylemlerden tecrübeleri var. Kitleyi ajite edip yönlendirmekte maharetleri olduğunu duyuyorduk önceden beri. Dışarıdan gelen arkadaşların bu niyetlerini yalnız Nail Karaçam gelip söylemişti. Nail, orada da tartışmış zaten, "Bu yaptığınız yanlış, bu insanlar hem buralı hem de bir sürü şey yapmış, çalışmışlar, yeri gelmiş bölgenin insanıyla karşı karşıya gelmişler, bir şey yapmaya çalışıyorlar siz bunlardan habersiz eylem üstüne eylem koyuyorsunuz." demiş. Bunun "Yanlış olduğunu" belirtmiş. Bana da "Durum böyleyken böyle abi, haberin olsun." dedi. Ben de "İyi tamam, önemli değil." dedim. Sonra mitinge geçtik, baktık ki bu arkadaşlar faaliyetlerini gösteriyorlar. Köylüleri yola doğru kaydırıyorlar. Bilen bilir, Fatsa'da mitingi yaptığımız yer ile ana yol arasında 50 metre ya var ya yok. Köylülerin bir kısmı da buna hazır aslında, tabii miting alanmda bir sürü psikoloji de hâkim. Eğer biraz daha yola kayarlarsa gerisi de gidecek.

Biz orada müdahale ettik, kimseyi incitmemeye gayret ederek mitingde kontrolü geri aldık, sınırları belirledik. Arzu ettiğimiz gibi üç konuşmayla da sonlandırdık mitingi. Bu öğrenci arkadaşlar bize kızıyordu alttan alta ama durum tam da bizim arzu ettiğimiz gibiydi. Biliyoruz ki Fatsa'da ciddi bir potansiyel var artık, bundan sonrasında daha hızlı yol alabilmek mümkün. Katılım da çok iyiydi, 80 kadar köyün neredeyse tamamı inmişti merkeze. Köylüler taleplerini dile getirmişler, ilk kez kendi kendilerine inisiyatifi ele alabilmişler. Miting esnasında bile hissediliyordu bu. Fındık fiyatını belirlemişler, istedikleri fiyattan satabilmek için de bundan sonra her türlü eylem içerisinde olabilecek durumdalar. Belirteyim hemen, köylülerin çoğunluğu AP'li, gerisi de CHP'li. Kimliklerini de saklamıyorlar. İşin içinde TİP'lilerin olduğunu hepsi biliyor ama bir baskı hissetmedikleri için olayı sahipleniyorlar. Şu bu ayrımı yapmadan toplantıları örgütlüyorlar, eylemlerde sorumluluk alıyorlar. Ortada pek parti ayrımı kalmadı yani. TİP'e karşı olan önyargılar da yıkılmış durumda, *bunlar Allahsız, bunlar Rus köpeği, bozguncu* vb. propagandalar yapılıyordu her yerde olduğu gibi Fatsa'da da. Baktılar hem kendi bölge insanları, hem tanıyorlar hem de güveniyorlar artık. Artık iç içe geçmiş durumdaydı her şey, AP-CHP ayrımı bile anlamsız gelmeye başlamıştı köylülere. Ama hemen belirteyim tekrar, biz köylülere asla bir şeyleri

dikte etmedik, onların önüne katiyen geçmedik. Zaman içinde köylülerin öneriler getirmesini bekledik. Toplantılarda görüşlerimizi elbette açıkladık ama lafı uzatmadık; hele hele o dönem baş gösteren kimi sol içi meselelerden hiç dem vurmadık. Aslında bizden (TİP'li) tezcanlı arkadaşlara bile söz hakkı vermedik. Konuşuluyor, tartışılıyor belirli bir düzen içinde, ardından da hemen karara geçiyorduk. Kimi zamanlar baktım konu açılıyor, toparlanamıyor, lafı kesiyordum açıkçası. Ardından da hemen karara geçmeye yönlendiriyordum bazı durumlarda. Şimdi inanması zor gelecek ama 250-300 kişilik toplantıları en fazla bir saat içinde bitiriyorduk. Çünkü somut şeyler söylenip hemen bitirmek lazım, yoksa uzayınca millet birbiriyle laf yarıştırmaya başlıyor. Bizim arkadaşlarda da vardır bu huy, herkes laf söylemek istiyor, herkes tezcanlı. Onları da kesiyordum bazen.

Miting bitti, tam da istediğimiz gibi bitmişti, belirlediğimiz amaçlara ulaşmıştık. Artık yeni bir programın nasıl yapılabileceğini düşünüyorduk, bu tarz mitingleri yaygınlaştırmak istiyorduk. Ünye'de, Perşembe'de benzeri mitingler yapıp, ardından Fatsa'da çok daha büyük bir miting yapıp bir derneğin kurulmasını istiyorduk. Derneğin evvela Fatsa'da kurulmasını istiyorduk. Ardından katılım alarak, diğer ilçelerde, illerde genişleyip Karadeniz'de "Karadeniz Fındık Üreticileri Birliği" kurmak istiyorduk. Elbette bundaki amacımız Fiskobirlik'e alternatif bir örgütlenme oluşturmak. Çünkü Fiskobirlik köylülerin denetiminden çoktan çıkmış vaziyette; Fiskobirlik yönetiminde bir tarafta devlet ve bürokrat takımı, bir tarafta bunlarla işbirliği içindeki toprak ağaları, büyük toprak sahipleri, tefeciler ve tüccarlar var. Fındığın alımında, satımında onlar belirleyici durumdalar. Kurmayı istediğiniz birlik, Fiskobirlik'e nazaran çok daha demokratik ve köylülerin kendilerini temsil edebilecekleri bir birlik olacaktı. Bu doğrultuda niyetimizi daha rahat konuşur hale gelmiştik artık, Ünye'de ve diğer bazı başka yerlerde de toplantılar yapmıştık. Ünye'de TÖS binasında yaptığımız toplantı geniş ilgi uyandırmıştı, katılım yüksekti. Bizim çalışmalara paralel çalışmalar orada da başlatıldı. Onlara da elden geldiğince deneyimlerimizden yola çıkarak katkıda bulunduk.

Kısa sürede epey çalışma yapılmıştı. Geri dönüşler de olumluydu. Fatsa başta olmak üzere çevre ilçeler, göreceli olarak ikiye ayrılır olmuştu. Bir tarafta tüccarların, bürokratların, ağa takımının desteklediği AP'liler; öte tarafta aydınların ve köylülerin sahiplendiği TİP.

Tüm bu süreç boyunca kimi arkadaşlarımız öne çıkmışlardı; Zeki Şahin, Nihat Yılmaz, Ertan Saruhan, Kemal Karakuzu, Ahmet Seçişsen, Abdullah Ceceloğlu, Fikri Sönmez, Altan Çavuşoğlu, Ahmet Atasoy, İsmet Duman, Abdullah Çam, Şener Şadi, Avni Kayacı, Hüsnü Aydın, Suat Uygun, Nazım Dervişoğlu... Ve ismini unutmuş olabileceğim başka değerli insanlar... Bu arkadaşlar her anlamda aktif olarak çalışan, son derece değerli, özel nitelikleri olan, bir kısmı Türkiye sol tarihinin pek bilinmeyen isimlerindendir. Mümkün olursa ilerde bu arkadaşların isimlerini tek tek anarak, anlatmak isterim. Eğer bu mümkün olmazsa, en azından buradan isimlerini anmak ve tüm değerli çalışmaları için kendilerine selam göndermek isterim.

Karadeniz Bölge Mitingi

O süreçte baktık ki, ortalarda Karadeniz bölge mitingi diye bir laf dolaşıyor. İlk kim ortaya attı bilmiyoruz ama kulaktan kulağa çok hızlı yayıldı bu laf. Laf yayılıyor ama böyle bir mitingi kimin yapacağını bilmiyoruz, nasıl şekillenecek bilmiyoruz kısaca sağlıklı bir bilgi yok ortada. Biz de sorgulamaya başladık, Giresun'a sorduk, "Bilmiyoruz ama olursa böyle bir şey katılabiliriz." dediler. "E, o zaman bizde katılırız." dedik ama henüz net bir şey de yok. Başka kimler katılır diye sorgu sual ederken en somut bilgi Ordu'dan geldi; orada Ziraat odalarında "Karadeniz Bölge Mitingi" düşünülüyormuş. Tabii bu fikir Fatsa'da, bizde de yaygınlaştı. Fakat bize doğrudan ulaşan yok, Giresun da benzer durumdaymış, onlara ulaşan da olmamış. Kısa süre sonra öğrendik ki Ordu hazırlıklara bile başlamış ama komitede biz yokuz, bize teklif eden de olmadı. Biraz soruşturduk, Ordu'dan bizim bildiğimiz, tanıdığımız çevreden de, TİP çevresinden de mitinge katılan yok. Lakin Fatsa katılmak istiyor mitinge, köylüler özellikle. Kendi aramızda tartıştık, basınç var köylüden, "Biz de katılmak zorundayız." diyor herkes. İşin aslı, zorunluluğumuz filan yok ama Ordu'da katılımın

çok yüksek olduğu bir miting yapılırsa bizim köylüyü dışında bırakmış olacağız endişesi var bizim arkadaşlarda. Ben karşı düşünüyordum, o eyleme gitmek istemiyorum, daha doğrusu Fatsa olarak gitmememiz gerektiğini söylüyorum. Kontrolümüz dışında gelişeceğini biliyorum. Hiç kafama yatmamasına rağmen, "Katılım" kararı alındı bizde. Sağa sola sorduk, "Katılmak istiyor musunuz?" diye, köylüler "Katılmak istiyoruz." dediler. O zaman biz de organizasyona başladık. 18-20 araç ayarladık; otobüs, minibüs, kamyon. Afişler asıldı, pankartlar hazırlandı, buluşma yeri ayarlandı ama oradaki arkadaşlar bilir; ben rahatsızım, şimdi kendimi doğrulamak için demiyorum ama bilmediğimiz sulara gireceğimiz için endişeliyim. Neyse, buluşma günü sabahtan toplandık. Kalabalık bir köylü topluluğu gelmiş, heyecanlılar. Yola çıktık, derken vardık Ordu'ya. İndik arabalardan, kimse yok! Sağa sola bakınıyoruz in-cin top oynuyor. Bir de afili pankartlar yapmışız: "Bıçak Kemiğe Dayandı", "Hakkımızı Alacağız", "Bu Sene Bizim Dediğimiz Olacak" gibi. Pankartları açtık yine de, miting alanına doğru yürümeye başladık. Bunu görenler oldu tabii çevreden, tahmini 200 kişi kadar insanı da oradan yanımıza alarak yürüyoruz. Vardık miting alanına, kürsüyü gördük. Az biraz kalabalık oluştu bir süre sonra ama alanda hiçbir şey belli değil, kimin nerede duracağı da belli değil, organizasyon yok yani. İki kişi kısa konuşmalar yaptı ama onları dinleyen de yok. Bir şeyler ters geliyor, içime sinmiyor, rahatsızım. Bizim arkadaşlara söyledim, onlarda da benzer bir duygu hâkim. "Fatsa ekibi olarak biz toplu duralım, kimsenin dağılmasına müsaade edilmesin." dedim. Kürsüde ufak bir atışma oldu bu esnada, kürsüye doğru yönelmiştim Fikri (Sönmez) ile. Bir yandan da sağa sola bakıyorum, miting alanı dışında pek insan yok, miting de az katılımlı, bana göre köylü yok bizimkilerden başka. Hani giyiminden, kuşamından, duruşundan anlarsın ya, bana köylü gibi gelmedi oradakiler. Hâlbuki çevreden köylülerin geleceğini haber almıştık biz. Neyse, kürsüye geldim, oradan bir kaç kişi benim de konuşmamı söylediler. Çıktım kürsüye ama alana bakınca hemen geri indim. Fikri sordu "Ne oldu?" diye, ben de "Konuşmama kararı aldım, burası sıkıntılı geliyor bana, toparlanıp gidelim hemen." dedim. Fikri de "Ben konuşayım." demişti, ona "Yok, konuşma." demiştim. Fakat Fikri "Ben kürsüye çıkacağım." dedi, ben de o zaman "Kısa

konuş." dedim ona. O konuşurken kürsünün hemen yanında dibimize kadar yanaşmış tipsiz adamlar gördüm, ellerinde sopa, bıçak filan var, saklamaya çalışıyorlar. Hemen bizimkilerin yanına gittim, "Acil toplanın arabalara binin." dedim. Sonra da Fikri'ye döndüm, "İn aşağı." dedim, o da "Ne var?" dedi. Bakıştık öyle bir an, Fikri de anladı bir sıkıntı olduğunu. Arabalara yöneldik hemen ikimiz de, bizimkiler herkesi toplamışlar neyse ki. Gideceğimizi anlayan birkaç kişi "Nereye gidiyorsunuz?" demeye başladı, belki de istedikleri noktaya kadar kalmamızı bekliyorlardı, tam bilemiyorum tabii.

Biz de arabaya binince Nihat (Yılmaz)'a "Sakın durma." dedim, en önde de Nihat'ın arabası vardı, "Konvoy seni takip edecek, hiçbir yerde durma." dedim. Ana yola çıktık, Ordu'dan tam şehir çıkışma doğru yaklaştık, birileri ellerinde pankartlarla yolu kesmişler, o anda tam göremedim ama Nihat sonra anlatmıştı. Nihat'ı zaten tembihlemiştim, Fikri de onun yanında. Ben iki araba gerideydim. Bir baktım konvoy durdu, durunca *eyvah* dedim. Ben öne gelene kadar bütün millet aşağı indi, *ne oluyor* diye. Nihatların yanma ulaştığımda fiilen yol kesilmiş durumdaydı, az ileride duruyor birileri. Nihat'a "Niye durdunuz?" diye çıkıştım ben, o da "Nasıl durmayayım, yolu kapadılar baksana." dedi. Ben kızınca o da çıkıştı tabii, "Adamları ezeyim mi?" şeklinde. Bu sefer ben iyice celallendim, "Yanlarından dolaşsaydm, olmadı ezseydin!" gibi şeyler demiştim. Neyse, millet zaten inmiş, yol da kesilmiş durumda. O hengâmede bir de baktım Hüseyin Yavuz! Yanımıza geldi, "Sen ne arıyorsun burada?" filan diye konuşuyoruz o da duymuş bir sıkıntı olduğunu ortalığı sakinleştirmek istiyor aslında. Hüseyin önce geri dönmemizi söyledi, kabul etmedik biz, iyi olmaz dedik. O da karşı tarafa gitti, biz de izliyoruz uzaktan, o kitlenin içinde de birileri ajitasyon çekiyor, görüyoruz. Görünen, Hüseyin de ikna edemiyor. Baktım bu topluluğun hırsı geçmeden, heyecanı sönmeden oradan çekilmeleri mümkün değil. Ben de gittim onların yanma, tam dertleri de belli değil aslında, arada *komünist, bozguncu* lafları dolaşıyor ama ne istedikleri, bizi niye durdurduklarını kendileri de tam olarak bilmiyorlar. Velhasıl, ben de hitap etmeye çalıştım ama baktım olacak gibi değil. "En iyisi konuşulmaması, konuşursak, bunlar iyice cesaretlenecek gibiler." dedim bizim arkadaşlara.

Bir süre sonra askerler de geldi, yakınlarda radar üssü vardı, oradan Havacı Binbaşı önlerinde askerler geldi, direk etrafımızda mevzilendiler ama öyle çok güçlü gelmemişler, sayıları azdı. Herhangi bir müdahalede bizi dağıtmaları zor ya da gözlerini iyice karartmaları lazım bunun için. Yani gösterişten başka bir durum yok. Binbaşı yanımıza gelince biz daha ne olduğunu anlamadan köylüler aldı herifi, el üstünden ta arkadaki kamyona kadar götürdüler birden, kamyonun üstüne de attılar bir güzel. Adam bağırıyor, çığırıyor ama köylülerin derdi de zarar vermek, alıkoymak filan değil. Zaten adam da kamyonun üstünden inip söylene söylene gitti. Köylüler albayı paket yaptıklarında diğer askerler de müdahale etmediler, öyle bir psikoloji yok yani. Karadeniz'de buna benzer bir şey hiç olmamış daha önceden, ne komutanlar ne de diğer güvenlik kolları ne yapacaklarını bilemiyorlar, ters bir şey yaparlarsa tepkilerden daha çok çekiniyorlar esasen. Neyse, o şekilde orada 5 saat kadar bekledik. Ne karşımızdakiler saldırıyor ne de biz, öyle duruyoruz.

Saat 12'ye doğru bir haber geldi şehirden. Bizim köylülerin bir kısmı da şehre doğru dağılmıştı, Ordu'nun içerisinde biraz talan, yağma yapmışlar, arada kavga dövüş de çıkmış, ufak çaplı çatışma. 2-3 yaralı var, "Birisi de ölmüş." denildi bize. Sonradan öğrenmiştik, bizim köylülerin bir kısmı gerçekten çarşıya gitmişler, arada birkaç genç de saçma işler yapmış ama o kadar. Talan, yapma işleri bizimkilerden değil; karşımızda bekleyen, bizi durduran gruptanmış. Tabii o kitle de Ordu dışından getirilmiş, yani onları da tanımıyor Ordulular. Tezgâh da bu işte, olanı biteni bize yıkacaklar. Hesap bize kalacak, sonra da bizi işaret edip kötüleyecekler. Yalnız planları tam olarak tutmadı, ne yaptılarsa, yolu kestirmedik biz, daha doğrusu Ordu merkezden geçen başka bir yol daha var, trafiği o taraftan veriyorlar. Önümüzdeki kitlenin kaldırılmasını ve bizim Fatsa'ya dönmek istediğimizi askerlere de söylemişiz, onlarsa çekip gitmiş. Yani bizlik bir şey yok ortada.

Asker gitti, önümüzdeki bizi kesen kitle duruyor, biz de şehre dağılan bizimi köylüleri geri topladık ama ne yapacağız belli değil, yola koyulabilmemiz için önümüzdekileri kaldırmamız, bunun içinse çatışmamız, onları ezmemiz lazım. Bu durumda bütün ihale yine bize

kalacak. Bunu fark ettiğimiz için onlara da müdahale edemiyoruz, öylece duruyoruz. Fakat o arada başka bir haber geldi, Ankara'dan 4 otobüs Fruko geliyormuş. O vakitler Toplum Polislerine başlıklarından dolayı Fruko denilirdi. Merzifon'dan takviye asker de çağırmışlar. Bu sefer bizi ter bastı, bunlar deneyimli, bu işin adamları. Gelir de saldırırlarsa, "Bizim köylülerin kıçından kan alırlar." dedik. Gene bunu geçtim, öyle demoralize olurlar ki, her şey biter. Bizim köylüleri ben biliyorum, öyle çatışma, kavga, mücadele görmüş değiller. Durum böyle olunca ne pahasına olursa kalkmamız, gitmemiz lazım. Sorumlu arkadaşları harekete geçirdik ama Dev-Genç'li arkadaşlar, Hüseyin (Cevahir) mesela, "Son noktasına kadar direnelim." diye tuttırdular. "Burada kalalım, gösterelim bunlara." diyorlar. Tamam, niyetlerinden şüphemiz yok ama köylü tarafını düşünemiyorlar. Baktım olmuyor, bu arkadaşlara: "Biz gidiyoruz, arabalar kalkacak, isteyen gelir, isteyen kalır ama kalanlar bizim sorumluluğumuzda değil, başınıza ne gelirse bunun karşısında tek başınıza dursunuz." dedim. Biz çıktık yola, karşımızdaki kitle de 3-5 taş attı ama o kadar. Yani önümüzü tekrar kesemediler, bizimkilerin de canına tak etmişti zaten, yani önümüze tekrar çıksalardı ezip geçecektik; onlar da fark etmiş olsa ki taş, maş attılar ama o kadarla kaldılar.

Bizim konvoy çıktı şekilde yola ama dağınık yol alıyoruz, arada başka arabalar filan da var. Perşembe'yi geçerken bir baktık ki karşı şeritten polis otobüsleri geçiyor, Ordu'ya gidiyorlar. Yani biz yarım saat, kırk beş dakika daha orada kalmış olsak polisler bize yetişecekti. Bunlar Ankara'dan gelen polisler mi yoksa Samsun'dan gönderilenler mi bilmiyorum. Polisler bize yetişemedi Allah'tan, yoksa köylüleri fena dağıtırlardı. Daha da kötüsü memleket çapında emsal olurdu, niyetleri zaten en başından beri olay çıkarmak, provokasyon yapmaktı. Lâkin tutmadı, en azından bu seferlik.

Biz yola çıkmıştık ama kalanlar da olmuştu. Benim Matbaada çalışan bir çocuk vardı, o da kendi babasının kamyonunu almıştı, BMC kamyondu onunki. En son kalanları ikna edip toplamak istemiş, en azından kendi tanıdıklarını alayım demiş ama kimseyi ikna edememiş o da. Polisleri görünce kaçayım demiş ama yakalamışlar.

Diğerlerini de tabii. Çatışma olmamış, zaten çok az insan kaldığı için nezarete almışlar. Nezarette bizim oğlan "Yürüyüşü Ziya Yılmaz başlattı." demiş. Daha sonra kendisi gelip anlatmıştı, içine dert olmuş. Çok genç bir çocuktu, bende ona "Başkasına söyleme, aramızda sır olsun." demiştim.

Yeşil Fatsa Matbaası | Şubat 1969

Karakoldan Kaçış

Sabaha karşı biz Fatsa'ya vardık, köylü köyüne gitti, evli evine. Ben de eve gitmiştim. Tam uyuyacağım, kapı çalındı. Açtım, kapıda polis, genç bir çocuk, "Abi, karakola kadar gelmen lazım." diyor. "Kim çağırıyor?" dedim, "Emniyet Amiri çağırttı, gelmen lazımmış." diyor. Ben de "İyi sonra gelirim." dedim, "Yok abi, hemen gelmen lazım, yoksa bana sıkıntı olur, fırça yerim." dedi. "İyi o zaman bekle sen, ceketimi alayım." dedim içeri girip. O esnada da arkadaşlara telefon ettim, "Böyleyken böyle durum, haberiniz var mı?" dedim. Kimsenin haberi yok. Herkes uyuyor zaten. Şener Sadi, "Sen git, biz müdahale ederiz." dedi. Ben de büyütmeyeyim işi, belki başka bir şeyler vardır diye gittim polisle. Vardık karakola ama Emniyet Amiri yerinde yok. Amirin odasına aldılar beni, orada oturuyorum. "Ee, nerede Amir?" dedim, Ordu'ya acil toplantıya gitmiş. Beni de bekletiyorlar öyle misafir gibi odasında, yanımda da iki polis var.

Bekledikçe bekliyoruz. "Lan bu adam nerede?" diye çıkıştım, "Bekleyeceğiz, bize öyle dediler." diyor, başka da bir şey demiyorlar. Ben huzursuzlanmaya başladım tabii ama ben huzursuzlanınca onlar da huzursuzlandılar. Yani *bir şey olur* diye endişe durumu hâkim onlarda. O vakitler bizden çekiniyorlardı, henüz saflar netleşmemiş, bilmedikleri şeyden de doğal olarak çekinir insan.

Beklerken baktım Amir'in odasının kapısının karşısına birileri geldi. AP'li ünlü tefecilerden İsmail Gündüz'lerin ekibi. Odaya baktılar, beni görünce odanın dışında oturdular, yoksa odaya giriyorlardı, babalarının evi gibi. Birkaç dakika geçti, bunlar yüksek sesle konuşuyorlar ama laflar bana aslında; işte *şöyle ezmek lazım, böyle yapmak lazım* atıp tutuyorlar. Bir yandan da odada, yanımda duran polisleri tahrik etmeye çalışıyorlar. Bu tefeci takımı da olandan bitenden haberdar tabii, işlerine gelmiyor durumun gidişatı. Ankara ile de istişare yapmaya başlamış onlar da. Yine bunların takımından AP'li Nail Dervişoğlu var, ilçe başkanıydı zaten; bize husumeti çok ve her türlü saldırıyı düzenleyen, her taşın altından çıkan o. Kendisi eski Yüzbaşı Hâkim, askeriyeden ayrılma. Benim karakola alınmam da asıl onun işiymiş, sonradan öğrendim.

Emniyette beklemeye devam ediyorum ama gelen giden kimse yok. İçeriye iyice kulak kabarttım beklerken, sonu iyi olmayacak gibi gelmeye başladı bana. Yani muhtemel gidişat bu yönde. Bu AP'liler de açıktan beni işaret etmeye başladılar, bütün olayların sorumlusu olarak beni hırpalayacaklar, görünen o. Tabii, hem hırpalanmak istemiyorum hem de hırpalanmam kitle üzerinde olumsuz etki yaratacak, özellikle köylülerde güven sarsılacak. Neyse, bizim çocuklardan duyanlar gelmeye başladı. Birinci kattaydım ben, odanın penceresine kadar geldiler, konuşmaya başladık. Sonra onları da uzaklaştırdılar ama bizimkiler gitmeden evvel Fikri'nin de arandığını söylediler. "Fikri gelmesin." dedim ben. Bizimkiler plan yapmışlar bir de, eğer Ordu'ya götürürlerse, yolu kesip beni kaçıracaklar. Ayrıntıları filan ayarlamışlar. Kısık sesle konuşuyorduk, polis duymuyor ama durumdan rahatsız oldular, araya mesafe koydular önce, sonra da uzaklaştırdılar bizimkileri. Hatta orada Çörtük (İsmet Öztürk) de vardı. Bir

müddet sonra yine yanaştılar pencereye, "Hemen bir şey söyleyip, gideceğiz." dediler polise, polis de "İyi, tamam ama uzatmayın." demişti. Çocuklar "Hazır ol abi, Ordu yolunda kaçıracağız seni." dediler. Ben ilk dediklerinden sonra arada düşünmüştüm; "Yolda olmaz. Sizi çok sıkıntıya sokar bu durum. Petrol'ün oraya vasıta ayarlayın, araba çalışır vaziyette olsun, muhakkak şoför de olsun, başka da bir şey yapmayın." dedim. Ünye-Fatsa anayolunda, ortaokulun yanındaydı bu Petrol istasyonu. Yine gittiler, bir süre sonra geri geldiler, "Tamam, ayarladık." dediler. Aslan Cemal diye bir çocuk vardı, "Cemal'in cipini ayarladık, petrolde bekliyor." dediler, sonra bizimkileri gönderdim. Saat de öğlen vaktini bulmuştu, nöbetçiler hariç polisler öğle arasına çıktılar, bir şeyler yemek için. Yemeğini yiyip gelen polisler, yanımdakilerle yer değiştirdiler. Tabii rehavet çökmüş yemek üstüne, bunları uyku bastırdı beklerken. Uyuklamaya başlaymca bunlar, tam sırası diye düşündüm. Pencereden atladım, petrol istasyonuna doğru koşmaya başladım. Vardım Petrol'e ama araba filan yok ortada. Sağa sola iyice bakıyorum ama ne cip var ne başka bir şey. Polisler de fark etmiştir durumu diye acele hareket etmem gerektiğini biliyorum, o şekilde yakalarlarsa canıma okurlar. Bir şekilde gitmem lazım. Tam o esnada bizim TİP'lilerden, ilçe başkanı Zeki Şahin'in abisi Mehmet Ali Şahin benzinliğe girdi ama beni fark etmedi. Yakıt almaya gelmiş, öyle anormal bir durumu yok. Benzinlik de onun dayısının zaten, yakıtı doldurttu, sonra gitmek için arabaya bindi bu. Ben de arabaya koşup kapıyı açtım, bindim yan koltuğa. Şaşırdı tabii önce, "Hiç durma sür." dedim, sürmeye başlamıştı o da. "Sen az ilerle, sonra inerim ben." dedim. Başta "Tamam götürürüz tabii." dedi ama dakika geçmeden "Başıma iş açacaksın Ziya, işim vardı zaten, gecikeceğim." filan demeye başladı. Durumun ciddiyetini anlayınca, "Hem seni bilfiil kaçırmış olacağım." dedi. "Sen benim nereden geldiğimi nereye gittiğimi ne biliyorsun, ne alakası var!" diye çıkıştım ona. Ben öyle deyince utandı biraz herhalde ama ben kızdım bu sefer de. 300-350 metre ya gittik ya gitmedik ben durdurdum arabayı, "Hadi eyvallah." deyip indim. Yanda da fındık bahçesi var, fındık bahçesine daldım.

Ayrıntısına girmeyeyim, benim yeğenler buldu beni sonra, oradan da beni alıp götürdüler. Bizim köye yakın bir köyde kaldım gece.

O gece Ahmet'in (Atasoy) yeğeni Yusuf vardı, daha sonra Devrimci Yol Fatsa sorumlusu oldu, o tedarik getirmişti; ekmek, peynir filan. Yusuf o zaman ufaktı tabii. Ben Yusuf'un velisiydim bir de, yani okul işleri için veli olarak beni yazdırmıştı, Ahmet (Atasoy). Öğrencisi, kaçak velisine yemek getiriyor! (Gülerek). Yusuf'u hayal meyal Selimiye Cezaevi'nden de hatırlıyorum, tabi o başka bir zamanda, ikinci kez yakalandığım THKP-C zamanlarında olsa gerek. Yusuf iyi çocuktu ama sonra yanlış işler yaptı, itirafçı olmuştu sanırım.

Dağ Köylerinde Saklanma

Dağıtmayayım, sonraki gün Ahmet Atasoy geldi, sonra da Ahmet'le 15 gün kaçağa düştük. Arada yer değiştiriyoruz köylerde. Dikkat çekmemeye çalışıp diğer arkadaşlarla toplantı alıyoruz. En çok Sarıhalil isimli Ünye'nin bir köyünde kalmıştık, Alevi köyüydü. İlk başlarda ihbar olur diye geceleri dışarıda kalırdık, orman tarafına giderdik. Sonra fark ettik ki öyle bir şey yok, abartmışız. Karadeniz köyleri yapı olarak dağınıktır, köylülerin evleri birbirlerine uzaktır, coğrafyanın etkisi tabii. Yani bir evde kaldığında seni kimse görmeyebilir. Ancak köye misafir geldiğinde fark edilir. Misafir olarak gelmezsen, bir de tek odada kalıyorsan, seni görmezler kolay kolay. Köylülerle karşılaşma ihtimali çok az. Biz de dikkat ediyoruz, merak uyandıracak, köylüleri korkutacak şeyler yapmıyoruz. Görenler de bizi pek umursamamıştı zaten, ihbar etmeye yönelik bir durum pek bırakmamıştık. Son günlerde dışarı çıkmaya başladık ama tedbiri elden bırakmadan. Dağda karşılaştığımız bir Alevi dedesi davet etmişti bizi, samimiyetine inandık onun, evinde kalmıştık bir gece.

O dönemler enteresandı aslında, küçük bir alanda, yan yana kurulu köyler olurdu; bizimki gibi Gürcü köyü, arkalarda Laz köyleri, daha yükseklerde Türk Alevi köyleri, sonra Samsun tarafına doğru Çerkes köyleri. Hepsinin de birbirinden çok farklı yaşam biçimleri vardı ama birbirine karışmazdı bunlar, husumet olmazdı.

Kanaim Dede

Köyde karşılaştığımız bir dede vardı, Kanaim isimli. Bizi evine davet etmişti. Bizde samimiyetine güvendik, gittik evine. Zaten Ahmet

de biliyordu bu dedeyi. Bu arada Ahmet'te Alevidir. Neyse, oturduk, sohbet ettik bu dedenin evinde. Sonra yedik, hatta tavuk kesmişti bizim için. Bir de ufak rakı getirmişti. Çok güzel ağırlamıştı bizi. Kanaim Dede, hem çok iyi bir insandı hem de çok aydın birisiydi. Köyün önde geleniydi, çeşitli sorunlar için köylüler bu dedeye geliyorlarmış. Muska filan da okuyormuş arada. Sağlık sorunları için de ona geliyorlarmış, eğer ciddi bir şey değilse ya da ufak çaplı psikolojik bir şeyse kendi hallediyormuş. Bir tür moral aşılıyor, konuşarak rahatlatıyor aslında. Yok, ciddi bir durumsa doktora gönderiyormuş. Böyle yiyip, içip sohbet ederek gece yarısını bulmuştuk. Sonra Kanaim Dede benim falıma bakmak istedi, o işlerde de nam salmış zaten civarda, şöhretli yani. Yıldız falıma bakmıştı, *yıldızlama* diyorlardı hatta. Bizim Ahmet de duymuş namım, "Dede çok iyi fal bakar." şeklinde teşvik etmişti beni. Ben önce "Yok." demiştim, gülmüştüm bıyık altından da. Dede durumu fark etti tabii: "Aslında bu fal deneylerin getirdiği bir sistem, yani bilimsel bir tarafı da var diyeceğim ama sen inanmazsın." dedi. "Öyle okuma, üfleme, istiareye yatmak gibi bir olay yok." diye ekledi. Ben daha bir şey demeden, "Şimdi göreceksin." dedi. "Annenin adını soracağım, babanın adım soracağım, bir de yaşını soracağım. Sonra da toplayıp çıkaracağım. Oradan rakamları bulacağım, o rakamların karşısında ne yazıyorsa sana tercüme edeceğim, yapacağım bu kadar." demişti. Ben de "İyi, tamam." dedim o zaman, kırmak da istemedim dedeyi tabii. Dedenin bir de defteri var önünde. Neyse sordu soracağını, ben de cevapladım. Bir müddet hesap yaptı, topladı çıkardı. Sonra konuşmaya başladı "Batıda şöhret olacaksın." ilk dediğiydi. Ben de hafiften gırgıra alıp "Allah Allah, niye Batıda oluyorum, ben burada şöhret olmak istiyorum ama." demiştim. Lafımı bitirmeden ciddileşti dede, "Sonra sana ip görünüyor." dedi birden. İdam cezasını kast ediyor olsa gerek. Kafa da güzel tabii, bir anda Ahmet'in de benim de yüzüm düştü, kaldım öyle. Baktı ciddiye almaya başladık dediklerini, bir süre bekleyip "Korkma, ipten yırtacaksın." dedi dede. Birkaç şey daha söyledi. Sonra o ciddi hava dağıldı, güldük, şakalaştık hep beraber. Dede de hem bir yandan çok ciddi hem de bir yandan çok matrak birisiydi.

Bu olaydan 2-3 yıl kadar sonra, yaralı olarak yakalanmıştım çatışmada. Arada bir sürü şey oldu, o kısımlardan sonra bahsedeyim. Bir

süre hastanede yatıp sonra Selimiye'ye götürmüşlerdi beni. Sonra da Ziverbey'e ziyaretler başladı, işkenceye. Kızıldere'den sonra tekrar Selimiye'ye getiriyorlar. Selimiye'de epey uzun süre tek başımaydım. Sonra birkaç hücre daha dolaştırıp, en sonunda da yanıma Nahit Töre'yi getirdiler, ikimiz hücredeyiz. Mahir'in önceden kısa bir süre kaldığı hücrenin hemen yanında tuvaletin bitişiğinde, çok pis bir hücredeyiz, hiç penceresi de yok. Lağım kokusu bir yandan, rutubet bir yandan. Gün ışığı zaten yok. Bir tane sigara içtiğin zaman dumanın gidecek yeri yok, ufacık da bir alan. Sadece el kadar mazgalı var hücrenin o kadar. Hatta sigarayı Nahit'le sırayla içerdik, birimiz içerken diğeri gömleği sallayarak dumanı kovardı. Sigara dediysem tütün bu arada, rutubetten ötürü bir rulo yapmak için en az yirmi dakika uğraşırdık. İşte öyle bir anda dedenin anlattığı fal aklıma geldi, zaten konuşarak dayanabiliyoruz bazı şeylere. Karşılıklı anlatırdık bir şeyler. Öyle anların tekinde dedenin falını, o geceyi anlatınca gülmüştük Nahit'le. Velhasıl, o muhabbetten birkaç gün sonra bir rüya görmüştüm, kolay kolay da rüya görmem, hatırlamam pek. Hele o koşullarda uyuyacak dermanımız yok. Rüyamda ormanlık bir alandayız, Ahmet'le dolaşıyoruz. Bu 15 günlük kaçaklıkta Ahmet'le çok yürürdük, geceleri ormanda gezmeyi severdik, biraz da antrenman aslmda. Ahmet de, ben de askerliğimizi yapmıştık, az buçuk biliyoruz ama yolumuzu kaybetmiştik. Rüyamda o anı görmüştüm. Belki Nahit'e anlattığımdan kaynaklı rüya görmüştüm. Rüyamda, Ahmet'le olan o geceyi görmüştüm. Ahmet'le yürüyüşlerimizden birisinde kaybolmuştuk. Yolu kaybetmiştik, zifiri karanlık, burnumuzun ucunu göremiyoruz. Tabii üstümüz başımız battı, kan revan içinde kaldık. O yürüyüşümüzde Ahmet "Bak bu gece bir şey olmadıysa sana, daha da olmaz." demişti, dedeye gönderme yaparak. İşte bu kısmına kadar o anı rüyamda tekrar görmüştüm. Rüyada ekstradan eklenen şeyse dedeydi! Dede, Ahmet'in yanında "Sen ipe gideceksin, bakma Ahmet'e." diyor! Kan ter içinde uyanmıştım hücrede. Nahit'e anlatmıştım, önce biraz panik olmuştu çünkü titreme nöbeti filan gelmişti bana. Sonra toparlayınca Nahit de makaraya almıştı beni. Bu arada idam kararım çoktan verilmişti, infaz aşamasmdayım, dosyam mecliste imza bekliyor. İşte rüyayı anlatınca Nahit'le beraber gülüyoruz, Nahit de idam almış

durumda tabii ama benim idamımı daha önce bekliyoruz. Nahit rüyayı yorumlamaya başladı bir de, "Tamam ihtiyar, senin işin tamam, önce seni asacak bunlar, sen gidince ben de tek başıma güzelce yatarım burada." dedi (gülerek). O koşullarda arada kendimizle, hatta ölümle bile dalga geçmekten başka çaremiz de yok işin gerçeği. İdamdan önce Ziverbey'de öldürürler diye bekliyorduk hatta. Sonunda ikimizin dosyasım da yıllarca beklettiler Meclis'te ama asılmadık... Bu bahsettiğim dedenin falının, o hücre koşullarında rüyama girmesi bize epey malzeme olmuştu o günlerde...

Aydınlık Sosyalist Dergi ile Tanışma

1968 yılında Ankara'ya gelip gitmeye başlamıştım. 1969 yılı itibariyle ziyaretlerimin sayısı epey artmıştı. Ankara'dan tanıdığım arkadaşlar vardı, bunların bir kısmı öğrenci kesimindendi. Bir kısmı da önceden beri tanıdığım arkadaşlardı. Çeşitli fikir alışverişlerinde bulunuyor, Karadeniz ve Fatsa ile ilgili bilgileri kendileriyle paylaşıyordum. Aydınlık Sosyalist Dergi ile ilk olarak 1968 yılında tanışmıştım. Ankara'ya geldiğim bir seferde ASD'ye uğramıştım. İlk ziyaretimde amacım derginin Fatsa'ya ve çevre ilçelere ulaşmasını sağlamaktı ama orada Mihri (Belli) ve Vahap'la (Erdoğdu) tanışmış, kendileriyle ilişki kurmuştum.

1968'in sonları ve 1969 yıllarındaki ziyaretlerle çözüm bulmayı umduğum temelde iki soru vardı. Birincisi, *TİP kendini tüketir hale gelmişti ve benim açımdan genelde Karadeniz'in, özelde Fatsa'nın sol potansiyelini nereye yönlendirmek lazım* arayışı vardı. İkincisi, TİP'in iç tartışmalarından öğrendiğim SD-MDD tartışmasında nerede yer alınmalı ve Türkiye'nin devrimci bir hatta geçmesi nasıl sağlanmalıydı? Kabaca bu şekilde özetleyebileceğim tartışmalara ve arayışlara Ankara'da ve İstanbul'da cevap arıyordum. O dönemlerde sol, sosyalist tartışmaların merkezi Ankara olduğu için daha çok Ankara'ya gelip gidiyordum.

Bu süre zarfında Meşrutiyet caddesindeki TİP Genel Merkezi'ne de uğraımştım. Bir arkadaşla birlikte partiye gitmiştik lakin randevumuz filan yoktu, çat kapı gitmiştik. İçeri girdiğimizde, dairenin

salonunda Sadun Aren ve Behice (Boran) Hanımı görmüştük, önce onlarla merhabalaşmış ve kısa bir sohbet etmiştik. Mehmet Sönmez de Parti Sekreteri idi o sıralar, kendisini daha önceden tanıdığımız için onun yanma geçmiştik. Karşılıklı hal hatır sormuş ve kısık sesle parti için sorunlardan bahsetmiştik. Mehmet Ali Aybar'ın odası ayrıydı, biz Mehmet'le sohbet ederken Aybar'ın odasına habire birileri girip çıkıyordu. Bunu görünce beraber geldiğim arkadaşta "Biz de girelim." demişti. "Kafamızdaki sorunları aktarabileceğim daha yetkin birisi yoktur, Aybar'la konuşalım." şeklinde eklemişti. Tamam, Aybar'la konuşalım ama adamın ters birisi olduğunu Ordu vilayet kongresinden biliyorum, bunun içinde "Yalnız ikimiz olarak girmeyelim, Sadun (Aren) yahut Kemal'le (Aksoy) birlikte girelim." diyordum ben de. Derken Sadun'la birlikte odaya girdik. Girdik ama Aybar kafasını masasında bir şeylere gömmüş, bize hiç ses etmiyor. Sadun kısaca bizi tanıttı. Ardından biz selam verdik, selamımızı *zorla* aldı. Sonra da, gayet ters bir şekilde ilk lafı "Niye geldiniz?" oldu! Daha o anda başımdan kaynar sular döküldü, sinirden gözüm seğiriyordu ama ses etmemiştim. Yammdaki arkadaş da "İşte ziyarete geldik, konuşalım istedik." şeklinde kem küm bir şeyler söyledi. Sanki bunlar söylenilmemiş gibi "Bir sorunuz yoksa lütfen..." deyip kapıyı gösterdi. Yani kibarca kovdu. Çok sinirlendik tabii, hemen çıktık partiden.

Aybar'ın, *burnundan kıl aldırmayan* tarzına ikinci kez şahit oluyordum. Kendi dar ilişkisinde nedir, ne değildir bilmiyorum ama bizimkine benzer şekilde davrandığı başka arkadaşlar olduğunu da öğrenmiştim o günlerde. Aybar, o günlerde "Ceberut devlet" kavramını çok kullanırdı fakat kendisi bizzat ceberut bir yönetici imajı vermişti bana. Kesinlikle çok iyi bir hatipti, teorik birikimi çok kuvvetliydi fakat kendi gözlerimle şahit olduğum, benzer şekilde başka arkadaşlardan da duyduğum ilişki tarzı bana çok itici gelmişti. O günden sonra TİP Genel Merkez'ine daha az uğrar olmuştum. Fakat anlattığım meseleyi Fatsa'ya yansıtmadım. Sadece Ertan (Saruhan) ve Çörtük'le (İsmet Öztürk) kendi aramızda konuşurken dile getirmiştim. Bu gibi konuları, sıkıntıları daha geniş bir şekilde dillendirseydik, Fatsa'da TİP'li kalmayacağını biliyordum. O günün koşullarında, yani *yeni bir şey* henüz yokken, böyle bir ayrılık yarardan çok zarar verirdi. Genel

Merkez'in tavrına rağmen Fatsa'da TİP çalışmasma devam ettik. Fakat *başka bir örgütlenme* arayışımızı da bir yandan arttırmıştık.

"Başka Bir Örgütlenme" Aşaması

O günlerde, 1968 sonları ve 1969 yılı boyunca, TİP içinde gelişen bir diğer önemli gelişme de Hikmet Kıvılcımlı ve Mihri Belli'nin partiye alınmamasıdır. Bu bağlamda MDD hareketi resmen TİP dışına taşınmış oluyordu. Ayrılık süreci, ASD ile birlikte daha da belirgin hale gelmişti. İlk dönemler de Mihri Belli'nin ASD içinde yer alması, yeni harekete ciddi bir itibar katmıştı, tanınırlığını önemli ölçüde arttırmıştı. O zamanlar Doğu Perinçek, Şahin Alpay, Halil Berktay, Gün Zileli gibi daha sonra PDA'cı olacak olan zengin bir kadro daha vardı. Aynı şekilde Vahap Erdoğdu, Muzaffer Erdost gibi önemli isimler de vardı. Bu arkadaşlara benzer daha pek çok isim vardı ve bu MDD hareketini epey popüler kılıyordu.

Bu dönemde Mihri Belli partiden atılmıştı. Mahir henüz partili durumdaydı, Vahap da öyle. Ben de henüz TİP'liydim. Bir yandan MDD'cilerle irtibatım artıyordu bir yandan da TİP içindeki gelişmeleri takip ediyordum. Her hafta sonu Ankara'ya gelir olmuştum. Önce ASD'ye uğrar oradan da TİP'e gider, Genel Merkez'de havayı koklar, yeni tartışmalardan haberdar olur, her açıdan bir izlenim elde edip Fatsa'ya dönerdim. İzlenimlerimi de Fatsa'da ki yakın çevreye aktarırdım. Bu gelgitler bir dönem daha devam etti, lakin artık MDD'ci olmuştum, çevre ilişkilerimi de buraya yönlendirmeye başlamıştım. Bu tartışmalar ve yeni arayışlar bir yana, TİP'in Karadeniz faaliyetlerini askıya almamıştık. Aksine, TİP üzerinden yeni insanlara ulaşmaya devam ediyorduk.

1969'un sonları ve 1970'lerin ilk ayları itibariyle bizim başka bir yönelime girdiğimiz kesinleşmişti. Henüz ilişkiler netleşmemişti ama yolun sonunun THKP-C'ye çıkacağı belli olmuştu. Elbette adı-sanı henüz belirlenmemişti, lakin yolun sonunda silahlı mücadele dönemine gireceğimiz belli oluyordu. Bu önemlidir, çünkü daha sonraki on yıllar içinde yazıldığı, söylendiği gibi *3-5 üniversite talebesinin maceracı bir işi* değildi silahlı mücadele dönemi. TİP'in işlevini yitirmeye

başladığı, parlamentarizmin mümkün görünmemeye başladığı, MDD'nin popüler olduğu bir aşamada ortaya tek bir yol kalıyordu, bunun adı da THKP-C oldu. THKP-C pek çok açıdan kitlesel desteği olan, Karadeniz gibi, Ege gibi, özellikle Güney illeri gibi bölgelerde potansiyel taşıyan bir hareketti. Kısa süreli oldu belki ama yolun THKP-C'ye çıkacağı 1969'da kendini belli ediyordu.

1970 itibariyle cunta tartışmaları alabildiğine dilleniyordu. Kontrgerilla oluşumları hazırlanıyordu, kimi saldırıları da başlamıştı. TİP içindeki huzursuzluk da artık iyice dışa yansımaya başlamıştı. Parti içi saflaşmalar kendini iyice belli eder hale gelmişti, örneğin Samsun İl Kongresi'nde Nihat Sargın ile karşı karşıya gelmiştik. TİP içinde farklı iki akım, bir süredir kendisini belli ediyordu ama Karadeniz'de ilk kez bir karşı-karşıya gelme durumu oluyordu. Bu örnekten devam edersek, mesela bu kongreye kızıp Mahir Sayın, Hasan Peydalı, Hasan Yalçın gibi isimlerle birlikte Orta Karadeniz Devrimciler Birliği'ni kurmuştuk. Bu birlik çok kısa ömürlü olmuştu, lakin bu örnek vesilesiyle anlatmak istediğim şey, artık TİP'in fiilen bittiği ve yeni arayışların herkes açısından birinci derecede önemli olmaya başladığıdır.

Yeni arayışların olabildiğince hızlandığı günlerde, Ankara'dan tanıdığım bir arkadaş olan Hüseyin Cevahir, Fatsa'ya daha sık gelip gitmeye başlamıştı. Ben her Ankara'ya gittiğimde Hüseyin'le buluşuyor ve çeşitli konularda fikir alışverişinde bulunuyordum. Zaman zaman Mahir'in, Ulaş'm da olduğu sohbetler gerçekleştiriyorduk fakat Mahir'le henüz bir samimiyetimiz yoktu. Zaten Mahir de genellikle dinleyici durumundaydı, çok nadiren konuşuyordu. Asıl tanışıklığım Hüseyin'le olduğu için Hüseyin'i Fatsa'ya davet etmiştim. O da memnuniyetle gelip gitmeye başlamıştı. Fatsa'ya daha önce Dev-Genç'in girmesine izin vermiyorduk.[49] Hüseyin'i (Cevahir) ise doğrudan davet etmek istemiştim, çünkü tarzı da, yaklaşımı da farklıydı.

Hüseyin iki hafta kadar Fatsa'da, benim evimde kaldıktan sonra Ankara'ya döndü. Bir hafta kadar sonra da Mahir gelmişti, önce Çörtük'ün yanına gitmiş, onunla sohbet ettikten sonra ve Çörtük'te bize sormadan -ben ve Ertan- bizim adımıza Mahir'e çeşitli konularda

[49] Bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için *bkz.*: "Fındık Mitingi" başlığı.

İsmet Öztürk (2010: 26-29), bu görüşmeyi şu şekilde anlatmaktadır:

"...Mahir'in ...'Yeni Oportünizmin Niteliği Üzerine' yazısı Haziran 1970'de 20. sayıda çıktı. Bundan kısa bir zaman sonra da Mahir, Sabahattin Kurt'la Çarşamba'ya, benim kahveme geldi. Bir çay içimi bile oturmadan, "Seninle özel konuşmak istiyorum." [dedi]. Oturur oturmaz başladı konuşmaya... Ama ne konuşma ...bir, bir buçuk saat içinde en az 300 sayfalık kitabı hiç teklemeden, makinalı tüfek gibi okudu.

... Ben, Mahir'in başından sonuna kadar bu mentaliteyle hareket ettiğine inandım ve hâlâ buna inanıyorum. Yani, öncelikle kararlı ve tavizsiz silahlı bir direniş geleneği yaratmak ve bu direniş etrafında halk desteği sağlayarak devrime ulaşmak[tı]...

Mahir konuşmasım bitirdikten sonra, ben tek kelime konuşmadan ayağa kalkıp kolundan çekerek, "Haydi gidiyoruz." dedim. "Nereye." diye sorunca da, "Fatsa'ya, Ertan'la Ziya'mn yanına." diye cevapladım. İşte o zaman bana sorduğu tek soru şuydu: "Peki onlar kabul etmezlerse?" Hiç düşünmeden, "Ben varım." dedim. Bu cevabı, Ertan'la Ziya'nın kabul etmeyeceklerini aklımın ucundan bile geçirmediğim için bu kadar rahat verdim. Eğer onlar makul gerekçelerle karşı çıksalar sözümü geri alır mıydım, bilmiyorum! Tabii ki böyle bir şey olmadı.

Kahveden Sabo'yu da alıp Fatsa'ya gittik; orada Ertan, Şener Şadi ve birkaç arkadaşla konuya ilişkin genel anlamda muhabbetten sonra, Mahir, Ertan ve ben özel olarak detayları konuştuk. Sabah, Ziya'nın ablasının oğlu Hasan Pekbüyük'ün cipiyle Ziya'nın bulunduğu dağ köyüne gidip ona durumu aktardım. Böylece onun da olurunu aldıktan sonra bu işin hazırlıklarına başladık.

güvence vermiş, üstüne bir de Mahir'i ve Sabahattin'i yanına almış gelmişler Fatsa'ya. Ben de o günlerde Ahmet'le dağ köyündeydim. Beni bulamayınca Ertan'la yalnız konuşmuşlar. Ertan'da aynı şekilde, çeşitli konularda benim adıma Mahir'e *olur* vermiş, vicdansızlar bana sorma gereği bile duymuyorlar (gülerek). Gerçi Çörtük kısa bir haber göndermişti bana ama ayrıntıları bilmiyordum. Ben Fatsa'ya geldiğimde ise Mahir gitmişti, gerçekleştirdikleri görüşmeyi, daha ayrıntılı olarak Çörtük'le Ertan anlatmıştı, "İşte böyle böyle senin adına da konuştuk." diye. Benim açımdan da sorun yoktu, anlattıkları şeyler aklıma yatmıştı ama çok acele de etmek istemiyordum. Mahir'le birkaç

kez kısa sohbetimiz olmuştu öncesinden lakin uzun soluklu bir sohbet şansımız olmamıştı. Bu olaydan birkaç hafta sonra Mahir, Hüseyin ve Sabahattin (Kurt) tekrar Fatsa'ya geldiler. Üç güne yakın uzun uzun konuştuk. Yeni bir oluşumdan, bunun nasıl olması gerektiğinden, şehir ve kır gerilla hareketlerinden, işçi hareketlerinden, sendikadan, asker içindeki ilişkilerden... Pek çok konuda konuştuk ve daha önce de söylediğim üzere belirli bir rota çizerek fiilen bir birliktelik kurduk.

Bu arkadaşlarla ilişkimiz başka bir platforma sıçrarken, bir yandan da Fatsa'daki işler iyice yoğunlaşmıştı, TİP üzerinden oluşan kitle ilişkilerimiz zirve noktasına gelmişti. Fındık mitingleri tam da bu aralıkta gerçekleşmişti.

Öte yandan artık adı konulmamış bir oluşum ortaya çıkmaya başlamıştı. Bu dönem Ankara'ya gidişlerimde daha uzun kalıyordum, Mahir'le, Yusuf'la, Vahap'la, Münir'le de konuşuyorduk. Yine o günlerde, Atilla Sarp'ın Dev-Genç Başkanlığı döneminde, bir kongreye beni de davet etmişlerdi. Gençlerden, Mahir'ler dışında Atilla'yı tanıyordum, Mustafa'yı (Çamkıran) tanıyordum, Mustafa o günlerde çok havalıydı (gülerek). Dev-Genç'in işlerine fazla karışmak istemiyordum, davetli olarak çağırıldığım toplantılarda da sessiz kalıyordum, çünkü öğrenci hareketinin değerlendirmeleri ile benim de dâhil olduğum kırsal kesimin değerlendirmeleri genellikle uyuşmuyordu. Bu nedenle öğrenci hareketine çok dâhil olmak istemiyordum, sessizce dinliyor sonra da müsaade alıp çıkıyordum bu toplantılardan. Asıl görüşmelerimizi ise ilk günlerde ASD'de yapıyorduk ama Hüseyin ve Mahir'in Fatsa'ya gelip gitmeye başladığı günlerden sonra Ankara'da evlerde görüşmeye başlamıştık. Başka bir sohbette anlatayım, bu görüşmelerin olduğu günlerde TİP'le ayrıştığımız gibi PDA'cı çevreyle de bağımız kopmak üzereydi.

Hüseyin ve Mahir'in bahsettiği yeni bir oluşum için, görüşülmesi, konuşulması gereken başka insanlar da vardı. Beni de davet ediyorlardı. İzmir'e gitmiştik mesela, sendikal ilişkiler için, beraber İstanbul'a gitmiştik, askerlerle ilişki için. Bu gibi temasları kuran birkaç ekip oluşturmuştuk, Yusuf'la Mahir bir ekipti; Hüseyin ve ben bir ekiptik. Ulaş ve Münir bir de başka bir ekipti.

Ertan Saruhan'la Deniz Kenarında Bir An

Tam o günlerde, 1970'in başları olsa gerek, Ertan'la bir konuşmamız olmuştu, daha sonra hiç aklımdan çıkmayan bir andı. Ankara'ya gidip geldiğim günlerin tekinde Ertan'la buluşmuştuk. Ertan da o sıralar yeni bir sendika kurmuştu, kendisi öğretmen olduğu için başka bir arkadaşın adına açmıştık ama işleri Ertan yürütüyordu. Bir yandan da Samsun tarafında çalışıyordu. Ertan için de çok yoğundu o günler. İşte bir gün, benim Ankara'dan henüz Fatsa'ya döndüğüm bir gün Ertan'la buluşmuştuk. Ertan da Çarşamba'dan gelmişti. Canımız da içmek istemişti, akşamüstü saatlerinde, Fatsa'da denize karşı bir güzel içtik. Sonra deniz kenarından yürümeye başladık, bir yandan da sohbet ediyoruz. Ertan, bir anda durdu "Biz ne yapıyoruz?" dedi. "Niye, ne var ki?" demiştim ben de. "Biz öyle bir yola girdik. En zorunu seçtik. Bak demedi deme Ziya, bu işin sonunda başımıza ateş yağacak." dedi, Ertan. Ben de cevap olarak "Ya nerden çıkardın şimdi bunu, belli olmaz bu işler." deyip ekledim: "Boş ver şimdi, deniz çok güzel görünüyor, onu izleyelim." Aklımdan çıkmayan bir manzara oldu o, Karadeniz gerçekten de karadır, bunaltıcıdır ama o anda güneş çok güzeldi, deniz çok güzel görünüyordu. Sigara yakıp, sessizce güneşin denizden batışını izledik. Her insanın buna benzer anları vardır ve çoğunlukla hatırlanmaz. Benim de hiç aklıma gelmemişti; ta ki Ziverbey'de Necati Binbaşı'nın *Tercüman* gazetesini hücrede önüme fırlatıp, "Al seyrine sevin." dediği güne kadar. Kızıldere'den bir gün sonraydı, ölen arkadaşların fotoğrafları vardı gazetede. Kızıldere'nin haberini aldığım andan itibaren günlerce arkadaşları düşündüm. İsteyerek değil, kendiliğinden aklıma düşüyordu. Öldürülen arkadaşların her birisiyle pek çok anım vardı, günlük şeyler aklıma düşüyordu. Ertan'la da Karadeniz'e karşı *güneşi batırdığımız* günü çok düşünmüştüm.

Dönelim 15 günlük kaçaklığa... O sürede Ankara'dan *yeni arkadaşlar* gelmişler, toplantılar yapmışlar. Bu son mitinglerden önce bir süredir görüşüyorduk Ankara'dan arkadaşlarla, bahsettiğim üzere yeni bir örgütlenme aşamasındaydık, konuşup tartışıyorduk. Mahir ve Yusuf o süreçte dikkat çekmeden daha sık gelip gitmeye başlamışlardı Fatsa'ya. Bazen özel görüşüyor, bazen de Ahmet'in, Ertan'ın,

Nihat'ın, Şener'in (Şadi), Fikri'nin de katıldığı sohbetler yapılıyor, fikir alışverişinde bulunuluyordu. Bu kaçaklık durumu olmasa hızlıca bir yandan da Karadeniz'de yeni bir organizasyon kurulacaktı. Bu köylülere yönelik [fındık üreticileri için] *Birlik* çalışmasından başkaydı ya da TİP'in geniş kadrosu dışındaydı. Az kişinin bildiği bir durumdu, özellikle ilerisi için Karadeniz'de alternatif bir örgütlenme oluşturuyorduk, uygun yerleri belirliyorduk, lojistik noktalar oluşturuyorduk. Ahmet'le kaçağa düşmemiz sekteye uğratmıştı bu durumu, yani bu olayı bir şekilde bitirmemiz lazımdı.

İlerisi için Karadeniz'i Hazırlama

Bu kısmına ilişkin biraz daha bilgi vereyim; ileride oluşabilecek olağanüstü bir halde rahat hareket edebileceğimiz, irtibat kurabileceğimiz, ilişkileri sürdürebileceğimiz şeyler düşünüyorduk. Yani sadece lojistik anlamda değil, ekonomik, sosyal ve istihbarat ağı da kurmaya çalışıyorduk. Mesela o süreçte Abdullah Ceceloğlu yeni bir işyeri açmaya çalışıyordu. Bir süre cezaevine girmişti, bu nedenle dikkat çekmesin diye ona öyle bir iş düşünmüştük. Osman Akar isimli bir bakkal vardı, benim matbaada bastırırdı kâğıtları, torbaları filan. Plastik torba, poşet işi asıl sermayesi... İflas edince, Abdullah almıştı orayı, yine benim matbaada bastırıyorduk, görünürde gayet normal bir işti. Fakat bizim Abdullah işadamı gibi olmuştu, işi de muntazaman yapıyordu (gülerek). Hatta bana "Yeni bir makine gelmiş İstanbul'a, onu al." diye tutturmuştu bir ara, "Yahu ne yapacağız makineyi, bu işe fazla kaptırma kendini." demiştim. Tutturmuştu bir kere, "İşte daha güzel, değişik şeyler basmayı düşünüyorum." diyordu. Ne yapıp ne edip beni göndermişti İstanbul'a, ben de makineyi almıştım. Makine sonra benim de hoşuma gitmişti, her türlü malzeme üstüne baskı yapabiliyordu. Madem öyle ek işler de yapmaya başladık, matbaanın karşısında ufak bir yer daha almıştık. Ahmet Atasoy bakacaktı o kısmına da. Hem iş yapacak, hem de bastıkları üzerinden iş yapmak için Karadeniz'i dolaşacak, ilişkileri genişletecekti. Pazarlamacı, gezici tüccar gibi dolaşacak; satacağı ürünler elinde, istihbarat toplayacaktı. Bir yandan ciddiyetle işi de yapacaktı, en güzel kamuflaj da böyle olur aslında, işi düzgün yapıp bilgi

toplayarak. Bunun gibi çeşitli başka şeyler de denemiş, bir kısmını gerçekleştirmiştik. Mesela köylerde ufak çaplı askeri çalışmalarımız da başlamıştı ama bunun uzun süreceğini biliyorduk ve bu konuda çok ama çok dikkatliydik, yani iş oralara kadar gelmişti esasen. Bu kısmı tamamlanamayanlardandı. Buna rağmen, THKP-C geleneğinin Karadeniz'de kök salmasının önemli nedenlerinden birisi de o zamanki farklı kategorilerdeki çalışmalarımızdı.

Fikri Sönmez'le Kısa Mahpusluk

Bizim bu 15 günlük kaçaklık, işleri sekteye uğratmaya başlayınca "Bir şeyler yapalım, bu böyle gitmez." dedik. Fikri (Sönmez) de başka bir yerde saklanıyor bu arada. Ne olur ne olmaz diye "Ahmet kalsın burada, Fikri ve ben teslim olalım." kararı aldık. Ordu'da bir hâkim vardı, ona haber gönderdik, sonra da teslim olduk. Biz aslmda tutuklanmayacağımızı düşünüyorduk, belki biraz üstümüze gelirler ama tutuklamazlar fikrindeydik. Biz Ordu'ya gelir gelmez tutukladılar bizi, doğruca cezaevine attılar. Gerçi yine bizim dediğimize çıktı, hepi topu üç gün kaldık cezaevinde. Yani niyetleri bir tür korkutma, zaten o koşullarda daha fazla bir şey yapmaları da mümkün değil, Ordu'daki o eylemden hiç malzeme vermemiştik devlete.

Cezaevi de enteresan bir yerdi bu arada. Eski bir kiliseden bozma, tabii kilise filan kalmamış, eskiden kilise olduğu duvarlardaki resimlerden filan anlaşılıyor sadece. Mimari çok ilginçti, cezaevi alanmda bir sürü irili ufaklı ahşap kulübeler vardı. Yer yetmediği için olsa gerek, duvara çakılmış merdivenlerden çıkılan kulübeler vardı, yine ahşaptan. İstif şeklinde yani. Her taraf su, rutubet. Fakat cezaevinde yatacak yer yok. Mahpuslarda da gariban eksik olmaz, onlar yerde, çamurda sağda solda yatıyor. Bize de *misafir* bunlar diye, kuş yuvası gibi bir kulübe verdiler. Fikri ile orada sırayla yatmıştık. Üç gün sonra da çıktık.

Bu 15 günlük firar, bir de üstüne 3 günlük mahpusluk işleri inkıtaaya uğrattı. Süreklilik tavsadı yani. Ordu'daki son eylemin ertesi, Pazartesi günü köylüler toplanmış yine. Fatsa'da yeni ve daha kalabalık bir eylem yapmak istemişler ama bizden hiç kimse ortada olmadığı için onlara destek olan da çıkmamış. Ortalarda çok görülmemeye çalışıyor

arkadaşlar, ben ve Ahmet de kaçağız, bunların etkisinden köylüler birkaç eylemi pas geçmişlerdi. Arkasından gelişen kimi olaylar da buna fırsat vermedi, enerjimizi başka yerlerde kullanmamız gerekti.

Bahsettiğim süreçte, daha doğrusu yaklaşık bir aylık bir süreçte yeni örgütlenme çok büyük bir hız kazanmıştı. Fatsa ikinci planda kalmaya başlamıştı. Türkiye çapında örgütlenme faaliyeti daha öncelikli olmuştu bir anda. Çeşitli sorunlar vardı, Fatsa dışında yapılması gereken bir sürü şey vardı, toplantılar daha yoğun ve sürekli bir hal almıştı... Türkiye çapında bir örgütlenmenin safhasına geçmiştik nihayetinde.

Bölüm III

THKP-C Süreci

THKP-C'nin Kuruluşu ve Eylemleri

1970, Türkiye için her şeyin doruğa eriştiği bir sene: Köylü hareketlerinin, işçi hareketlerinin, öğrenci hareketlerinin her alanda yükseldiği bir yıldı. Buna karşılık hükümetin de boş durmadığı bir yıldı. Bütün demokratik kazammları ortadan kaldırmak için fırsat kollandığı ve buna uygun stratejilerin belirlendiği, uygulandığı bir yıldır 1970.[50] Memleket oldukça politize olmuş durumda... Örneğin, bu kaynayan ortamın içerisinde cuntacılık propagandası bile açık olarak

[50] 1969 Ekim'in yapılan genel seçimler birkaç açıdan kritik sonuçlar yaratmıştı. Birincisi, bir önceki seçimlere göre oranı azalmış olmasına rağmen % 46.5 oy alan AP karşısında CHP'nin de oy düşüşü yaşayarak % 27 oy alması, parlamentodaki ana muhalefetten umut olamayacağını göstermişti. İkincisi, 1965 seçimlerinde büyük bir çıkış sağlayarak (% 3) 15 milletvekili elde eden TİP'in küçük bir oy kaybı yaşarken (% 2.7) değiştirilen seçim yasası ile 2 milletvekili çıkarabilmesi, parlamentonun ilerici halk kesimleri nezdinde önemini yitirmesine neden olmuştu. Bu olguların yanısıra, tüm dünyada yaşanmaya başlayan ve 1980'li yıllarda neo-liberalizme yönelimin önünü açacak olan derin küresel ekonomik kriz Türkiye'ye de yansımaya başlamıştı. Ayrıca, özellikle öğrenci eylemleri başta olmak üzere halk muhalefetine yönelik sivil faşist saldırılar da başlamıştı. Tüm bu gelişmeler sonucunda, gerek cunta hareketleri gerekse de öğrenci muhalefeti başta olmak üzere halk muhalefeti radikalleşirken, bunların kitlesel destekler bulabilmelerine uygun bir atmosfer de oluşmaktaydı. Kitle eylemlerinin doruk noktası ise 15-16 Haziran (1970) işçi direnişiydi. (*y.n.*)

yapılabiliyordu, yani politizasyon tek taraflı değildi. Ortak olansa şuydu; herkesin gündeminde mevcut durumun artık yürüyemeyeceği var. Bunu görebilmekle beraber, hiç kimsenin bu noktada bir çözümü yok. Öte yandan konuya ilişkin her konuşma son noktada askeri darbeye dayanıyor, çünkü aksinin yani devrim fikrinin toplumsal anlamda yaygınlaşması gibi durum yok ortada henüz.

Cuntacılardan Uzak Durulmalı

Askeri darbenin ilk ortaya çıkış süreci, daha doğrusu ön plana alınışı "Kemalistlerin oluşturduğu bir darbenin Türkiye'yi kurtaracağı." fikri... Tabii, böyle bir darbe, hiçbir zaman ne sivil hayatta ne askeri hayatta *arınmış* bir darbe olamaz. Bunun Kemalist'i varsa anti-Kemalist'i de vardır, şu vardır, bu vardır. Yani ordu içerisinde de sağ ve sol cunta şeklinde tartışılıyor ve herkes de birbirinin önünü kesmeye çalışıyor o günkü koşullar içerisinde. *Devrim* dergisinin safındakiler, kimi basın yayın organlarında olanlar ve toplumun sivil kanadında bulunanların önemli bir kısmı, TSK içinde olan sol tandanslı askerlerle bir ittifak içerisindeler. Bu da aslında bir sır değil. Bu sürecin içerisinde o zamanlar etkili olanlar, öğrenci hareketlerinin de dâhil edilmesini istiyorlar. Kim istiyor? Kendilerine sol diyen cunta, öğrenci hareketlerinin, öğrenci liderliğinin bir biçimiyle *olur*unu almak istiyor.

Bu *olur* da bizden geçtiği için, bu *olur*a müsaade etmiyoruz, net bir şekilde "Hayır" diyoruz. Yani, biz böyle bir askeri müdahale düşüncesine, sağ/sol ayrımı yapmaksızın "Hayır" diyoruz. Öğrenci gençliğin *olur*unu almak isteyenlerin düzenlediği toplantılara, söyleşilere -kimi açık, kimi kapalı toplantılardı bunlar- katılan arkadaşlarımızın hepsinin söylediği söz budur.

THKP-C'ye Giden Yol

Bu dönemde aramızda yaptığımız toplantılar iyiden iyiye artmıştı.[51] Öte yandan TİP'ten de ayrılmış durumdayız. Öncesinde Mihri

[51] 1970 yılının Ağustos ayında, SBF grubu adına Mahir Çayan ve Yusuf Küpeli, ODTÜ grubu adına Münir R. Aktolga'nın katıldığı bir toplantıda, gelecek dönemlerde işbirliği yapılmasına ve çeşitli görev paylaşımlarının belirlenmesine karar verilmişti. Bu toplantılar 1970 Aralık ayına kadar devam etmişti (Feyzioğlu, 2002: 215-217).

Belli'den kopmuştuk, daha da öncesinde Perinçek ve ekibinden ayrışmış durumdayız. Bu arkadaşlarla yahut çevrelerle kopma nedenimiz kabaca örgütlenme ve devrim anlayışlarımızın farklılığıydı. TİP'ten kopan çevrelerin her birisinin kendine özgü ideolojik formülasyonları ve çalışma önerileri vardı. Artık "Biz" olan çevre içinse farklı yaklaşımlar söz konusuydu. Bu konuda ilk çaba Mahir'in kesin ifadelerle kaleme aldığı ideolojik hattır. Elbette her birimizin söylediği şeyler vardı ama dağınık düşünceleri toparlayan ve ideolojik bir temele oturtan Mahir idi. Yazma konusunda, düşünceleri toparlama konusunda ve elbette bizlerin desteğiyle oluşan liderlik profili konularında epey becerikliydi.

Çeşitli dergilerden de takip edilebilecek tartışmalardan sonra -ki dediğim gibi bunların önemli bir kısmını Mahir yazmıştı- ideolojik bir belirlenim kazanmıştık. Neyi, neden istediğimizi, bunun için nasıl bir örgütlenme ve mücadele çizgisi belirlediğimi derli, toplu şekilde ortaya koymuştuk.

İdeolojik anlamda bir çizgi belirlemiştik ama tüm çevreler açısından, herkesin kendi önünde somut olarak çözmesi gereken, hem de çok net bir problem var: "Yakın bir zamanda askeri bir darbe geliyor, ne yapacağız?" Bu soru kendini solda gören pek çok çevrenin sorduğu bir soruydu o zamanlar.

Bizim açımızdan da, yani daha sonra THKP-C olacak olan çevre açısından da, oldukça güncel bir tartışmaydı bu. "Bugünkü koşullar ortadan kalktığı zaman, değişen koşullar içerisinde hayatımızı nasıl idame ettireceğiz, devrimci mücadeleyi nasıl sürdüreceğiz?" Bunlar temel meselelerimizdi. Keza askeri darbenin kendisini göremiyorsak bile, kokusunu alır durumdaydık. Bu konuları biz uzun zaman tartıştık. 1970'in özellikle son anlarında bu konuya yoğunlaştık.

Bu tartışmalarda kimi tespitlere vardık: Evvela biz kimiz? Biz dediğimiz zaman bizim etimiz, budumuz nedir? Temel anlamda baktığımızda, biz Zonguldak'ta Sina Çıladır'ız. Karadeniz'de Ertan Saruhan'ız, Ziya Yılmaz'ız vb... Ege'de Hayri'yiz (Özmen), Söke'de Halil Özmen'iz. Biz, Güney Anadolu'da ve Malatya çevresinde

Mustafa Ulusoy'uz. Biz, asker örgütlenmesinde, çevresinde Orhan Savaşçı'yız[52]. Aynı zamanda, asker çevresi içinde epey subay ve teğmen arkadaşlarımız vardı ve bunların her birisinin kendi ilişki ağları vardı, toplantılarımızda bu arkadaşların bir kısmı bulunurdu, *askerin durumu* gibi konularda onlardan bilgi alıyorduk. İşçi ve sendika çalışmalarında Bingöl Erdumlu ve Necmettin Giritlioğlu'yuz.[53] Öğrenci hareketinde neredeyse tümüyle Dev-Genç'iz, öne çıkanlar olarak Mahir, Yusuf ve Münir'iz. Yine öğrenci kesiminde, bir kademe arka çeper olarak Sinan Kazım'ız, Hüseyin Cevahir ve Ulaş Bardakçı'yız, Ertuğrul Kürkçü'yüz. Şimdi bunları ortaya koyduğumuz zaman *yedi* tane ana unsur ortaya çıkıyor. Demek biz yedi ana unsurda varız. O halde ilk toplantı niteliğinde olabilecek bu yedi ana unsur ilk komitedir, reel-genel komite budur.[54] Mevcut somut durumdan hareket ederek böyle başlanmıştır. O zaman bu çalışmaları koordine edecek olan bir merkezi örgütlenmenin de gerekliliği vardır. Bu da Ankara'da bulunan arkadaşlar olsun denilmiştir. Biraz da fiili durum nedeniyle merkezi pozisyon Ankara üzerine tanımlanmıştır.

Bu ilk toplantılarda aramıza katmak istediğimiz başka arkadaşlarda vardı. Özellikle Vahap (Erdoğdu) ve Seyhan'ı (Erdoğdu) bırakmak istemiyorduk. O günlerde PDA çevresinde yer alan Mustafa Kemal Çamkıran'ı bile kazanmak için uğraştık fakat olmadı.

---

[52] Mahir Çayan'ın Orhan Savaşçı ile politik ilişkileri 1968-1969 yılına dayanmaktır. Öte yandan asıl *birlik*, Orhan Savaşçı'nın öncülüğünde 1970 yılında Ankara, İstanbul, İzmir ve Merzifon'da havacı subaylarla kurulan örgütlenmenin [Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü], "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup"un yazılmasından sonra THKP-C ile birleşmesiyle oluşmuştur.

[53] Yapı İşçileri Sendikası (YİS) Genel Başkanı olan Giritlioğlu, 22 Ağustos 1970'de Aliağa grevi sürerken, işletmecilerin şoförü tarafından vurularak öldürülmüştür. 1969 yılı itibariyle Mahir Çayan ve Yusuf Küpeli ile ilişkiye geçen Giritlioğlu, THKP-C'yi oluşturan tartışmalarda bulunmuş ve genel komitede yer almıştır. Giritlioğlu, öldürüldüğünde 26 yaşındaydı.

[54] Bu ekip, 1970 yılının Aralık ayında, *Aydınlık Sosyalist Dergi*'den ayrılmış, yeni bir yayın üzerine -ki bu *Kurtuluş Dergisi* olacaktır- çeşitli görev paylaşımları yapılmıştı. Aynı günlerde, THKP-C'yi oluşturacak olan, on kişilik bir *Genel Komite* oluşturulması kararı alınmıştı. *Geçici Genel Komite*'de bulunanların isimleri şu şekildeydi Mahir Çayan, Ziya Yılmaz, Yusuf Küpeli, Münir R. Aktolga, Ertuğrul Kürkçü, Bingöl Erdumlu, Hüseyin Cevahir, Ulaş Bardakçı, Sina Çıladır, Orhan Savaşçı ve Sırrı Öztürk.
İddianameye göre, İrfan Uçar "O tarihlerde tutuklu bulunması, salıverilmesini müteakip de anılan kişi olması nedeniyle." *Genel Komite*'ye alınmamış, yerine Hüseyin Cevahir getirilmiştir. *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi* (1988: 2178).

Merkezi ve yeni bir yapılanmaya kabaca bu şekilde yol aldık ama bu sürece gelene kadar zaten belirli yakın çevre olarak hareket ediyorduk. Özellikle TİP'e ilişkin kimi tepki ve eleştirilerimiz oldukça paraleldi. Homojen değilsek bile birbirimizi tamamlayan tutumlarımız vardı.

Hem TİP içerisindeki ayrışmada hem TİP dışındaki ayrışmada devamlı bunlar gündemde konuşulan, tartışılan şeylerdi; gündem aslen *somut koşulların tahlili ve somut koşulların gerektirdiği örgütlenme ve ona uygun koşulların hazırlanması* meselesiydi öncelerde bile. Bu tartışmalarımız 1970 yılı ortalarından sonuna kadar bu şekilde devam etti. Yeni bir yapılanma ufukta görünüyor, bu anlamda iç tartışmalarımız önemli ve gerekli, fakat hayat da bir yandan bizi sıkıştırıyor. İşte Fatsa'da, Karadeniz'de fındık hareketleri, soğan sarımsak hareketleri, ondan sonra Söke'de tütün hareketleri... Bu örnekler çoğaltılabilir, epey politikleşmiş sınıf ve halk hareketleri mevcut. "Toplum artık mevcut durumda durmak istemiyor." şeklinde bir yargı belirmeye başladı bizde de.

Önemli dönemeçlerden birisi de Dev-Genç'in son kurultayıdır. Daha sonra THKP-C olacak çevre için belirli adımlar hali hazırda zaten atılmıştı. Bu kurultay Mihri Belli ile ayrışmadan önce olmuştur ama Mihri ile beraber yürüme ihtimalini bir süredir zayıf görüyorduk zaten. Yani Mihri Belli'den ayrışma bizler açısından beklenilen bir durumdu, an meselesiydi aslında. Beklenildiği gibi de gelişti süreç.

Dev-Genç kurultayının ardından, Mihri Belli ile yollarımızı ayırdık.[55] Mihri Belli ile ayrışmamız konusunda pek çok belge mevcut, ayrıntılı bir tartışmayı burada tekrar yapmanın anlamı yok. Fakat özetle şu söylenebilir: Mihri Belli girilen yolun ne olduğunu anlamıştı. Bu nedenle de her şeye rağmen *legalite* diyordu. Buna karşı biz de

[55] "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" isimli, Kurtuluş Yayınlarından çıkan bir broşürle Mihri Belli'nin yaklaşımları, *devrim anlayışı, çalışma tarzı* ve *örgüt anlayışı* başlıklarında eleştirilmiştir (Çayan, 1996: 183-185). Bu broşürü Mahir Çayan kaleme almıştır ve özetle şu noktalara dikkat çekmiştir "[Mihri Belli'nin] ...şerefli bir mücadele tarihine sahip... [olan] Türkiye'deki Marksist hareketin tarihine sonsuza kadar saygılı." olduklarını belirtip, Mihri Belli ile bağlarını koparduklarını deklare etmiştir (Çayan, 1996: 186-187). Broşürde dikkat çeken bir diğer tespit ise şudur: "Sınıflar mücadelesinde proletarya yoldaşlığının dışında, feodal ve ataerkil ilişkilere yer yoktur." (Çayan, 1996: 181). Ayrışmanın en kritik nedeni, siyasal sürecin cuntalara doğru gittinin aleniyet kazandığı bu dönemde Mihri Belli'nin sol cunta girişimlerine olumlu bakması ve işbirliği içine girmeye yönelik teorik açılımlar yapmasıydı.

diyorduk ki "Emperyalizm iç olgu halindedir, kentler üstü örtük şekilde işgal edilmiş haldedir. Bu koşullar muhtemeldir ki daha da sertleşecek ve o ortamda demokratik bir mücadele verilemez. Parlamenter bir mücadele yakın zaman itibariyle mümkün olmayacak. Parlamenter sistem içinde mücadele taraftarıysan TİP tüm sorunlarıyla birlikte orada duruyor." Mihri Belli ile temel anlaşmazlığımız bu noktadaydı. Bu nedenle yollarımızı ayırdık.

Kesintisiz

Az önce de bahsettiğim gibi, bir cuntanın geleceği kesin, sadece zamanını kestiremiyoruz. O koşullarda da teorik bir çalışma, tanımlama şansımız olması zor görünüyordu. Neden bu ki, kendimizi hem teorik olarak hem de programatik olarak hazır tutmak için öncelikle teorik planda bir hazırlığa giriştik. Daha sonra "Kesintisiz" olarak anılacak metin bu sürecin ilk ürünüdür. "Kesintisiz", bahsettiğim tartışmaların sonucu olarak ortaya çıkan somut durumun ve tespitlerin yazıya dökülmesidir. Metinde kimi güncel konulara özellikle önem verilmişti. Tartışmaların, çeşitli notların yazıya dökümünü Yusuf ve Münir yapacaktı. Mahir başka metinlerde ve teorik yazılarda kendi görevini zaten yapmıştı.[56] Ayrıca belirteyim, yazmak Mahir için kolay bir şeydi.

Sonunda şöyle bir karara vardık: -tabii bu kararlar bir günde alınan kararlar değildi, toplantılardan çıkan sonuçlardı- "Gelecekte bugünkü koşullarda olmayacağız ve bugünkü örgütlülüğümüz bu haliyle devam edemeyecektir. Dolayısıyla, yeraltında bir örgütlülük söz konusu olacağından yayın hayatımız da farklı olacaktır. Periyodik bir yayma ayırabileceğimiz vakit olamayacağı gibi, yayını çıkartma ve dağıtma imkânımız da olamayacaktır. Kaldı ki, o günün koşullarında buna gerek de olmayacaktır." [57]

---

[56] Ancak kısa bir süre sonra 12 Mart darbesinin gelmesi ve hemen ardından da THKP-C içinde ayrışma başlaması nedeniyle Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga sözkonusu yazıları yazmamış ve bugün *Kesintisiz-3* olarak bilinen teorik metni Mahir Çayan, Maltepe Cezaevi'nden firar ettikten sonra, Kızıldere'ye kadar geçen 4 aylık sürede yazmıştır.

[57] Bu konuya ilişkin yazı 15 Mart 1971 tarihinde Kurtuluş'un 1. Sayısında "Yayın Politikamız" başlığıyla yayınlanmıştır: "...Biz emperyalizme karşı aktif mücadeleyi savunuyoruz. Politikleşmiş askeri savaş metodunu, temel mücadele biçimi olarak kabul eden bizler... asla kurtasiyecilik bataklığına yuvarlanmayacağız. Tek bir ideolojik ve politik organla görüşlerimizi kitlelere ileteceğiz. Ayrıca... Kurtuluş özel sayıları çıkartılacaktır..." (Çayan, 1996: 201).

Tartışmalarımızdan çıkan sonuçlar temelde bu biçimdeydi. Yayın konusunda da -az önce bahsettiğim nedenlerden ötürü- Aydınlık Sosyalist Dergi'den ayrıldık. Çevreye dediğimiz şu o zaman, "Biz faaliyetlerimizin gerektirdiği noktada broşür gibi yayınlarda bulunacağız, bunun dışında da periyodik bir yayınımız olmayacak. Dev-Genç'in de böyle bir yayını olmayacak. O da gerektiği zaman bildiri yayınlayacak.".[58]

Dev-Genç'in Konumu

Dev-Genç Kongresi de tartışılmıştı o süreçte: Genel olarak gençlik hareketinin, özelde Dev-Genç'in, parti niteliğindeki örgütlenmemizle olan ilişkisi ne olacak? Bu konuda epey uzun tartışmalarımız olmuştu ve karar olarak gençlik hareketinin parti organizasyonundan ayrı tutulmasına karar verilmişti. Bu yönde bir eğilim ağır basmıştı. Lâkin aynı zamanda Dev-Genç'de de etki alanımızı daraltmamak lazımdı. Bunun için de Dev-Genç genel başkanlığına bizden birisi seçilsin istedik. Peki, kim olacak? Bu konuda elimiz oldukça genişti, tartışmalarımızda da birçok alternatif ortaya atıldı. Hüseyin Cevahir üzerinde duruldu. Bir ara Yusuf (Küpeli) denildi, benzer şekilde (Nail) Karaçam düşünüldü. Hüseyin Cevahir ve Yusuf'un gençlik hareketinin içine hapsolmasını istemedik ama gençlik hareketini de bağımsız yönetebilecek bir genel başkan olmasını da istemedik; gençlik hareketini tamamen kendi başına *bırakmak* istemedik.[59] Bu durumda işaret edilecek adayın hem gençlik hareketiyle geçmişten gelen ilişkileri

---

[58] Bu konuya ilişkin yazı 15 Mart 1971 tarihinde Kurtuluş'un 1. Sayısında "Yayın Politikamız" başlığıyla yayınlanmıştır "...Bundan böyle, Kurtuluş gazetesi, bizim ideolojik ve politik görüşümüzü kitlelere iletecektir. Kurtuluş'un bu niteliğe kavuşmasıyla birlikte (yani bundan böyle Dev-Genç'in yayın organı olan) İleri ideolojik ve politik organ olarak ayrıca çıkmayacaktır. Çünkü Dev-Genç hareketimizden bağımsız, ayrı bir örgüt değildir. Dev-Genç, hareketimizin kitlevi gençlik örgütüdür. Dolayısıyla, hareketimizin ideolojik ve politik organı Kurtuluş gazetesi, Dev-Genç'in de görüşlerini dile getirmektedir. Bir eylem örgütü olan Dev-Genç bundan böyle tabanıyla organik bağlantısını (yazılı olarak) Merkez Yürütme Kurulu'nun çıkardığı İleri bültenleriyle yürütecektir (Çayan, 1996: 201).

[59] Bu süreçte silahlı eylemlere hazırlanan THKO'nun tercihiyse gençlik hareketinin legal mevzilerini terk etmek biçiminde olmuş ve 1970'deki son Dev-Genç Kurultayı'nda, THKO önder kadrolarının tümünü Dev-Genç yönetim ve merkezi organlarından çekmiştir. THKO, daha önce *ortak* oluşturulan yönetim organlarının tamamını, ardılı dönemde THKP-C'ye yönelecek kadrolara teslim etmişti.

olan, tanınan hem de yeni oluşan koşullara, duruma uygun bir yönetim biçiminin oluşmasını sağlayacak, ileride kurulacak olan partiyle bağı olan birisinin olması düşünüldü. Bu duruma en uygun kişi de Ertuğrul Kürkçü'ydü. Kurultay'da da Ertuğrul seçildi, seçilmemesi de pek mümkün değildi. Çünkü hem bizim oldukça güçlü bir etkimiz vardı hem de o seçimde Mihri Belli de desteğini sunmuştu. Ertuğrul Kürkçü'nün düşünülmesi noktasında Mihri Belli'nin bir katkısı yoktu, yani Ertuğrul Kürkçü kararını biz almıştık. Adayımızın kim olacağını kendisine söylemeden önce sormuştuk, "Sen kimi düşünüyorsun?" diye. Mihri'nin önerileri Nasuh (Mitap) ve Oğuzhan Müftüoğlu idi. Biz kendi düşüncemizi söyledikten sonra Mihri Belli'nin de Ertuğrul'a destek sunması iyi olmuştu tabii. Ertuğrul Kürkçü, Dev-Genç başkam olmuştu ama gençlik hareketiyle ilgilenecek olan yani kollayan ve yönlendiren kişiler Münir ve Yusuf olacaktı. Ki o dönemde Münir ve Yusuf, Siyasal'ın kantininden çıkmıyorlardı.

Maddi Kaynak Arayışları

Süreç bu şekilde devam etti. Anlattıklarım minvalinde, tartışmalarımızdan çıkan sonuçları uyguluyoruz. Fakat maddi sorunlar önümüzde duruyor. Şöyle ki, örgütlülüğün legal koşulları ortadan kalktığında maddi sıkıntılar had safhaya çıkacak, bu apaçık ortada. Bu tartışmaların sürdüğü süreçte hiç olmazsa okullar açık. Kantinlerden, şuradan, buradan bir şekilde belirli bir miktar kaynak bulunabiliyor. Fakat yeraltına indiğimiz zaman sürekli bir kaynak gerekiyor. Bunun için de çeşitli çözüm arayışlarımız olmuştu. Maddi sorunları bertaraf etmek için soygun fikri ortaya atıldı mesela, aynı şekilde bölgeselseri soygunlar yapılsın denildi; hatta ilişkilerimiz çok güçlü olduğu için Karadeniz'de yapabiliriz denildi. Bütün bunlar çoğunluk olarak reddedildi, çünkü bu tip eylemlilikler bizi erken bir sürece yönlendirirdi. Ayrıca her paraya sıkıştığımızda soygun yapma fikri, genel bir eğilim haline gelirse, kadroların asıl hedeften uzaklaşmalarına da neden olabilirdi, bir tür lümpenleşme eğilimi ortaya çıkabilirdi. Tabii o ana kadar hiç düşünülmemiş bir şey, parasal konu. Çünkü o ana kadar herkes kendi alanmda kendi imkânlarıyla sorunlarım çözebiliyordu. Örneğin, Sina kendi bölgesinde kendi ilişkileriyle sorununu çözüyor,

Halil yine aynı şekilde. İşte askerler kendi aralarında kendi ihtiyaçlarını giderebiliyorlar. Benim de dâhil olduğum Karadeniz takımı, başka bir söyleşide anlattığım biçimde, maddi sorunlarını çözebiliyor. Öğrenci hareketi benzer şekilde, hatta en rahat durumda olanlar onlardı (gülerek). Fakat bu ortam ortadan kalktığı zaman, bütün bu olanakların da ortadan kalkacağını düşünmek durumundayız.

"Çakmak" Üretimi

Yine belirteyim, bu tartışmalar, düşünceler cunta gelmeden önce yapılıyor, cunta bekleniyor ama henüz gelmemiş, cunta geldikten sonra durum değişecekti. O süreçte, "Maddi sorunu, düzenin içinden çözmeye çalışalım." demiştik, böylece hem dikkat çekmez hem de maddi bir birikim yapabilirdik. Öncelikle sendikalara ağırlık verildi. İzmir'deki ilişkiler aracılığıyla Yapı-İş Sendikası'na ulaştık fakat kısa sürede fark edildi ki beklediğimizin çok altında bir getirisi var sendikanın. Bu durumda işyerleri kurmayı düşündük. Cunta ne türlü olursa olsun, ne kadar sürerse sürsün, ticaret devam edecektir, dünyanın her yerinde de bu şekilde olmuştur. Yani kendini afişe etmeden, işyerlerinden kazanılacak paralar, en azından bir süre için çözüm olabilirdi. Bunun için de işyerleri kurmak lazımdı elbette. İmalat üzerinden kısa yahut orta vadede belirli bir getiri sağlayabilirdik. İmalat için benim bir önerim olmuştu, İstanbul'da orta ölçekli bir imalat sanayi kuralabilirdi. O zamanlar bizim (Abdullah) Ceceloğlu'nun bu tür aktiviteleri vardı İstanbul'da. Plastik kalıp yapıyor, muşamba denilen torbalardan yapıyor, vb. Biraz da bu durumdan feyz alarak aklıma *Clipper* çakmaklar gelmişti. Henüz yerli üretimi yoktu bu çakmakların, tamamı yurt dışından geliyordu. Abdullah'a anlattığımda çok sevmişti bu fikri, yapmayı kafaya takmıştı. Baktık işi üstlenen de var, "Olabilir." dedik. "Eğer bu işi tutturabilirsek parasal sorunu çözeriz." dedik, çünkü yerli üretim hiç olmadığı için ithal çakmaklar pahalıya geliyor. Üstelik iç pazarda da epey tutulmaya başlamıştı bu çakmaklar. Bu durumda cunta döneminde de parasal kaynak olarak değerlendirmeye devam edebilirdik.

Abdullah epey uğraştı bu konuyla. İstanbul'da iki yer ayarlanmıştı, biri iş hanında, diğeri de yani asıl üretim atölyesi de şehir dışına doğru.

Pek çok temel maddenin siparişini verdik. Üretmek için de epey yol alınmıştı. O çakmakların dış kalıbını yapabilecek imkân vardı ama asıl etkin maddeler yani sıvı haldeki gaz kimyasalı ve püsküllü olan polyester malzeme bir türlü yapılamıyor. Şimdi ufacık çakmak deyip geçilir ama finansal bir kaynak olabilmesi için seri üretim gerekiyor ve bunun için de sanayi üretimi gerekiyor. İç malzemesi için kalıplarda donması lazım önce gazın, bunun için de polyesterle sulandırmak lazım. Çevremizde epey kimyager arkadaş da vardı ama ham madde eksikliğimiz var, onu bir türlü halledemiyoruz.

Neyse, bu imalat işi daha tamamlanamadan koşullar değişti. Zaman hızlandı, 1971 yılının ocak ayma geldik. İmalat işinden maddi bir kaynak oluşturmak belli ki daha uzun sürecek, askeri müdahalenin çok yakında olacağını da bağlantılarımızdan öğrenmiştik. Kısa sürede yüklü bir para bulmamız lazım, hem de hemen. Toplantıda bunlar dile getirildi, "Çakmak işi yattı." denildi. Sanki herkes zaten bunu bekliyormuş gibi, hemen soygun işi gündeme geldi. Konuştuk, tartıştık. O koşullarda, ileride eylem olarak savunabileceğimiz bir durum olduğu için banka soygununa karar verdik.

Tabii Denizler de benzer planları yapıyorlardı, biliyorduk. Sanıyorum biz Denizlerden daha erken planlamıştık banka soygununu. Öte yandan üzerinde düşündüğümüz sadece banka soygunu da değildi, fidye alabileceğimiz birilerini kaçırmayı da düşündük. Hatta laf aramızda, Zeki Müren'i bile kaçırmayı düşündük, hem kaçırdığımızda -kendi de isterse- "Belki bize şarkı da söyler." demiştik. Fakat Zeki Müren'i kaçırsak kimden para alacağız? (Gülerek). Maddi sorunu aşmak için epey kafa yoruyoruz ve arada bu tarz fanteziler de dile geliyordu.

Bu dönemde bir yandan da siyasal süreç de devam ediyor. Ayrışmalar, tartışmalar, yeni oluşumlar, vb. O aşamada Mihri Belli'yle de kesin olarak ayrıştık. Tabii bu duruma itiraz eden arkadaşlar da var, özellikle İstanbul'da. Bir yandan da oraya gidip geliyoruz, ikna etmeye çabalıyoruz. O görev bana verilmişti ama ben artık nerede yatıp kalktığımı unutur duruma gelmiştim; bir gün Fatsa'dayım, bir sonraki gün Ankara'da... İki saatlik bir toplantı ardından İstanbul'a

geçiyorum. Sonra da tekrar Karadeniz'e. 1970 yılı, asıl olarak yaz ayları epey yoğundu fakat 1971 yılının ocak ayından muhtıra gününe kadar çok daha yoğundu. Öyle de olmak zorundaydı, beklediğimiz bir darbeye hazırlıksız yakalanmak istemiyoruz hakeza.

Bingöl'ün Boş Evi

Arkadaşlar baktılar ki ben artık kaldıramıyorum, Mahir, Ulaş, Yusuf ve Münir de İstanbul'a gelip gitmeye başladılar. Gündem de yoğun, işler de... Herkes elinden geleni, hatta elinden gelmeyeni de yapıyordu. Tam o yoğun süreçte bir geceyi hiç unutmuyorum oldukça yoğun ve yorgun bir günün sonunda, geceyi geçirmek için Bingöl'ün (Erdumlu) evine geçmiştik, Maltepe'deydi ev. Evinde eşya filan da yoktu, bize de son derece güzel gelmişti o hali evin. Ev denizi görüyordu bir de. Belki o yoğunluktan evin boş hali hepimizin hoşuna gitmişti. Evde Bingöl dışında Ulaş, Mahir ve ben vardık. Öyle denize karşı şarap içmiştik. Çok şen şakrak ve güzel bir geceydi o...

1990'larda oradan geçtiğimde o geceyi çok güzel anımsamıştım, yüzüm gülerek... Unutamamamdaki önemli nedenlerden birisi de asıl curcunalı sürecin o gecenin sabahında başlayacak olmasıydı. Sanki onu hissetmişiz de bir daha fırsat olmayacağını biliyormuşuz gibisine eğlenmiştik o gece...

İşte o gecenin sabahında, Mahir, Ulaş, Bingöl ve ben, Maltepe'den İstanbul'a trenle giderken gazetede ilanı gördük. Uzun boylu, parkalı, şudur-budur diye Deniz'i tarif ediyordu ilan. Denizlerin banka soygunu ile ilgili ama polis soygunu Denizlerin yaptığından tam emin değil henüz. Yani ilandaki tarif Deniz'i anlatmakla birlikte bizim Yusuf'a da uyuyor, çünkü Deniz'in bir fotoğrafını koymuşlar ama Deniz'den başka herkese benziyor fotoğraf. Hemen Yusuf'u bulduk, baktık haberi yok bir şeyden. Tabii biz biraz da işin matrak geçme tarafından Yusuf'u paniklettik, "Oğlum seni alacak bunlar, soygun, ihale sana kalacak. Şimdi yoldaki adam bir bu gazeteye baksa, bir sana baksa direk ihbar eder." diye yüklendik Yusuf'a. O da epey paniklemişti (gülerek). Hemen parkasını çıkarmıştı, başka bir şeyler giymişti.

THKO'nun Eylemleri ve Süreci Yavaşlatma Çabaları

Sonra Ankara'ya döndük, Ankara'da süreç daha da hızlı ilerliyordu. Maddi kaynak için hemen bir şeyler yapmamız lazmıdı ve banka soymayı kesinleştirdik. Daha önce de anlattım, özellikle 1970'lerin ikinci yarısından sonra bu tip eylemlerimiz çok duygusal tepkilerle abartıldı, önemsendi. Bir kere soygun ve benzeri eylemleri başta hiçbir şekilde istemiyorduk, evet öneri bazında zaman zaman geliyordu ama kesinlikle karşı duruluyordu. Bunu altını çizerek söylüyorum. Çok açıdan riskliydi. Fakat süreç öyle hızlı ve kimi yerlerde bizim kontrolümüz dışında gelişti ki -işte Denizlerin banka soygunu mesela- başka çaremiz kalmadığı için bu tip eylemlere giriştik. Soygun ve kaçırma eylemleri bizim için en son seçenekti. Gelgelelim artık darbenin de iyice geliyorum dediği günlerde başka tercihimiz kalmamıştı.

Denizlerin banka soygunundan önce bir de polis kulübesi taraması[60] olmuştu, bunu da Deniz'ler yapmıştı. Üstüne bir de banka soygunu[61]... Bu eylemlerden biz tedirgin olmuştuk çünkü istenmedik bir alanda koşullar daha da hızlı değişmeye başladı. Bizim ise daha uzun planlı bir direniş ve eylemlilik düşüncemiz vardı, bunun için de biraz daha hazırlanmamız gerekiyordu. Sadece maddi sorunlar değil, yine başka bir başlıkta anlattığım Karadeniz gerilla ve direniş hattı hazırlığımız vardı, hayata geçiremediğimiz. Şimdi konuyu dağıtmayım buna benzer başka hazırlıklarımız, düşüncelerimiz de vardı. Evet, cuntanın geleceği belli ama bizim öngördüğümüzden de hızlanmıştı süreç. Denizlerin eylemleri bu süreci daha da öne çekiyordu. Mahir ve Yusuf'un Denizlerle bu konuyu konuşmuşlukları da vardır, *şu anda bu tarz eylemler yapmayın* denilmişti kendilerine[62]. Sonra, Yusuf ve Münir ODTÜ'ye

[60] 29 Aralık 1970 günü, saat 04.00 civarında Yusuf Arslan ve Tuncer Sümer'in temin ettikleri otomobille Kavaklıdere'deki ABD Sefaretinin önüne giden Hüseyin İnan, Deniz Gezmiş, Sinan Cemgil ve Arslan, orada nöbet tutan iki toplum polisini taramışlar, bu eylemde polisler kol ve bacaklarından yaralanmış, kulübeye on kurşun isabet etmiştir (Feyzioğlu, 2000: 259). Kullanılan otomobil ODTÜ arazisinde terk edilmiş olarak bulunacaktır. (THKO Davası..., 1991: 260).

[61] 11 Ocak 1971 tarihinde, Türkiye İş Bankası Emek Şubesi'nden 124.000 TL'ye el konuşmuştur. Soygunu, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Sinan Cemgil, Alparslan Özdoğan ve Yusuf Arslan gerçekleştirmiştir (Feyzioğlu, 2000: 265).

[62] Bu konuyla ilgili olarak, THKP-C kurucuları THKO önderleriyle görüşmeye karar verir. Mahir Çayan'ın yapılmasını istediği görüşmeye, THKP-C'den Mahir Çayan ile birlikte Münir

gidip, doğrudan Deniz'e iletmişlerdi: *Sürecin kendisinin gittiği yer belli, hepimiz bunu bekliyoruz ama hazırlıksız yakalanma ihtimalimiz bu eylemlerle artıyor, şu anda bu eylemler demokratik güçlere yönelik provokasyon niteliğinde. Bu tarz eylemleri şu anda yapmak bir yana, mümkün olduğunca kaçınmak lazım, bu hepimize zarar veriyor.* Kavaklıdere'deki evde, görüşmeye giden arkadaşların bize aktardığı, bu yaklaşımı Deniz kesinlikle kabul etmemiş, üstüne biraz da alaya almış Yusuf'u. Nihayetinde bu öneri ve eleştirilerimizi dinlemediler.[63]

Biz o noktada artık Deniz'leri engelleyemeyeceğimizi anladık.[64] Hepimiz, kendi sorumlu alanlarımızda bu eylemlerin etkisini azaltmaya çalışmıştık önce. Ben de Fatsa'ya ve Karadeniz'deki diğer bölgelere geçtim, mümkün olduğunca etkiyi silmeye çalıştım. Etki derken de belirteyim; ufak bir kısım bu tarz eylemleri gereksiz buluyordu, büyük bir kitle ise çok erken havaya giriyordu, hazırlıksızlığımızı fark edemiyordu. Asıl sorun da buydu, özellikle Karadeniz'de halk çabuk heyecana gelir, tez canlı davranır ama mevcut sistemin ilk tepkisinde de sinerler, geri çekilirler. Fakat süreç başlaımştı işte ve biz istediğimiz ölçüde hazırlanamamıştık.

Ziraat Bankası Küçükesat Şubesi Soygunu (12 Şubat 1971)

Bir hafta kadar sonra Karadeniz'den Ankara'ya döndüm, durumu aktardım. Bir yandan da cunta geliyor, eli kulağında. Bu durumda dedik ki, "Zaman dar, biz de beş parasız yakalanacağız." Derken ivedilikle bir şeyler yapmaya karar verdik ve banka soygununa giriştik.

Bir süredir son seçenek olarak düşünüyorduk ve başka çare kalmadığı kesinleşince soygunu planlamaya başladık. Tartıştık, nasıl

---

Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli, THKO'dan ise Hüseyin İnan, Deniz Gezmiş ve Yusuf Arslan katılmıştır. ODTÜ'de yapılan görüşmede, THKP-C kurucuları, "Mücadeleye erken başlandığını", "Bir siyasal parti olarak örgütlenmeksizin silahlı propagandaya girişilemeyeceğini" söylemiş ve aynı amaçları, aynı mücadele yöntemlerini savundukları için birlikte örgütlenmeyi önermişlerdir. İnan, "Siz kent proletaryasına inanıyorsunuz, biz ise kır proletaryasına." diyerek teklifi reddeder (Feyzioğlu, 2002: 254).

[63] *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'nde, (1988: 2172) ilgili görüşmeye İrfan Uçar'ın da THKP-C adına katıldığı belirtilmiştir.

[64] THKO ile yapılan görüşmelerin, THKP-C'nin istediği biçimde sonuç vermemesi bir yana, *Kurtuluş* grubunun tavrı, THKO açısından pasifistlik olarak değerlendirilmiş ve eleştirilmiştir.

yapabiliriz, neresi olabilir diye. O zaman elimizde ciddi bir silahımız, külahımız da yok. Sağdan soldan, eski püskü 3-5 silah bulduk. Planları kesinleştirdik. Bu arada aklımızda başka bir şey daha var, "Biz bu soygunu yapınca akla ilk gelen biz olmayız." dedik. Hani hiçbirimiz öyle çok seslice dile getirmedik ama hepimizin kafasında da bu var, yani soygun yapılınca iş bize kalmaz, onlara -Denizlere- kalır dedik. Aslında biraz kurnazlık yaptık.[65]

Böylece Esat'taki Ziraat Bankası'nı hedefe aldık.[66] Plan gereği ben de soygunda gözcüyüm. Bir görev talebim olmamıştı ama arkadaşlar benim gözcü olmama karar vermişti; yaş ve tipim gereği daha az dikkat çekerim diye. Malum, yaş kâmil olduğu için, bir yerde durduğumda dikkat çekmez denilmişti bana, o zaman bir yerlerde öğrenciler durduğu zaman fazlasıyla dikkat çekmeye başlamıştı. Öte yandan ben içten içe tereddüt etmiştim. Dışardan bakınca en az riskli görev benimki gibi duruyor ama soygun başarılı olursa risk az. Eğer arkadaşlar başarısız olursa, bütün ihale bende kalacak, düzgün gözleyemediğim için bütün suç bana kalacak. Riskten kastettiğim de bu.

Bu şekilde soyguna giriştik. Planda bizim Ankara ekibinin önemli bir kısmı vardı: Mahir, Hüseyin, Ulaş, Hüdai (Arıkan) ve ben[67]... Aslında daha ilk eylemimizde de sorun çıkıyordu. Mahir içeri girerken gecikti. İçerinin işi bittiği zaman da arabaya zor bindi bizimkiler. Şimdi banka soygununun teferruatını anlatmak istemiyorum ama zamanlamada ciddi sorunlar oldu. Ucu ucuna kurtulduk. Bir yandan gayet normal, ilk kez böyle bir işe girişiyoruz, kâğıt üstünde planlamak kolay ama pratik zor. Yine de bir şekilde eylem başarılı oldu.[68]

---

[65] Feyzioğlu'nun kitabında (2002: 286), soyguna Deniz Gezmiş'e fiziksel benzerliği nedeniyle Hüdai Arıkan'ın da dahil edildiği belirtilmektedir. Eylemde Hüdai Arıkan'ın bulunduğunu Selçuk Şahin Polat da dile getirmiştir.

[66] Soygunun gerçekleşeceği bankayı ve şubesini, Mahir Çayan'ın isteği üzerine Münir R. Aktolga belirlemiştir (Feyzioğlu, 2011: 237-238).

[67] Turhan Feyzioğlu'nun Mahir Çayan'la ilgili kitabında (2002: 286), bu soyguna Selçuk Şahin Polat ve Feyyaz Erinç'inde katıldığı aktarılmıştır. Ayrıca Selçuk Şahin Polat, Ziya Yılmaz'la ilgili bir yazısında, bu soyguna kendisinin de katıldığını dile getirmiştir.
İlgili yazı için *lütfen bkz.*: Selçuk Ş. Polat, "Ziya Yılmaz'ın Anısına", *Mersin Yaşam*. 2011. Erişim 16 Ekim 2013, <http//www.mersinyasam.com/news/25904.html>

[68] Bu soygunda 48.660 TL'ye elkonulmuştur.

Biz tecrübesizdik ama banka güvenliği de tecrübesizdi, biraz da bunun avantajıyla soygun becerildi. Soygun gerçekleştikten sonra, önceden planladığımız gibi dağıldık, ben de Esat'taki eve geçtim. Evde üstü başı değiştirdim, silahları bıraktım. Ardından da hemen ortalığı kolaçan etmek için Kızılay'a doğru yürüdüm. Yolda Atilla Aşık'la karşılaştım. Yanmda da Yalçın Cerit. Hiç unutmam o anı. Selamlaştık önce. Sonra bunlar bana sataşmaya başladılar takılma amacıyla, *gene ne işler yapıyorsun, neler çeviriyorsun* gibisinden. Ben de sinir oldum o anda, "Yakında görürsünüz nereyi karıştırdığımı." dedim. Daha iki dakika geçmeden öyle bir pişman oldum ki. Dilimi tutamadım diye kendime çok kızmıştım! Gerçi çok sonraları konuşmuştuk, onlar o anda bağlantı kuramamışlar, yani benden ve bizim ekipten beklemiyorlarmış. Böyle bir avantajımız vardı.

Karadeniz'de Kır Çalışması Üzerine "Başarısız" Bir Anı

Burada bir şeyi daha anlatmam gerekiyor. Hem bu yaptığım gafletin bendeki etkisini hem de geleceğe yönelik hazırlıklı olmaya ne kadar önem verdiğimizi anlatabilmek için. 1970 yılında Fatsa'da fındık mitingleri olduktan sonra, Fatsa'da İlçe Kongresi yapmıştık. Tüm bu olan bitenden sonra, giderek zorlaşan koşullarda Karadeniz bölgesinin gelecekte oluşacak koşullar içerisinde faaliyet sürdürebilmemiz için, Karadeniz bölgesinde akışkanlığı sürdürebilmek için düşüncelerimiz vardı. Bunun bir boyutu işyerleri kurmaktı, bir diğeri de kır çalışma pratiği kazanabilmekti. Öneri Ankara'daki arkadaşlardan gelmişti, oradan bir grup gençle kır pratiği yapılacaktı. Bu tarz bir çalışma külfetli ve zor gelmesine rağmen, kaçınılmaz olarak değerlendirmiştim ben de. Hüseyin Cevahir o süreçte genellikle hep Fatsa'daydı. İki ay kadar sürekli benim yanımda kalmıştı. Derken bir gün Sabahattin (Kurt) birkaç genç arkadaşla gelmişti, kır çalışmasına pratik olması için. İsmini hatırladığım bir Ercan Erciyes vardı, bir de Selçuk isimli başka bir öğrenci arkadaş. Diğerlerinin isimlerini anımsamıyorum şimdi. O timde bizim bölgeden Ertan Saruhan vardı, TÖS'ten Ahmet isimli öğretmen bir arkadaşımız vardı, bir de Ahmet Atasoy.

O pratik çalışma için ben her şeyden önce Ahmet Atasoy'a güveniyordum, sorumluluğu da ona vermiştim, diğer arkadaşlar da kabul

etmişlerdi. Ahmet her şeyden önce köylü, bunun için de bölgeyi ve köylüleri bilir. Böyle ufak bir ekip kurduk, Nihat'la birlikte, Korgan'ın Balaban bucağma bıraktık bunları. Bir haftalık bir eğitim olacaktı. Bir hafta sonra gidip alacağız. En genç olanlar tam motiveydi, durumu fark edince ben de biraz dalga geçmiştim, "Siz hatıralarınızı yazın, biz de bir hafta sonra güzel güzel dinleriz." diye. Bu arkadaşları bıraktık ama daha iki gün geçmeden hava anormal bozdu, zaten Ekim ayının sonuydu. Neyse, bir hafta sonra gidip bunları almamız lazım ama kar iyice yağmaya başladı, fırtına durumu. Biz biraz endişelendik, henüz 4-5 gün geçmişti ama tekrar Korgan tarafına geçmemiz bile zor, yani yol kapalı! Ne yapalım, ne edelim diye düşünüyoruz Nihat'la. Bu arada gitsek bile nereden alacağımızı kestirmemiz de zor, çünkü kar bastırdığı için bulamayabiliriz. En sonunda Nihat da "Bunlar gerilla olmaya gelmediler mi, kendileri gelsin buraya!" dedi (gülerek). Bir yandan bana da mantıklı geldi, her türlü şart altında orada yaşamayı becerebilmeleri lazım sonuçta. En sonunda "Kendileri gelirler, günlüklerinde de bizi bol bol anarlar artık." dedik (gülerek).

Gününü tam hatırlamıyorum ama bir hafta tam dolmadan baktık Ahmet Atasoy Matbaadan içeri girdi, yüzü buz gibi ama... "Ne yaptın, nereden geldin sen?" dedim Ahmet'e. "Valla dağ, bayır aştım geldim. Vaziyet kötü, bizim uşakları gidip almamız lazım." dedi. "Ee nasıl alacağız, hem sen bu çocukları nereye bıraktın? Yanında niye getirmedin?" dedim. "Bunlarda yürüyecek hâl mi kaldı?" diye şikâyet ediyor Ahmet, "Bir de bunlar silah külah nasıl taşıyacaklar? diyor ama nasıl kızarak... Ben de Ahmet'e laf anlatmaya çalışıyorum, "Ulan adamları ne yaptın, ölüp kalmasın bunlar." diyorum. Ama Ahmet hiç oralı değil, "Bunlardan gerilla olmaz!" diyor başka bir şey demiyor. Bana da sürekli "Git al bunları." diyor. Ben de "Arabayla oraya gidemem, yol kapalı. Sen git al Ahmet." diyorum. O da yorgun tabii, "Bir daha oraya gitmem ben." diyor. "Lan adamlar ya ölürse ne olacak?" diyorum ama Ahmet hiç oralı değil! (gülerek).

Neyse baktık böyle olmayacak, Ciple gidip alalım arkadaşları dedik. Ahmet'e sorduk, "Sana bir nirengi noktası verdiler mi?" diye, "Evet." dedi. Fehmi'nin cipini aldık, hazırlandık sonra da yola çıktık.

Gece yarısında yola koyulduk, Korgan'a çıkacağız. O zaman da yollar gerçekten çok kötü. Allah inandırsın, cipin şasesine kadar çamur içindeyiz, eğer bir dursak tekrar hareket etmemiz zor. Yanımıza da iki bidon yedek benzin almıştık. İşte böylece sabah saatlerinde Belalan'a vardık, orada durduk. Sağa sola bakınıyoruz, ormana geçtik. Ahmet fark etti yine, oradan bir duman yükseliyor diye. Avcı kulübesi... Öksürük sesleri ta dışardan duyuluyor. İçeri girdik ki, bizim gerillalar felç durumda. Orta yere ateş yakmış bunlar, tahliye de yok! Kendi kendilerini boğuyorlar. Başta bizi algılayamadılar bile, ortalığı biraz havalandırınca kendilerine geldiler. Nasıl seviniyorlar ama (gülerek). En çok da o genç gerilla!

Ziya Yılmaz, (THKP-C Doğuşu..., 1987: 14-15) anlatılan denemeden kısa süre önce benzeri bir kır gerilla çalışmasını şu şekilde anlatmıştır:

1970 yaz ayları içindeydi. ...arkadaşlar Fatsa, Ordu, Ünye, Bulancık'ta yapılan fındık mitinglerine katılmışlardı. Bu mitinglerden sonra kırlarda kamp yapılması, eğitim yapılması isteğinde bulundular. Araziye ben (Ziya Yılmaz), Sabahattin Kurt, Ercan Erciyes, Ertan Saruhan ve Ahmet Atasoy birlikte çıkmıştık.

...Buraya gelişteki maksat... araziye tahammüllerini ve kendi başlarına arazide kaldıklarında kendi inisiyatifleri ile hareket etme kabiliyetlerini tespiti içindi... 3-5 gün kimseye görünmeksizin yatılabilecek ve saklanılabilecek imkânı sağlayacak eşyalar götürülmüştü.

Aldık getirdik onları. Arabada çıt yoktu. Fatsa'ya dönünce yıkandılar, temizlendiler. Kendilerine gelince anlattılar kimin ne yaptığını yahut yapmadığını, nöbette nasıl faça verdiklerini. Hatta odun keserken biri bacağını yaralamış. Hikâyelerini dinledik. Biriktirdikleri hikâye bu kadar!

Kendileri de fark etti, gerilla olmak, dağda bayırda yaşamak öyle kolay değil. İyi niyetlerine rağmen, bu arkadaşlar da gördü durumu, Che'nin günlüğündeki gibi olmuyormuş Karadeniz dağları. Sonra bu arkadaşları Ankara'ya gönderdik. Cezaevinden firar etmeden önce Ulaş anlatmıştı, o genç arkadaş "Abi ben şehir gerillası olayım." demiş Ulaş'a. Ulaş da sormuş neden diye, "Ben Karadeniz'i pek sevmedim." demiş (gülerek).

Bu hikâyeyi şunun için anlattım: Mümkün olabilseydi daha uzun soluklu bir mücadele kurgulamıştık, gerilla kısmı da buna dâhildir. Bu ilk denemeydi ama Ankara'ya döndüğümde arkadaşlara anlatmıştım durumu, böyle olmaz diye... Ne kadar iyi niyetli olsa da bir hafta kalamadılar arkadaşlar, hem de tek hedef yaşamaktı... Öte yandan Ahmet Atasoy'un durumu da örnek teşkil ediyor. Aynı koşullarda Ahmet dağları kendi kendine yürüyerek geçip geliyor. Böyle bir pratik için bölgenin insanını düşünmek gerekiyor, dışarıdan gelen arkadaşlarla olmaz bu iş. Ankara'daki arkadaşlar da hemfikir olmuştu anlatınca.

Buna benzer birkaç ufak tecrübe daha olmuştu, her biri bir öncekinden daha iyi oluyordu. Hepimiz öğreniyorduk böylece. Şimdi bu deneyimler öyle abartılacak şeyler değil, ufak adımlardı. Öte yandan kimi acemiliklerimize rağmen çok daha uzun soluklu ve planlı bir mücadele hattı örmeye çalıştığımızın göstergelerinden birisidir.[69]

Anlattığıma benzer pratikler için asıl sorumluluk alan arkadaşlar Ertan, Sabahattin ve Ahmet'ti. Yani bölgenin insanı, Karadenizli. Hepsi benzeri yorumları yapıyordu o günlerde: Daha fazla çabayla bu işin olabilmesi mümkündü. Bu arkadaşlarımın hepsi Kızıldere'de kırıldılar. Bahsettiğim çalışma bölgesi Kızıldere'ye yakındır bu arada.

Başarısız olan Ziraat Bankası Bahçelievler Şubesi Soygunu (17 Şubat 1971)

Banka soygununa döneyim tekrar. Ziraat Bankası soygunu başarılmıştı ama beklediğimiz miktarın altındaydı, yanlış hatırlamıyorsam 50 bin lira kadar para çıktı.[70] Bu yetmez. O zaman sıcağı sıcağma bir banka daha soyalım, sonra bu işten -maddi sorundan- kurtulalım dedik. Fakat bu sefer farklı bir yöntem uyguladık. Özellikle "Araç ve

[69] "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" isimli, Kurtuluş Yayınlarından çıkan broşürde tespitlerden birisi de şuydu (Çayan, 1996: 184) Türkiye devriminin birinci döneminde "... şehirlerin temel, kırların yardımcı" konumda olduğu, Türkiye devriminin ikinci aşamasındaysa bu durumun tersine döneceği dile getirilmiştir. Ziya Yılmaz'ın Karadeniz'le bağı ve ileri bölümlerde bahsedeceği Karadeniz'de gerçekleştirmek istedikleri *gerilla çalışmaları,* Mahir Çayan'ın bu tespitiyle belirli bir paralellik çizmektedir. Aynı zamanda, Maltepe Cezaevi'nden kimlerin firar edeceğinin belirlenmesinde, Ziya Yılmaz'ın da firari kadroya dahil edilmesi yine bu tespitle ilintilidir.

[70] Ziraat Bankası KüçükEsat Şubesi soygununda tam olarak 48.660 TL'ye el konulmuştur.

ev konusunda farklı yöntem uygulayalım." demiştik. Programı yaptık, taksi için ev tuttuk. Çünkü ilk banka soygunundan sonra polisler şoföre ulaşmışlar, şoför de çözülmüş. Bildiği kadarını ihbar etmiş ama polisin elde ettiği bilgiler bize kadar yetmemiş. Bu sefer polis de deneyimli biz de. Bunun için taksinin şoförünü evde tutmaya karar verdik. Kavaklıdere'de hemen yeni bir ev tutuldu. Onun planları yapıldı, evden sorumlu arkadaşlar iki kişiydi. Evin önünden bir taksi çağıracaklardı, taksi gelince de içine taş doldurulmuş bavulları taşımak için şoförden yardım istenecekti. Bu şekilde eve sokup eterle bayıltacak, soygundan sonra da bırakılmalarını sağlayacaktık.

Buraya kadar plan işledi. Bu arkadaşlar adamı bayıltmışlar ve hareket edemeyecek biçimde bağlamışlar. Biz de o esnada Bahçelievler'de banka civarındayız. Fakat soygun gerçekleşmedi, çünkü bankanın önünde askeri araç bekliyor. Bir türlü de gitmiyor. Tahminen para nakliyesi vardı, onun için banka önünde bekliyor askeri araç. Şimdi o şekilde bankaya girsek ve sağ salim çıksak bile askeri peşimize takacağımız kesin. O anda vazgeçtik soygundan. Yani bankaya hiç girilmedi.[71]

Fakat bu soygun farklı biliniyor, nedeni de şu: O günlerde geleceğe yönelik bir eylem yatırımı olsun niteliğinde, daha sansasyonel bir etki yaratmak için Yusuf'a bir görev verildi. Yusuf o civara yakın ve insansız bir yerde bomba patlatacak. Fakat Bahçelievler yoğun bir muhit. Onun için Kurtuluş parkı civarında, boş bir arsada patlatacak bombayı. Yusuf'un kendi imalatıydı bomba, zaman ayarlıydı sanıyorum. Bomba patlayınca polisler de o tarafa gidecekler. Biz de bankayı

---

[71] Selçuk Şahin Polat, başarısız olan bu banka soygununun gerçekleşme anını şu şekilde anlatmaktadır "...[ilk] soygundan 5 gün sonra Bahçelievler Ziraat Bankası soygunu kararı alınmıştı... Bankanın 100 metre yakınında Ulaş hepimizi indirmişti. Plana göre en önde Ziya, hemen arkasında Mahir'le ben ve bizim arkamızda da Hüseyin vardı. Bu defa gözcüye gerek duymamıştık. 5-10 metre önümüzde yürüyen Ziya bankanın kapısına geldiğinde içeri girmeyip sağa sapmıştı. Hepimiz şaşırmıştık fakat Mahir çok sinirlenmişti. Adımlarımızı hızlandırarak onun yanına vardığımızda Ziya'nın neden içeri girmediğini anlamıştık. Tabiî ki Mahir'in siniri de geçmişti. Çünkü, hemen bankanın diğer yanında askeri cemse[nin] içinde askerler bekliyorlardı. Aslında Ziya hepimizi kurtarmıştı..." İlgili yazı için *lütfen bkz.*:< http//www.mersinyasam.com/news/25904.html >
Ulaş Bardakçı, soyguna hazırlık ve baskın anında yönlendirebilme amacıyla birkaç ay kadar başka bir bankada çalışmıştır (Feyzioğlu, 2012: 104).

tekrar deneyeceğiz. Basit bir hedef şaşırtma... Neyse, bomba patlamış ama bir çocuğun da yaralanmasına neden olmuş. O günlerde büyük etki yaratmıştı ama istediğimizin aksine.

Üstüne bir de şoför meselesi geldi. Soygundan vazgeçilmesinin ardından, -yanılmıyorsam aynı gün- şoförün tutulduğu ev arkadaşlarımız tarafından telefonla ihbar edildi. Tedbir amaçlı, eve tekrar girmiyoruz ama bir yandan da polis gelmiyor. İhbarı gerçekleştiren arkadaşlara sorduk, "Ne oldu?" diye. Onlar ihbar ettiklerini söylediler, *böyle böyle anlattık*, "Gidin alın adamı." demişler. Gelen giden olmayınca tekrar arandı ama polis inanmıyor! Onları işlettiğimizi düşünmüşler. Telefonda yemin etmiş bizimkiler, "Gidin şu adrese bakın, adam orada." diye ama polis ciddiye almadı. Bir süre daha geçtikten sonra sanıyorum apartmandan ihbar olmuş, polis gitmiş bakmış ama şoför[72] ölmüş o arada.

Bu iki olay, yani o lanet bombadan kaynaklı bir çocuğun yaralanması ve maalesef ki şoförün ölmesi hepimiz için çok ama çok büyük bir travma olmuştu. Burada ifade edemeyeceğim kadar üzücüydü. Yusuf'un üzerinde ise çok daha derin bir etki yarattığını düşünmüşümdür hep. Bu iki olaydan sonra kontrolü tam olarak sağlamadan ve planlamadan bu tarz eylem yapmama kararı aldık.

İstanbul'da Temaslar

Kısa bir süre sonra da ben İstanbul'a gittim.[73] İstanbul'da çeşitli konferanslar veriliyordu, tartışmalar vardı. Ankara çevresinin aksine belirli bir netleşme henüz yoktu.[74] İstanbul'da Enver Güven var, Nail (Karaçam) ve İlkay (Demir) var, Necmi (Demir) var, Ömer (Güven) ve Erkan var. Temel ilişkilerimiz bunlardı, tabii şimdi aklıma gelmeyen başka arkadaşlar da vardı. Bu arkadaşların da kendi ilişkileri var. Ben İstanbul'da çevreyi toparlayacaktım, görevim buydu. Büyük bir ilişki ağı var ama dağınık durumda. Derken İstanbul'da Abdullah'la

[72] Bahsi geçen taksi şoförünün adı Mesut Erdinç'tir.

[73] Kısa aralıklarla Ankara'dan İstanbul'a geçen ekip Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Kamil Dede, Oktay Etiman ve Ziya Yılmaz'dır.

[74] İstanbul çevresi, henüz "Kurtuluş Grubu" olarak tanıdıkları Mahir Çayan öncülüğündeki gruba belirli bir yakınlık göstermekle birlikte henüz örgütsel bir ilişki kurmamışlardı.

bir ev tuttuk. İlbey apartmanındaki ev... Hemen akabinde de önce Ulaş geldi, sonra Rüçhan Manas. Peşinden de Mahir.

Sanıyorum 1971 Şubat ayı olsa gerek. Cunta geliyor, biz de İstanbul'da çok hızlı hareket etmek durumundayız. Hemen İstanbul'daki arkadaşlarla bir görüşme planladık, örgütlenme konusunda bir tür ön görüşme. Kazancı yokuşunda bir evleri vardı İstanbul'dakilerin. O eve Mahir ve ben gittik, gittiğimiz ev epey kalabalıktı. Görüşme gayet başarılı olmuştu, istediğimiz sonuçları almıştık. Bir örgütlenme gerekliliğini anlattık, *şu olması lazım, bu olması gerekir* demiştik. Arkadaşların tepkileri de olumlu olunca "Böyle bir örgütlülüğümüz hali hazırda fiilen oluştu." demiştik.[75]

Aslında bu durumumuz daha önce Kurtuluş dergisinin Ocak ayında yayınlanmıştı: yeni yayın politikamız, çalışma tarzımız... O yazıda da zaten böyle bir örgütlülük olduğu hissettirilmişti. İşte o toplantıdaki arkadaşlar zaten benzer şekilde düşündüklerini söylemişlerdi. İllegal bir hareket ve parti düşünüldüğü için, "Öyle çok uzun programlara, tüzüklere ihtiyaç olmadığını." dile getirmiştik. Ayrıca "Bu zamana kadar sürdürdüğümüz hat zaten bir programdır. Program zaten devrimdir ama bütün bunlara rağmen bir tüzük hazirlanabilirdi.". Bu minvalde konuştuk ve olumlu ayrıldık. Yine Mahir o günlerde Ömer Laçiner'le görüştü. Benzer değerlendirmeleri yaptığını ama Laçiner'in kafasına çok yatmadığını, kararsız durumda olduğunu söylemişti. Bunlar gibi pek çok görüşme, beyan ve eleştiriler o dar zaman aralığında yapıldı.

Bir taraftan da İstanbul'da bir banka soygunu daha yapmak için araştırmalara devam ediyoruz. Her görüşmeye gittiğimizde bir yerleri de muhakkak gözlemliyoruz. Buna benzer görüşmelerin tekinden çıktıktan sonra dolmuş beklerken Mahir'in tabanca taktığını görmüştüm. "Ya, şu tabancayı yanında taşıma, henüz işin başındayız. Gereksiz risk alıyorsun." diye söylenmiştim. Çünkü her yer kontrol noktası, boyuna arama yapıyorlar. Mahir "Bir şey olmaz, tedbirli olmak lazım." diyor.

[75] İstanbul'daki Çayan taraftarları... bir toplantı yaptılar. Mahir Çayan'ın kendilerine ulaştırdığı "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" broşürünün el yazmasını incelediler ve Çayan grubunu desteklemeye karar verdiler (THKP-C Doğuşu..., 1987: 21).

Kızarak "İyi." dedim, zaten o anda nereye bırakacağız ki... Dolmuşa bindik. Dolmuşlar eskiden Saraçhane'den Tünel'e doğru çıkardı. İstiklal caddesi üzerinden de güzergâhına devam ederdi. Dolmuş dediğim de eski Chevrolet'ler, taksi dolmuş yani. En fazla 7 kişi alıyor, şoförle birlikte. Mahir'le ben ön koltuktayız, Mahir şoförün yanında. Tam tünelin yanından geçerken yolu kesmiş polis, arama yapıyor. Şoföre "Hemen arabayı durdur!" dedik, "Abi durduramam şimdi." dedi. Araba o kadar eskiydi ki zor hareket ediyordu, bir de yokuş tabii. Hızın yavaşlığından hemen kapıyı açtım, "Durdur!" diye bağırdık şoföre. Allahtan polisler fark etmedi, öndeki arabalardan insanları indirmişler, onları kontrol ediyorlar, arıyorlar. "İşte beğendin mi yaptığını!" diye çıkıştım Mahir'e. Etrafımızda da gidecek yakın yer yok, kendimizi hemen arka sokaktaki Milli Kurtuluşçuların meyhanesine attık. Çiçek Pasajının arkasında, Cumhuriyet Meyhanesi. Polislerin ortalıktan çekilmesini bekliyoruz, bekledikçe sıkıldık. İki, üç duble bu vaziyette içmiştik. Ortalık biraz sakinleşince eve gittik.

9 Mart ve 12 Mart

1971 Mart'ında siyasal süreç son derece hızlanmış, cunta hazırlıkları son demlerine ulaşmıştı. Doğan Avcıoğlu'nun desteklediği Madanoğlu cuntası 9 Mart için askeri darbe yapma kararı almıştı. Ancak aslında ordu hiyerarşisi içinde bir darbe yönelimine sıcak bakan Hava Kuvvetleri komutanı Muhsin Batur'la (ve onun aracılığıyla Kara Kuvvetleri Komutanı -1972'de Genelkurmay Başkanı olacaktır- Faruk Gürler'le) yapılan görüşmeler ve Batur'un oyalama taktikleri sonucunda 9 Mart darbesi son anda ertelendi. Bu boşluğu fırsat bilen ordunun komuta kademesi 12 Mart Muhtırasını ilan etti, TBMM'yi kapatmadı ancak Hükümeti istifaya zorladı.

Sol cenah ve ordu alt kademeleri de dahil, çok geniş kesimler ilk zamanlarda 12 Mart'ı 9 Martçıların gerçekleştirdiğini zannetti. 12 Mart cuntası, Demirel Hükümeti'ni istifa ettirip, yerine N. Erim başkanlığında, partili milletvekillerinin yanısıra ağırlıkla bürokratlardan oluşan bir teknokratlar hükümeti kurdurdu. Bu reformist sanı nedeniyle I. Erim Hükümeti'ne ve onun arkasında duran askeri cuntaya karşı ilk günlerde geniş bir tolerans oluşmuştu. *(y.n.)*

Türk Ticaret Bankası Erenköy Şubesi Soygunu (15 Mart 1971)

Derken, bir iki gün sonrasıydı sanıyorum, soygun için planları netleştirdik. Bir ev daha tuttuk. Üç güvenli evimiz vardı İstanbul'da. Bu arada da Oktay (Etiman) Ankara'dan geldi, Rüçhan da katılmıştı. Hüseyin (Cevahir) daha önce gelmişti Ankara'dan, Kamil (Dede) de katılınca ekip tamamlandı. Bu arkadaşlar Levent'teki evde kalıyorlar. Bir diğer grup Şişli'de. Bir de Topağacı'nda bir evimiz var. Yani ev konusunda rahatız, gene adam kaçırma niyetindeyiz. Teferruata girmeyeyim şimdi, bu sefer soygunu gerçekleştirdik.[76] Ticaret Bankası'ydı. Ben yine gözcü/güvenlikçiydim, kolay geçmişti soygun. Biz de alışmıştık. Soygunda bir sorun olmadı ama yine beklentilerimizin çok altına bir miktar.[77]

Kamil Dede, (THKP-C Doğuşu..., 187 22) soygunu ve sonrasını şu şekilde anlatmaktadır

"Olaydan 3 gün önce Levent'ten bir araba çalındı. Ruhsatından arabanın bir Amerikalı çavuşa ait olduğunu anladık. Kaçış planında hemen bir değişiklik yapıldı. Eylemden sonra bu arabayı yakmaya karar verdik. Böylece Amerika'ya karşı bir eylemde yapmış olacak ve soygunculuktan duyduğumuz tedirginliği azaltacaktık. Arabayı yakacağımız yeri önceden tespit ettik. Hazırcevap Sokak'ta Celal Bayar'ın evinin önünü seçmiştik.

Kasadan paraları [Hüseyin] Cevahir aldı. Mahir, bayan olan banka müdürünü enterne etti. Bankadan çıkarken Oktay'la ben kapıya bir çay kutusu koyup, bomba olduğunu söyledik. Çalıntı arabaya binip olay yerinden hızla uzaklaştık. Kararlaştırılan yerde durduk. Ulaş, Oktay ve ben arabayı hemen terkettik. Daha sonra Mahir ve Hüseyin arabayı benzinle yakıp oradan uzaklaştılar.

[76] Ziya Yılmaz, başka bir sohbette, soygun anını şu şekilde anlatmıştır: "Elindeki 500 TL'lik banknotu bozdurma amacıyla bankaya giren Hüseyin Cevahir, şubenin uygun koşullarda olduğuna kanaat getirmiş ve o esnada dışarıda bulunan Mahir Çayan, Oktay Etiman ve Kamil Dede'nin içeriye güvenli şekilde girmelerini sağlamıştı. Bu esnada ben dışarıda gözcülük yapıyordum. El konulan parayla dışarıya çıkanları, Ulaş Bardakçı'nın şoförlüğündeki araba banka önüne gelerek karşılamıştı ve bu araçla olay mahallinden uzaklaşılmıştı." Ayrıca, Feyzioğlu'nun (2012: 196-197 ve 2002: 300) kitaplarında ise, soygundan iki gün önce temin edilen aracın, ABD'li bir çavuşa ait olduğu; bu nedenle Celal Bayar'ın evinin önünde yakıldığı ifade edilmektedir.

[77] Bu soygunda 14.449 TL'ye el konulmuştur. Kronolojik bir hatta takip edilirse, THKO ve THKP-C'nin gerçekleştirdiği her banka soygununda el konulan para miktarı da azalmıştır. Artarda gerçekleşen soygunlardan kaynaklı, bankalar da kendi kasalarında mümkün olduğunca az para bulundurmaya çalışmaktadırlar.

Hüsran durumdayız, bir yandan da gülüşüyoruz "Bu soygunlar maliyeti kurtarmıyor." diye. "Bu nasıl kapitalizm, bankada bile para yok." diye söyleniyoruz. "Bu konuda Deniz'ler daha iyi çalışmışlar, adamlar tek soygunda bizim iki soygunda elde ettiğimizin üç katını kaldırmışlar." diyorduk... Bir yandan gülüyoruz ama parasal sıkıntılar şimdiden başlamıştı. Bir de ev kiraları var, üç evin maliyeti 3-4 bin TL arasıydı. İlk soygundan da pek bir şey kalmamıştı, başka harcamalarımız söz konusu olmuştu o arada. Muhasebe işlerine ben baktığım için apayrı bir sıkıntıdayım, çünkü herkes gelip gidip benden para istiyor. Mahir'e bu durumu söylemiştim, "Tamam herkes çeşitli işler için para lazım diyor ama ben herkese para veremem, bitti bitecek zaten. Belirli bir sistem olması lazım, böyle olmaz.". Mahir de "Ben de bilmiyorum, kendi aralarında çözseler çözemezler. Sen ne diyorsun?" dedi. O zamanlar ben daha derli toplu, sistemli gördüğüm için Necmi'yi (Demir) önerdim. "Onun aracılığıyla para trafiği yürüsün." dedim. Mahir de "Tamam, bence de Necmi iyidir." dedi. Necmi ile iletişim kurduk, ilişki bu şekilde düzenlendi. Diğer arkadaşlar da onayladılar. Kabul etmeyen, daha doğrusu açıktan söylemeyen ama içine sindiremeyen Ömer (Güven) ve Erkan vardı. Özellikle Erkan. Onun da haklı tarafları var tabii. O daha önce bir kuyumcu soymuş, bizim o plandan da, eylemden de haberimiz yok. Bireysel soygunundan elde ettiği miktarı bize getirmişti. Necmi sorumlu olarak sunulduğunda ise Erkan'ın kendi ilişkileri üzerinden sorunu vardı. Bir yandan da kendisini bu tip eylemlere ve sorumluluklara da hazır görüyordu, haklıydı da. "Necmi'nin ise buna hazır olmadığını." söylemişti. Bu eleştirilerini daha açık bir şekilde cezaevinde konuştuğumuzda dile getirmişti.

Soygun işleri bir yana, diğer çalışmalarımız devam ediyor. İstanbul'da, özellikle gençlerin arasında sorunlar çıkıyordu. Bunların bir kısmı teorikti, bir kısmı da İstanbul'daki arkadaşların çoğunun kendini ön plana çıkarmaya çalışmasından oluşan sıkıntılar vardı. Herkes birinci adam olmaya çalışıyor, haliyle bu da ortamı gerginleştiriyordu. Bu durumda herkesle *doğrudan* ilişki kurmayalım, belirli kişilerle ilişkiye geçelim dedik. Böylece herkes önplana çıkamazdı. Ömer Güven ve Necmi bu isimlerden birkaçıydı.

Mete Has'ın Kaçırılması ve Maddi Sorunun Bitmesi (4 Nisan 1971)

Banka soygunlarından beklediğimizi bulamayınca ve parasal sorunları artık halletmemiz gerektiğinden yüzümüzü başka yöne çevirdik. Hem politik propaganda yapabileceğimiz hem de maddi sorunları aşabilmek için kaçırma ve rehin almayı düşünmeye başladık. Bankalardan para çıkmıyor, hem böyle giderse kovboy filmlerindeki posta arabası soyguncuları gibi olacağız (gülerek). Parasal sorunları bir an önce halledip, işimize yönelelim dedik.

Böylece kimi soyabileceğimizi yahut kaçırabileceğimizi düşünmeye başladık. Bir sürü kodamanı düşünmüştük. Mesela Faruk Ilgaz vardı, Fenerbahçe Kulübü eski Başkanı. "Bunu soyarsak bütün Fenerbahçelileri kendimize düşman ederiz." diye vazgeçmiştik. Sonra Burla Biraderler vardı, o zamanlar makine tezgâhlarından, elektrikli cihazlardan epey zengin olmuşlardı. Hatta (Eli) Burla'yı kaçırmak için yeltenmiştik. Evine kadar takibe almıştık ama kapıyı bir türlü açtıramamıştık, Burla bizden kurnaz çıkmıştı. O da olmamıştı. Düşünmeye ve araştırmaya devam ederken, tesadüf eseri elime geçen magazin dergisinin tekinde Mete Has'ın resmini görmüştüm.[78] Bizimkilere önerdim, *neden olmasın* denildi ve araştırılmaya başlandı. Bu arada biz Mete Has'ı Kadir Has'ın oğlu zannediyorduk, sonra öğrendik yeğeniymiş. Gerçi her ikisi de zengin kodaman, fark yoktu gözümüzde. Bizimkiler Mete Has'ın evini buldular, sağı solu kolaçan ederken de fırsat bu fırsat diye içeri giriyorlar. Yani anında uygulama, henüz bir planlama yok, eylemi yapanlar hariç hiçbirimizin haberi de yok durumdan.

Araştırma amacıyla, Ulaş'ın arabasında Hüseyin, Mahir, Oktay ve Kamil Dede çevrede dolaşıyorlar. Yani *zengin öğrenciler geziyormuş* gibi yapıyorlar, bir yandan da inceliyorlar ortalığı. Bakıyorlar ortam uygun, ekip de tamam, hemen uygulamaya geçiyorlar. İçeri girmişler, Mete Has ile birlikte birisini daha almışlar.[79] Benim de diğer arkadaşların

[78] Ziya Yılmaz'ın bahsettiği, kapağında Mete Has'ın büyük bir fotoğrafının bulunduğu dergi *Sosyete-13*'tür. Daha ayrıntılı bilgi için *lütfen bkz.*: *Sosyete-13 Aylık Mecmuası*,13 Mart 1971, Sayı 41.

[79] Diğer kişi Talip Aksoy'dur. Hedefte olmamasına karşın, Mete Has'ın yanında bulunması nedeniyle o da kaçırılmak zorunda kalınmıştır.

da haberi yok henüz. Akşam saatlerinde haber gelmişti. Ben de bilmesini istediğim arkadaşlara haber verdim, o şekilde sabahı ettik. Mahir iki gün sonra geldi. Olayın nasıl geliştiğini anlattı. Hüseyin güvenli evi ayarlamış, Rüçhan da eyleme sonradan katılmış sanıyorum. Hikâye biliniyor zaten, tekrar etmeyeyim. Fakat bir şeyi hiç unutmuyorum; Mahir, Kadir Has için "Ulan ne pinti herifler bunlar, iki günde kaldırdıkları para ama ağlayıp durdular. Adam resmen can pazarlığı yaptı benimle, az daha kalsak ben adama cebimdekini verecektim." gibilerinden epey söylenmişti. Fidye pazarlığını Mahir yapmıştı ve iki günde fire vermeden 400 bin TL aldık. Bu iyi bir paraydı. İki banka soygununda 65 bin TL civarı para bulabilmiştik, buradan hesaplansın.

Parayı aldık almasına ama nasıl saklayacağız? Bankaya koysak koyamayız. Ulaş orada demişti, "Ulan bu parayı bankaya koymayalım, güvenli değil, soyup duruyorlar. Bir de Deniz bunu öğrenirse kesin gelip soyar." diye şakalaşıyorduk. Paranın 100 bin TL'lik kısmını Ankara'ya gönderdik. Bir kısmını yine çevremize, ihtiyaçlara göre dağıttık aracılarla. Geri kalan 250 binlik kısmını da saklamaya karar verdik ama saklanacak bir miktar değil, evde durması da riskli. Cecel'le (Abdullah Ceceloğlu) birlikte Tahtakale'ye gittik. Orada Kemal isimli güvendiğimiz birisi vardı. Durumu anlattık, böyleyken böyle dedik. Kemal başta şok geçirdi, sonra "Yani, o işi siz mi yaptınız?" diye inanamadı, sonra parayı getirdiğimizde inandı. Bu arkadaşa itimadımız vardı, bir de işin ciddiyetini biliyordu, o paraya asla el süremeyeceğini de. Kemal'in yerinde, bu Rusya'dan gelme planyanın yağ kartelleri olurdu, işte oraya naylon paketler halinde sakladık. İleride lazım olana kadar da orada güvenle kaldı para.

Böylece bir süredir kafamızı epey meşgul eden maddi sorunumuz bitti.

Doğrudan İlişki Sorunu

İstanbul'a geçtiğimizde, istemeden de olsa hesapsız bir ortam yarattık. Aslmda ilk gelen tim olarak 5-6 kişi kalacaktık. Şu günlerden bakıyorum, ilk yanlışımız İstanbul çevresiyle kontrolsüz ilişki kurmamızdan kaynaklanıyor.

İstanbul'da çok hızlı bir ilişki ağı kurmuştuk, orada elimiz ayağımız olacak bir kadro lazımdı, istihbarat toplayacak, bilgi akışı sağlayacak... Fakat bu ilişkileri kontrolsüzce kurduk. Bu da İstanbul'dakiler kötü insanlar filan olduğu için değil, herkesin herkesi tanımasının, nerede ne yaptığını bilmesinin ileriki dönemlerde olumsuz sonuçlara yol açmasıyla ilgiliydi. Fakat ilişki ağı çok hızlı ve kontrolsüzce gelişti. Oysa bu ilişkileri daha önceki kararımız gereği doğrudan Yusufların kurması lazımdı. İstanbul'da bütün sosyal ve siyasal ilişkileri Yusuf ve oluşturacağı ekibi kuracaktı, biz yalnızca pratik faaliyet yapacaktık. Onların yani Yusufların denetiminde olması gereken ilişkileri biz kurduk, biz idame ettirdik.

Belki o ilişkileri, o zamanlar Yusuf kurmuş olsaydı, bizim deşifre olmamızla başlayan süreç, o zincirleme hatalar olmayabilirdi. Tabii hem gecikmiş hem de zoraki bir yorum, ayrı bir konu... Fakat, o süreçte Yusuf'lar İstanbul'a birkaç defa çağrılmalarına rağmen gelmemeyi tercih etmişlerdi. Mahir'in Yusuf'u ilk çağırmasında sanıyorum Yusuf'un bir sağlık sorunu mevcuttu, peki tamam. Münir'le birlikte bir ara geldiler, kısa bir toplantıdan sonra Ankara'ya geri döndüler. Bu toplantıda THKP-C'nin ilanı konuşuldu ama tepkilerini tam gözlemleyemeden geri döndüler. Bunun üzerine üçüncü bir çağrıyı cevapsız bırakan kendisiydi ve Elrom eylemi sonrası Ankara'da gerçekleştirdikleri bir toplantıda *işlerin hiç de arzu ettiği gibi gelişmediğini* dile getirmesi ise bambaşka bir sorundu. Bu konuyu daha ayrıntılı konuşmak üzere kenara koyalım.

İstanbul'da kurulan ilişkilerdeki dikkatsizlik konusuna dönecek olursak... Başlarda, mesela örgütün ilan edileceği eylemin hazırlanışında, İstanbul'daki arkadaşların katkıları olmuştu. Elrom'un kaçırılması eyleminin istihbaratında onlara önemli görevler verilmişti. Onlar takip etmişti, yine bu arkadaşların edindiği bilgilere göre kaçırma eylemi planlandı. Bu gibi konulara ilişkin herhangi bir sorun da yoktu.

Fakat İstanbul'daki arkadaşların önemli bir kısmı öğrenci kesiminde etkindiler. Yani *neyin, nereye kadar* yayıldığı konusunda bir denetleme olanağımız yok. Tamamen İstanbul'dakilerin inisiyatifinde, denetiminde olan bir durum. İşte tam da bu kısım, yani hangi bilgilerin,

nereye kadar ulaştığını, yayıldığını denetleyememek ileriki süreçte hepimizi sıkıntıya düşürdü. Polis, halkanın koptuğu bir yerde, sadece ipi takip ederek hepimizi yakaladı.

THKP-C'nin Kamuoyuna İlanı Elrom Eylemi Hazırlığı

O süreçte de Elrom konusunda çalışmalarımız devam ediyordu. Elrom'dan önce icraata geçirdiğimiz eylemlerin önemli bir kısmı başarılıydı. Elrom olayını araştırırken de çeşitli eylemler planlamıştık, öngörmüştük. Çeşitli nedenlerden dolayı bunlar akamete uğradı, vazgeçildi ama o sürecin en ciddiye aldığımız eylemi olan Elrom'un kaçırılmasına son derece konsantre durumda kalabildik.[80] Bu eyleme dair

[80] Ziya Yılmaz'la bir sohbetimiz esnasında "Neden Elrom seçildi?" şeklinde bir soru yöneltmiştim. Soruyu yönelttiğim an kayıt almanın mümkün olmadığı bir zamandı ve kısa bir süre sonra da Ziya Yılmaz'ın ölmesinden kaynaklı tekrar sorma şansı bulamamıştım. Elimde herhangi bir kayıt olmamasından ötürü, soruma ilişkin gelişen sohbeti ana metinin dışında tutmayı tercih ettim. Bu sohbeti, daha ileri bir tarihte kelimesi kelimesine anımsamanın mümkün olmayacağı ve konunun öneminden kaynaklı, konuşmanın gerçekleşmesinden yarım saat kadar sonra şu notu almıştım:

-B.M: "Bu konuda çok fazla spekülasyon yapıldı, biliyorsun. Hatta Mehmet Eymür bile çıkıp konuştu, işte "Elrom aslında solcuydu, THKP-C'liler bu eylemi başka bir gizli servisin istemesinden kaynaklı yaptılar." dedi. Bu günlerde de (Haziran 2011) AKP'liler ve Fethullah medyası benzeri bir şeyi yapıyor: "Elrom'u asıl hedef alan ve THKP-C'yi taşeron yapan, MİT içinde kümelenmiş *derin devlet* şeklinde." Bu sürecin başından sonuna kadar sen de vardın, Elrom neden seçilmişti?"

-Z.Y: "Gerçek bazen sandığımızdan çok daha basittir. Aslında Elrom eylemi de bunun en güzel örneklerinden birisidir. Neden Elrom? Birincisi o günlerde sansasyonel bir eylemle adımızı kamuoyuna duyurmak istiyorduk. Bunun için de belirgin hedeflerimiz arasında büyükelçilikler ve konsolosluklar vardı. Mümkün olsaydı Demirel'i kaçıracaktık ama bunun gerçekleşme ihtimali çok azdı. Yahut bedeli çok ağır olurdu. Bu durumda, ses getirecek en belirgin hedef büyükelçilikler ve konsolosluklardı. Bu, aynı zamanda yurt dışında da ses getirecekti. Filistin davası sebebiyle İsrail'li bir hedefi seçmeyi tercih ettik. Fakat bu noktada bizim için önemli olan Elrom'un İsrail yurttaşı olması değil, Siyonist olmasıydı. Eğer bu eylemi gerçekleştirebilirsek, hem THKP-C ismini çok net bir şekilde duyuracaktık, hem Filistin meselesi nedeniyle Türkiye içinden sempati kazanacaktık, hem uluslararası devrimci hareketlerle ilişik olabilecektik hem de Türkiye içinde iktidar sahiplerini afişe edebilecektik. Ki, bu son dediğim Mahir'in *suni denge-silahlı propaganda* şeklinde açıkladığı şeydir. Yani her açıdan en akla yatkın isim Elrom'du. Şimdi senin dediğin gibi pek çok yorumu ben de yıllar içinde okudum, duydum. Dedikleriyle uzaktan yakından ilgisi yok. Sistemin sahipleri o zaman da, şimdi de aynı şeyi yapıyorlar. Aslında ne kadar aciz ve korumasız olduklarını elbette göstermek istemiyorlar. *Yok şu oldu, yok bu oldu* diyerek tozu dumana katıp, gerçeğin üstünü örtüyorlar. Ayrıca daha ortada THKP-C yok, ne MİT biliyor ne de başkası. *Yok bizi kullanmışlar, yok İlyas Aydın bunu MİT üzerinden taşımışmış*... İlgisi yok, çünkü ortada henüz biz yokuz, zaten Elrom eylemini bilen birkaç kişi vardı. Hele İlyas Aydın meselesi tamamen yalan, İlyas eylemlerimizden

araştırmalarımıza devam ederken diğer yandan örgütün kamuoyuna ilan edilme hazırlıklarını da sürdürüyorduk.

Örgütün kamuoyuna duyurulması çalışmaları için Ankara'dan arkadaşların İstanbul'a gelmelerini sağladık. Evvela Yusuf ve Münir geldi. Onlarla konuşuldu.[81] Bu görüşmede, yalnız Mahir bulunmuştu. Benim daha sonra Mahir'den öğrendiğim kadarıyla ne Yusuf ne de Münir konuşmanın içeriğine ilişkin bir itirazda bulunmamışlar.

Bu görüşmenin ardından, Mahir ani bir kararla Ertuğrul'u da çağırdı İstanbul'a.[82] Öğrenci kesiminin, diğer bir ifadeyle Dev-Genç'in bu örgütlenme içerisine doğrudan dahil edilmemesi gerektiğine dair kararımız ortadaydı. Bunun nedenlerini başka bir başlıkta paylaşmıştım. Mahir'in, Ertuğrul üzerinden Dev-Genç'i dahil etmeye karar vermesi ise başka bir kaygıdan kaynaklanıyordu. Ertuğrul'un bir gençlik lideri olarak bu hareketin -THKP-C- dışında kalması, ayrı bir güç olarak, örgütlülük olarak davranması ileride sorun çıkartabileceği düşüncesiyle doğrudan örgütlülüğe çağırdı. Hatta bir bildiriyi Ertuğrul'a yazdırdı Mahir. O bildiri neredeyse tamamen değiştirilmesine rağmen, böyle bir katkının Ertuğrul tarafından yapılması, gençlik hareketinin de otomatikman örgüt bağlamında olduğu algısını yaratacaktı. Yani Yusuf ve Münir'den bağımsız olarak da gençlik hareketi örgütlülüğe bağlandı. Mahir'in bu düşüncesine, o süreç içinde itiraz edeceğimiz fazla bir şey yoktu, gençlik konusunda ilk verdiğimiz kararın değiştirilmesine yönelik bir itirazımız olabilirdi. Fakat ileriki zamanlarda, -bizim firarımızdan sonra mesela- Mahir'in bu konudaki kararı değiştirmesinin ne kadar önemli olduğunu gördük. Öte yandan Yusuf ve Münir'le anlaşmazlık noktasında da Ertuğrul'un dahil edilmesinin

---

uzak bir durumda. Hiçbir şeyden haberi yok. "Neden Elrom?" diye sordun madem, cevabı çok basit: "Çünkü olabilirdi. Oldu da."

Eylem gerçekleştikten sonra Nihat Erim'den Bülent Ecevit'e, Demirel'den Türkeş'e açıklamalar peş peşe gelir. Örneğin, Nihat Erim: "Bu eylemi yapanların Türk olamayacağını, bunun Türk onuru ve Türkçülük ile bağdaşmadığı" açıklamasını yapmıştır. Bülent Ecevit ise "Bu eylem ile saldırganlar sadece kendilerine ve kurbanlarına değil milletimize ve demokrasimize de yara verdiler." açıklamasını yapmıştır. Ziya Yılmaz'ın "Neden Elrom?" sorusuna verdiği cevabı *suni denge ve silahlı propaganda* yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmek mümkündür.

[81] Bu görüşme 13 Nisan 1971'de gerçekleşmiştir.

[82] Ertuğrul Kürkçü ile yapılan bu görüşme 14 Nisan 1971'de gerçekleşmiştir.

katkısını belirgin şekilde hissetmiştik. Yani Ertuğrul ve gençlik hareketi bağlamındaki tavır değişikliği önemli bir tavır koymaydı. Yusuflarla ayrışma zamanlarında da Ertuğrul, biraz da kendisine sunulan yükümlülüğün de etkisiyle önce Yusuflara daha yakınken sonra bizle beraber olma zorunluluğu hissetti.

Peki bu görüşmelerin içeriği neydi? Asıl konuda aslında bu. Artık *Genel Komite*[83] durumundan THKP-C'ye resmen geçilecek ve bu kamuoyuna sunulacaktı. Bunun sansasyonel bir eylemle duyurulması sağlanacaktı; ki bu da Elrom eylemi olacaktı. Fakat bu görüşmelerde Elrom'dan bahsedilmedi, Elrom konusunu sadece ilgililer biliyordu. Yine bu görüşmelerde, belirli bir tüzük ve programın hazırlanması gerektiği dile getirilmişti. Tüzük yahut program açıkçası çok belirleyici olmayacaktı, yapılacak eylemler ve şiddeti yüksek bir devrimci süreç belirleyici olacaktı. Mahir'in gerek Münir'e gerekse Ertuğrul'a, üstüne basa basa söylediği şeyse buydu, *devrimci sürecin ilk aşamasına*[84] geçileceğiydi. Bu görüşmelerin bir tanesinde ben de vardım, diğer ikisini Mahir doğrudan gerçekleştirmişti. Gerek benim gözlemim gerekse de Mahir'in sonradan -yani toplantı sonrasında- aktardığı kadarıyla, ne Münir ne Yusuf ne de Ertuğrul bu konuda herhangi bir itiraz sunmamışlardı.

Üzerinden neredeyse 40 yıl geçtikten sonra şu söylenebilir; bu arkadaşlarımız belki de girilecek olan yolun sertliğini kavrayamamışlardır. Aynı şekilde, bizler de elbette tam olarak kavrayamadık ama en azından başımıza gelmesi muhtemel şeyleri az buçuk tahmin ediyorduk. Fakat özellikle Yusuf ve Münir, en azından bu görüşmelerde,

---

[83] Genel Komite, THKP Tüzüğü'nün üçüncü bölümünde bulunan "Teşkilat Prensipleri ve Organları" başlığı altında 'partinin en üst organı' olarak tarif edilmiştir. Genel Komite, "Her alanın en tutarlı, sivrilmiş elemanlarından" ve "Merkez Komitesi üyelerinden oluşur." deniliyordu. Tüzükte ayrıca, "Genel Komite, çok olağanüstü durumların varlığında, mesela Merkez Komite üyeleri arasında bir ihtilaf çıktığında, Parti'nin genel durumu ile ilgili önemli bir kararın alınacağında... toplanır." denilmişti.
"Şimdilik" ibaresiyle vurgulanan satırda "Genel Komite 10, Merkez Komite 3 kişiden oluşmuştur." Bilgisi sunulmuştur.

[84] "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" isimli, Kurtuluş Yayınlarından çıkan broşürde tespitlerden birisi de şuydu (Çayan, 1996: 184) Türkiye devriminin birinci döneminde "...şehirlerin temel, kırların yardımcı" konumda olduğu, Türkiye devriminin ikinci aşamasındaysa bu durumun tersine döneceği dile getirilmiştir.

Elrom eyleminden sonra üzerimizde epey hissettiğimiz zor koşulları o günlerde kavrayamadılar. Belki bunun için o görüşmelerde eleştiri yahut itiraz sunmadılar. Bir ihtimal de şu olabilir, bu arkadaşlarımız girilen yolun zorluğunu ancak Elrom eylemi sonrası görebildiler ve o noktadan sonra önce hareketin bütününü o yoldan çıkarmayı denediler, baktılar bu olmuyor kendileri dışarı çıkmayı tercih ettiler. Bunlar benim düşüncelerim, kendileriyle bir daha hiç konuşmadığımız için bunları sadece olasılık olarak söylüyorum.

İstanbul ekibiyle görüşmelerden hemen sonra -ve onlarla alınan ortak karar gereği- bir tüzük[85] ve kısa bir program[86] yazıldı. Bu istek asıl onlardan gelmişti, onlar da ikna edildi. Bu açıdan başka bir sorun kalmamıştı.

Elrom eylemi için çalışmalarımız da devam ediyordu. O günlerde elimizde 6 tane ev vardı, gizli tutuyorduk birkaçını. Yine de tedbir amaçlı bir ev daha tutuldu, Topağacı'nda. Bu arada zaten 5 kişiydik İstanbul'da. Değişik yerlerde kalıyorduk. Mete Has'ın kaçırılması eylemi için kullanılan Erenköy'deki ev de duruyordu. O evin deşifre olup olmadığından emin değildik, görünürde deşifre değildi ama belli olmazdı. Biraz da bu yüzden diğer bir ev daha tutmuştuk, işte Topağacı'ndaki evdi bu da. Tedbirli olmaya özellikle daha da önem vermeye başlamıştık. Mete Has olayında yine görünürde deşifre bir durum olmamasına karşın, mesela o eylemde yer alanlardan Kamil Dede, Beykoz'daki akrabalarının yanına çekilmiş, bir hafta kadar orada kalmıştı. Bu konulardaki hassasiyetim için Ulaş ve Mahir bazen benimle gırgır geçerlerdi, "Ziya abi sende az paranoyak değilmişsin ha." derlerdi. Böyle anlarda ben de gülerdim tabii ama tedbiri en üst seviyede tutma

---

[85] THKP Tüzüğü, toplam üç bölümden ve beş maddeden oluşmaktadır. Birinci bölümde "Genel Program" vardır. İkinci bölüm "Parti Üyeleri" ve üçüncü bölüm "Partinin Teşkilat Prensipleri ve Organları" başlıklarından oluşmaktadır. THKC Tüzüğü ise aynı metin içinde kaleme alınmış ve iki maddeden oluşturulmuştur. Tüzüğün tamamı için *bkz.*: |Ek 4| Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Tüzüğü.

[86] Birinci bölümde sunulmuş olan "Genel Program" başlığında şunlar yazmaktadır: "T.H.K.P. proletaryanın siyasi partisidir. T.H.K.P'nin başlıca amacı Dünyada insanın insan tarafından sömürülmediği, her çeşit baskı ve sömürünün kalktığı bir toplumsal düzenin kurulmasıdır. Bu amaç gerçekleşene kadar T.H.K.P. Türkiye proletaryasının siyasi partisi olarak mücadelesini sürdürecektir."

konusunda kesinlikle taviz vermiyor, elimden geldiğince diğer arkadaşlara da bunu tembihliyordum.

Bildiriler büyük oranda hazırdı, Elrom eylemiyle eşgüdümlü çalışıyordu. Fatsa'dan gelen arkadaşlardaydı o işin sorumluluğu. İsmet Öztürk -Çörtük- sorumluydu. Fatsa'dan gelen arkadaşlar bildiri işiyle uğraşıyorlardı ama bir yandan da olağanüstü bir durum olduğunu hissediyorlardı, bazı konulara anlam veremiyorlardı, kavrayamıyorlardı. Çünkü bildiri, örgütün ilanı, Elrom'un kaçırılması... Hepsi çok dar zaman aralığında olacaktı.

Elrom konusunda da son kerteye gelmiştik. Kaçırılmanın gerçekleşmesinden önce iki kez tarih ertelemiştik. Birisi bir deprem nedeniyleydi.[87] Diğer ertelemenin nedenini şimdi anımsayamadım.[88] Biraz da bu ertelemelerden kaynaklı Elrom eylemini daha da hızlandırdık.[89] Son kerteye gelmiştik, bildiriler hazırdı, Türkiye'nin farklı bölgelerinde kimin dağıtacağı hazırdı, aynı şekilde İstanbul'da da hazırlığımız tamamdı. Sorumlular hazır... Kısaca hazırlığımız tamamdı. Planın uygulanmasından önce her kalem defalarca kontrol ediliyordu, bir hata oluşmaması için. Son olarak da elimizdeki evler kontrol edilecekti, sağlam olup olmadıkları gözlemlenecekti tekrar. Erenköy'deki evin kontrolünü de Kamil yapacaktı ama Beykoz'dan bir türlü dönemedi. Onu bekliyorduk ama eylemin gerçekleşmesi için son derece uygun bir aralık oluşmuştu, bu fırsatı da kaçırmamak için uygulamaya giriştik. Eylem kararı alındı fakat timden bir kişi eksikti, işte Kamil'in yerine Necmi devreye sokuldu. Eylem timinde Necmi yoktu başta. Eylemi ya dört kişi gerçekleştirecektik ya da Necmi–Cecel[oğlu] ikilisinden birisini katacaktık ana time. Necmi de karar kılmıştık.

---

[87] 12 Mayıs 1971'de Burdur ve çevresinde gece saatlerinde meydana gelen depremde 57 kişi ölmüş, 1162 ev yıkılmıştır.

[88] Eylem için alıkonulan Citroen marka arabanın polis tarafından bulunması nedeniyle ertelenmiştir.

[89] Çeşitli nedenlerle ertelenen eylem, eylemden haberdar yakın ilişkiler içinde çeşitli huzursuzluklara neden olmuştur. Eylemin gerçekleştirme tarihinde, hayati bir sebep olmazsa yeni bir rötar yapılmak istenilmemesinin nedenlerinden birisi de budur. O sırada Beykoz'da bulunması nedeniyle eylemde bulunmayan Kamil Dede, bu süreci şekilde anlatmıştır (THKP-C Doğuşu..., 1987: 33) "Elrom'un kaçırılmasının sık sık ertelenmesi, tim içinde tedirginliğe ve huzursuzluğa neden oluyordu. Kaçırmanın büyük bir risk getirmesi, ertelemelerle birleşince, eylemden vazgeçilmesi doğrultusundaki eğilimlere güç kazandırıyordu."

Elrom'un Kaçırılması[90] *(17 Mayıs 1971)*

Böylece eylem günü geldi. Plan gereği Elrom evinden alınacak. Biz de öğlen tatilinde, çeşitli farklı görevlerimizde evin çevresinde olacağız. Elrom öğle arasında yemek için evine geliyor. Takribi 1 saat kadar kalıyor. Elrom'u aynı zamanda koruması olan şoförü getiriyor evine ama sonra başka bir yere gidiyordu. Yol üstünde park etme şansı ve görünür bir mesafede sürekli durma imkanı yoktu. Buna benzer ön çalışmalar yapılmıştı ve bu bilgiler çerçevesinde eylem planlanmıştı.

Plan şöyle kurgulanmıştı Elrom'un gelmesinden önce, üç kişi -Ulaş, Hüseyin ve Mahir- eylem alanına yani apartmandan içeri gireceklerdi önce. İçeride teşkilatı kuracaklardı, güvenli an oluşana kadar apartmanın giriş çıkışına hâkim olacaklardı, kapıcıyı soyutlayacaklardı. Akabinde Elrom'un girişi beklenecekti. Elrom apartman kapısma gelince zili çalacaktı, normal şartlarda kapıcı gelip açardı kapıyı. İçerideki üç kişiden birisi -Ulaş, Hüseyin ve Mahir- kapıcının yerine kapıyı açacaklardı. Elrom apartmandan içeri girerken, arkasından da Necmi girecekti içeriye. Zilin tekrar basılması gibi bir durum olmayacaktı. İçeride de diğer arkadaşlar karşılayacaktı Elrom'u, hemen enterne edilecekti.

Ben de gözcüydüm, apartmanı[91] tam karşıdan, cepheden gören bir açıda olacaktım. Yolun tam karşısında bir ayakkabı boyacısı oluyordu, ona ayakkabılarımı boyatırken gözleyecektim, olağandışı bir durum gözlemlersem operasyonu durduracak bir işaret verecektim. El çantam, içinde de makineli tabanca vardı. Üzerimde bir de 14'lü vardı. Elrom'un ilk girişinde bir olumsuzluk olmazsa bizimkilerin dışarı çıkmasını bekleyecektim. Çıkış anında da gözlemleyecek, eğer gerekirse dışarıda güvenliği sağlayacaktım.

Operasyon başladı, apartmanda olması gerekenler içeriye girmişti. Elrom da indi arabadan, derken şoför uzaklaştı. Apartmana girdi ama Necmi giremedi, dışarıda kaldı! Plan gereği Necmi'nin de girmesi lazım ama giremedi ilk anda. Derken zili çalmaya başladı Necmi. Ben

[90] Elrom'u kaçırma eylemi için düşünülen ilk tarih 1 Mayıs 1971'dir. Bu tarihin çeşitli nedenlerden ötürü uygun olmamasından kaynaklı, kaçırma eylemi 17 Mayıs 1971'de gerçekleşmiştir. İlk belirlenen tarihten ötürü eylem "1 Mayıs Harekatı" olarak isimlendirilmişti. 17 Mayıs'ta gerçekleşen kaçırma eylemi için de bu isim kullanılmıştır (Feyzioğlu, 2002: 322).

[91] Apartmanın ismi Seyhan'dır.

o anda büyük bir kaygıya kapıldım, çünkü hem Necmi dışarda kaldığı için dikkat çekebilir hem de içeridekiler Elrom'u enterne etmek için Necmi'yi bekleyecekler. Artık iki dakika mı sürdü yoksa beş dakika ım bileimiyorum şimdi, Necmi kapıda zile basıyor durmadan. Bana o süre çok uzun gelmişti. Tabii o anki heyecanm da etkisiyle gerçekten zamanı kestiremiyorum. Büyük ihtimal o kapıda bekleme süresi Necmi'ye çok daha uzun gelmiştir.

Sonra kapı açıldı, Necmi de dahil oldu. Bu sefer beni başka bir heyecan sardı, içeride ne oluyor, ne bitiyor bilmiyorum o anda. Bir yandan sağa sola bakıyorum, bir yandan içeriyi merak ediyorum, *acaba ne oldu* diye. Etrafta olağandışı bir durum yoktu, *büyük ihtimal enterne etmişlerdir* diye düşünüyorum. O bekleme de bir ömür sürmüştü benim için, şimdi tam emin değilim ama beş-on dakika sonra Ulaş kapıda göründü. Göz ucuyla bakıştık sadece. Herhangi bir sorun olmadığını anladım, rahatlamıştım. Ulaş sakince arabayı getirmeye gitti, yakın bir yere koymuştuk arabayı. Araba geldi, bizimkiler hep beraber çıktı, hemen kapı ağzından arabaya bindiler. Araba uzaklaştı, eylem başarılı olmuştu.

Ben bir süre daha orada kalıp gözlemleyecektim. Bir şeyleri bahane edip ayakkabıyı tekrar boyatıyorum. Derken şoför geldi, çalışır vaziyette durdurdu arabayı. Zili çaldı. Kadın aşağı baktı, kadın ve şoför gayet soğukkanlı şekilde bakıştılar.[92] Ardından adam yıldırım hızıyla uzaklaştı oradan. Eylemin fark edildiğini anladım. Ben de oradan hemen uzaklaştım, Elrom'un götürüleceği eve gittim. Yani kıl kapı olmuştu her şey, bizimkilerin çıkmasıyla şoförün tekrar gelmesi çok yakındı. Eğer aynı ana denk gelse çatışma kaçınılmaz olacaktı ama kıl payı da olsa Elrom ele geçirilmişti.

Elrom için ayrı bir ev tutmuştuk. Yani diğer güvenli evlerimizin dışında, sadece eylemde görev alanların bildiği yeni bir evdi. Hamarat apartmanında tutulmuştu ev, Nişantaşı'nda. Ben de eve geçmiştim. Her şey yolundaydı, o an fazla konuşmadık. Üstümdeki silahları bıraktım,

[92] Turhan Feyzioğlu, *Mahir On'ların Öyküsü* (2002: 331-332) isimli kitabında kaçırılanlar arasında şoförün de olduğunu iddia etmiştir. Ziya Yılmaz'a bu iddiayı hatırlattığımda, şoförün kesinlikle alınmadığını dile getirmişti.

17.5.1971
Saat 17:00

Amerikancı Bakanlar Kuruluna;

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi 1 Mayıs Harekatı'nda, Ortadoğu halklarının baş düşmanı Amerikan emperyalizminin maşası Siyonist İsrail'in Türkiye Başkonsolosu olan ve de ülkemizdeki Siyonist hareketlerin organizasyonunda önemli rolü olan Efraim Elrom'u kaçırmıştır.

Efraim Elrom'un hayatına karşılık, [devrimci tutsakların] derhal serbest bırakılması, (Yer sonra belirtilecektir).

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin 1. No.lu bülteninin 730, 1300, 1900 ve 2245 TRT Haber Bültenlerinde 3 gün devamlı ve eksiksiz anons edilmesi,

Mühlet doluncaya kadar polisin ve diğer zabıtanın hiçbir takibe girişmemesi ve aleyhte yayın yapılmaması.

Mühlet bu ültimatomun verildiği tarihten itibaren 3 gündür. Şartlar yerine getirilmezse derhal Efraim Elrom kurşuna dizilecektir. (Mühlet 20.5.1971 Saat 17:00'e kadar.)

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi
Merkez Komitesi

kıyafet değiştirdim ve tekrar olay yerine geçtim. Olay yeri curcuna durumda, gazeteciler, polisler... Olay anında duyulmuştu yani, başarılı bir eylem olmuştu. Yağdan kıl çeker gibi oradan alınmıştı Elrom.

Tabii içeride, yani operasyon anında apartmanda bir sürü olaylar yaşanmış.[93] Fırtınalar kopmuş. Bizimkiler kapıcı dairesi yerine başka bir daireye girmek durumunda kalmışlar. O dairede de İstiklal Harbi'nde bulunmuş birisi[94] oturuyormuş. O evdeki herkesi gözetim altına almak zorunda kalmışlar, evde yaşayanların yanı sıra kapıcıyı

[93] Elrom'un, her zaman geldiği saatten daha geç bir saatte evine ulaşmasından kaynaklı planda aksamalar oluşmuştur. THKP-C'liler 11.20'de apartmana girmişler, Elrom ise 13.20'de apartmana girmiştir. Elrom'un geliş zamanına kadar, apartmandan 12 kişi enteme edilmiştir (T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları, s.297-298).

[94] Bu kişi Kurtuluş Savaşı ve sonrasının ünlü isimlerinden Refet Bele'dir. 1963 yılında ölmüş olan Rafet Bele'nin sahibi olduğu dairede ise, o sırada ailesi (Perihan Bele) ikamet etmektedir. Ayrıntılı bilgi için *lütfen bkz.*: Turhan Feyzioğlu. *Mahir On'ların Öyküsü*, (11. *Baskı*), Ozan Yayıncılık, 2007, s. 386.

da o daireye almışlar. Yani planda ufak aksamalar olmuş, heyecan seviyesi yükselmiş ama eylem başarılı olmuştu, Elrom'u alıkoyma ve saklama kısımları başarılı olmuştu.

Ardından önceden planladığımız gibi bildiriler dağıtıldı.[95] İstanbul'da belli noktalara konulacaktı bildiriler. O işin sorumlusu Necmi'ydi. Bildirilerin dağıtımı hallolduktan hemen sonra gazetelere haber verildi, bildirileri nereden alacakları tarif edildi.[96]

Eylemin Etkisi ve Kararlılık Üzerine

Bu kısım da hallolduktan sonra artık beklemeye başladık. Haberin nasıl yapılacağını, ne derece ses getireceğini bekliyoruz. Neyse, haberler yapıldı, gazetelerde bildirideki bilgilerle birlikte olay duyuldu her yanda. Yetkililer sağda solda açıklama yapmaya başladılar; tehditler filan gırla gidiyor. Eylem büyük ses getirmişti. Biz de çok ses getireceğini biliyorduk ama bizim tahminimizden ötede etki yaratmıştı eylem. Derken Hükümet hemen saldırmaya başlamıştı.[97] Belirli bir düzeyde bekliyorduk bunları ama dönemin Hükümeti çok agresif bir

---

[95] Bülten için *bkz.*: |Ek 6| Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin 1 No'lu Bülteni.

[96] Necmi Demir tarafından üç ayrı noktaya konulan bildirilere telefonla ulaşılan TRT, THA ve Milliyet gazetesinin ulaşılması sağlanmıştır. Ayrıca, bildirilerden 100 tanesi posta aracılığıyla belirli kişilere gönderilmiştir.

[97] İstanbul Sıkıyönetim Komutanı, eylemin gerçekleştirildiği gün üç bildiri yayımlar. Bir bildiride, "... sakın silaha davranmayın. / Aksi takdirde er geç ele geçecek olan suçluların tümünün asli fail olarak yargılanacaklarını ihtar ederim." denilir (Feyzioğlu, 2002: 334).
Aynı gün, Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş'ın TRT'nin 22.45 haberlerinde okuduğu hükümet bildirisinde şu açıklamalar yapılır "Kendilerini Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi Merkez Komitesi diye tanıtan silahlı saldırganlar, küstahlıklarını daha da ileri götürerek, Türk devleti ve Hükümetiyle şartlar ileri sürerek pazarlığa girişmeye kalkışmak cüretini göstermişlerdir. ...kaçırılan Başkonsolos, bu bildirinin yayınlanmasını takip eden en kısa süre içinde derhal serbest bırakılmadığı takdirde, sözü geçen gizli örgütle uzak yakın ilişkisi bulunanlar ve masum gençlerimizi kışkırtıcı yayın ve sözleriyle kanunsuz hareketlere teşvik eden ve kimlikleri güvenlik kuvvetlerince öteden beri bilinen kimseler, Sıkıyönetim bölgeleri dışında bulunsalar dahi, Sıkıyönetim Kanunu gereğince derhal gözaltına alınarak en yakın Sıkıyönetim Komutanlığı'na teslim edileceklerdir. ...Ayrıca, her ne amaçla olursa olsun, adam kaçıranlar, bunlara yataklık edenler ve saklandıkları yeri bildikleri halde resmi makamlara bildirmeyenler için idam cezası verilmesini öngören kanun tasarısı hemen Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulacaktır. Bu arada, kaçırılan konsolosun hayatına kastedildiği takdirde, sevk edilecek kanun, makabline de teşmil edilerek, gerek bu kötü fiili işleyenler, gerekse aynı örgütün mensubu ve aynı suçtan sanık olarak tutuklu bulunanlar hakkında da aynı kanun uygulanacaktır." (Feyzioğlu, 2002: 334-335).

tavır göstermişti.[98] İlgili, ilgisiz herkesin evlerini basmaya başladılar. Artık kim akıllarına gelirse.[99]

Dediğim gibi, biz belirli bir basınç bekliyorduk, buna yönelik de hazırlanmıştık. Fakat İstanbul'un tümünde, bu raddede bir arama yapılacağını öngörmemiştik,[100] dolayısıyla ilk planda yer değişikliği de yaparak Elrom'u uzun müddet elimizde tutabileceğimizi düşünüyorduk. Kendimize uygun bir ortam oluştuğunda da salıvermeyi düşünüyorduk. Diğer ihtimal de, yani olumsuz çok olumsuz bir tavırla karşılaşırsak öldürülmesi kararımız vardı. Yani kararlılığımızın belirtilmesi noktasında taviz vermeyecektik. Burası netti. Fakat bu ihtimal bizim kafamızda zayıf bir olasılıktı. Yani öldürmek en son ihtimal, fakat durum bunu gerektirirse de kararlı olmak zorundaydık.

Bu konuda THKO'nun yarattığı negatif bir algı vardı. Birilerini kaçırarak eylem yapıyor ve talepler Hükümet tarafından kabul

> "... 3 Mart gecesi Ahlatlıbel'deki ABD radar üssüne yönelik... İnan ve Cemgil ...yollarda keşif yapıp eylem planı hazırlar. eylem neticesinde 4 ABD askeri alıkonulmuştur.
>
> THKO, esirlerin serbest bırakılması için ABD'den 400.000 dolar fidye ister ve bunun için otuz altı saat süre tanır. Ayrıca, bildirinin TRT'nin 07.30, 13.00 ve 19.00 haberlerinde eksiksiz okunması ve bu olay sebebiyle hiçbir devrimcinin tutuklanmaması gerekmektedir. Aksi takdirde esirler kurşuna dizilecektir.
>
> ...Amaç Apartmanı'nda bulunan Gezmiş, Cemgil ve Arslan, 8 Mart gecesi İnan'ın Aksoy ile yaptığı görüşmenin sonuçlarını beklemektedir. Önlerindeki sokakta bir polis aracının birkaç kez gidip gelmesi sebebiyle evi terk etmeye karar verirler. ABD'liler serbest kalmıştır." (Feyzioğlu, 2011: 226 ve 2000: 279-285).

[98] Koçaş, 18 Mayıs'ta, "Hiçbir pazarlığa, hiçbir tavize yer verilmeyeceği"ni açıklayarak, "Türkiye'de bir devletin mevcudiyeti mutlaka ispat edilecektir." dedi (Feyzioğlu, 2002: 336).

[99] Cunta tarafından başlatılan "Balyoz operasyonu" çerçevesinde, Elrom'un kaçırılmasından sonraki 4 gün içinde tanınmış pek çok aydın, sanatçı, yazar başta olmak üzere, toplam 547 kişi gözaltına alınmış, bunların çoğu tutuklanmıştır. Bu furyanın ardından "Reformist" görüntüden iyice vazgeçen Cunta ve I. Erim hükümeti açısından Elrom'un kaçırılması büyük bir baskı rüzgarının estirilmesine vesile olmuş, gözaltı ve tutuklamalar sonraki dönemlerde de kesintisiz sürmüştür.

[100] Hükümet, 22 Mayıs 1971 gece 24'ten sonra gece sokağa çıkma yasağı ilan edileceğini ve İstanbul'daki bütün evlerin tek tek aranacağını açıklamıştır.

edilmediğinde kaçırılanlar öylece salıveriliyorsa bu çok olumsuz olurdu, Denizler'in durumu da aynen böyleydi. Bu arkadaşlara karşı ciddi bir eleştirimiz vardı madem salıverecektiniz ne diye kaçırıyor ve talepte bulunuyorsunuz? Bu gelecekteki eylemleri zaafa uğratır, kararlılığımızı azaltır. Bizim eylemimiz, yani Elrom'un öldürülmesi söz konusu olduğunda, *kararlılığı* göstermek adına bunun da bir parça etkisi olmuştu.

THKO'lu arkadaşlar Hakan Duman'ı kaçırdılar mesela, ondan sonra taleplerine dair hiçbir şey almadan geri saldılar. Ee, tabii birisini öldürmek ya da kötü muamele yapmak elbette zor, çok zor bir şey. Fakat bunu madem yapamayacaksın o zaman yolunu da buradan çizmeyeceksin.

Elrom'un kaçırılması ve Hükümet'in uygulamalarının hızlı ve çok yoğun olarak devreye girmesinden sonra bizim de kararlılığımız artmıştı, belirlediğimiz hedefe ulaşıncaya kadar ısrarcı olacaktık, gerekmesi durumunda da tavrımızı net gösterecektik.

Aramaların yoğunluğu ve İstanbul'daki baskı ortamı arttıkça biz de telaşlanmaya başladık tabii. Bir kere baskı çok artmıştı, önüne geleni almaya başlamışlardı.

Elrom'un kaçırılmasının hemen akabinde Balyoz Operasyonu başlatılmıştı. Bu operasyonlar kapsamında 1000'in üzerinde insan gözaltına alınmış ve işkenceli sorgularla THKP-C ve Elrom'un kaçırılmasıyla ilgili bilgi alınmaya çalışılmıştı. Eşgüdümlü olarak tüm sol yayınlar toplatılmış, özellikle İstanbul'da büyük bir av başlatılmıştı. Devrimci olmak bir yana, en hafifinden solu çağrıştıran kim varsa alınmıştı, işkenceli sorgulardan geçmişti. İstanbul'da ilgili olabileceğini düşündükleri tüm evleri basmaya başlamışlardı. Zaten gece sokağa çıkma yasağı ilan edilmişti. Yani belirli bir saatten sonra dışarı çıkma şansımız yok. Polis elini attığını alıyor içeri, askeri de devreye soktular. Zabıtaları bile aramalara kattılar. Seferberlik ilan ettiler yani. Aramalar arttıkça biz de telaşlandık tabii. Bununla birlikte, Elrom'u bulunduğumuz evden çıkarabileceğimizi de düşünüyorduk, yani tekrar olacak ama ilk niyetimiz öldürmek değildi. Bunu ufak bir toplantıda tekrar değerlendirmiştik, aynı kanaatteydik. Gerekmedikçe,

Hükümet'ten kesin bir olumsuzluk görmedikçe Elrom'a zarar verilmeyecekti. Fakat bizi, *nasıl olsa bir şey yapmazlar, salarlar* tarzında bir niyetle oyalamaya çalışırlarsa da, ciddiyetimizi gösterme amaçlı geri adım atmayacaktık.

Zaman kazanmak için Elrom'u bulunduğumuz yerden başka bir yere nakletmeye çalıştık önce. Koşullar buna imkân vermedi. Elrom'u başka bir yere götürme imkânımız kalktı. Bir de Elrom'u tuttuğumuz evin çok yakınına kadar arama olmuştu.

O sırada ben de İlbey apartmanındayım. Evde ayrıca Necmi, İlkay ve Cecel(oğlu) vardı. İrfan ve Necati var mıydı yok muydu anımsayamadım şimdi. O evdeyken biz, Hüseyin geldi eve. Elrom'u tuttukları evde yeni bir karar alınmış, onu bildirmeye gelmiş Hüseyin. "Elrom'u başka bir yere kaçırmayı deneyeceğiz, eğer çıkaramazsak ve Hükümetin tavrı bu şekilde devam ederse o anda evde kalanlarla birlikte çatışacağız." dedi. Elrom'un nakledilmesi düşünülen ev de Periköy'deki evdi. Önceki kararı yani kararlılık için verilen kararı bildiğim için ses etmedim. Necmi'ler kararı doğru bulduklarını ama evde kalması gerekenlerin değişmesini istediler, kendilerini önerdiler. Gerekmesi durumunda kendilerinin de çatışmaktan çekinmeyeceklerini söylediler. Örgütsel faaliyetlerin devam edebilmesi için kendilerini önerdiler. Duygusal bir minvale kaydı konuşmalar. Neyse, Hüseyin bunun mümkün olmadığını söyledi, yine de o an Elrom'un yanında olan arkadaşlara[101] ileteceğini söyledi. Sonra gitti.

Necmi'ler de Periköy'deki eve geçtiler, İlyas'ın ikamet ettiği eve. Hesapta önce Necmiler orayı kontrol edecekler, güzergâh uygunsa haber verecekler. Sonra Mahir, Ulaş ve Hüseyin Elrom'u o eve getirecekler. Bu plan akamete uğradığı için uygulanamadı. Elrom'u Nişantaşı'ndaki evde vuruyor Mahir.[102] Daha sonraki yıllarda, Necmi ve

---

[101] T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları'nın 497. sayfasında, o esnada Elrom'un bulunduğu evde Mahir Çayan ve Ulaş Bardakçı'dan başka kimsenin olmadığı belirtilmektedir.

[102] 22 Mayıs 1971 günü saat 18:00 sularında, Hamarat Apartmanındaki dairede evde yalnız Mahir Çayan ve Ulaş Bardakçı bulunmaktadır. Silah sesinin dışarıya gitmemesi amacıyla radyonun sesini sonuna kadar açan Mahir Çayan, Efraim Elrom'u üç el ateş ederek infaz etmiştir (T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları, s.498 *ve* Feyzioğlu, 2002: 344).

Elrom'un Cesedi Çıkartılırken | 23 Mayıs 1971

İlkay, PDA çevresine [Aydınlık-Doğu Perinçek] yakınlaştıktan sonra "Elrom'u Ulaş öldürdü." gibi bir şeyler söylemişlerdi[103] ama bu arkadaşlarımız yanlış beyan vermişlerdi. Bu beyanatlarını bilerek yanlış verdiklerini düşünmek istemem, muhtemelen eksik bilgiden kaynaklı böyle demişlerdi. Gelgelelim Elrom'u Mahir vurmuştur. Öte yandan kimin vurduğu da çok önemli değildi çünkü önceden alınmış kararda sapma yok, sıkıştığımız yerde -birisini öldürmek her ne kadar zor ve üzücü de olsa- salıvermeyi düşünmedik. Olması gereken de buydu.

Akabinde o evden çıkmışlar bizimkiler,[104] Yılmaz Güney'in evine gitmişler. Yılmaz'ın evinde de bir arama atlatıyorlar. Yani o hikâye gerçektir. Yılmaz Güney'in evine arama için geliyorlar, kapıda da

---

[103] Ziya Yılmaz'ın yanlış beyan olarak bahsettiği İlkay Demir'in açıklaması şu şekildedir: "Mahkemeden birkaç gün önce dosya inceleme izni alarak Selimiye'ye gitmiştik. Amacımız Mahir'i görmekti. ...Mahir getirildi. Çökmüş görünüyordu. ...Bize hemen, 'Ulaş ifadesinde Elrom'u benim öldürdüğümü söylemiş, oysa kendisi öldürdü. Ben bunu ifademde söylemedim ama gerçek bu' dedi. ...ben Elrom'u Ulaş'ın öldürdüğünü daha önce panik içindeki bir arkadaştan duymuştum. Arkadaş bana genel arama gecesi Ulaş'ın Elrom'u nasıl öldürdüğünü söylemişti." (THKP-C Doğuşu..., 1987: 40).
T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 1 [ve 3] No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları'nda Ulaş Bardakçı'nın savcılığa ulaşmış pek çok ifadesi bulunmasına rağmen, İlkay Demir'in Mahir Çayan üzerinden bahsettiği içerikte bir belge bulunamamıştır.

[104] Elrom'un cesedi 23 Mayıs 1971 günü saat 15:00'de bulunmuştur.

Yılmaz'a soruyorlar "Mahir Çayan ve arkadaşları burada mı abi, müsaadenle arayacağız." diyorlar. Yılmaz da gülerek, gayet sakince "Yukarda oturuyorlar, sohbet ediyorduk biz de." diyor. Artık arama için gelen subay ne düşündüyse o da gülmeye başlamış, "Abi kusura bakma, seni de gece gece rahatsız ettik." deyip gitmiş. Tabii Mahir, Yılmaz Güney'e o anda çok kızmış, bozuntuya vermemiş ama epey sinirlenmiş. Bir yandan da gülmüşler duruma. Daha sonra, cezaevinden firar etmeden önce anlatmıştı o anı.

Ertesi gün Mahir'le randevulaştık. Taksim'de sözleşmiştik. Her ikimiz de dolambaçlı yollardan buluşma noktasına geldik. Fransız Konsolosluğu'nun karşısında bir pastane vardı, oranın ikinci katında oturduk. Ben erken gelmiştim. Elrom'un öldürülme haberi gazetelere çıkmıştı, biraz göz attım. Derken Mahir geldi. Gözlerinde lens vardı, tanınmamak için kılık kıyafet değiştirmişti. İlk oturduğunda morali bozuktu epey. "Ne oldu?" dedim, "Hallettik işte, takdir edersin ki zorunluluk vardı. *Gereğini yaptım.*" dedi. O konu üzerine hiç bahsetmedik başka. Diğer meselelerden konuştuk, önümüz süreçte neler yapacağımızdan. Karadeniz'den bahsettik epey, süreçten, imkânlardan...

Eldeki Parayı Değerlendirme Çabaları

Sonraki günlerde ben bir arkadaşımla buluşacaktım. Mevcutta epey paramız vardı halen ve daha önce anlattığım nedenlerden, işte cunta döneminde para akışını sağlama amaçlı, bir arkadaşa işyeri kurduracaktım. Kimyager bir arkadaştı. Çevrelerden bir arkadaştı ama ismi cismi pek bilinmezdi. Bir şekilde iletişim kurmuştuk, güven vermişti bana. Bilmesi gereken sadece birkaç kişi bilecekti bu iş kurma meselesini. Anlattığım şeyler de o kimyager arkadaşın kafasına yatmıştı. Ağır sanayiye katalizör üretecekti. Yani daha önceden prensip olarak anlaşmıştık. Bunu da o arkadaş dışında bir tek Mahir ve Ulaş biliyordu, başka kimsenin de haberi olmayacaktı. İşte o arkadaşla buluşacaktık. Tabii o hengamenin içinde o randevuya gelmedi arkadaş, korktu. Gelmemesi iyi mi oldu kötü mü bilemiyorum şimdi tabii ama eğer gelseydi o süreçten sonra devrimci ağır sanayi kompleksimiz olacaktı resmen (gülerek).

Yılmaz Güney'in "Vurguncular" Filmi

O hengamede bir de Yılmaz Güney'e para kaptırıyorduk az daha (gülerek). Muhasebe işi ve paraların hesabı bende olduğu için, Mahir bu olan bitenden bir süre sonra Yılmaz Güney için para istemişti. Film seti, plato kurmak için paraya ihtiyacı varmış. Mahir biraz da Yılmaz'ın onları saklamasına binaen hemen reddetmemiş, "Ziya ile konuşayım." demiş. Mahir "Böyleyken böyle, biraz para verelim Yılmaz'a, lazımmış." dedi. "Ne kadar?" diye sordum, "400 bin kadar istiyor." dedi. Ben beynimden vurulmuşa döndüm, çıldırdım. "Yahu bu para için neler çektik şen biliyorsun Mahir. Üstelik o kadar paramız da yok, olanı da buna verirsek biz ne yapacağız." dedim. Mahir'de "Abi bunca şey yaptık, yaşadık hiçbirine böyle çıldırdığını görmedim." diye gülüyor karşımda. Tabii Mahir de biliyor, olacak iş değil ama Yılmaz'ı hemen kırmak istememiş belli ki, topu bana atıyor bunun yerine. Ben nasıl sinirliyim ama. Neyse, sonra "Ben şu işi bir araştırayım." diye Mahir'i ikna ettim. Bakarız, ederiz filan deyip oyaladım Mahir'i.

Yılmaz Güney gerçekten film için istiyormuş parayı, plato kurmak için epey para gerekiyormuş. Yeni bir gangster filmi çekecek, bütçesi de epey varmış. İyi hoş da bu adam film için THKP-C'yi yapımcı olarak düşünmediyse, daha önce para bulmuş olması lazım. Biraz araştırıp, sorgulayınca öğrendim işin aslını. O günlerde yanında da Dündar Kılıç, 400 bin TL kadar parayı kumarda yemiş Allahsız (gülerek). Bir gece arabasına kadar kaptırmış parayı Aksaray'da. Hatta o gece, yani elinde ne var ne yok verdiği gece taksiye atlamışlar Dündar'la, Aksaray'dan Taksim'e kadar taksinin camından kurşun ata ata gelmişler bir güzel. Bunu da öğrendikten sonra ben Mahir'e "Bu parayı vermem Yılmaz'a." dedim. Mahir de "O zaman sen söylersin Yılmaz'a." dedi. Ulaş'la Hüseyin de benden yana durdular o konuda. Aslında Mahir de farkında o paranın verilemeyeceğinin ama işte Elrom sonrası gece sakladığı için doğrudan reddedememiş. Mahir, Yılmaz Güney'i çok severdi, o yanı da var. Ne yalan söyleyeyim, ben de severdim ama bazı davranışlarını -işte kumar, sorumsuzca kurşun atma gibi- hiç tasvip etmiyordum. Onun için de mesafeli kalmamız gerektiğini düşünüyordum.

Yılmaz nereden bulduysa bulmuştu o parayı, filmi de çekmişlerdi. Filmin adı "Vurguncular"dı. Fikret Hakan oynamıştı. Kısa sürede çekmişlerdi sanıyorum. Neyse, filmi görünce biz epey eleştirmiştik, "Lan bunun sırası mıydı, o günün atmosferine uygun başka bir film niye çekmedin." diye.

Sonuçta parayı vermemiştik, sinemacılara pek güvenmiyorduk işin gerçeği. Bence doğru yapmıştık vermemekle. Hayır, halen aklıma geldikçe kalıyorum. Biz o parayı toparlayabilmek için bilmem kaç tane banka soymuşuz, adam kaçırmışız, sonra sen bize "Ver parayı." de (gülerek).

İşin garibi Yılmaz Güney bizim gizli işlerimizin hepsini biliyor. Muhtemelen bizimkiler anlatmışlar. Bir de Yılmaz Güney'le oturup içmemek mümkün mü! İçince de çözülüyor insan fark etmeden. Tabii Yılmaz bu konularda güvenilirdi, sır saklardı. Öyle de oldu.

Yılmaz Güney'le aslında öncesinde temasımız vardı epey. Tüm bu eylemlerden önce, bir gece Yılmaz'ın evine gitmiştik hep beraber. Mahir, Ulaş, Hüseyin ben... Oturduk, sohbet ettik. Fatoş da önce kalmıştı, biraz sonra Levent'teki evlerine gitmişti. Sohbet, muhabbet, yedik içtik... Sonra Taksim'e kadar yürüyerek gelmiştik, laflıyoruz bir yandan da. Henüz ortada yapıp ettiğimiz bir şey yok ama aklımızda olan şeylerden bahsediyoruz, şunu yaparız bunu deneriz gibi, o günlerde henüz çok gerçek dışı şeyler. Öyle yürürken Yılmaz'la arkada kaldık, sohbet ederken bir anda "Beni de eyleme alın, ben iyi atlarım. Bak benim filmlere, 40 metreden atlarım, yuvarlanırım, sonra da kaçarım." diyor gülerek. Konuştuğumuz şeylerin aksiyon tarafı Yılmaz'ı biraz etkilemişti, önce şaka derken biraz ciddileşerek ben de geleyim demeye başlamıştı. Baktım Yılmaz ciddileşiyor, "Herkes yerinde dursun." demiştim ben de, "Bizim bu işleri yapıp yapamayacağımız belli değil, hem yapsak bile biz bunları asla fetişleştirmiyoruz, geçici süre için düşünüyoruz." Yılmaz da gülerek, "Bak dediğiniz gibi ilerde öyle banka filan soyar ve beni çağırmazsanız ihbar ederim vallahi sizi." demişti.

Elrom Eylemi Sonrası ve Yakalanmalar

İrfan kaçak durumda, Feriköy'de İlyas Aydın'ın evinde kalıyordu, oradaki ev sağlam yer olarak görülmüştü. İlyas'ın kaldığı ev bir

yüzbaşının eviydi. Aslında başka bir esprisi yoktu, yani asker evi olduğu için dikkat çekmez diye düşünülüyor. Ben de oraya gidecektim başta ama son anda caymıştım, evin tek güvenilir tarafı asker evi olmasıydı ama sadece bu yüzden güvenli görünmesi fikri aklıma yatmamıştı. O eve hiç gitmedim. İlyas ve İrfan'ı hiç görmedim o süreçte ama orada olduklarını biliyordum, arada haber alıyordum.

O süreçte ben Ceceloğlu ile saklanmıştım. Cecel'in hafif puştluğu vardır, çok da yaratıcı olurdu bazı zamanlarda. Kimsenin aklma gelmeyen şeyleri o düşünürdü. İrfanların bulunduğu yerden caydığımda Cecel geldi, "İstanbul'da en güzel saklanılacak yer garsoniyerdir." dedi. "Neden? dedim. "Garsoniyerler tek kişiliktir, kendine güvenen insanlar tutar. Yani öyle bir eve giriş çıkışta kimse sormaz, şüphelenmez." dedi. Benim de aklıma yattı, "İyi." dedim. Biraz bakındık sonra Tarlabaşı'nda bir binada tek odalı bir yer bulduk. Uzunca bir odaydı. Tuttuk hemen, aynı gün içinde de birkaç parça eşya aldık, işte somya, yatak filan. Evi bulmayı ve yerleştirmeyi aynı gün içinde halletmiştik ama o aynı günde bildiri yayınlanması işini de görmüştük. Birkaç gün bu odada kalmıştık, gerçekten de Cecel'in dediği gibi sorun yoktu.

Ortamdaki baskı ise gün geçtikçe artıyordu. *Milli Birlikçi* birisi vardı, her gün ağzı köpüre köpüre konuşuyordu, tehditler, taş taş üstünde bırakmamalar... Yani, Elrom eyleminin sonrası baskı ortamı daha da arttı. Eylem sonrası büyük bir delil bıraktığımızı fark ettik. Eylemde kullandığımız hurç... İlkay'ın babası emekli albay, o zamanlar da avukatlık yapıyordu. Eylemde de İlkay'ın babasının ismi yazan hurç kullanılmış; fark etmemiştik o anda. Fakat polisin gözünden kaçmamış, İlkay bu şekilde deşifre oldu, haliyle Necmi de otomatikman deşifre oldu. Necati (Sağır) nasıl deşifre oldu tam bilmiyorum ama yanılmıyorsam Necati de Necmi ve İlkay'la birlikte saklanıyordu.

Yakalanma Anı (28 Mayıs 1971)

Velhasıl, sonraki günlerin tekinde yeni bir bildiri yazıyorduk, düzeltmeleriyle uğraşıyorduk ama çok bitkindik. Bu bildiriyi aslen Mahir yazmıştı, biz de düzeltmeye çalışıyorduk. Bu önemli de bir bildiriydi. Sürecin ilerleyişine ilişkin kimi tespitler vardı. Bu bildiri üzerinden de olanı,

biteni tüm arkadaşlara anlatan bir toplantı düşünüyorduk.[105] Fakat çok yorgundum. "Yeter, yarın devam ederiz." dedim ben. Cecel ise "Ben bir yere gelmiyorum, dermanım yok, burada kalacağım." dedi. "Ben çok yorgunum, İlbay'a geçip [apartman adı] güzelce uyuyacağım." dedim. Gece 12 gibi çıktım oradan. Sağdan soldan dolanarak, birkaç gündür kaldığımız garsoniyere değil, daha yakın olduğu için İlbay apartmanına geçtim,. Yolda da gazetelerin akşam baskılarını almıştım. O yorgunlukta gazeteleri okumadım, doğru yatağa attım kendimi. Hâlbuki gazetelere göz ucuyla bile baksam Necmilerin yakalandığım göreceğim ama odaya girer girmez uyuya kaldım. Sabaha karşı uykumdan uyandıranlar da polisler olmuştu, kapıyı tekmelerlerken uyanmıştım.

Bir an binayı düşündüm, kaçacak yer olup olmadığını... Daire üst kattaydı. Yani yapacak bir şey yok. Bu şekilde yakalandım ben de. Altımda bir tek don vardı, giyinmeme müsaade ettiler. O şekilde aşağı indirdiler, arabanın içine soktular beni. Girdiğim arabanın hemen bitişiğinde bir araba daha vardı. İşte o arabadan "Bu mu lan?" diye bağırıyor birisi. Diğer arabada birisine gösteriyorlar beni, emin olmak için. Kafamı kaldırdım ben de, diğer arabadaki arkadaş Necati Sağır. "Sen bakmayacaksın lan!" diyerek hemen kafamı geri indirdiler. Necati'ye tekrar sordular "Emin misin, bu mu?" diye, Necati de "Bu." dedi.

Ziya Yılmaz olduğumdan emin olduktan sonra Emniyet'e götürdüler, çok kısa bir süre sonra da Harbiye'ye getirdiler, Merkez Komutanlığı'na. Yani Emniyete formalite olarak şöyle bir götürdüler, oradan da hücreye, Tabutluk dediğimiz yere aldılar tekrar.

Necati'yi ise hemen hücreye almadılar, belki bildiği başka bir kaç yer vardır diye gezdirmişler onu bir süre daha.

---

[105] Çayan'ın yazdığı, Ziya Yılmaz ve Abdullah Ceceloğlu'nun düzelttiği taslak metinde, özetle "...Türkiye'de 1950'nin karşı devrim, 27 Mayıs harekatının ise devrim olduğu, devletin 1970'e kadar burjuvazinin hiçbir zümresinin kesin hakimiyeti altına girmediği." belirtilmiştir. "Elrom eylemiyle, şehir gerillasını yaratma aşaması[na] geçilmiş ve dostun düşmanın ciddiye aldığı, vurduğu yerden ses çıkartan, dediğini yapan bir örgütün varolduğu ispat edilmiştir. Ancak karşı-devrim cephesinin en kuvvetli olduğu devrede bulunulmaktadır ve sol yenilmiş, gericilik hakim duruma gelmiştir. ...öz gücümüzü ezdirmeme, güç toplama, savaşı gücüne göre sürdürme devresi...."
Bu taslak metindeki son cümle ise şudur "Herkesin her şeyi ve herkesi bilmediği bir örgütlenme içine girmemiz gerekiyor." (T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları, s. 754-760).

Elrom sanıkları yüzleştirildi

Dev - Genç muhasebecisi Ziya Yılmaz da Şişli'de yakalandı

HAS'ları kaçırmaktan sanık 2 kişi tutuldu

Cumhuriyet Gazetesi | 29 Mayıs 1971

Necmi'ler akşam saatlerinde yakalanmış. Necmilerin yakalandığını da Oktay polis telsizinden öğreniyor. Akabinde de "Ziya'ya haber verin." demiş. Bana bir şekilde ulaşamamışlar, yani haberdar olamadım. Beni bir şekilde uyarabilselerdi ve ben kaldığım eve gitmesem Necati'nin de başka ev gösterme şansı olmayacaktı, en fazla Levent'teki boş eve götürürdü polisleri ki o bile muamma. Fakat ben uyarılamadığım için yakalandım.

Oktay ulaşabildiklerine ulaşmış, haber vermiş böyleyken böyle diye. Mahir'le Rüçhan karşıya geçmiş hemen, Anadolu yakasına. Orada Hüseyin ve Ulaş'la buluşuyorlar. Ulaş Erenköy'de bir ev daha tutmuştu, oraya girmeyi düşünüyorlar ama emin de olamıyorlar. Kendi aralarında Ulaş ve Rüçhan'ın eve önce girmesine karar veriyorlar. Ulaş ve Rüçhan, evin güvenli olduğunu gördüklerinde Mahir ve Hüseyin'e haber verecek bir şekilde. Böylece eve giriyor Ulaş ve Rüçhan. Fakat evde karakol kurmuşlar, Ulaş ve Rüçhan yakalanıyor. Pencereden haber gelmediğini görünce Mahir ve Hüseyin de oradan uzaklaşıyorlar hemen.

Ondan sonra Mahir ve Hüseyin başka yere gidiyorlar. Oğuz'un evine gidiyorlar önce, o kabul etmiyor. Bunun gibi üç yere daha gidiyorlar ama ev sahipleri kabul etmediği[106] için giremiyorlar bir türlü, o teferruata girmeyeyim.

[106] Feyzioğlu'nın belirttiğine göre (2012: 223) Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir'in gittikleri yerlerden birisi de Ömer Laçiner'in evidir. Laçiner'in kardeşinin eve kabul etmemesinden kaynaklı, Çayan ve Cevahir Maltepe'deki yazlığa geri dönerler.

En sonunda mecburen başka bir eve geçiyorlar. O evde de polis tebelleş oluyor. Yine de oradan kaçabiliyorlar. Tam kaçarlarken kapıcı bağırıp çağırmaya başlamış, susturamamışlar. En sonunda kapıcıyı vurmak zorunda kalıyorlar.

Bu evden sonra da bilinen kovalamaca başlıyor, benim de sonradan duyduğum kovalamaca...[107]

Sansaryan Hanı ile Tanışma

Yakalandığım gün beni bir süre oradan oraya gezdirdikten sonra Emniyete geri getirdiler. Sansaryan Hanına, Tabutluk deniliyordu o zamanlar. Yakalandığımda üzerimde hiç bir şey yoktu, para, pul, kayıt benzeri herhangi bir şey yok. Bilgi isteyecekler benden, biliyordum. Bir yandan ne yapsam diye, bir yandan da nasıl yakalandım diye düşünüyorum kendi kendime...

Emniyette önce en üst kata, Birinci Şube'ye çıkarttılar beni. Ilgaz Aykut'un önündeki hücreye soktular beni. Köşedeki hücrede de İrfan'ı gördüm, polislerle konuşuyordu. İrfan da geldiğine göre herkes yakalanmış diye düşünmüştüm. Birileri daha vardı o sırada ama şimdi isimlerini anımsayamadım. Neyse, bir süre sonra oradan alıp telefonlu

---

[107] Ziya Yılmaz'ın bahsettiği ve Hüseyin Cevahir'in öldürüldüğü, Mahir Çayan'ın yaralı olarak ele geçirildiği süreç şu şekilde gelişmiştir:
Bir ihbar nedeniyle 30 Mayıs 1971'de, polis Hüseyin Cevahir ve Mahir Çayan'ın da bulunduğu sokağı kontrole gelir. Kontrol sırası Çayan ve Cevahir'in bulunduğu eve gelir. Çayan, gelen bekçiyi yaraladıktan sonra Cevahir ile birlikte oradan uzaklaşır. Takip sonucu Orhangazi Caddesi, Küçükbağ Sokak'taki 8 numaralı apartmana girmek durumunda kalırlar. İlk katta bulundukları sırada çatışma çıkar. Orayı güvenli bulmayarak üçüncü kata geçerler. Orada, 14 yaşındaki Sibel Erkan dışındakilerin evden ayrılmasına izin verilir.
51 saat süren kuşatma sırasında, Çayan ve Cevahir THKC savaşçıları olduklarını açıklayıp sloganlarla direnirler. Polisle yapılan konuşmalarda, zaman kazanmak için Filistin veya Kıbrıs'a iltica hakkı istenir.
Emniyet güçleri, 1 Haziran 1971 saat 11.20 sıralarında saldırıya geçer. Cevahir, atılan ilk kurşunla çenesinin altından vurulmuş ve yaralanmıştır. Kısa süren çatışma sonrasında, Çayan, orada aldıkları karar üzerine, Sibel Erkan'ın babasına ait tabancayı kalbine doğrultur. Tetiği çekmesinin ardından eve giren polisler Çayan olduğunu zannettikleri Cevahir'i öldürmüşlerdir. Ayrıntılı bilgi için *lütfen bkz.*: Turhan Feyzioğlu. *Mahir On'ların Öyküsü*, (11. *Baskı*), Ozan Yayıncılık, 2007, s. 414-422.
Hüseyin Cevahir'i dürbünlü tüfeğiyle vuran Deniz Binbaşı Cihangir Erdeniz, 23 Haziran 1978 tarihinde MLSPB militanları tarafından gerçekleştirilen bir cezalandırma eylemiyle öldürülmüştür.

hücreye -o zamanlar böyle tarif ediyorduk- attılar beni. Sağımda, solumda da tabutluklar var. O tabutluklardan tekine Necati'yi atmışlar. Tabii sadece Necati değil, benden önce yakalanan herkesin üzerindeki baskı arttırıldı, tekrar falakalar, elektrik vermeler... Ayrıntısına girmeyeyim, şiddet dozu arttırılmıştı çünkü işkenceyle edindikleri bilgilerle beni yakalayabilmişlerdi. Aynı şekilde diğer arkadaşları yakalamak için de baskıyı arttırmışlardı.

Ben en son yakalananlardan birisiydim. Benim yakalanmamdan sonraki gün Ulaş da yakalandı, eve kurulan karakolda. Ulaş'ı yakalar yakalamaz dövmeye başlıyorlar, aralıksız şekilde dövülmüştü. Aynı şekilde İrfan da... Bu arkadaşların kemiklerini kırıyorlar, fena halde döyüyorlar yani. Baygın şekilde getirdiler, tabii herhangi bir bilgi alamamışlar. Hücreye attılar onları da o şekilde. Arada da kafalarına göre gelip gidip vuruyorlardı, benim kafam patlamıştı, çoğu arkadaşın ayakları patlamıştı. Gerisi de baygın durumda zaten.

Neyse, o arada Cihan (Alptekin) ve (Tayfur) Cinemre de getirildi. Motosikletle kaçarken yakalanmışlar. Hücreye attılar onları da. Aynı şekilde yarı baygın durumdalar, ağız yüz kan içinde. Bir süre böyle dayakla, işkenceyle geçti.

Hüseyin'in Öldürülmesi ve Mahir'in Yakalanışı

Derken bir gün haber geldi "Mahir'i yakaladık, neye benziyor bir de sizden dinleyelim." dedi polisler. Biz de güldük haliyle. Ben, "Madem yakaladınız ne diye eşkâlini soruyorsunuz." dedim. Hemen falaka ve dayakla cevap verdi onlar da.

Bir gün sonrası olsa gerek, Emniyette gözle görülür bir hareketlilik var. Sürekli birileri gelip gidiyor. Derken polis şeflerinden birkaçı Mahir'in ve Hüseyin'in eşkâlini tekrar sordular, neye benzer, nasıl yürür gibi. Ben de dahil olmak üzere bütün arkadaşlar tersten tarif verdik, yani Mahir nasıl tarif edilirse tam tersini, Hüseyin nasıl tarif edilirse tam tersini. Fakat farkında olmadan Mahir diye tarif ettiğimiz kişi Hüseyin'e epey benziyordu, yani hücrede bir şekilde iletişim kurabildiğimiz de fark ettik bu durumu.

Tabii yine bilmiyoruz, o süreçte Mahir ve Hüseyin'in etrafı sarılmış. Gerçi biz durumu öğrendikten, yani Mahir'lerin etrafının sarıldığını bir şekilde öğrendikten kısa bir süre sonra polis kendisi gelip "Sizinkileri halledeceğiz, az kaldı başınızı keseceğiz." dedi, küfürlerle, hakaretlerle elbette. Büyük bir ihtimalle bizim tersi eşkâl tarifimizden kaynaklı ilk vurulacak olan Hüseyin Cevahir. Öyle de olmuş, sonradan öğrendiğimiz de Hüseyin'i taramışlar. Sayısını tam bilemiyorum ama delip deşik etmişler Hüseyin'i, tanınmayacak hale getirmişler tarayarak. O anda Mahir'i Hüseyin sanıyorlar elbette, asıl hedefleri Mahir.

Hüseyin vurulduktan sonra Mahir teslim olmamak için kendisini vuruyor, kendini öldürmeye çalışıyor. Lâkin yaralı bir şekilde yakalanıyor. Derken hastaneye kaldırıyorlar.

Tam o günlerde Nurhak dağlarında da çatışma oluyor, THKO'lu arkadaşları da öldürüyorlar. Yani eşgüdümlü bir süreçti o. Tüm bunlar bir haftada olmuştu. Çok kötü bir haftaydı ve her yönden çok kayıp vardı. O bir haftalık süreç Türkiye sosyalist tarihi açısından son derece ağır bedellere neden olmuştu.

Sistemin ilk Hücre Tipi Denemesi

Polis ve asker açısından ise, Mahir de yakalandığına göre bizim Emniyette kalmamızın hiçbir kıymeti kalmamıştı. Yakaladıklarını mahkemeye çıkartmak üzere Harbiye'ye götürdüler. Savcılık iddianamesini hazırlayacak o süreçte.

Orada her birimizi ayrı hücrelere koydular. Hücre üç adım boyunda en fazla, iki adım kadar da eni var. Bir de ufacık somya var. Tepede bir delik, oradan çok az ışık sızıyor. Hücre içinde adım atmak bile imkânsız durumda.

Emniyet'tekinden çok farklıydı durum. Bir kere Emniyet'te çok gürültü vardı, sürekli birileri geliyor, gidiyor, küfrediyor, dövüyor... Hareket çoktu yani. Tabii bu devamlı bir gerilim içerisine sokuyor insanı. Fakat Harbiye'de durum tam tersi, alabildiğine sessizlik var. Sinek uçsa sesi duyuluyor. Bu da tam tersinden sinirleri bozuyor.

Bir de sanıyorum Türkiye'de ilkti hücre de sadece ama sadece beyaz renk vardı. Profesyonel tecrit koşulları ilk kez yapılandırılıyordu. Konuşma yok, insan yok, haber yok, sigara yok, bir de anormal bir sessizlik. Artı, her yan bembeyaz.

Tabii bizler ilk kez böyle bir şeyle karşı karşıya geliyoruz. Bir kere düşünmekten başka yapabileceğin hiçbir şey yok. Bütün geçmişinle de hesaplaşıyorsun ister istemez. Örneğin, daha önce hiç hatırlamadığım anlar, hatta hatırlamamın mümkün olmadığı şeyler sürekli aklıma geliyordu, gerçekten de sanki bir film şeridi gibi, gitmiyor akıldan. Artık alakalı, alakasız ne varsa gözümün önünde. O kadar rahatsız edici bir şey ki bu, bir türlü geçmiyor. Gözünü kapatıyorsun yine olmuyor.

Elbette bu ortamı bilinçli şekilde kurdular ama daha önce ne böyle bir şey duymuşuz ne de böyle bir durumla nasıl başa çıkabileceğimizi biliyoruz. Düşünceler bir türlü kafandan çıkmıyor, kovamıyorsun ve kaçınılmaz olarak bir tür muhasebeye giriyorsun. İç hesaplaşmalara başlıyorsun. Tahmin ediyorum o tecrit hücrelerinde kalan tüm arkadaşlara benzer şeyler hissettirmişti o süreç.

Maltepe Cezaevi

Sonra mahkemeye çıkartıldık. Mahkeme herkese tutuklama kararı verdi. Hepimiz Emniyetteki ifadelerimizi reddettik. Tabii tutuklandık. Maltepe Cezaevine gönderildik.

Maltepe, aslında askeri bir cezaevi. Devrimciler için hazırlanmış özel bir durumu yoktu. Bir koridor üzerinden ikiye ayrılmış sadece. Bir taraf A-B, C-D şeklinde ayrılmış, diğer taraf E-F, G-H biçiminde ayrılmış durumda. Bizim koğuş A bloktaydı, idareye en yakın olan blok. Bizden bir sonraki blokta da -hatırladığım kadarıyla- İlhan Selçuk, Sarp Kuray, Nihat Sargın, Şadi Alkılıç, Çetin Özek, Çetin Altan gibi isimler kalıyordu. Bizim koğuş ve bu isimlerini saydığım arkadaşların koğuşunun hayatlığı aynıydı. Bu arada koğuş diyorduk ama küçük odaların birleştirilmesiyle kurulmuş bir düzeni vardı binanın. Aslında askerlere yönelik yapılmış ve disiplin amaçlı bir binaydı. Bizi getirmeden hemen önce küçük odaları birleştirerek koğuş benzeri bir şeyler yapmışlar.

Bizi oraya göndermelerinden önce TİP'lilerin bir kısmını hali hazırda tutuklamışlardı. Erencan vardı mesela, eski TİP Yönetim Kurulu üyesi. Ondan sonra Basri Dede vardı, Sırrı Öztürk vardı. Epey kalabalıktık yani. İşte bu arkadaşlar da bizim hayatlığı paylaştığımız diğer koğuşta kalanlardandı. İdare bir süreliğine ben, Necmi ve Necati Sağır'ı bu koğuşa vermişti. Bizim THKP-C'lilerin kaldığı koğuş da, bu diğer koğuş da epey birbirine ısınmıştı, oldukça güzel paylaşımlarımız ve sohbetlerimiz oluyordu.

O dönem Maltepe Cezaevi Türkiye'nin yüz akı pek çok insanı ağırlamıştı. Saydıklarımın dışında Vedat Günyol, Ahmet Hamdi Dinler, Sabahattin Eyüboğlu gibi isimler de vardı. Ahmet Hamdi hepimize satranç öğretmişti, keyifli maçlarımız olmuştu. Şiar Yalçın da briç öğretmişti. Siyasal tartışmalar, sohbetler dışında da pek çok yeni şey öğrenmiştik orada, en azından ben kendi adıma öğrenmiştim. Sabahattin Eyüboğlu'nun rüzgâr gülünü hiç unutmam mesela. Bizim *hayatlık* dediğimiz yer, üstü açık ama kenarları mazgallarla kapatılmış bir yerdi. Sabahattin Eyüpoğlu da yaptığı rüzgâr güllerini mazgallara, kenarlara artık neresi uygunsa her bir yana asmıştı. Rüzgâr esince de enteresan güzel bir ses çıkarıyordu. Rüzgâr gülü dışında böyle ilginç şeyler de yapardı, mesela "Şans Ruleti" diye bir şey yapmıştı Eyüboğlu. Rulette 5 sene, 10 sene, 15 sene gibi tutukluluk süreleri yazmış, herkes de gidip şansına ne düşeceğini oynardı. Şimdi bunlar ufak şeyler ama o koşullarda hepimize moral ve eğlence oluyordu.

Derken mahkemeler başladı. Mahkemeler başladığında, Ulaş C koğuşundaydı, Kamil Dede D koğuşundaydı ki o koğuş sonraki günlerde firar edeceğimiz koğuştur. Aynı şekilde diğer arkadaşlar da farklı koğuşlara dağıtılmış durumdalardı. Bir şekilde aynı koğuşa toplanmak istiyoruz. Bunun için de önce Ulaş'ı almak istedik, girişimlerde bulunduk. Ulaş bir müddet gelmek istemedi, çünkü kaldığı koğuş kafasındaki firar fikri için uygundu. Ulaş ilk girdiği andan itibaren firar etmeyi kafasına koymuştu. Bunun için de koğuşunu başta değiştirmek istemedi.

Her Daim "Firari" Ulaş

Ulaş'ın ilk firar teşebbüsü Emniyetteyken olmuştu. Mahkeme öncesi, polisler bizi keşif için Mete Has'ın evine götürmüşlerdi. Evde Mete Has yoktu, sanıyorum karşılaşmaktan çekinmişti yahut istememişti. Evde Mete Has'ın karısı, kızı bir de Kadir Has vardı. Polisler sormaya başlayınca Kadir Has bana bakıp "Bu adamı tanımıyorum." dedi. Tam o sırada polisle Kadir Has konuşmaya daldılar, ben de o fırsatta Ulaş'la konuşabilmiştim. Yakalandıktan sonraki ilk konuşmamızdı bu. Çok kısa bir konuşmaydı. Hemen hal hatır sorduktan sonra Mahir'in durumunu öğrenmek istedim, hastanede olduğunu ama fazlasını bilmediğini söyledi.

Tam o anda Kadir Has sesi titreyerek konuşmaya başladı. İşin ilginci bize serzenişte bulunuyordu, sanki gönül koymuşçasına. Zaten Cuntanın kendilerine yönelik yapıldığını anlattı, "Bir de üzerine gelip siz vurdunuz." gibi şeyler söyledi. Devam etti "Aldığınız para da az değil, o parayı ne yaptınız, keşke geri verseniz..." Ulaş'la beni bir gülme tuttu tabii, sinirimiz bozuldu (gülerek). Bir yandan da Kayserili ağızlarıyla propaganda yapıyor.

Neyse, polisin işi bitti. Keşif için eve getirirken bizi belediye otobüsüne bindirmişlerdi, onunla getirilmiştik. Hangi akla hizmet bilmiyoruz ama tahminimiz dikkat çekmesin diye böyle bir yol izlemiş olmalarıydı, tabii kalabalıktı otobüs. Giderken de yine otobüse bindirdiler. Ben ön taraflardayım, Ulaş arka taraflarda. Gerisi de polis dolu. Polisler iniyor, biniyor sürekli.

Bir baktım Ulaş'ı ön kapı tarafından döve döve getiriyorlar. Arka kapıda anlık bir dalgınlık olmuş, aradan kaçmış Ulaş. Ben dahil kimse de başta fark etmemiş ama az ileride yakalamışlar. Her yan polis çünkü. Sonra Ulaş'ı da beni de otobüsün içinde bir direğe kelepçeyle bağladılar, epeyce de vurdular Maltepe'ye dönene kadar.

Demek istediğim Ulaş firar etmeyi hiç aklından çıkarmamıştı. Yakalanmamızdan çok önceleri bile dile getiriyordu bunu "Eğer yakalanırsam ben kaçarım oradan arkadaş." diye. İşte bu yüzden bizim koğuşa getiremiyoruz Ulaş'ı. C Blokta da böyle bir imkân varmış. Onların koğuşunda kaçakçılar, hırsızlar ve lümpen takımdan suçlular

ağırlıktaydı. Ulaş'm en yakınında ise İrfan Solmazer var. O da gelmiyor, diğer blokta da subaylar onu çağırıyor ama İrfan da "Ben gelmem." diye tutturmuş durumda. Uzatmayayım, Ulaş'ı güç bela ikna ettik, geldi. Tabii hemen "Niye gelmiyorsun arkadaş?" diye sorduk. O da "Böyleyken böyle, oradan firar etme imkanım vardı, hatta koşullar uygun olunca ben sizi oraya getirmeye çalışacaktım." dedi. "Nasıl bir imkan?" dedik, o da anlattı: "Aşağısı -C Blok- iyiydi, lümpenlerde durum daha kıyak. Solmazer'le de ilişkimiz fena değildi. Eğer buraya gelmem için ısrar etmeseydiniz koşullar uygun olunca sizi çağıracaktım, eğer o mümkün olmasaydı bireysel firar edecektim." dedi. Bunun gibi birkaç denemesi, araştırması daha oldu. Demek istediğim, Ulaş firar konusunda müthiş kararlıydı, ya firar edecekti ya da firar etmeye çalışırken ölecekti. Bunu göze almıştı. Firar konusunun hiç gündemden düşmemesini de sağlayan Ulaş'tı. Bizim firarın gerçekleşmesinde de Ulaş'm psikolojik, Ömer'in fiziki çabaları herkesten çoktur zaten.

İrfan Solmazer'le 9 Mart ve Sol-Cunta Üzerine

Ulaş, İrfan Solmazer'le kurduğu ilişkide biraz eskiye yönelik sohbet etme şansı da bulmuş. Bizim koğuşa döndüğünde ondan da bahsetmişti. Şimdi kelime kelime anımsama şansım yok ama Solmazer'le cunta üzerine konuşmuşlar. İrfan Solmazer de öyle hafife alınacak birisi değil, 27 Mayısçılardan, Milli Birlik Komite üyesi. Yani boş birisi değil. Ulaş'ın Solmazer'le yaptığı sohbetler bu açıdan önemlidir. Ulaş, Solmazer'e "Eğer *sizinkiler* cuntayı gerçekleştirmiş olsaydı, yani 9 Mart yapılmış olsaydı bile, bizim yani THKP-C'nin eylemlerinin durmayacağını." söylemiş. Solmazer de *Neden,* demiş, Ulaş bizim hangi yönden olursa olsun cuntaya karşı olduğumuzu anlatmış. Tabii Solmazer de "Ee, sizde de bir sürü asker var, subaylar var, rütbelilerden bile var." demiş. Hatta asker içinde çok ciddi bir etkimiz olduğundan, özellikle genç subayların THKP-C'ye oldukça sempatiyle baktığından bahsetmiş.[108] Ulaş'm Solmazer'e söyledikleri bugün bile önemlidir; "Evet, aramızda askerler var ama cunta üzerinden bir darbe yapmakla, devrimci bir hareketi destekleyen askerlerin varoluşu farklıdır, bu

[108] 1971-1972 yılların da, THKP-C davasından yargılanan 256 kişinin 116'sı subay ve askeri öğrencidir.

ideolojik bir farklılıktır. Biz devrim yapmak hedefindeyiz, siz ise varolan iktidarı yıkıp başka bir cunta kurma derdindesiniz." demiş. Bu minvalde sohbetleri olmuş epey. Ulaş ve Solmazer'in iyi ilişkileri ve sohbetleri olmasına karşın Solmazer son noktayı koymuş bu konuda, "Eğer biz 9 Mart'ı gerçekleştirmiş olsaydık ve siz eylemlere devam etseydiniz, şu anda cezaevinde olmazdınız. Yakaladığımız yerde duvar dibinde kurşuna dizerdik sizi." demiş. Her ne kadar sol tandanslı gibi görünse bile cuntanın o ya da bu yönden olmasının önemli bir fark yaratmayacağının kanıtıdır aslında Ulaş'ın bu sohbetleri.

Yeri gelmişken kısaca bahsetmek isterim. 9 Mart gerçekleşmiş olsaydı bizim buna cevabımız Amerikan Konsolosunu kaçırmak olacaktı, bu ihtimale yani 9 Mart olma ihtimaline karşı yapacağımız hamlenin hazırlığını da yapmıştık. Bu, bir anlamda 9 Martçılara bir karşı hamle olacaktı, eylem başarılı olurdu yahut olmazdı ama böyle bir eylem için hazırlık yapmıştık.

Peki neden böyle düşünüyorduk? 9 Martçıların yapacağı, kuracağı cunta da bizim nezdimizde topluma karşıydı, çünkü askerin yapacağı hiçbir darbe toplum yararına olmaz, olamaz. THKP-C'nin asker içinde militanlarının olması başka bir şeydir o arkadaşlar TSK'ya ve Genelkurmay'a resmi anlamda bağlı olsalar bile fiilen THKP-C'ye ve Merkez Komite'ye bağlıydılar. Velâkin, 9 Mart da aynen 12 Mart gibi halka karşı olacaktı doğası gereği, bu anlamda bize de karşı olacaktı. Biz de, böyle bir durumda 9 Martçıların da gayet NATO ve Amerikan güdümlü olacağını bildiğimiz için, özellikle Amerikan Konsolosuna yönelik bir eylem yapacaktık. 9 Martçıların da aslen 12 Martçılardan çok bir farkı olmayacağını bu eylemle yahut benzeri eylemlerle ortaya çıkaracaktık. Fakat 9 Mart olmadığı için bu eylemi gerçekleştirmedik.

Mahir'le Karşılaşma ve Mahkeme Süreci

Cezaevi sürecine tekrar dönecek olursak... Ulaş da bizim koğuşa gelmişti. Mahkemelere de gelip gidiyoruz bu süreçte. Mahir'le ilk karşılaşmamız mahkemede oldu. Pek çok duygu vardı o anda. Hazindi biraz. Çok sevindik elbette, sarıldık, mutlu olduk. Fakat Hüseyin'in öldürüldüğünü bilmemiz ise ister istemez biraz da içimizi burkuyordu.

THKP-C Davası | Eylül 1971, Ziya Yılmaz en solda

Gözlemleyebildiğim kadarıyla Mahir'de de benzeri duygular vardı, sevinç, hasret, mutluluk, üzüntü, burukluk... Mahir'le ilk karşılaştığımız o mahkeme günü, bu yüzden benim içinde epey duygusaldı. Hatta bu duygusal atmosferden foto muhabirleri bile etkilenmişti, hepimizin sarılma, kucaklaşma anları gazetelerde boy boy çıkmıştı.

Mahkeme sürecine ilişkin bir şeyi daha vurgulamakta fayda var duruşmalarda, bize suçlama olarak önümüze serilen eylemlerin tümünü kabul ettik. Bunun nedeni de *ideolojik savunma çizgimiz*dir. Biz bu eylemleri zaten ideolojik yaklaşım ve değerlendirmelerimizden kaynaklı gerçekleştirmiştik, bu durumda da eylemlerin hepsini savunmayı tercih ettik. Dolayısıyla bütün eylemler kabul edildi, savunma hattımız da aslen *eylemlerin savunulması* şeklinde oldu. Duruşmalara gelen şahitlerin bir kısmı, ilgili eylemlerde hiçbirimizi görmediklerini söylediler, elbette bizi kurtarmak adına, iyi niyetli bir çabayla. Fakat biz aksini savunduk, *ilgili yerde, ilgili eylemi şöyle şöyle yapmıştık* dedik, bunların da tutanaklara geçmesini sağladık. Tüm bu duruşma sürecinde Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin savaş çizgisinin ideolojik temellere

dayandığını göstermek ve eylemleri sahiplendiğini, arkasında olduğunu göstermek ana meselemizdi. Bunun için de mahkemeyle devamlı bir çatışma halindeydik.

Bizim davaya bakan hakim Akdemir Akmut, Deniz kuvvetlerinden kıdemli albaydı. İşkencelerle ilgili konuşulan bir duruşmada çok büyük bir gaf yapmıştı. "İşkenceye maruz kaldığınızı söylüyorsunuz, peki bu işkence doğruyu söyletmek için mi yapılmıştır yoksa başka nedenle mi?" diye sormuştu.[109] Cümlenin salaklığı bir yana, mahkeme heyeti işkenceyi kendi kendisine meşrulaştırmıştı. İlgili oturumda protesto başlamış, dışarıya yansımıştı.

Mahkeme sürecinde ben genelde sakin dururdum, yapım böyleydi. Hatta arada arkadaşlara da kızardım, *ciddi durmak lazım* diye. Fakat hakimin işkenceyle ilgili söylediklerini duyduktan sonra kontrolümü kaybettim ve bağırıp çağırmaya başlamıştım. Bizimkiler de "Ooo Ziya abi, hoşgeldin, nihayet senin de asabın bozuldu." diye bana takılmışlardı.

Ben ne kadar soğukkanlıysam, ciddiysem Mahir ve Kadir de bir o kadar rahattı. Özellikle Kadir, mahkemeyle sürekli dalga geçerdi, sataşmayı çok severdi. "Madem onlar bizim moralimizi bozuyor, bizde onlarınkini bozalım, ciddiye almayalım." şeklinde düşündüğü için mahkemeye heyetine her fırsatta sataşır, bazen de ince ince laf

---

[109] 16 Ağustos 1971 Pazartesi günü 1. THKP-C davasının ilk duruşması görülmeye başlanmıştı. Duruşma, yerli ve yabancı pek çok gazete ve televizyon muhabirinin ilgisiyle başlamıştı. 24 sanıklı duruşma başladığında olağan süreç dahilinde önce kimlik tespiti yapılmak istenmiş, sanıklar ise ifadelerinin işkence altında alındığı için kimliklerini açıklamayı reddetmişlerdir. Ardından, TKHP-C kadrolarını savunan avukatlar "İşkencecilerin tespit edilmesini" talep etmişler, bunun üzerine Askeri Mahkeme, Ziya Yılmaz'ın gaf olarak nitelendirdiği şu kararı vermişlerdir:

"Askeri Mahkemece, sanıkların işkenceye tabi tutulup tutulmadıkları cihetinin tahkiki yoluna gidilse dahi ve bir an için bu iddianın gerçek olduğu sübut bulsa dahi, bu tesir ve tazyikin gerçeği söyletmek gayesine matuf olarak mı, yoksa şu veya bu şekilde ifade almak maksadıyla mı yapıldığının tespitinin imkân dahilinde bulunmaması ve delillerin serbestçe takdiri yönünden herhangi bir etkisi olmaması sebebiyle bu konuya ilişkin itirazların ve taleplerin reddine oy birliği ile karar verilip açık olarak tefhim edildi." (T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları, s. 65-67).

Bu karar üzerine 24 THKP-C'li mahkemeyi protesto ettiler ve bu kararla "...mahkemenin bağımlı olduğu konusundaki görüşlerini doğruladığını." açıkladılar (T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları, s. 68).

sokuştururdu. Savcılar da özellikle Mahir'in bam teline basmaya çalışırlardı. Yani mahkemeler sürekli hır gürle geçiyordu.

Toplu mahkeme sürecinde, baş avukat olarak Halit Çelenk'in savunmamızı yapmasını istemiştik. Fakat "Ankara'da bulunması gerektiğini, çok yoğun olduğunu" iletmişti bize. Baş avukat olarak Faik Muzaffer Amaç savunmamızı üstlenmişti. Çok da güzel savunmuştu, hem bizi kurtarmaya çalışan hem de ideolojik çizgimizi gözeten bir tutum sergilemeye çalışmıştı. Onun dışında, gelmemesini söyleyene kadar, İlkay'ın babası geliyordu mahkemelere. Necati Sağır'ın abisi avukattı. Bunlar dışında Sadık Akıncılar'la, Yalçm Öztürk vardı. Fakat bizim mahkemeyi yönlendiren asıl Faik Muzaffer Amaç'tı. Faik hocanın başına çok çoraplar ördüler sonrasında, oldukça zor durumlara soktular adamı.

Öte yandan, Mahir, Ulaş ve ben mahkeme sürecinin sonrasını takip edemedik, savunmaların başladığı günlerde firar etmiştik.

İlyas Aydın Muamması

Derken mahkeme süreci rutine bağlandı. Mahkemelerin rutin gidişatını bozansa Ulaş'm yakalattığı pusulaydı. Mahkemenin tekinde Ulaş ve Mahir yan yana otururken bir anda Jandarma bir pusula yakalıyor, pusula da "Elrom'u öldüren İlyas Aydın'dır." yazıyor. Tabii kamuoyunda epey ilgi uyandırıyor bu. Pusulanın nasıl *fark ettirildiğini* bilmiyorum, o duruşmada ben arka sıradaydım, tam ön çaprazımda da Ulaş ve Mahir oturuyordu. Bir şekilde pusula fark edildi, beklenilen etki de yaratıldı. Ben bu konunun aslını daha sonra Mahir'e sorduğumda öğrenmiştim. Aslmda pusula *bilerek* yakalatılmıştı. Sanki yanlışlıkla olmuş havası vermek için böyle bir yol seçilmişti. İlyas o süreçte kayıptı, herhangi bir haber alamıyorduk. Yurt dışına çıktığını düşünüyorduk. Öte yandan İlyas'ın MİT ile irtibatlı ajan olduğu da sonradan çok dile getirildi. MİT'in İlyas'a ajanlık teklif ettiğini biliyorduk, lakin İlyas'ın da bir şekilde bunu kabul etmediğini de biliyorduk. Bu noktada İlyas ikili mi oynuyordu, bunu sanırım hiç bilemeyeceğiz fakat benim kanaatim bu yönde olmadığıdır. Mahir'in İlyas'ın ismini pusulaya yazma nedeni ise İlyas'm yurt dışmda olduğunu düşünmesidir. Eğer

Mahir, Elrom'un öldürülmesini kabul ederse, o süreçte bu ek sıkıntılar da çıkaracaktı, ayrıca bir hücreye konulması mümkün olabilirdi. Bu da firar sürecini baltalardı, haliyle önümüzdeki eylemleri de. Bu "Yanlışlıkla" yakalatılan pusula sayesinde hem Mahir'in ek bir baskı altına girmesi önlenmiş olacaktı hem de İlyas yurt dışında olduğu için, daha doğrusu öyle olduğu düşünüldüğü için İlyas'a ek bir sıkıntı yaratılmamış olacaktı. Bu konuda Mahir'in söyledikleri bu şekildeydi. O pusula vesilesiyle de beklenilen etki yaratılmıştı, yani projektörlerin Mahir'in üzerinden biraz da olsa çekilmesi sağlanmıştı.

İlyas konusu ise benim için muamma olmaya devam ediyor. İlyas'ın yurt dışmda olmadığını kısa bir süre sonra öğrenmiştik, Ankara'da yanılmıyorsam Keçiören civarında bir evde kalıyordu. Oğuzhan (Müftüoğlu) ve Koray Doğan aracılığı ile saklanıyormuş İlyas. Curcunalı günlerden sonra İlyas ortadan kayboldu. Nereye gitti, nasıl gitti ben bilmiyorum. Kimi rivayetlere göre Filistin'e geçmiş, orada da Teslim Töre'ler yakalamış ve sorgulamışlar. Sorguda da MİT'e çalışan bir ajan olduğunu kabul etmiş, Teslim'ler de İlyas'ı öldürmüşler. Başka bir rivayete göre yine Filistin de İsrail'e karşı savaşırken öldürülmüş. O mu olmuş yoksa diğerimi bilmiyorum ama ben İlyas'ı bir daha görmedim, kendisinden hiç haber almadım. Haber alan, şurada yahut burada diyen birisini de görmedim. Adam o gün bu gündür kayıp, ölümü diri mi onu da bilmiyorum.[110]

THKP-C Kadrolarının Toplanması ve Mahir'in Koğuşa Getirilmesi

Sonraki günlerde Mahir'le iletişim kurmak için bir yol bulmuştuk. İddianame bahanesiyle, yani savunma konusunda görüş alışverişi yapabilme adına Necmi ve İlkay'ın Mahir'le görüşme imkanı olmuştu. İdareden ve savcılıktan izin alınabilmişti. Necmi ve İlkay'ın yanında başka birisi var mıydı şu anda anımsamıyorum ama aslen bu arkadaşlar vardı Mahir'le görüşebilen. Mahir'in yanma ilk gidip gelişlerinde Mahir'i hiç iyi görmediklerini söylediler. Fiziksel anlamda

[110] İlyas Aydın'ın TKEP'liler tarafından Filistin'de yakalandığı, "MİT ajanı olduğu" suçlamasıyla, işkenceli bir sorgulamadan geçirilip, "İtiraflan" alınırken dayanamayıp öldüğü bilinmektedir.

çok yıpranmış ve hasta gördüklerini, aynı zamanda moralinin de son derece kötü olduğunu gözlemlediklerini söylediler.[111] Bu arada biz de epey toparlanmıştık. Hemen Mahir'i oradan almamız gerektiğine, bir şekilde yanımıza getirmemiz gerektiğine karar verdik. Hemen çabalara başladık, bunu da kısa sürede başarmıştık. Savunma konusu bu konuda işimizi epey kolaylaştırmıştı.

Koğuşta neredeyse hepimiz toplanmıştık ama Ulaş'ı zaptedebilene aşk olsun (gülerek). Mahir yanımıza gelmeden hemen önce firar için bir denemesi daha olmuştu. Ulaş bu sefer de Fuzuli Teğmen'le ilişki kurdu. Hep söylerim, insan ilişkileri ve iletişim konusunda çok yetenekliydi Ulaş. Fuzuli Teğmen'in bizim Rüçhan'a aşık olduğunu öğreniyor. Oradan ilişki kuruyor Fuzuli Teğmen'le. İlişkileri ilerleyince Teğmen'in Rüçhan'ı kaçırmayı düşündüğünü öğreniyor. Ulaş da bu teğmeni sürekli şişiriyor, "Korkma, seni koruruz, yurtdışına çıkarız beraber." gibi şeyler söylüyor. Fuzuli Teğmen de saf bir çocuk, çok da iyi birisi. Ulaş da sürekli adamı dolduruyor. Planı da yapımş yine. Tabii, bizim haberimiz yok. Ulaş teğmeni kafalamış, uygun olan zamanlarda sürekli fısır fısır konuşuyor. Kim farketmişti ilk hatırlamıyorum şimdi ama birisi duruma dikkat çekti. Biz de Ulaş'a sorduk hemen, "Gene ne planlıyorsun?" diye. Önce "Yok bir şey." filan dedi ama "Yine firarla ilgili değil mi?" deyince biz, anlattı, böyleyken böyle diye. Bu sefer biz ters çıktık, "Ne yapıyorsun sen, deli misin? Bir kere bu plan Rüçhan üzerinden, bu yakışmaz, olmaz. İkincisi bu çocuk gerçekten iyi birisi ve kör kütük aşık durumda. Eğer kaçsanız bile sonrasında yıkılır bu, kaldıramaz kesin kafasma sıkar. Bunun vebali alınamaz." dedik. Bu sefer Ulaş üzüldü. "Ayrıca dur iki dakika, elbet bir şeyler yapacağız." diye ekledik. "Yahu hepsini geç, Mahir orada tek başmayken nasıl kaçacaksın, bu ne olacak?" deyince sakinleşmişti, en azından bir süre.

Benim gördüğüm kadarıyla o plandan Ulaş'ı vazgeçiren şey çocuğun duygularıydı. Yoksa planı uygulanabilirdi ve kaçma ihtimalleri de

---

[111] Sırrı Öztürk (1993: 78) Mahir Çayan'ın koğuşa geldiği ilk günleri şu şekilde anlatmaktadır: "Mahir'in rengi kaçıktı, ayrıca çok da zayıftı. Aylarca güneş yüzü görmeyen yerlerde tutulmuştu. Ona iyi bakmalıydık. O dönemler cezaevine dışardan hiçbir şey sokulmuyordu. Fakat gene de bir yolunu bulup Mahir'i besleyecek yiyecekleri getirtmeyi başarmıştık. [Mahir] 'Herkesin yiyemediği bir şeyi ben nasıl yerim ağabey?' diyerek dikilmişti. Daha sonra Ziya ve Ulaş onu ikna etmeyi başarmıştı."

epey yüksekti. Biz teğmenin duygularının ciddiyetinden bahsedince Ulaş da üzüldü dedim ya, iyi ki üzülmüştü, yoksa onu kimse vazgeçiremezdi (gülerek). Tabii, biz Ulaş'ın durmayacağını biliyoruz, hemen başka bir şeyler planlamaya başlamıştı bile.

Neyse ki Ulaş firar için yeni bir yol ararken bir gün Cihan çıkıp geldi. Tünel projesini anlattı. Epey de ayrıntılı düşünmüştü, kalem kalem anlattı. Önce uygun koğuşa geçilecek, tuz ruhu getirtilecek, kazılacak, sonra çıkan toprak çaktırılmadan başka bir yere aktarılacak. Hem de bilmem kaç metre olacak! Bu da Mahir'in gelmesinden hemen önce olmuştu. Henüz Mahir gelmediği için birisinin konuşması lazımdı, Cihan da o an doğrudan benimle konuşmayı tercih etmişti. Dürüst olayım benim aklıma hiç yatmamıştı, olacak şey değildi. Hatta bu kadar teferruatlı düşündüğü, planladığı için takdir etmiştim ama biraz da "Ti"ye almıştım, fark ettirmeden. Yine de bu kadar ayrıntılı düşünmesi bile saygıyı hak ediyordu. Cihan'a "Siz kendi imkânlarınızla başlayın o zaman, bizim şu anda başka önceliklerimiz var, bir süre sonra tekrar değerlendirelim. Fakat bu planı bence dillendirmeyin, bizimkilere de haber etmeyin, özellikle Ulaş'a sakın haber vermeyin." dedim. Cihan çok aklıma yatmadığını hissetmiş, biraz bozulmuştu. Bu durumda ben de bir şeyler daha söyleme ihtiyacı duymuştum, "Eğer bu tünel işini sizin koğuşta bizden olan birileri duyarsa, onları çalışmaya dahil edebilirsiniz." demiştim.

Cihan'lar hemen başlamışlar kazmaya, tabii durumun fark edilmemesi de mümkün değil. Bizim kadrolardan ilk fark edenler Kürşat, Necati ve Kamil olmuş. THKO'lular da hemen bu arkadaşları plana dahil etmişler, kazma işlerine onları da dahil etmişler. Özellikle Kamil çok çalışmış bu tünel için, başka bir görüşmede Cihan memnuniyetle dile getirmişti bunu.

Arada duruşmasız mahkemelere de çıkartılıyorduk. Bir gün Ulaş, ben ve İlhan Selçuk'u mahkemeye götürmek için geldi asker ama rutin mahkememiz değil bu, yani habersizce bir anda alıp Sultanahmet'teki Adliye Sarayı'na götürüldük. Mahkeme İlhan Selçuk'un duruşması ama bizi niye götürüyorlar bilmiyoruz. Yolda asker de bir şey söylemedi. İlhan'a sorduk, "Biz niye geliyoruz?" diye o da bilmiyor.

"Belki bir yazı işi filandır. Hangi dava için götürüldüğümü ben de bilmiyorum, gidince öğreniriz." dedi. Derken adliyeye vardık, koridorun en ucuna götürdüler bizi. Bir baktık, İlhan'ın abisi Turan Selçuk başta, bütün yazar-çizer takımı oradaydı, İlhan Selçuk'u bekliyorlar. Derken İlhan'ı mahkemeye aldılar, biz de Ulaş'la koridorda bekliyoruz. O kadar insan vardı ama kimse bize pas vermemişti, selam sabah yok. Bir de, sanki bütün bunlar İlhan'm başına bizim yüzümüzden gelmiş gibi, bize kötü kötü bakıyorlar. Çok bozulmuştuk. Derken İlhan salondan çıktı. Ardından da başçavuş "Hadi gidiyoruz." dedi. "E bizi niye getirdiniz o zaman." dedik, asker "Ben de bilmiyorum, getir dediler getirdik, götür diyorlar götüreceğim." dedi. Sonra da araca tekrar bindirdiler. Bindirildiğimiz araç da askeri pikap, üstü tenteli, kenarları demirli ama açık. Arka kısmı da açık. Ellerimizi tekrar kelepçelediler yola koyulduk. Dönüş yolumuz geldiğimiz yol değildi, arka kısmıdan götürmüştü bizi. Gülhane parkı tarafından. Orada çok tali bir yol vardı, oradan gidiyorduk. Parka çok yakın bir yerde arabayı durdurdu astsubay. Askerin tekini bir yerlere gönderdi. Astsubay ön tarafta oturuyor, şoförün yanında. Diğer asker de yanımızda, genç bir çocuk. Bıyıkları terlememiş daha. Neyse bekle, bekle, bekle... Gelen giden yok. Ortam da çok ıssız, hemen arkası da Gülhane parkı, ormanlık. Bir süre daha bekledikten sonra farkettim ki Ulaş bana bakıyor. Anladım hemen, bunun kafasında yine kaçmak var. Ulaş için de bulunmaz fırsat aslında, atladı mı doğru Gülhane parkı, sonra da kalabalığa karışmaca. Yani konuşmuyoruz o anda ama aklından geçenleri adım gibi biliyorum. Fakat bu konuyu daha yeni konuştuğumuz için de bir şey yapmıyor, içi içini yese bile. Bir taraftan baktım İlhan Selçuk da pimpiriklenmeye başladı, bunlar başıma iş açacaklar bakışı var. Kaygılı bakıyor ama hiçbirimiz konuşmuyoruz. Baktım Ulaş epey kıpırdanıyor, etrafı süzüyor ona kaş göz işareti yapıyorum, "Ih, mıh" yapıyorum ki araçtan atlamasın diye. O da gözüyle bana işaret yapıyor, askere tekme atsam zaten çocuk bir daha yerden kalkmaz, bizden korktuğu her halinden belli. Konuşamadık ama epey kesin bir tavırla, gözümle yok dedim. Etraf uygun görünüyor ama kaçamama ihtimalimiz de var, ilerde yakalanma durumumuz var. Plan yok, yerimiz yurdumuz yok, kime gideceğiz belli değil. Zaten tünel işi başlamış, durduk yere niye risk alalım. Hepsini geçtim zaten iki kişi kaçmak olmazdı.

Nihayetinde Ulaş'la karşılıklı bakışarak o fırsattan faydalanmaktan vazgeçtik. Bakışlarımızdaki sakinliği farkedince İlhan da rahatladı. Birkaç dakika sonra da diğer asker geldi, yola tekrar koyulduk. Sonra vapura bindirdiler. İşin komiği o yanımızdaki asker de sanki olanı biteni farketmiş de biz bir şeyler yapmadığımız için teşekkür eder gibi vapurda bize sürekli çay, kahve getiriyor, "Buyurun abiler." diye (gülerek).

Maltepe Cezaevine dönünce Ulaş hemen o anki fırsatı anlattı. Ben sakince dinliyorum böyle. Ulaş da bir o kadar heyecanlı. Şöyle yapabilirdik, böyle yapabilirdik diye. En sonunda da "Bak ama yapmadım bir şey, bir de bana sorumsuz diyorsunuz." diye tebessüm ediyordu. "Ben sana hiçbir şey demiyorum artık Ulaş." diye epey söylenmiştim. Ulaş da taktir edilmek yerine benden artık yorulmuş bir tavır görünce "Ya arkadaş kaçsak sorun, kaçmasak sorun." demişti (gülerek).

Buna benzer şekilde Sırrı Öztürk'ün mahkemesine de götürmüşlerdi beni. Yine hiçbir gerekçe yok, açıklama yok. Öyle gidip getirdiler. Yine başka bir mahkemeye daha Ulaş'la... Çok sonraları "Acaba bunlar biz kaçalım diye mi uğraştılar." diye düşünmüştüm. Bir fırsat bulunca biz kaçacağız, onlar da bizi öldürecekler. Böyle bir şey mi düşündüler acaba bilmiyorum.

Tünelin İşleyişi

Derken Mahir'i bizim tarafa aldırabildik. Konuşulacak, değerlendirilecek çok şey vardı. Bir yandan değerlendirmeler yapılıyordu öte yandan firar konusu konuşuluyordu. Bu süreçte de tünel neredeyse yarı yarıya kazılmıştı. Ben de hayret içindeydim, yani hiç ihtimal vermiyordum bu tünel işine ama oluyordu işte.

Maltepe'ye ilk geldiğimde cezaevinin etrafı tamamen boştu, civarda asker de bulundurulmuyordu. Fakat bu tünel işi ilerlediği günlerde geceleri bina çevresini Cemselerin projektörleriyle aydınlatmaya başlamışlardı. Bu bir sorundu. Öte yandan Ulaş'ın firar için başka planları vardı, Mahir de geldiğine göre bu ihtimalleri daha ciddi değerlendirmeye başladık. Tabii tünel epey ilerlediği için ilk tercihimiz bu olacaktı. Yine de alternatifler oluşturmaya çalışıyorduk.

Arada şunu da paylaşmak isterim tünel kazılıyor ve epey hızlı ilerliyordu fakat tünelden çıkan toprak sorun olmaya başlamıştı.[112] Tünelden çıkan toprak çaktırılmadan açık avluya dökülüyordu ama dikkat çekmeye başlar endişesi oluşmuştu. Bir de tünelde çalışanların üstü başı hep kirli, toprak, çamur... Bunun için de futbol değerlendirildi. Sürekli maç yapmaya başladık, maç esnasında birileri sürekli oyundan çıkıyor yerine tünelden yeni çıkanlar giriyordu. Maçları da toprak zeminde oynadığımız için herkesin üstü başı çamur içinde oluyordu. Böylece tünelden çıkan hem dışarı atılabiliyordu hem de kıyafetlerin çamurlu, kirli olması dikkat çekmiyordu. Bu gerçekçilik için kendimizi de sürekli yerlere atıyoruz, iddialı oynuyoruz yani. Herkes kendini yerden yere atıyor, durum çakılmasın diye de hırslı herkes. İşte öyle bir maçın tekinde Ömer ayağıma bir daldı ama profesyonel futbolcu gibi iki ayağıyla yerden kayarak. Ayağım kırıldı sanmıştım, nasıl bir acı... Ben de sinirlendim tabii, "Ne yapıyorsun lan." diye çıkıştım, Ömer de "Çaktırma şef, maçı jandarmalar izliyor." diyor ama bir yandan da tatlı tatlı gülüyor. Can acımdan içim içimi yiyor ama öyle deyince Ömer, hiçbir şey yapamadım tabii! (gülerek). Gerçekten de tüm bunlar, yani tünelden çıkan toprağın sahaya atılması, üstün başın kirlenmesi, kısaca o çalışma sırasındaki her şey jandarmanın, hatta idarenin tam gözünün önünde oldu. Maçlar hırsla ve ciddiyetle oynandığı için onlar da izliyordu.

THKP-C Savunma Metni Üzerine

Öte yandan Mahir geldikten sonra değerlendirmeler de hızlandı. Hem sürece ve sonrasındaki planlara dair konuşuyor hem de savunma metni hazırlanıyor. Mahir gelmeden önce, bir kısmımız 70-80 sayfalık bir savunma hazırlamıştık ama içimize hiç sinmeden. Savunma metninin dilini de ideolojik hattını da tam oturtamamıştık. Yine

[112] 29 Kasım 1971'de gerçekleşen firardan sonraki gün, yetkililer tünelden haberdar olmuşlar ve tünel için ne kadar toprak kazıldığının hesaplanması için Bayındırlık Bakanlığı'nı görevlendirmişlerdi. Bayındırlık Bakanlığı, kendi emrinde çalışan inşaat mühendislerine toprak hafriyatıyla ilgili dokümanlara dayanarak bir hesap çıkartılmasını ve rapor haline getirilmesini isteyecekti. Rapora göre, tünel kazılırken bir alet kullanmaları ve kazılan toprağı dışarıya sürekli bir sistemle boşaltmaları halinde 60 saat harcamışlardı. Mühendislerin çalışmasına göre, tünelin fiziksel durumu da göz önüne alındığında, tünel için 300 saat harcandığı vurgulanmıştı (Gerger, 2012: 147-148).

de bunları Mahir'e ulaştırdık, o hücredeydi o sırada. Mahir de bizim yazdıklarımız üzerine ekler yaptı, düzenlemeler yaptı hücrede elden geldiğince. Mahir'in de tam olarak kafasındakileri aktarabildiğini sanmıyorum ama o koşullarda temel bir savunma haline dönüştürüp tekrar bize ulaştırdı. Son gelen yazıları okumaya başlayınca Sina Çıladır ve Necmi başta olmak üzere bazı arkadaşlar savunma metnini hiç beğenmediler. Ulaş'ınsa pek umurunda değildi, zaten o kaçmayı kafaya koyduğundan "Ne yazdığımız değil, kaçtıktan sonra ne yapacağımız önemli." diyordu.

Dediğim gibi, bu kısım henüz Mahir'in hücrede olduğu süreçte olmuştu. Asıl tartışma konusu da şu; *ana metin ulusal kurtuluşçuluk temelinde ilerliyor, Kemalizme fazla değer atfediliyor* diyor arkadaşların bir kısmı. Atatürk vurgusu ve temellendirmesi fazla olduğu için beğenilmiyor. Durum böyle olunca da yeniden mi yazalım, neyi temel alalım tartışması başladı. Sina, baştan yazalım, olmadı kapsamlı şekilde revize edelim demişti "Vurgusu güçlü bir giriş yapalım. Sonra Türkiye'yi tahlil edelim akabinde de ideolojik bir hat çizip yine vurgusu güçlü bir final yapalım." önerisini getirmişti.

Elimizdeki diğer metni beğenmeyen arkadaşlar bu öneriyi daha sağlıklı buldular. Sina'nın söyledikleri iyiydi. Kendisine makale de bu şekilde yazılır demiştim. Fakat hem zaman dar hem de Türkiye'yi tahlil etmek için daha ne söyleyeceksin denilmişti. Uzatmayayım, ben Sina'ya Mahir'in yazdıklarını temel almamız gerektiğini söylemiştim. Sina'yı ikna etmeye çalışıyordum o günlerde, "Yazılacak bir sürü tahlil zaten yazılmış. Bunun üzerine eklenecek şeyleri ekleyelim, katkıları yapalım, noktasını, virgülünü de düzeltelim, sonra bitsin bu iş." demiştim. Mahir bu konularda içimizdeki en hazır insandı. Elbette çok daha iyi bir metin yazılabilirdi ama adam bunu hücrede yazıyor. Kaldı ki çok büyük sorunlar yoktu bence. Neyse, bu öneriyi de beğenmedi arkadaşlar. "Olmaz öyle." dediler. Ben de "O zaman siz yazın, sorumluluğu da üzerinize alın." dedim. Bir an önce savunma metninin gündemden düşmesi lazımdı çünkü tünel yarı yarıya tamamlanmış, firar süreci realize olmaya başlamıştı. Ana metni beğenmeyen arkadaşların da haklı yanları vardı elbette ama o günlerde

öncelik firar işindeydi. Sina başta olmak üzere arkadaşlara da yeni bir yazı ekibi kurmalarını önerdik. "Necmi sen katıl, Sina sen sorumluluğu al, ekibini kur." dedik. Genç bir arkadaş da olsun diye Ulaş'ı da o yazı ekibine kattık. Tabii Ulaş'ı yazı ekibine katma konusundaki asıl derdimiz kafasını firar dışında işlerle meşgul etmek biraz da. Ulaş da "Ben yazarım, olur." dedi. Hemen Doğan Avcıoğlu'nun kitabının -Türkiye'nin Düzeni- özetini çıkarmaya başladı. İki güne bitirdi. "İşte tahlil budur." diyordu (gülerek). Hafif çaplı da gırgır geçiyor. Aslında doğru da yapıyordu, tahlilse bu işte. Mahir de bunu yapmış zaten. Derken o iş neredeyse tamamen Sina'ya kaldı. O süreçte ne kadar yapılabildiyse bilinen savunma ortaya çıktı. Tam olarak nihayete ermesi sanıyorum bizim firardan sonra oldu, emin değilim o konuda.

Yazı işiyle Sina ilgilendiği sırada Mahir geldi. Mahir de savunmayla çok ilgilenmedi çünkü tünel dışarıya açılmak üzereydi. Zaman azalmıştı ve firar başta olmak üzere sonrasının planlanması gerekiyordu. Zamanın büyük kısmını bu meselelere ayırmaya başlamıştık.

THKP-C 1 No'lu Davası ortak savunmasının "Son sözü.":

Devrim yolu engebelidir, dolambaçlıdır, sarptır. Kurtuluş bayrağı bu yolu tırmanan gerillaların birbirlerine iletmesi ile oligarşinin burcuna dikilecektir. Her engelde düşen gerillaların gövdesi bir Devrim fırtınası yaratır. Her düşen gerillanın kanı devrim yolunu kızıllaştırır, aydınlatır. Düşenler geride kalmazlar. Onlar emekçi halkın kalbinde, ruhunda ve bilincinde, devrimin önder ve itici sembolleri olarak yaşarlar. Düşenler devrim için, devrim yolunda vuruşarak düştüler. Kalbimize, ruhumuza ve bilincimize gömüldüler.

Onlar kurtuluşa kadar savaş şiarını, devrim yoluna kanları ile yazdılar. Yolumuz bu yolda düşenleri yoludur.

KURTULUŞA KADAR SAVAŞ!

(THKP-C Dava..., 1988: 455).

Tünelin Sonu Görünüyor

Tüneli de duymayan kalmamıştı desem yeridir. Karşı tarafta herkes tünelde çalışıyor. Küçük bir oda vardı, oraya yığılıyordu toprak. Toprak da işte anlattığım gibi çeşitli yöntemlerle dışarı çıkartılıyor. Aslında koğuşa gardiyanlar da girip çıkıyordu ama önlemi alınıyordu. Pek şüphe çekmiyorduk. Ayrıca Fuzuli teğmenle aramız oldukça iyi, o da çok üstelemiyordu koğuşları. Sabahattin Sarkman isimli bir teğmen daha vardı, o da Orhan Savaşçı'nın arkadaşının arkadaşı. Onunla da aramız epey iyiydi. Sabahattin teğmen eski doktorculardan, sosyalist kültürü olan bir arkadaş. Olandan bitenden haberi yok ama ilişkimiz son derece iyi.

Derken, tünelin ucu göründü görünecek haldeyken biz karşı tarafa geçtik. Sanıyorum diğer koğuşa geçtiğimiz gündü, Atilla da rakı yapmıştı. Bildiğin boğma rakı yapmıştı cezaevinde (gülerek). Bir güzel içmiştik, kafaları bulmuştuk. Yeri gelmişken bahsedeyim, bu konularda epey pratik zekalı bir kadro vardı içerde. Şadi Alkılıç'ın rakıları Atilla'nınkinden daha güzel oluyordu. Dışardan üzüm geliyordu, Ruhi özellikle bu iş için özel üzüm getirtirdi. Çaydanlıklarda, ocaklarda boğma rakı yapıyordu bu arkadaşlar da. Epey de lezzetli oluyordu. Tabii rakıcılar tünel tarafındaki koğuştaydı. Bizim koğuşta kahve yapılırdı. Şefik Erencan'ın ispirto ocağı vardı. Cezaevinin kahve tedarikçisi de oydu. Şefik tam bir kahve tiryakisiydi. Her akşamüzeri saat beş oldu mu muhakkak kahvesini içerdi. Bizi de alıştırmıştı. Yani birkaç hammadde bulunduktan sonra rakı, kahve hatta gazoz yapanlar bile vardı. Hiç küçümsenmesin Tekel ile yarışacak derece şeyler üretiliyordu.

Dediğim gibi karşıya, diğer koğuşa geçtik biz. Bizim davadan yargılanan arkadaşların neredeyse hepsi oradaydı. Gündemimiz varsa yoksa tünel. Biz de devreye girince işler daha da hızlandı.

Tünel için herkesin ayrı görevi vardı. Kimisi kazıyor, kimisi toprağı dağıtıyor, kimisi firar anını planlıyor. Kısaca günümüzün büyük kısmı tünel sorunsalıyla geçiyor. İş hızlandıkça firara dair heyecan düzeyi de artıyordu. Derken Cihan geldi bir gün. O ana kadar üzerinde pek düşünmediğimiz, daha doğrusu konuşmayı ertelediğimiz bir sorunu

dile getirdi. "Tünel bugün yarın biter, peki kimler çıkacak dışarı? Önce siz tartışın kendi aranızda, sonra beraber bir toplantı yapalım." dedi. 10-15 Kişilik bir toplantı yaptık kendi aramızda. Önce tünelle ilgili genel bilgi verildi, teknik şeyler konuşuldu. Sonra asıl mevzu geldi gündeme. Ben çıkmayı istemiyordum, kimin çıkıp çıkamayacağına dair de sorumluluk da almak istemiyordum. Bunun içinde "Ben bu kararı vermek istemiyorum kendi adıma." dedim. Sonra Mahir "Ben çıkarım." dedi. Mahir kendini öne atınca hepimiz birden "Olmaz, sen nasıl çıkacaksın. Bir defa seni götürüp getirmeyeceğimiz belli değil, o konuda daha karar verilmedi. Çünkü toparlanmadın, fiziken çok zayıfsın, firar sürecine dayanıp dayanamayacağın belli değil." dedik. Bu itirazlar elbette kaygılardan kaynaklı oluyordu, bu süreçte Mahir'in zarar görmesini istemiyorduk, Mahir'i riske atmak istemiyorduk. Mahir'e bu kaygılarımızı aktardık bir bir. Tabii Mahir'in de morali bozuldu.

Öte yandan bir tartışma daha olmuştu o gün İrfan Uçar başta olmak üzere *artık kim olacaksa, bazı arkadaşlar mutlaka firar etsin* taraftarları. "Tünelin çıkışında her birimizin -her kim çıkacaksa- öldürülme riski çok yüksek olsa dahi bu eylemin olması gerektiği."ni söylüyorlar. "Firar başarısız olsa bile tarihsel bir karşılığı olacaktır, bunun için ne koşulda olursa olsun firar gerçekleşmeli." diyorlar. Henüz firarın risk durumunu tartışmamışız, yani planlama tam yapılmamış. Ne gün, nasıl olacağı, koşulların ne olacağı belli değil. Bunun için risk yüzdesi çıkaramıyoruz. Öte yandan kimi arkadaşlar da "Bedeli ne olursa olsun firar gerçekleşmeli." diyorlar. Bunlar dile geldiğinde ben de içimden kızıyorum, özellikle İrfan'a. En çok bastıran o çünkü. Bir kere yüzde yüz ölüm varsa ucunda, neden bu konuda ısrarcı olalım? Böyle mantıksızca yorumlamaları kabul etmiyorum ama o anda bunları söyleyemedim de. Çünkü herkes öyle bir motive olmuş durumda, öyle heyecana gelmiş durumda ki... Hem heyecanı, motivasyonu düşürmek istemiyorum hem de henüz risk durumu belli değil. O anda konuşmamın bir anlamı olmayacak, gereksiz bir tartışmaya girilecek. Öte yandan bu tarz mantıktan soyutlanan çıkışları hiç kabullenemedim. İçeriği ne olursa olsun, gerektiği durumda eylem yapılır, bedeli de ödenir ama önce koşullar değerlendirilir, ondan sonra yapılır her ne yapılacaksa. Nitekim ölüm riski epey yüksek eylemler de

gerçekleştirmiştik yakalanmadan önce ama her birini oldukça soğukkanlı ve mantık çerçevesinde düşünerek gerçekleştirmiştik. Yani içeriği ne olursa eylem yapılır ama önce düşünülür, değerlendirilir. Körü körüne olmaz. Nitekim, firar konusunda ölüm riskinin ilk konuştuğumuz andakinden daha az olduğuna karar verdiğimizde bu eylemi yine gerçekleştirmiştik, yeter ki belirli bir mantığı olsun.

O toplantıda genel bir değerlendirme yaptık ama belirli bir sonuca varamadık. Bir yandan çeşitli öneriler, hazırlıklar da yapılıyordu. Mesela kartondan silahlar yapmıştı arkadaşlar, onları boyamışlardı da. Uzaktan gerçek gibi görünüyorlardı. Bu kartondan tabancaları yapan arkadaşlar eğer denk gelinirse jandarmayı korkutma amacıyla kullanılabileceğini düşünmüşlerdi. Fakat bunların değerlendirilmesi mümkün değildi, bir kere tünelde sürünürken kesinlikle ezilirlerdi, ıslanırlarsa boşa düşerlerdi. İkincisi muhtemel bir karşılaşma anında kartonlar bozulmasa ve jandarma gerçek sansa bize kesin ateş açardı. Onlarda gerçek silah, bizde kartondan! Bunu değerlendirmedik mesela. Buna benzer irili ufaklı çabalar olmuştu. Herkes elinden geldiğince artık...

Bu süreç içerisinde dışarıyla da bağlantımızı sıklaştırmaya başladık. İlk ilişkimizi Abdullah Yılmaz vasıtasıyla kurmaya başladık, Ankara'yla. İstanbul'da ilk anda ilişki kuramamıştık. Ankara'ya şifreli olarak durumu ulaştırdık. Sonra Orhan Savaşçı vasıtasıyla İstanbul ilişkilerimiz sağlandı, ağ epey genişletilmişti. Atilla Yurtsever ve Sabahattin Sakman'la ilişki kuruldu. Haberleşme ağımız daha rahat ilerlemeye başladı. Özellikle bu arkadaşlar aracılığıyla tünelden çıktıktan sonraki güzergâhımız belirlendi. Sabahattin Sakman sağlam birisiydi, firardan haberi vardı artık. Nereden, nasıl kaçacağımızı biliyordu. Alternatif planlar için bize birkaç tane askeri kıyafet, mont, şapka gibi şeyler ulaştırdı. Bir de güzergah analizi yapılmış dışarda, yani siz çıktığınızda sizi buradan alacaklarmış, şuraya buraya gidilecekmiş gibi. O planlamayı dışardaki genç arkadaşlar yapmıştı. Kabaca şu şekildeydi tünelden çıkıldıktan sonra cezaevinin arka tarafındaki tepe tarafına gidilecek, belirli bir mesafe sonra orada bulunan bir su kaynağında kısa mola verilecek. Orada üstümüzü değiştireceğiz ve kaynağın az ilerisindeki bir noktadan bizi karşılayacaklar. Plan bu şekilde.

Artık tünel hazır, kaçış hazırlıkları da epey olumlu durumda. Durumu avukatlara da ilettik, hatta tarih bile vermiştik. Herhangi bir aksilik durumunda onları devreye sokacaktık, bunun için onların da hazırlıklı olması lazımdı.

Kimler Firar Edecek?

Kazılma tamamlandıktan sonra yani çıkış anında yapılacak bir faaliyet vardı. Bu kısmı hariç hazırız, tünel de hazır. Peki kimler çıkacak? Bizden de çıkma konusunda arzulu arkadaşlar var ama bunu doğrudan belirten yok, çünkü bizden kesin çıkacak olanlar belli gibi; Mahir ve Ulaş. Öte yandan Ömer Ayna'nın ismi kesin. Çünkü Ömer bu işin ilk mimarlarından, ortaya bu fikri atan da oydu. THKO'dan Ömer Ayna, bizden de Ulaş firarı hiç gündemden düşürmüyorlardı, firarın gerçekleşmesinde her ikisinin ısrarı belirleyici olmuştu aslında.

Tünel tamamlandı, haberler gönderildi, ona göre randevular ayarlandı bekleme noktaları, buluşma noktaları saptandı, firardan sonraki güzergâhlar belirlendi ama kaç kişinin çıkacağı konusu belirsiz henüz. Tabii bir de tünelden çıkma anının kendisi de kolay değildi, firar saatini bir türlü kesinleştiremedik. Akşamüzeri fikri öne çıkıyordu ama cezaevinde güvenlik de gittikçe artmıştı. Son zamanlarda cemseler getiriliyordu bir de, cemselerin farlarıyla hapishane aydınlatılıyordu karanlık basınca. Bu sorunu kadın arkadaşlar sayesinde çözebilmiştik. Kadınların yattığı koğuş biraz daha üst taraftaydı ve oradan cezaevini daha hâkim bir şekilde görebiliyorlardı. Yani gözetleyebilme imkânları vardı. Kadın arkadaşların bilgileri sayesinde öğrendik ki havanın tam kararma anında, gardiyanlar yemek molası veriyorlar, ardından da nöbet değişimi oluyor. Yani yarım saatlik bir boşluk var, çıkabilirsek o nöbet değişiminde çıkacağız ama çıkamazsak sorun da çoğalacak. Riskli bir durum var yani.

Cemseler projektörle aydınlatıyorlar ama duvarın bir tarafında kör nokta kalıyordu. Yani o noktayı da düşünüyorduk, yani alternatif bir plan da hazırlıyorduk. Neyse, tünelden firar kesinleşti, kaçma saati de kesinleşti. Kadın arkadaşların bilgisiyle öğrendiğimiz o yarım saatlik arayı değerlendireceğiz. Fakat tünelin öbür ucu açılmadı, bilerek açmamıştık, fark edilir diye. Yani zemine kadar getirdik ama firar

anında açmaya karar vermiştik. Bu durumda tünele o kadar adamın girip çıkması ne kadar sürer emin değiliz, haliyle zamanlama da en önemli kısım plandaki. 15 metrelik tünelden tahmini geçişimizi de hesapladık. Geriye iki sorun kaldı, kaç kişi firar edecek ve bunlar kim olacak, sıralama nasıl olacak?

Mahir, Ulaş ve Ömer'in olmasını kesinleştirmiştik. Biz iki kişi daha katalım, beş kişi firar edilsin demiştik. THKO'lu arkadaşlar da "Niye beş oluyor, sorun olur bu, sizden üç, bizden üç kişi, toplam altı kişi firar etsin." diyordu. Biz "Diğer iki kişinin kimler olacağı kesin değil, yani illa sizden iki, bizden üç olsun demiyoruz, konuşur kararlaştırırız kimler olacağını." demiştik. Böyle deyince arkadaşlar çok ısrarcı olmadılar ama ara ara üçe-üç olsun demeye devam etmişlerdi. İşin gerçeği beş kişi olması bile çok riskliydi, altı kişi kesin yakalanmamız gibi olacaktı. Hesaplarımıza göre her bir kişi için beş dakika ortalama vermiştik, tahmini yirmi beş dakika sürecek firar. Toplamda da yarım saatimiz var, altı kişi olursa hepten riske gireceğiz. Tünelden çıktıktan sonra belirlediğimiz ilk noktaya yani duvar dibine varmamız zaten yeterince riskliydi. Neyse ki sonunda arkadaşları ikna ettik. Geriye kaldı iki sorun, diğer iki kişi kim olacak ve sıralamayı nasıl yapacağız?

Cihan'ın ismi de herkesin onayıyla kesinleşmişti. Son kişi olarak da benim ismim ortaya atıldı. Ben bunu dile getirmemiştim. Ben gerçekten talip olmamıştım, bunu da söylemiştim. Öte yandan, yasal olarak yani alacağı muhtemel ceza anlamında benden daha riskli arkadaşlar vardı, ben taş çatlasa on beş yıla çıkar görünüyordum ama daha fazla alması, idam alması muhtemel başka arkadaşlar vardı. Ben idamlık değildim henüz, firar edince idamlık olmuştum (gülerek). Fakat bizim örgüt karar verdi, "Sen de çıkacaksın, önümüz süreçte Karadeniz'de sen olmazsan olmaz." denilmişti... Neyse, karar verildi sonuçta, isimler de kesinleşti Mahir, Ulaş ve ben THKP-C adına, Cihan ve Ömer de THKO adına.

Kimin önce çıkacağı meselesi kalmıştı bir tek; ilk olarak Cihan ve Mahir'den birisinin çıkacağı kesin ama. Aslmda bu kısmı örgütsel bir fark değildi. Mahir *ben çıkayım* diyordu, biz de *Cihan çıksın* diyorduk. Cihan aslmda böyle bir talepte de bulunmamıştı. Cihan, ben çıkayım

da demiyordu, Mahir çıksın da demiyordu. Cihan şunu demişti "Arkadaşlar ilk çıkış önemli, grubu yönlendirecek sonuçta. Karar vereceğiz şimdi buna, ben bu kararı üzerime alırım, biraz da zorlanırım böyle bir sorumlulukta fakat benden önce böyle bir sorumluluğu almak isteyen bir arkadaş olursa da onu memnuniyetle izlerim.". Cihan orada çok olumlu bir tavır göstermişti bence, muhtemel bir krizi önlemişti, bu yapıcı tavrıyla. Bunun üzerine Mahir "O zaman ben önde olayım." dedi. Cihan da onayladı, velhasıl biz karşı çıkıyoruz buna da. Mahir'e diyoruz ki "Sen hasta durumdasın, henüz toparlanamadın tam olarak. Deliği açmak sorun, daha tam düzelmedin. Açsan dahi kendine göre açarsın haliyle Cihan mümkün değil geçemez oradan, vakit kaybederiz. Bu beş kişiden en iri olan Cihan, işin gerçeği en gücü yerinde olan da Cihan. En doğrusu bu olur, hem onun açtığı delik en geniş olacak kalıbı gereği, arkasından gelenler de rahat geçer.". Mahir de "İlk sorumluluk önemli, bunu riske atmayalım." diyor. Tamam, sorumluluk almak istiyor ama fiziksel bir gerçek var. Tartışma böyle uzayıp gidince ben kestirip attım; *Cihan önde çıkacak, başka yolu yok.* Mahir de "Madem çoğunluk böyle düşünüyor, tamam." demişti. Sıralamayı da bir onlardan bir bizden şeklinde belirlemiştik. Önde Cihan sonra Mahir, arkasından Ömer, Ulaş ve en son da ben. Ulaş sen önce çık demişti ama ben de bunu kabul etmemiştim. Çünkü en sona kalan en riskli, Ulaş'ın çıkmasını istiyordum, ona da dil döktüm ve ikna ettim. Ben de "Çıkabilirsem çıkarım." demiştim. Eğer arkadaşlar çıkabilirse ben de çıkıp koşacağım, arkamdan da başka bir arkadaş gelip deliği, kapak yardımıyla olabildiğince kapatacak, sonra da geri dönecekti. En azından hemen fark edilmesin düşüncesiyle... Her şey planlanmıştı sonunda.

Asıl firarımızdan önce iki defa daha niyetlenmiştik, anlattığım sorunlar hallolduktan sonra. Birisinde tünelin tam hazır olmadığını fark ettik; çökme tehlikesi vardı. O teknik sorunu hallettikten sonra, yani ikinci niyetlenişimizde dışarıdan haber gelmişti, dışarıdaki arkadaşların bir kısmı daha yakalanmış diye. Polis de alarm durumunda o esnada. Uygun an için birkaç gün daha geçmişti. Fakat polisin duracağı yok, tünel de her an fark edilebilir diye endişeleniyoruz. Yani daha erteleme şansımız yok, son noktadayız. Daha önce arkadaşları filan ayarlamışız, buluşma yerleri, güzergah hazırdı ama bazı arkadaşların

yakalanması yeni güzergah belirlememize neden oldu. Dışarıya haber verdik tekrar ama onların son haberleri alıp almadığını bilmiyoruz. Bunu da teyit etme şansımız kalmayınca çıkmadan bir gün önce güvendiğimiz avukatları çağırıp durumu anlattık, akşam çıkacağız biz, haberiniz olsun dedik. O arkadaşlar da bizdendi, isimleri pek bilinmedi sonrasında. Kendileri açıklamadıklarına göre benim şimdi isimlerini zikretmem de doğru olmaz. Neyse, avukat arkadaşlar da "Tamam." dediler, "Mümkün olursa biz de yarın size ulaşacağız.".

Her şey hazır artık, saati bekliyoruz. Bu arada Mahir habire yiyordu, stresli olduğunda yemeğe verirdi kendini. Nerden bulduysa bal bulmuş, koca bir petek balı, yağ ile bir güzel yiyor, "Mahir yeme bu kadar, bak bu seni zora sokacak, biliyorsun." dedim. O da "Ya bir şey olmaz, belki de bir daha hiç yiyemeyeceğiz." diye espri yapıyordu, bir yandan da herkese bal yedirmeye çalışıyordu (gülerek). Öyle çok gergin değildik ama herkes çaktırmadan birileriyle de vedalaşıyor, helalleşiyordu. Tabii, koğuşun tamamı firar edileceğini biliyor ama gününü, saatini herkes bilmiyor; güvensizlikten değil ama öyle karar alınmıştı.

Bölüm IV

Firar ve Sonrası

Büyük Firar (29 Kasım 1971)

Saati gelince[113] tünelin önüne geldik. Cihan girdi içeri, içeri girip hemen geri döndü, *tamam her şey normal görünüyor, ben girdikten sonra beşer dakika arayla sırasıyla herkes gelsin,* dedi. O tekrar girince son vedalar yapıldı, *çıkan*lar hazırlandı -tünelin içinde oldukça su birikmişti, üzerimizdekiler dışında kıyafet ayarlamıştık torbaların içine- ve Mahir girdi. Ondan sonra da sırası ile diğer arkadaşlar girdi tünele. Ben girdiğimde birkaç metre geçmeden fark etmiştim, içeride hava kalmamış. Bunu hesaba katmayı unutmuşuz, 5 kişi girince o küçücük delikte hava kalmadı. Bir de arkamdan Necati (Sağır) girmişti, önümde dört kişi var, mümkün değil hava gelmiyor, Necati de girince arkadan da hava gelmiyor. Necati ilerlemiyordu yani benim gittiğimi duyduktan sonra gelecekti, o tünelin cezaevi tarafında duruyor.

---

[113] Tünel 22:09'da tamamlanmış ve 22:30 civarında firar eylemi başlamıştır.
Kamil Dede, firardan bir gün sonra (30 Kasım 1971) Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve Ziya Yılmaz'ın da yargılandığı 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesindeki duruşmada, yazılı savunmayı okumayı başlamadan önce "Mahir Çayan ile diğer arkadaşlarının 15 metrelik tünel kazarak kaçtıklarının doğru olduğunu ve bu firarın amacı olan bir eylem olduğunu." söylememiştir (Gerger, 2012: 146-147).

Tünele en son giren ve kapağı kapatan kişi olan Necati Sağır, firar anını (1987: 88-89) şu şekilde anlatıyor:

"Ben en sonda bulunuyordum ve Ziya'mn arkasından ilerliyordum. Kapağı kapatıp geri dönecektim. Soluk atışları ve kalp atışları dışında çıt çıkmıyordu. Tek tek çıkışları anlıyordum. Çünkü tünelden çıkışlar sırasında içeriye büyük bir uğultu yayılıyordu. Ayrıca her çıkıştan sonra tünele taze hava giriyordu. Tünelde hapishane cereyanına bağlı bir ampulle çalışılırdı. Firar anında ampül kullanılmadı. Dışarıya ışık sızabilirdi. Bu yüzden tünelin içi zifiri karanlıktı.

Tünelde tek Ziya kaldı. O da fırladı. Bir tek ben kalmıştım. Kafamı kaldırıp baktım arkasından... Ziya çalılıkların gerisinde kayboldu. Sonra bir kaç karaltının ilerlediğini fark ettim. Bir an ben de arkalarına takılmayı düşündüm. Ortalıkta kimseler yoktu. Kule nöbetçileri de hapishaneden gelen türkü seslerini dinliyorlardı. Ancak bana verilen görev deliğin ağzını kapatmaktı. Bunu düşündüm ve beraberimde götürdüğüm çöp bidonunun kapağının üstüne toprak koyarak çıkış deliğinin ağzını tıkadım. Altını da bir sopa ile destekledim. Dışarıdan anlaşılması zordu artık. Ancak deliğin yanına iyice yaklaşılınca fark anlaşılırdı.

İşim bitince biraz durup silah sesleri bekledim. Çünkü ben de kaçarlarken arkadaşların öldürüleceğine inanmıştım. Kaçıp kurtulma ihtimalini çok az görüyorduk. Sonra hiçbir gürültü duymadım. Geri dönüp durumu arkadaşlara anlattım. Sevinmiştik ama her an duyabileceğimiz bir silah sesinin sevincimize son vereceğini düşünüyorduk.

O Akşam daha uzun süre türküler söylendi, horon tepildi. Bazıları da kaçamadığı için üzülüyordu. Arkadaşları onları avuttu.

Cihan'm da operasyonu devam ediyor, seslerden anlaşılıyor; var gücüyle debeleniyor. Sonra Mahir'e demiştim, "Bak bir de ben önde olayım diyordun, o havasızlıkta biz bayılmak üzereyken adam bir de deliği açtı, iyi ki o öndeymiş." diye. Neyse, biz artık bayıldık bayılacağız, Cihan deliği açtı en sonunda. Öndekiler biraz nefes alabildi ama Ulaş ve bana gelmiyor oksijen, çünkü deliği vücutlarımız kapamış durumda. Bereket versin Cihan çok hızlı çalıştı, üç kişilik işi tek başına dakikalar içinde yaptı yoksa tünelde öleceğiz. Tünelde bir Cihan'ın sesi geliyor bir de bizlerin kalp atışları, güm güm atıyordu hepimizinki. Garip bir uğultu, sanki sessizliğin içinde bir uğultu olmuştu o anda.

Sonra Ulaş'la da konuşmuştuk o anı gülerek, "Ulan ölmemiz bir şey değil de, tünelde havasızlıktan ölseydik madara olurduk." diye.

Biraz temiz hava geldiğini hissetmiştim, nasıl güzel bir histi anlatamam. Çıkabilirsem de ilk işim Cihan'ı kucaklamak olacaktı! Tekrar hareket etmeye başlamıştım ben de, elimizde çıkınlarla sürünüyoruz, çıkışa yaklaştıkça da temiz hava artıyor, moralim düzeliyordu. Önceden karar vermiştik, çıkan ayaklarıyla yere vurup, dışarısının güvenli olduğu haberini verecekti, bir tür parola. Ben bekliyorum ama parola gelmiyor, Ulaş unutmuş tepiklemeyi. Baktım olacak gibi değil, karar verdiğimiz noktaya doğru çıkıp koşacağım ama bir yandan da Ulaş'a bir şey mi oldu diye korkuyorum. Çıkınca bir kaç adım attım, neyse ki Ulaş'ı gördüm duvar dibinde, diğer arkadaşların da ayaklarını görüyorum; rahatladım tabii. Ulaş o anda heyecandan unutmuş parolayı vurmayı.

Onlar tümseğin oraya geçmişler ama bir baktım ki yandan da asker geliyor, yürüyor yavaşça. Yaklaşırsa fark etmemesi mümkün değil. Ya koşmaya başlayacaktım ya da askeri bekleyecektim sakince. Yemek yemeye gidiyordu muhtemelen, çünkü orası nöbet noktası da değil volta yeri de değil. Asker henüz uzakta sayılır, hızlıca elbiseleri çıkardım, yanımda getirdiklerimi giydim. Böyle bir durumla karşılaşırsak diye önceden ayarlamıştık; bir asker montu bir de şapka vardı kimilerimizde. Giyindim, öyle duruyorum! Yaklaşınca beni fark etti. Askerlik yapmış olmamın avantajı işte, psikolojisini biliyorum az çok, kafa dalgın bunun, o da yürüyüşünden belli. Yanımdan geçerken selam verdi, ben de kafamı salladım yüzümü çok göstermeden. Öyle eli cebinde yürüyor. Ben de sanki bir yerden geliyormuş gibi aheste aheste yürüyorum, sağa sola bakınarak. O asker uzaklaşana kadar bekledim sonra ben de buluşma noktasına, yani tümseğe doğru hızlı adım yürüyerek gittim. Bir yandan da düşünüyorum, bunları bulabilecek miyim diye, biraz vakit de kaybetmiştim. Ne olur ne olmaz diye, ilk çıktığımda bizimkileri görebildiğim yerden de uzaklaşmıştım. Yani gittilerse bir şey diyemem, sonuçta plana sadık kalmak lazım, hatta doğrusu da bu. O tümseğe tekrar varınca onları göremedim, ikinci ara nokta su gözüydü (su kaynağı), oraya doğru gidiyorum hızlıca ama

gitmiş olmaları muhtemel, ben ne yapsam diye düşünüyorum. Su gözüne gelince bir baktım ki dördü de orada! Hapishaneden de uzaklığımız 55-60 metre ya var ya yok. Yanlarına geldim, "Niye durdunuz?" dedim, Mahir'i gösterdiler elleriyle. Mahir kusuyor o anda. O kadar stresten benim de tepem attı o anda, sinirlerim boşaldı. Mahir'e bağırmaya başladım, "Ya ben sana yeme demedim mi, şimdi ne olacak, burada durup ne yapacağız, beşimiz de burada duralım böyle!" diyerek kızıyorum. Mahir kusmaya devam ediyor o esnada, bitap düşmüş ama ben de biliyorum Mahir'i, o kadar yiyince hep böyle oluyor. Sinirim de geçmiyor, diğer arkadaşlar da susuyor yani bana müdahale eden de yok, "Yahu arkadaş sırası mı şimdi." diyen de yok (gülerek). "Sen burada kal o zaman, biz gidiyoruz." dedim o anda. Dememem lazımdı belki... Fakat o anda kan beynime sıçramış durumda, Mahir'e orada çok sert çıkışmıştım. Tabii, bırakıp gidecek halimiz yok ama Mahir'in de yürüyebilecek hali yok. Bu sefer ben öne geçtim, Ömer'le Ulaş'a "Siz kucaklayın, koluna girin Mahir'in." dedim ama bir yandan da öyle kızgınım ki... Onlar Mahir'i getiriyorlar, omuzdan destek vermişler, ayaklarını sürüyerek getiriyorlar, önde ben, en arkada da Cihan var. Aslına bakılırsa o kızgınlığım işe yaradı o anda, yoksa orada durmaya devam edeceğiz. Çünkü Mahir gerçekten kötü durumda ama biraz ilerledikten sonra Mahir de kendini toparlamaya zorladı, daha hızlı ilerlemeye başladık.

Oktay Kaynak, firar sonrasını şu şekilde anlatmıştır:

Firarın ertesi günü akşama kadar koğuşa kimseyi sokmadık. İsyan çıkardık, kapılara ranzaları koyduk, arkadaşlarımıza zaman kazandırmak için ertesi gün akşama kadar direndik. Bizim ile arası iyi olan bir askeri göndermişlerdi öğrensin diye ama o da öğrenemeden gitti. Askerin birinin ayağı tünelin ucundan içeri düşünce firar olduğunu anladılar. Tünelin sonunun nereye çıktığını anlamak için içine kedi salmışlardı. Tünelin ağzına tüm kirli çamaşırlarımızı tıkadığımız için ilk önce anlayamadılar. Koğuşa gelen Sıkı Yönetim Ordu Komutanı Faik Türün yanında müdürler ile koğuşa geldi. [Kimlerin firar ettiğinin anlaşılması için] isimler saymaya başlandı, ''Cihan Alptekin, pırrr", "Mahir Çayan, pırrrrrr." dedik. Firar böylece ortaya çıkmış oldu."

Çayan ve arkadaşlarının cezaevinden kaçışı o gece anlaşılmamıştı. Ama ertesi sabah THKP-C ve THKO duruşmaları vardı ve tutuklular duruşmalara gitmek üzere cezaevi arabasına bindikleri anda kaçış anlaşılacaktı. Arkadaşlarına birkaç saat daha kazandırmaya karar vererek o sabah Maltepe tutukluları direnişe geçtiler, duruşmaya gitmeyi reddettiler.

Cezaevi çevresinde belli ölçüde tedbir alındı ama henüz idare olağan dışı bir şeyden kuşkulanmamıştı. Öğleye doğru cezaevinin arkasında nöbetçilere talimat veren bir asteğmen tünelin ağzındaki kapağa bastı ve kapak çöktü. Tünel açığa çıkmıştı. Görevliler ilk başta bunun dışarıdan kazılmaya başlanmış bir tünel olduğunu sandılar, birbirlerine 'Hepsi kazılmış mı, nereye kadar gidiyor?' diye soruyorlardı. Tünele bir asker sokuldu ve gerçeği anladılar. Telaş içinde koşuşmalar başladı. *Kaçma gerçekleşebilmiş miydi, kaç kişi kaçmıştı ve kimler kaçmıştı*; bunları anlamak için bir yandan kaçmasından korktukları kişilerle görüşmek istiyor, bir yandan da tugaya getirilen polis köpekleriyle iz sürmeye, ayak izlerine bakarak kaç kişinin kaçtığını, nereye gittiklerini anlamaya çalışıyorlardı.

Selimiye'den tugaya bir komando taburu getirildi, cezaevi tanklarla kuşatıldı, tankların namluları direnişçilere doğru çevrildi. Keşif uçakları ve helikopterler kuşatmaya ve kaçanların tugay çevresinde aranmasına havadan katıldılar. Faik Türün, beraberinde yüksek rütbeli subaylar ve MİT yetkilileriyle tugaya geldi. Direnişçilere 'teslim ol' çağrısında bulunuluyor, [aksi durumda] ateş edileceği söyleniyordu. Hava çok gergindi. Yüksekçe bir yerdeki barakalarından kadın tutuklular askerlere propaganda yapmca, bir bando getirilip, sesleri bastırılmaya çalışılıyordu.

Direniş öğleye kadar sürdü. Kaçanlar yeterinde zaman kazanmışlardı. Ayrıca direniş uzarsa yetkililer ateş ederek bastırmaya kararlıydılar. İçeri giren yetkililer yoklama yaparak kimlerin kaçtığını anladılar. ...Faik Türün ve MİT yetkilileri girdiler... (THKP-C Doğuşu.., 1987: 92).

Alternatif Plan

Buluşma noktasına varınca baktık ki kimse yok! İlk plan falso. Sonradan öğrendiğimiz, bir sıkıntı olmuş, haber doğru ulaşamamış ve buluşma noktasına gelen olmamış. Bereket versin, her ihtimale karşı önceden avukat arkadaşlar birkaç tane adres vermişlerdi bize, güvenli evler. İyi ki de vermişler yoksa hemen o anda olmasa bile gecenin sabahına kesin yakalanırdık.

Fazla oyalanmadan elimizi, yüzümü yıkadık önce, elbiselerden alacaklarımızı aldık, atacaklarımızı attık. Cezaevinden bir buçuk kilometre kadar uzaklaşmıştık artık. Hava o akşam soğuktu, bir de çok nemliydi hatırladığım; hızlı hareket ediyoruz haliyle de terliyoruz. Derken en kestirme yoldan yola inmeye başladık; önceden tarif etmişlerdi ama o noktadan yola inmeyi el yordamıyla yapıyoruz, yolu bilen yok çünkü. Gece yürüyüşü yapıyoruz, ağaçlık alandan geçiyoruz ve karanlık çökmüştü artık. Işık da yok etrafta. Dikkat çekmeden, sessizce yürümek lazım, gece yürüyüşünü de biliyorum biraz. Ukalalık şeklinde görürler diye biraz da çekinerek arkadaşlara "Toplu gitmeyelim, göz mesafesinde takip ederek ayak ucuyla yürüyelim." dedim ben. Mahir de toparlanmıştı iyice, tek başına yürüyordu. O şekilde yürüdük, konuşmadan, araya mesafe koyarak. Yola yaklaştıkça Mahir komutayı aldı, ne yapılacağını Mahir söyleyecekti ama Mahir'in bilemediği bir şey olursa konuyu bilen birisi hemen komutayı geçici alacaktı. Yani tartışmayacaktık kesinlikle. Yola inmiştik artık. Biraz da rahatladık, şakalaşmaya başladık, gülüşüyoruz; Mahir bana "Kusura bakma." diyor ben de Mahir'e "Sen de kusura bakma."... Neyse, sinirlerimiz düzelmişti. Yolda kenarda duruyoruz, baktık ki bir araba farı, git gide yaklaşıyor. Araba yaklaşınca bizimkiler küt diye yere yattılar, ben sap gibi kaldım. "Yahu niye yatıyorsunuz?" dedim bizimkilere, "Sen de yatsana!" diye bağırdılar bana. Saklanma psikolojisi tabii. Neyse ki adam görmemiş saklanışımızı görse, niye yattı bunlar diye kuşkulanacak. Tabii benim sonradan yere atlayışımı gördü muhtemelen ve yanaştı, biz de yorgun yolcu gibi davranmaya başladık. Mahir konuştu şoförle, "Arkadaşlar da yorgun işte uzandılar beklerken." filan demişti. Dolmuş ters yöne gidiyor, Kartal istikametine gidiyor. Aslmda biz diğer tarafa gitmek istiyoruz ama şansımız da yok elbette, bindik hemen. Yolda konuşmadık, adam da nemrutun tekiydi iyi ki, ne o sordu ne biz cevap verdik. Kartal'a vardık böylece. Kartal'dan otobüse bindik, Kadıköy yönüne geldik. Arkadaşlardan aldığımız adres için önce avukatı bulmamız lazım. İlgili yerde avukat arkadaşı bulduk. Önceden kararlaştırmıştık zaten, önce bu iki avukat arkadaşla buluşacağız, onların vereceği bilgilere göre asıl adreslere ulaşacağız. İsimlerini yanlış anımsamıyorsam Sadık Akıncılar ve Yalçın Öztürk'tü bu avukat arkadaşlar.

Onlardan onay aldık, tabii hiçbir şey tam olarak güvenli değil ama beklediğimizin ötesinde bir durum da yokmuş, onlarla helalleştik sonra. Bir aksilik çıkarsa bizi yine beklediklerini söylediler. Ayrıldık oradan. Kadıköy'e vardık oradan da Üsküdar'a geçtik. Vakit kaybetmeden Beşiktaş'a, karşıya gitmek için büyükçe bir kayığa bindik. Az insan kullanırdı bunları, motoru filan yok, elle çekiyor kürekleri iki adam. Daha az dikkat çeker diye bunu tercih etmiştik.

Kabataş'ta 2 Saat

Beşiktaş'a getirdi kürekçi, iskeleye yanaştı. İnince ne yapacağımıza karar vermemiz lazım. Mahir "Ulaş'la beraber biz boğaz tarafına gideceğiz, burada bir yerlerde bizi bekleyin." dedi. Bunu üstüne Cihan, "Kabataş'ta caminin oradaki sebilde bekleyelim sizi." dedi, bir aksilik olmasın diye orayı dikkatlice tarif etti Mahirlere. Cihan İstanbul'u iyi biliyordu, biz de biraz biliyorduk ama Cihan çok hâkimdi İstanbul'un her yerine. Sabit bir yerde durmak dikkat çekerdi, Beşiktaş'tan yavaş yavaş yürümeye başladık biz de. Vardık Kabataş'a, sebile. Orada beklemeye başladık, Ömer'le ben sebil başında bekliyoruz, Cihan da göz mesafesinde başka yerde. Cihan geziyor sürekli, "Ben buralarda çok eylem yaptım, buradaki bütün polisler beni tanır, dikkat çekmeyeyim." diyerek iki saat kadar dolandı civarda.

Çok sonra, cezaevinden çıktıktan sonra, 80'lerin sonlarında, işe gelip giderken hemen hemen her gün bu sebilin önünden geçerdim ama o sebilin başına tekrar gelememiştim bir türlü. O köşe benim için çok önemliydi. Bir gün Saliha'yı (Yılmaz) alıp gitmiştim o sebilin başma, "Firar gecesi burada iki saat kadar beklemiştik, sanki tatile çıkmış gibi rahat beklemiştik." demiştim. Duygulanmıştım, o arkadaşlarımdan hiçbirisi sağ değildi ama bir yandan da gülüyordum, ne kadar zor bir işi becerebildik diye...

Saklanılan İlk Evler

Neyse, Ömer'le oturduk. Cihan da dolaşıyor tenhalıklarda. Akşam dokuz buçuk civarı olmuştu. İki, iki buçuk saat kadar sonra Mahir'ler geldi. O arada kimlerle görüştüler tam bilmiyorum. "Bulamadık bir yer, bu tarafta yer yok." demişlerdi sadece. Biri sordu, "Peki nereye gideceğiz bu durumda?", "Necmi'nin söylediği Alaattin Ulusoy'un evine gideceğiz." dediler. Alaattin'in evine gittik, Beyazıt'ta. Evde yıkıldı yıkılacak durumda. O zamanlar ahşap evlerden çok vardı oralarda. Yıkık, dökük durumda. Genellikle de öğrencilere kiraya verilirdi bu evler. Alaattin Ulusoy da öğrenci o zamanlar. Belki öğrenci hareketinden tanıyordu Mahir, gerimiz tanımıyordu sanıyorum. O tanıyor ama bizi. Girdik eve, çıktık üst kata odasına ama çıkarken bastığın yer yıkılacak gibi, sanki biz evin kendisine yük oluyoruz da, çökecek! (gülerek). Oturduk odaya, baktık oda da uygun değil, *biz burada kalamayız* dedik ama başka çaremiz de yok. Kaldık orada. Alaattin de bizim İstanbul tayfasından arkadaşlardan, ilişkilerden. Alaattin'i diğer arkadaşları bulması için, çeşitli randevular ayarlaması için dışarı gönderdik sonra. Epeyce de uğraşmış ama bulamamış kimseleri o koşullarda. Tekrar evde oturuyoruz hepimiz, düşünüyoruz. O arada Alaattin'de tabanca olduğunu öğrendik, Mahir isteyip aldı tabancayı, soktu cebine. Biz "Alma bu tabancayı, tamam, lazım olur diyorsun da içinde üç kurşun var sadece." dedik. O da, *hiç yoktan iyidir* deyip aldı.

Sonra Alaattin (Ulusoy) tekrar dışarı çıktı, bir süre gelmedi. Bizim arkadaşlardan birkaç kişiye ulaşmış. Karar almışlar, "Sizi başka bir yere geçireceğiz, daha güvenli bir yere." dedi. Orada büyük bir gazete bayisi varmış, mecburen kabul ettik. Kumkapı civarındaydı orası.

Oturduk, sonra geldi bir vatandaş, tanıştık. İçeride bir odaya aldı bizi, teskin etti, rahat edersiniz minvalinde bir şeyler söyledi. Yalnız perde yoktu pencerelerde, *bu sorun olmaz mı?* demiştik, o da gece ışık yakmazsınız demişti. Bekardı oradaki arkadaş. Bir de evin etrafındaki alan boş arsaydı. Yani sıkıntılı bir durumda Beyazıt'taki evden daha müsaitti ama fazla kalınabilecek bir yer de değil. Alaattin Ulusoy'la haber gönderdik biz de; acilen bizim buradan nakledilmemiz lazım. Yani bir şekilde haberleşebiliyorduk, ilişkilerimiz aracılığıyla da bizi nakledeceklerine inanıyoruz. O gece o şekilde yattık, nöbetleşerek.

Sonraki günü çeşitli konularda görüş alışverişinde bulunarak geçirdik, kısa ve orta vade de neler yapabileceğimizi planladık. Akşama doğru kapı çalındı, biz tabii heyheylendik, ayaklandık hemen. Diğer odadan ev sahibi arkadaş geldi, tedirgin olabileceğimizi hissetmiş olacak ki kız arkadaşını kast ederek "Merak etmeyin, bizimki gelmiştir." dedi. Biz rahatsız olduk, "Olmaz bu." dedik. O da "Tamam merak etmeyin, gönderirim birazdan." dedi. Biz odadayız, ses etmiyoruz, ev sahibi arkadaş da iki saatte gönderdi kız arkadaşını. İki saatte gönderdi ama çatladık biz o şekilde odada, yerde iki büklüm oturuyoruz, kız bizi duyar diye konuşamıyor, kokusunu alır diye sigara içemiyoruz. Ömer o sırada kısık sesle "Ulan mahpusta bile böyle hücreye koymadılar bizi." şeklinde espriyi patlatmıştı ama ona bile sessizce gülüyorduk koca koca herifler olarak.

Öbürkü günün sabahında, ev sahibi arkadaşa bir pusula geldi, o da bize ulaştırdı: *bu akşam nakledileceksiniz.* Nereye gidileceğini birkaç kişi biliyormuş, güvenlik sebebiyle. Yani nereye gideceğimizi nakledilirken öğreneceğiz biz de. Belirli aralıklarla pusulalar geldi, hepsini birleştirince bir adres ortaya çıkıyor, şifreli yani pusulalar. Akşam olunca o adrese gideceğiz, orada bizi bir araba bekleyecek, arabanın başında da Mustafa Oğuz olacak. Teker teker çıktık, dikkat çekmeden adrese yakın yerlere vardık. Araba eski bir araba, bu eski tip İstanbul dolmuşlarından. Lakin arabanın başında kimse yok. Meğer Mustafa da uzak bir yerden gözlüyormuş arabayı; biz onu göremediğimiz için arabanın yanına gitmiyoruz o da bizi göremediği için arabanın başına gelmiyor. 15 dakika sonra arabanın yanına geçtik biz, Mustafa da geldi. Dışarıya çaktırmadan selamlaştık, bir de şoför ayarlamışlar,

o gelince arabaya bineceğiz. 10 dakika kadar da onu bekledik göz temasını kaybetmeden çevreye dağılıp. O boşlukta gazetelerin akşam baskıları piyasaya çıktı, çocuklar gazete manşetlerini bağırıyor: *Büyük firarın öyküsü burada!* O dönemlerde sokak satıcıları vardı, çocuklara gazeteleri verirlerdi, onlar da satış yaparlardı bağırarak. Çocukların hepsi "Yazıyor yazıyor, büyük firarı yazıyor!" diye bağırıyorlardı. Millet de merak ediyor, alıyor gazeteleri. Alan vatandaş, ayakta okuyor. Biz de izliyoruz tabii bu durumu. Birisi gazeteyi alıp, seslice okumaya başladı ilk sayfayı, sonra da "Adamlara bak, helal olsun!" diye yorum yaptı hemen benim yanımda! Susuyorum ama hoşuma da gidiyor milletin bu kadar ilgi duyması bu olaya, çoğunlukla da olumlu tepkilerdi benim görebildiklerim. Bu THKP-C'nin prestiji açısından önemliydi, halk katmanlarında sempati ve güven duygusu kazanmamıza yol açıyordu, bir taraftan da devletin ceberutluğunu, saygınlığını yıpratıyordu yani devletin cezaevinden adamlar kaçmış gitmiş!

Biz böyle sağa sola dağılmış durumdayken, şoför geldi, bizde toplandık arabanın yanma. Kusura bakmayın, dedi. "*İki duble atmıştım, çevirme filan olursa fark etmesinler diye karanfil aradım, rakı kokusunu engeller. Marizlenmeyelim.*" "Ulan." dedik birbirimize ama yapacak bir şey de yok. Biz de ya Allah deyip bindik arabaya (gülerek). Adam bir yandan da sürekli soruyor, siz necisiniz, ne iş yaparsınız, nereden gelip nereye gidersiniz şeklinde sürekli soruyor. Bizi tanımadığını, kim olduğumuzu bilmediğini anladık. Sonradan öğrenmiştim, pek yabana atılacak birisi de değilmiş, eski TKP çevresinden yaşlıca bir arkadaşmış, bizimkiler, bizim kim olduğumuzu söylemeden onu daha güvenilir buldukları için seçmişler. Geçiştirmeli cevaplar vermiştik ona. Sonra onun getireceği adrese yakın bir yere gelince indik, bizi evin önüne kadar getirmesin istemiştik. Ne olur ne olmaz diye.

Bilge Saka'nın Evine Geçiş ve Yusuflara İlk Mektup

Tahminimce bir buçuk kilometre kadar yürüdük ve Bilge Saka'nın evine geldik. Baktık bahçeli, güzel bir ev. Müstakil, içi de kocaman, mutfağı modern, odaları geniş, havadar bir ev. O zamanlar Florya henüz yapılaşmamış, doğal, ağaçlı bir bölge. Yani tam yaşanılacak yerlerden bir tanesi! Yüzümüz gülmüştü tabii, onca badireden sonra

güzel gelmişti o ortam. Ben Florya'ya daha önce 1963 senesinde gelmiştim bir vesileyle. Şimdi 1971 senesi olmuş ama hiç bozulmamıştı, halen çok güzeldi.

Neyse Bilge karşıladı bizi, oturduk biraz nefes aldık. Ben Bilge'yi tanımıyordum, Mahir ve Ulaş tanıyorlardı sanıyorum ama onlar da en fazla birkaç kez görmüş olsalar gerek ki samimiyet sınırlı. Asıl İstanbul'daki diğer arkadaşlar tanıyor yani bizi koordine eden arkadaşlar. Daha sonra Baykara da gelmişti eve. Yarım saat kadar sonra Baykara gitmek için kalktığında Mahir, "Bir dakika beklesene." dedi. Bilge'den kalem aldı, cebinden bir kağıt çıkardı. Üstüne "Eski yoldaşlara." yazıp Baykara'ya verdi notu. "Arkadaşlara bunu gönderiyorum." dedi. Ne yazdığını, notu kimlere gönderdiğini tahmin ettim, Mahir'e itiraz etmiş, "Şimdi sırası mı, daha yeni geldik, bak bir sürü badire atlattık, daha bizim durumumuz net değil, bu tartışmanın başlatılması için şimdi doğru bir zaman mı?" dedim. Ulaş da "Şimdi yapmayalım." dedi. Mahir bunun üstüne "Evet arkadaşlar, doğru yapıyorum." dedi. Ulaş da ben de "Peki." dedik, Bilge ve Mustafa'nın yanında bir tartışma yapmak istemedik. Baykara aldı notu gitti. Kopuş orada başlamıştı, yani "Eski yoldaşlara." hitaplı bir notu görünce diğerleri durumu anlayacaklardı. Öyle de olmuş. Bu "Eski yoldaşlara." hitaplı notun içeriğini daha sonra anlatayım.

Neyse, aslmda Bilge'nin evini Ankara'ya geçiş için düşünmüştük. Bilge'nin abisi de Ankara'daydı o sıra, o gelene kadar evde kalacaktık ama öyle olmadı. Adam erken geldi, eve vardığımız günün akşamına gelecekmiş, Bilge'ye telefon açmıştı sanıyorum. Tabii Bilge panikledi, biz de onu sakinleştirmek için, sanki adamı biz tanıyormuşuz gibi "Yahu bir şey olmaz, anlayışla karşılar." dedik! Derken adam geldi, içeri girdi. Biz salondayız, ayakta bekliyoruz. Tabii merakla bekliyoruz ne yapacak diye. Ev müstakildi, büyükçe bir evdi. Kimimiz salonun ortasında, kimimiz merdivenlerde bekliyoruz. Kısa boylu bir arkadaştı, girdi salona doğru, baktı bize şöyle bir... Hiçbir şey demeden sağ taraftaki odaya girdi, salondan giriliyordu odaya. Kendisini attı somyanın üstüne, bayılacak gibi. Bilge gitti hemen yanına önce, biz de peşinden koştuk. "Ne oldu, bir rahatsızlığınız mı var?" diye üşüştük adamın

üstüne. Rengi atmış adamın ama hasta filan olduğunu düşündük, sanki orada olmamız normal bir şeymiş gibi, bu da bizim saflığımız. Adam da "Ne rahatsızlığı." diye bağırdı. "Ben sizin afişlerinizi görüyordum her yanda, suratlarınızı görmeyeyim diye yüzümü çeviriyordum. Afişlerine bakmak istemediğim adamlar evime girmişler, nasıl bir belaya düştüm ben." diye adam iyice kötü oldu, ağladı ağlayacak bir yandan da. Tabii biz buz gibi olduk, odadan çıktık. Baktık durum tehlikeli, hemen Bilge ile konuştuk, "Akşama kadar durup gideceğiz." dedik.

Arkadaşlara haber ulaştırdık yine, "Bizi bir biçimiyle buradan ivedilikle nakledin." diye. Durabilecek durumumuz yok, gözümüz de adamın üzerinde, o da, biz de tedirginiz. O da susuyor, biz de. Bir müddet sonra haber geldi *bu akşam mümkün değil, en erken yarın sabah, bir ihtimal de yarın akşama nakil olabilirsiniz.* Durumu anlattık Bilge'ye, o da konuştu abisiyle. "Bu akşam son, yarın kesinlikle istemiyorum bunları." demiş.

Bizim arkadaşlar da hemen yeni yer ayarlamaya girişmişler. Mehmet İncili, Levent'te bir ev bulmuş, gelip "Tamam." dedi, planlamayı yaptık, "Triportör[114] ile nakledeceğiz sizi, bir de eskort ayarladık çünkü dışarıda yer yerinden oynadı, polis her yeri tutuyor.". "Peki." dedik. Bu arada ev sahibi arkadaş çok tedirgin, çünkü gözümüz üzerinde, her hareketini izliyoruz. Böylece o günü de devirdik.

Sabah saatlerinde Bilge'nin abisi geldi, "Sizi artık istemiyorum, öğlen olmadan evden çıkın, yoksa sizi ihbar etmek durumunda kalacağım." dedi. Mahir de "Bunu yapmanızı hiç tavsiye etmem, kötü olur sonuçları." dedi. Aslında adamın ihbar edeceği yok, bizi tehdit ederek gidişimizi hızlandırmaya çalışıyor. Yani aslında adam da kendince haklı, çünkü onun evinde yakalanmamız durumunda başına geleceği biliyor, avukat bir de adam. Öte yandan, bizim de çaremiz yok, Mahir tekrar ama kibarca uyardı adamı, "İhbar filan düşünmeyin." dedi. Neyse ki orada durum daha kötüye dönmedi. Bu konuşmanın akabinde Mustafa Baykara geldi, teker teker çıkıp arabaya bindik. Plana göre

[114] Karoserisi yük taşıyabilecek şekilde sandıklı veya özel biçimde yapılmış olan ve yolcu taşımalarında kullanılmayan üç tekerlekli motosikletlere *triportör* denir. Yük motorsikleti olarak da anılırdı.

o saatten akşama kadar triportörde bekleyeceğiz, o araçların da alam dar, ufacıktır. Sıkışarak bindik sonra tenha bir sokağa çektiler triportörü, orada beklemeye başladık. Bir süre öyle balık istif durduktan sonra aklımız başımıza geldi, "Ne yapıyoruz biz." dedik. Triportörün üstü tenteden, yani ses geçiriyor. Sokaktan birisi geçerken hasbel kader öksürsek duyulmaması mümkün değil. Sonra hafif kolumuzu, bacağımızı oynatsak triportör zelzele olmuş gibi sallanıyor. Durduk yere dikkat çekiyoruz aslmda. "Bilge'lerin eve geri dönelim." dedik sonra, herifin duruşması vardı, oraya gitmiştir zaten diye düşündük. Hem gün ilerledikçe sokaktan geçenler de artıyor, hepten sıkıntılı oluyor durum. Derken Bilge'nin eve geri döndük, triportör bahçe kapısma kadar yanaştı oradan teker teker geri girdik eve. Tahmin ettiğimiz gibi, biz evden çıkınca adam da gitmiş. Akşam çökene kadar orada bekledik yine. Bilge de aslmda çıkacakmış ama içi rahat etmemiş, evde beklemiş. İyi ki de beklemiş.

Akgül Teyze'nin Evi

Saat sekiz gibi olsa gerek, tekrar bindik o lanet triportöre. İncili, triportörü sürüyor, başka bir arkadaş da arkadan arabayla geliyor. Sanıyorum Baykara sürüyordu arkadaki arabayı. Öylece başka bir eve geçtik, İncili triportörün arka tarafı merdivenlere gelecek şekilde park etti. Önce inip kontrol etti ortalığı, sonra bizi birer birer içeri aldı. O ev de güzeldi, kocaman bir bahçesi vardı. Eve girdik ama evde bir teyze var, hayretler içinde bize bakıyor! Meğer gittiğimiz eve kaç kişi gideceğimizi, kim olduğumuzu daha söylememişler. Misafir gibi tarif etmişler, hem de sayı vermeden. Ev sahibesi de "O zaman annemi çağırayım." demiş, yardımcı olur diye. O teyzenin ismi Akgül'dü. O kadar adamı görünce Akgül hanımm hayreti aktı tabii. Kocaman herifler, teker teker eve giriyor. En son ben girmiştim eve, teyze önce bana baktı sonra kapıya, baktı gelen giden yok hemen toparladı durumu, hayretini atlattı. Biz öyle duruyoruz, o da "Çay koyayım ben." dedi. Bize bozulmadı; sual de etmedi. Çay yaptı, çorba yaptı, şahane yemekler filan hazırlamış. Biz bir güzel yedik, içtik. Akgül teyze de biz yedikçe mutlu oldu, sıkıntılı olduğumuz her halimizden belli ama hiç üzerimize gelmedi. Bir güzel yedirdi, içirdi. Yemekten sonra Mehmet

İncili gitti, ardından da Ahmet ile Hatice (Alankuş) geldiler, Akgül teyze zaten Hatice'nin annesiydi. O evde kaldığımız süre boyunca çok iyi baktılar bize.

O evde ilk defa kod isimler oluşturmuştuk, Mahir'i "Hasan" yapmıştık, Ulaş'ı "Ali", ben de "Memduh" olmuştum. Kamuflaj malzemeleri de temin etmiştik. Peruk, takma bıyık filan gibi şeyler. Bir yandan da yeni hüviyetler çıkartmaya çalışıyoruz, arkadaşlar ayarladı o işi. Yeni yüzlerimizi de o hüviyetlerdeki fotoğraflara göre ayarlamaya çalışıyoruz. Bunun yanı sıra silah da temin ettik, tabanca başta olmak üzere bombalar, fünyeler vb.. Bir sürü ateşli silah getirilmişti oraya ama çoğu çalışmıyordu. Silahların bir kısmını tedarik etmiştik ama asıl mühimmatı sonra elde etmiştik. Yani o evde kaldığımız sürece hem çok iyi misafir edildik hem de çeşitli hazırlıklarımızı tamamlayabilmiştik.

Yılmaz Güney'den Tedarik

Özellikle mühimmat elde etmek için Yılmaz Güney gelmişti aklımıza, para da sağlayabilirdi bize. Yılmaz, Levent'te oturuyordu o zamanlar, Ulaş ve Mahir evini biliyorlardı ama önceden haber etmemiz lazımdı. Onun gözleneceğini bildiğimiz için de diğer arkadaşlarımızı riske etmek istememiştik, onun yerine Ulaş'ı hazırlayıp göndermiştik. Ulaş'ın yüzü kamuflaj için çok uygundu, yüzüne bir çizik atsak bambaşka birisi oluyordu. İşte bu şekilde Ulaş gidip geldi birkaç kez. İlk gidişinde para getirmişti, ikincisinde silah da getirmişti. Hem Yılmaz'dan istemiş "İkinci gelişime hazırla abi." diye, hem de başka ilişkilerimizden. Elimizde oldukça silah çoğaldı, bir bavul silahımız var ama çoğu beğenmediğimiz, tutukluk yapması muhtemel silahlardı. Yılmaz'm gönderdiği on dörtlü ve uzun namlulu iyiydi ama onu belirteyim. Dinamitimiz filan da oldu, az miktarda tabii. Bu arada, Ulaş'm ikinci gidişinde Yılmaz, Ulaş'a "Yan odada kim var biliyor musun?" demiş. Ulaş da "Ne bileyim kim var, Fatoş vardır herhalde." demiş. Yılmaz, "Yok, Necati var içerde." demiş. Bu Necati de o zamanki MİT Binbaşısı Necati. Yılmaz'ın arkadaşı, nereden tanışıyorlar, bilmiyorum ama dostane ilişkileri olduğunu sonra öğrenmiştik. Yani hemen mana çıkartılmasın, arkadaşça ilişkileri. Necati'yi sonra MİT içinde öldürdüler, trafik kazası süsü mü vermişlerdi, yoksa çekip vurmuşlar

mıydı anımsayamadım şimdi. Neyse, Ulaş o anda bozuntuya vermemiş, tedariki alıp çıkmış hemen oradan. Böyleyken böyle demişti eve gelip. Benim abdestim bozulmuştu tabii o anda. Mahir de çok rahatsız olmuştu hatta Yılmaz'la ilişkimizi askıya almayı düşünmüştük ama Mahir "Ne yapalım, durum buyken desteğine mecburuz." demişti.

Bir müddet daha böyle geçti. Yer değiştirmemiz lazım ama koşullar el vermiyor, kalmamız riskli ama dışarı çıkmamız daha riskli. Mahir de Yusuf'a güvenmemeye başladı o süreçte iyiden iyiye. "Bizi ihbar edebilir." diyordu. "Saçmalama." demiştik Ulaş'la ben ama Yusuf'u o daha önceden ve daha yakinen tanıyor sonuçta. O konuşmamızda ben biraz pasif kaldım. Mahir'in ki de kaygı aslında, belki bizi ajite etmek için söyleniyordu o gün. Lakin ben Yusuf'un da, o dönem ayrıştığımız diğer arkadaşların da bizi ele vereceklerine, ihbar edeceklerine filan hiçbir zaman ihtimal vermedim. Aklımın ucundan da geçmedi ne o süreçte ne de daha sonra.

Yusuf Küpeli ve Münir R. Aktolga'nın İhracı

O konuşmadan sonra Yusuf'lar (Küpeli) ile sorunumuzu halletmemiz zorunlu oldu. Öte yandan dışardan gelen kimi haberler bu sorunun halledilmesini zorunlu kılmıştı, bir şekilde yüz yüze gelmemiz lazımdı. Yusuf'lar da haber göndermişti, "Görüşme yapalım." diyorlardı bir süredir ama biz durduruyorduk onları. Baktık olmuyor, randevulaştık.[115] Ardından da Yusuf geldi eve. O ilk konuşma çok kısa sürmüştü. Restleştik, sonra Yusuf'u kovduk. Çok kötü geçmişti ilk görüşme, bir de çok mesafeliydik karşılıklı olarak hem Yusuf hem de biz. O konuşma bir nihayete varmadığı için ikinci bir buluşma ayarladık, bu sefer Mustafa Baykara'nın evinde.[116] İkinci görüşme öncesi Mahir, Ankara başta olmak üzere haber göndermişti çevrelere. Yani *durumu tartıyoruz, kim bizden yana kim bizden değil* anlamaya çalışıyoruz. Mesela Orhan Savaşçı *bu işi çözelim, ayrılık olmasın* mesajı göndermişti bize. İkinci görüşme için Baykara'nın evine gittik, Yusuf Münir'le [Aktolga] gelmişti. Biz de üçümüzüz; Mahir, Ulaş ve ben. Evde bizden başka, Mustafa Baykara, onun eşi bir de sanıyorum Sırrı Öztürk vardı. Önce

[115] Bu görüşme firardan 14 gün sonra, 13 Aralık 1971 tarihinde gerçekleşmiştir.

[116] İkinci ve son görüşme 17 Aralık 1971 tarihinde gerçekleşmiştir.

Aralık 1971

Yusuf Küpeli ve Münir R. Aktolga'ya yönelik, Ankara'ya gönderilmiş olan mektuptan:

...Politikleşmiş askeri savaş stratejisi terkedilmiş, pasifist revizyonist Kıvılcımlı çizgisi (yeni bir yorumla) partiye egemen kılınmıştır.

Bu iki arkadaş ortak görüşlerimiz olan ve bir ölçüde hareketimizin ideolojik, teorik temellerini oluşturan bütün eski yazıları, Parti ve Cephe bildirilerini, Kurtuluş'ta tespit edilen çizgiyi ve de yazıp da bastırılmayan konuşmalarımızı vs.'yi tümden reddetmektedirler.

'Peki, o dönemde sizler bu görüşleri solda savunmuyor muydunuz?' sorusuna verdikleri cevap oldukça ilginç "Evet savunuyorduk. Biz de böyle düşünüyorduk. Ancak o zaman biz Marksizm'i iyi bilmiyorduk. Mahir'in söylediklerini olduğu gibi kabul ediyorduk. Oysa bu altı ay içinde okuduk, öğrendik. Eski görüşlerin, parti çizgisinin Narodnizm ile Marksizm'in eklektik bir karışımından başka bir şey olmadığını anladık. Aslında eski çizgi Fokoculuğun Marksist terminolojisi altmda tezgahlanmasından başka bir şey değildir. Eski çizgimiz sol sapmaydı."

... Bilebildiğimiz kadarıyla bu arkadaşlar, Marksizm'den habersiz kişiler değil, tam tersine bu konuda toplantılarda vs.'ler de sözcülük yapan çeşitli fraksiyonların yanlış çizgide olduğunu, sosyalizmin ustalarının eserlerinden alıntılarla söyleyen ve de aylarca birlikte devrim anlayışı, çalışma tarzı, örgüt anlayışı, Türkiye'nin şartları gibi konularda konuşup hemfikir olduğumuz kişilerdi.

Mayıs ayının sonuna kadar parti çizgisini, hararetle savunan bu arkadaşlar, İstanbul'daki arkadaşlarının yakalanmaları üzerine, eski ideoloji ve stratejilerini değiştirerek, eski çizgiyi sol sapma diye mahkum ederek, kitaplar içine dalarak (bütün pratik görevlerini bir yana itip) Marksizm'i öğrenip, sonunda da "Eskiden Doktor doğru söylüyordu. Biz Doktor'un dediklerini yanlış değerlendirmişiz." diyerek zamanında revizyonist ve anti-Leninist diye mahkum edilmiş olan çizgiyi, partinin yeni çizgisi diye ilan etmişler, bunu Doktor'un her dediğinin doğru olduğunu söyleyerek değil, genellikle doğru söylüyordu diye yapmaktadırlar.

....partimizin çizgisi politikleşmiş askeri savaş çizgisidir.

Bilindiği gibi salt gerilla savaşı kendi başına askeri niteliktedir...

Gerilla savaşı, kavram olarak tek başma devrimci bir anlama sahip değildir.

> Ancak emperyalizmin (açık veya gizli) işgali altında olan ülkenin Marksistleri, siyasi gerekçeleri açıklama kampanyasının dolayısıyla politik bilinç götürme temel aracı ve de bu yoldaki temel çalışma tarzı olarak gerilla savaşını almalarına politikleşmiş askeri savaş çizgisi denir.
>
> Politikleşmiş askeri savaş deyişiyle, silahlı propaganda deyişi arasında muhteva olarak fark yoktur...
>
> *Hasan* [M. Çayan] *Ali* [U. Bardakçı] *Memduh* [Z. Yılmaz]
>
> (THKP-C Dava..., 1988: 449-450)

onlar karşıladı bizi, içerdeki odada da Yusuf'la, Münir. Soğuk şekilde selamlaştık. Baykara konuşmalarımız sağa sola gider, dikkat çeker diye sesimizi yükseltmememiz konusunda uyardı en başta. Yusuf, Münir, Mahir ve Ulaş yere oturdular, o sıra dizlerim çok ağrıdığı için ben sandalyeye oturmuştum. Yusuf bir ayağını altına almış, bir ayağı da çökme vaziyetinde oturmuş durumda, Münir de yanında. Bir dakika kadar sessizlik oldu, sonra Mahir birden silahını çıkardı, önüne koydu, "Bak, ifade vereceğin, seninle konuşulacak şeye bak!" dedi. Yusuf'un ilk sözü de "O ne biçim ifade lan!" oldu. "Senin -polisin aldığı sorguyu kast ederek- sorguda verdiğin ifadeyi de biliyoruz. İfadeni görünce kusasım geldi." dedi. *Eyvah* dedim içimden ama kavga da başladı o anda, konuşulacak hiçbir şey kalmadı artık. Silah ortada, yani tam Yusuf'la Mahir'in ortasında. Hakaretler havada uçuşmaya başladı. Konuşulacak bir şey kalmadığı ortada, Ulaş'la ben araya girdik hemen. Ardından ben "Böyle toplantı olmaz, toplantı bitti." dedim. Yoksa durum gerçekten kötü, daha da kötü olması an meselesi. Mahir ve Ulaş'a "Hadi gidiyoruz." dedim. Ayağa kalktık, odadan dışarı çıkarken Münir seslendi; "Ulaş kalsın biraz." dedi. Ulaş bir şey diyemeden Mahir'le ben "Ulaş da kalmayacak." dedik. "Onunla anlaşabiliriz, konuşalım bırakın." dedi Münir. Bu arada, Ulaş'la Münir ODTÜ'den yakın arkadaşlar, mazileri var. "Yok, madem anlaşacaktınız bizimle anlaşsaydınız." dedik. Bırakmadık Ulaş'ı da. Gittik öylece. Kopuş o kopuş.

O süreçte Ankara'ya mektup yazdık; "Üçümüzün tavrı budur, siz de durumunuzu değerlendirin, tavrınızı belirleyin." dedik. O mektubun metni de var belgelerde. Orhan Savaşçı karar vermemişti henüz,

Aralık 1971

İlhan [Y. Küpeli] ve *Mahmut* [M. R. Aktolga] arkadaşlara:

Partimizin ideolojik – politik – örgütsel – stratejik ilkeleri Kurtuluş'un 1. Sayısında, Parti ve Cephe bildirilerinde ve de Parti Tüzüğünde net ve açıktır.

Partimizin çizgisi Marksizm – Leninizm'in dünyanın ve Türkiye'nin şartlarına uygulanması sonucunda ortaya çıkmış uluslararası devrimci hareketin çizgisidir.

Partimiz, yeni sömürgecilik çağında Dünya ve Türkiye halklarına karşı enternasyonel ve milli görevini yerine getirme savaşında gerilla savaşını temel almıştır.

Gerilla savaşım politik mücadelenin en üst ve en etkili biçimi olarak ele alan partimizin stratejik çizgisi, politikleşmiş askeri savaş çizgisidir.

Bu çizgi gerilla savaşını birleşik devrimci savaş ilkesine uygun olarak ele alır.

Birleşik devrimci savaşın henüz kitlelerin aktif desteğini almadığı savaşın Oligarşi ile halkın devrimci öncüleri arasında geliştiği bu ortamda, partimizin örgütsel ilkesi politik ve askeri liderliğin birliği ilkesidir. Örgüt şeması da yeni sömürgecilik döneminin Bolşevik şemasıdır.

Partimizin ideolojik – politik – stratejik – örgütsel ilkelerini "Narodnizm.", "Narodnizm'in eklektik birleştirilmesi, en tehlikeli sol sapma." diye niteleyerek, partimizin devrimci çizgisi yerine uluslararası sosyal pasifizmin çizgisini, partinin genel komitesinden habersiz tezgahlama gayretleri içinde olan sizlerin partimizde kalmasına artık fiilen imkân yoktur.

Bu nedenle, Genel Komite üyeleri olarak, bizler partideki bütün yetki ve görevlerinizin iptaline ve de partiden ayrılmanıza karar verdik.

Bu sağcı görüşü benimsemiş olan örgütün bu veya şu kademesinde görevli olanlar da aynı işleme muhataptırlar.

Kararı alan Genel Komite üyeleri [imzaları]

Hasan [M. Çayan] *Ali* [U. Bardakçı] *Memduh* [Z. Yılmaz] *Oral* [O. Savaşçı] *Rüştü* [E. Kürkçü]

(THKP-C Dava..., 1988: 454)

ayrılık olmasın diyordu. Ertuğrul ise başlarda onlardan yana tavır koymuş. Biz firar etmeden önce bu arkadaşların haberlerini alıyorduk. "Olayların doğru gelişmediğini söylediklerini, bize goşist dediklerini, sapmacı olduğumuzu düşündüklerini." haber alıyorduk.

Bu mektuptan sonra Ertuğrul tavır değiştirdiğinin haberini ulaştırdı, "Sizden yanayım." dedi. Şimdi düşünüyorum, eğer Ertuğrul kararını bizden yana değiştirmemiş olsaydı nasıl olurdu? Bir gençlik lideri olarak Ertuğrul'un, Yusuf'lar tarafında olması muhakkak ki onları güçlendirirdi, bizi yok edemezlerdi ama ufak ve zorlama bir ihtimalle bizi de tekrar değerlendirmeye sevk edebilirdi. Politik anlamda haklıydık, söylenilen şeylerin arkasındayım lakin bu arkadaşları hepten [örgütten] kesmek yerine, bir şekilde kazanma yolunu da tercih edebilir miydik? Bilmiyorum, bu şimdi anlamsız olacaktır. Ertuğrul, o ilk tavrında ısrar edebilseydi belki de süreç farklı gelişirdi, dediğim gibi bunu hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Bunun için Ertuğrul'u suçlayacak halim de yok, ifade etmek istediğim şey başka... Ertuğrul'un tavrını değiştirmesinde Mahir'in mektubunun etkisi oldu, ardından Devrimci çevresinde de belirli bir basınç oluşmuştu tabii.

Neyse, biz artık ihraç kararı aldık. Münir ve Yusuf'u ihraç ettiğimize dair kararı yayınladık.[117] Durum tabii bambaşka bir hale sıçradı, ilk kez böyle bir şeyle karşılaştık ve böyle bir tedbir aldık. Bir yandan da Ulaş, Mahir, ben düşünüyoruz, "Yusuf ve Münir nasıl bir araya geldi?" diye. Çünkü birbirleriyle pek anlaşamazlardı. Bir anlamda kendilerine yükledikleri tarihsel sorumluluk ve THKP-C'ye bakışları nedeniyle yan yana geldiler. Bir de tabii Münir, Yusuf'tan etkilenmişti sanıyorum. Aslında birbirlerini etkilemiş durumdaydılar ama Yusuf daha kararlı durmuştu o toplantılarda, Münir de haliyle bir parça daha etkilenmiş durumdaydı Yusuf'tan. O günlerin mevcut koşullarında zaten ürkmüş durumdaydılar, dolayısıyla birbirlerinden kimi farklılıklarına rağmen bizim eylemlilik anlayışımızdan kaynaklı yan yana düşmüşlerdi.

---

[117] Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga'nın ihraç kararının alındığı bu belge de Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz, Orhan Savaşçı ve Ertuğrul Kürkçü'nün imzaları bulunmaktadır. Ayrıca, ilgili kararın yer aldığı belgede "Genel Komite çoğunluğunun Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga ve onların görüşünü benimseyen herkesin örgütten atılmasına karar verildiği..." belirtilmiştir (THKP-C Doğuşu..., 1987: 96).

Deniz'ler için Eylem Arayışı ve THKO ile Tamamlanamayan Birleşme Süreci

O sorundan ve bu arkadaşlardan tamamen kurtulduk ama bizim İstanbul'daki durumumuz halen sıkıntılı tabii. Bir yandan da THKO'lu arkadaşlar var, "İlla eylem yapalım." diyorlar, Deniz'leri kurtaralım niyetiyle. İşin gerçeği biz firar etmeden önce böyle bir eylem kararı almamıştık, elbette düşünüyorduk durumu ama doğrudan bizim davamız olarak değerlendirmiyorduk süreci. İstanbul'da kalacak yerimiz de yok neredeyse. Bir de kısa zaman içinde yoğun bir arama olacağını da düşünüyoruz, daha önce Elrom olayında buna benzer bir arama yapmışlardı, illa benzeri bir baskı kuracaklar. Bunun için de bir hazırlık yapalım, değişik yerlerde ev tutalım demiştik. Bunları düşünüyoruz ama Lale Arıkdal'ın evi tespit edilmişti bile. Zülfü Dicleli'nin evini düşünmüştük. Sonra Haldun Yeşil'in evi. Birkaç tane ev var kısaca ama bize uygun evler değiller. İşte biz bu güvenli ev meselesini halletmeye çalışırken Cihan'la Ömer de beklemekten sıkıldılar, *eylem yapılması şart oldu* durumuna geldiler. Mahir de bu yaklaşıma yakınlaştı yavaş yavaş.

Ulaş ve ben de diyoruz ki, "Tamam Denizler için bir eylem yapılsın, bizde yapılmasın demiyoruz ama doğrudan biz yapmayalım. Eylemi bizim yapmamız -yani Cihan ve Ömer'i de katarak söylüyoruz- akılcı değil, başka arkadaşları da katmak lazım yoksa işin içinden çıkamayız.". Bizim dışımızda, firari olmayan arkadaşlar yapmalı tavrındayız. Tabii o sıra bu beşli dışında kimse de böyle bir niyette değil; en azından böyle bir eylem niyeti, haber vb. bilgiler gelmiyor. Sorun da bu zaten. "Madem kaçtılar, bunlar yapsınlar." gibi düşünüyordu diğer arkadaşlar herhalde. İşte bu konuda sıkıştık kaldık, her yanı sıkıntı meselenin...

Bu süreçte (Hatice) Alankuş'ların evindeyiz. Mahir, Ulaş ve ben bu konuda konuşmaya karar verdik, bir tavır beyan etmek durumundayız. Onun için Ömer ve Cihan'm da eve gelmesini sağladık. Ömer ve Cihan'la hal, hatır giderdikten sonra içeri biz üçümüz -Mahir, Ulaş, ben- yan odaya geçtik. O kendi aramızdaki toplantıda özetle ben şunları dile getirmiştim *Biz şimdi iki örgüt olarak kaçtık, elbette bu kaçış sürecinde ortaklığımız var. Fakat THKO ile birleştik mi biz? Tamam*

aramızdan su sızmıyor ama böyle bir karar mı aldık? "Yok." dedi Mahir de, Ulaş da. "Böyle bir birleşmeyi düşünebiliriz, ben onaylarım. Fakat böyle bir kararı sadece bu arkadaşlarla -Ömer ve Cihan- alamayız, eğer böyle bir niyetimiz varsa Mamak'takilerle, Yusuf Aslan'lar ile almak durumundayız. Şu durumdaysa farklılıklarımızı unutmayalım ve buna yönelik davranalım.", dedim.

Mahir buna sıcak yaklaşmadı, "Dediğin olmaz. Bu konuda ısrarcıysan eğer, git sen anlat adamlara. Çözümünü de sen getirirsin artık Ziya abi!" dedi, hem kızarak hem de sitem ederek. Ben de "Tamam, çözümü de getiririm." dedim. Ben birleşmeye varım ama doğrudan Cihan ve Ömer arkadaşlarla bir eyleme girişmemize, bir de Ankara'daki THKO'yu baypas ederek böyle bir işe girişmeye sıcak bakmıyorum, durum bu benim açımdan. Ulaş ve Mahir ise doğrudan bir eyleme girişmeyi savunuyorlar ama sonrasını göz önünde bulundurmadan.

Kısa bir süre düşündükten sonra içeri Ömer ve Cihan'ın yanına gittim. "*Tamam arkadaşlar, kabul edeyim ki biz bu konuda net bir karara varamıyoruz. Firar oldu bitti, aradan epey gün geçti artık, lakin birbirimize sahip çıktık tüm bu sürede ama doğrudan sizinle hem birleşmeyi karara bağlamamız hem de eyleme girişmemiz olmaz. Eylem için siz bizimle konuşuyorsunuz ama kendi arkadaşlarınızla da konuşun. Sizin için irtibat kurmak bize göre daha zor olacak biliyoruz ama nereden nasıl kurulacaksa biz de yardım edelim, iletişiminizi önce açalım. Artık bu Ankara mı olur yoksa başka yer mi, biz de gücümüzü verelim size ama önce kendi örgütünüzle konuşun.",* dedim. Tabii bu sefer Ömer ve Cihan gönül koydu. "Yani siz olmayacak mısınız?" diyorlar, başka bir şey demiyorlar. Hem ayakları suya değdi hem de hayal kırıklığı oluştu. Mahir topu bana attı ama ben de rahatsızım aslında, özellikle bu arkadaşlarla bir sürü badire atlattık, gönül birliğimiz oluştu sonuçta. Mahir konuşmanın ortasında gelmişti, kınayarak bana bakıyor. Kimse bu arkadaşları kırmak istemiyor, ben de! Fakat anlattığım bir durum da var.

"Biz eylemde oluruz olmayız ayrı bir şey, sizden gizlimiz saklımız da yok ama siz kendi çevrenizle ilişki kurun." dedim. Onlar da "Tamam biz Ankara'ya gidelim." dediler. Ben de "Tamam size destek

olalım bu konuda, doğrudan sorumluluk alıyorum." dedim. Hemen o gün Fatsa'dan Ertan'ı (Saruhan) İstanbul'a çağırdım. Sonraki gün Ertan geldi vakit kaybetmeden. Geldiği gün de sabaha kadar tartıştık, planladık. Bunlar ancak kamyonla gider kanaatine vardık, "Yükün ortasına doğru bir yer ayarlayım, sandık yapalım üzerine de 'kırılacak eşya' yazısı koyalım, bir de ambalaj yapalım." dedik. Ardından uygun sandıklar yapılıp getirildi eve. Kamyon da ayarlandı, her şey hazır kısaca. Plan yapıldı, hazırlıklar tamam, derken Mahir "Ben de bunlarla gideceğim." dedi. "Yok." dedik biz, "Sen niye gidiyorsun! Önce bu arkadaşları gönderelim doğru düzgün, ondan sonra biz beraber gideriz gideceksek." dedik.

Tabii bu arada bir şey daha var, gündemin gerisine düşmüş olmasına rağmen firar öncesi süreçte asıl gündemimiz bizim Mahir'i yurt dışına çıkarmak. Mahir'in tek çıkması sakıncalı olursa Ulaş önce çıkacaktı, sonra Mahir'i getirecektik. Bu da olmayacak gibiyse Ulaş ve Mahir aynı anda yurt dışına çıkacak, ben burada kalacaktım, ilişkileri toparlamak için. Fakat her türlü birinci önceliğimiz Mahir'i yurt dışına çıkarmak. Bunu yapabilsek ben de Karadeniz'e geçecektim, orada çeşitli hazırlıklar önceden vardı, onları toparlayacaktım. Hem tek başıma Karadeniz'de daha iyi saklanırdım ben. Fakat olaylar o kadar hızlı gelişti ki bu konuda bir girişimimiz bile olamadı. İşte bu konuyu hatırlattım Mahir'e, "Biz böyle böyle düşünmüyor muyduk, bunu niye düşünüyorduk? Öncelikle seni sağlam tutmak için.". Bu işe yaradı en azından, Mahir, Ömer ve Cihan'la Ankara'ya gitmekten vazgeçti.

Mahir'i engelledik, sonra da araba geldi. Ertan ilişkileri ayarlamış, güvenilir arkadaşlara vermiş sorumluluğu. Ufak bir pikap ayarlandı, asıl kamyona kadar götürdüler Ömer ve Cihan'ı. Yine Fatsa'dan, Çamağaç'lı başka bir arkadaş olan Suat Uygun kamyonun şoförü, çok iyi ve sağlam bir arkadaştı, aldığı sorumluluğun da farkında. Sapa sağlam da götürdü, Ankara'da bizimkiler, yani THKP-C'liler karşıladı Cihan'ları. Güvenli bir yere de yerleştirmişler. Gerisi artık onların kendi işleri, tartışmaları.

Bu süreçte İstanbul'da aramalar sıklaşmıştı. Saklanabileceğimiz muhtemel her yere baskın yapıyorlar. İşte baskının arttığı günlerin

birinde Ahmetlerin evindeyken, eve baskın yapılacağını öğrendik, gizli bir bilgi değildi bu. Her yere girip çıkmaya başlamışlardı. Böyle bir durumda da hazırlıklı olmak istedik. Ahmetlerin evinde yatak odasına basit bir mahzen kurmaya karar verdik. Muhtemel operasyon günü için de, mahzenin kazılmasında da subay arkadaşlardan destek aldık, yine bizim hareketten. Salih, Tamer, Seyfi... Mahzen hazırlandıktan sonra denedik, balık istifi beş kişi kalabiliyorduk ama kafalar yan yana şekilde değil, birimizin başı diğerinin ayak tarafına geliyordu. Mahzen sağlam duruyor. İyi ki de biraz büyük kazmışız, keza baskın olduğunda evde tam beş firariydik!

Birkaç gün sonra da (22 Ocak 1972) arama ekibi geldi eve, biz ekip gelmeden birkaç saat kadar önce mahzene girmiştik. Odada bir de karyola vardı, onun altını daha dikkatli ararlar diye onu bilerek üzerimize koydurmadık. İçerde kalıp gibi duruyoruz, sokağa çıkma yasağı başladıktan sonra da eve girdiklerini üç kere yere tıktık vurulunca anladık. O şekilde sanıyorum dört saat kadar kaldık. Evi aradılar, taradılar ama bizi bulamadılar. Bu aslında hem kurduğumuz ilişkilerin sağlamlığını sınama şansı vermişti bize hem de tedbirli olmanın gerekliliğini bir kere daha göstermişti.[118]

Arama işinden de sağ salim çıktıktan sonra, Mahir yine "Ankara'ya gideceğim." diye bastırmaya başladı. THKO'lu arkadaşların sağlam

[118] Bu arama 22 Ocak 1972'de "Fırtına 1 Operasyonu" kapsamında yapılmıştır. Saat 06.00'dan 18.00'e kadar İstanbul'da pek çok ev aranmış, aranılan evlerden birisi de Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve Ziya Yılmaz'ın saklandığı Levent semtinde bulunan, Menekşe Sokak'taki 1 numaralı apartman dairesi olmuştu. Evde yapılan aramada şüpheli bir durum bulunmaması üzerine emniyet kuvvetleri evden ayrılmışlardı (Yalçın ve Yurdakul, 2000: 205-206).

ve güvenli olduğu haberlerini almışız, bu yüzden Mahir, Ulaş ve beni ikna edebilmek için daha rahat bastırıyor. Biz yine aynı şeyleri söyledik, "Gitmen doğru olmaz, çok riskli." vb. ama laf dinletemiyoruz bu sefer. "Peki." dedik biz de "Ama yeterli tedbir alınmadan gitmesine kesinlikle izin vermeyeceğimizi." söyledik. Bu konuda da biz çok kararlıyız. Planlamaya başladık hemen. Bu arada Ertan Saruhan geldi birkaç defa, onlarla da konuştuk. O sohbetlerde Mahir'in Ankara'ya gitmesinden sonra "Fatsa'da bir eylem düşünelim." denilmişti. Ben buna o zaman karşı çıkmıştım, her şeyden önce ben oralıyım, koşulları biliyorum. Bir kere Karadeniz'de bir eylemliliğe girişmek, bizim açımızdan ileride güvenli olacak bir sahayı tehlikeye atmak anlamına gelecekti. O zamana kadar ki muhtemel korunma sahamız Fatsa merkezli, orta Karadeniz havzası. İkincisi, "Bir eyleme girişilmesi halinde yeterli hazırlık yapma şansımız olmaz, değil eylem yapmak şu anda Karadeniz bizi saklayamaz bile." demiştim. Bunun şimdilik unutulması için çok baskı kurmuştum o sohbette. Mahir gönülsüzce "Tamam, sonra konuşalım bunu." deyip konuyu kapatmıştı ama Mahir'i tanıyorum, tartışmamak için konuyu kestiriyordu. Bir vakit sonra da "Ben o zaman Ankara'ya gideyim." dedi.

Durum böyleyken Ulaş'la konuştuk, *habersizce Ankara'ya gidelim biz de* dedik. Kimselere haber vermeden ama... Ne İstanbul'daki arkadaşlara ne de Ankara'dakilere haber vermeden... Sıra kadem basacağız. Nakliye konularında Ertan iyi olduğu için sadece onunla konuştum. Ulaş, Ertan'la durumu konuştuğumu biliyor ama üçümüz bir arada konuşmadık hiç. Çünkü her şeyden önce Mahir'den saklıyoruz planımızı. Ertan'a "Sen tedbirler tamam olduktan sonra Mahirleri götür, ardından da bizi al. Lâkin kimsenin ama kimsenin haberi olmayacak." dedim. Mahir'e söylemiyoruz çünkü biliyoruz ki Mahir planı öğrenirse "Hemen ama hemen yapalım." diyecek, o sıralar Deniz, Hüseyin ve Yusuf'u kurtarmak için eylem pazarlığı düşünür haldeyiz sadece. Eğer Mahir de bu saklı nakliye planını öğrenirse, hazırlık yapılmadan, tezcanlılıkla geçecek bölgeye.

O vakitlerde Ertan'la (Saruhan) bir sohbete girişmiş Mahir. Ünye'deki Radar Üssüne ilişkin ayrıntılı bilgileri Ertan'dan almış.

Ben sonrasında öğrendiğimde Ertan'a "Bunları şimdi niye söyledin Mahir'e." dedim. O da "Ne var bunda, sordu ben de anlattım." dedi. Benim buradaki derdim Mahir'in plansızca, koşullar tam oluşmadan gitmeye çalışacağı korkusuydu. Kızıldere de böyle oldu maalesef.

Mahir'in Ankara'ya Geçişi

Neyse, Mahir'i Ankara'ya gönderdik nihayetinde. Samsunlu bir arkadaş vardı, ismini anımsayamadım şimdi. Ulaş, Ertan, Çörtük (İsmet Öztürk) filan hepsi tanırdı onu. Zaten bizim Karadenizliler aracılığıyla ilişki kurulmuştu. Daha önce Cihan ve Ömer'i Ankara'ya naklederken de o arkadaş arabasıyla belirli bir yere kadar ulaştırmıştı. Hem güvenilir bir arkadaştı hem de tanımıyordu kimleri taşıdığını. Yani Mahir'i götürdüğünü bilmiyor, hem onun için hem de bizim için en iyisi de buydu zaten. Bir sandığın içinde Ankara'ya götürüldü Mahir.

Menekşe Sokak'ta Çatışma[119] *(13 Şubat 1972)*

Tam o yolculuk gününde de Ankara'da baskınlar artmış durumda. Günler geçtikçe en başından beri varolan baskı ortamı iyice arttırılıyordu. Mahir'in nakil gününde olsa gerek, Kenan Yalı da basılıyor, pusuya düşüyor. Ankara'da Mahir'i karşılayacak arkadaşlardandı o. Ankara'da kovalamaca başlamış durumda. Haber bize gelince kötü oldu tabii, Mahir'in durumunu kestiremiyoruz, yola da çıkılmış çoktan. Bunu düşünürken bir diğer kötü haber de İstanbul'dan geldi, Haldun Yeşil'in[120] evi basılmış, alınmış. (Mustafa) Baykara, o basılan eve giderken, Haldun'un eşi olsa gerek, polislere çaktırmadan durumu

---

[119] Ziverbey'de gerçekleştirilen sorgulardan edindikleri bilgilerle Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve Ziya Yılmaz'ın baskın yapılan bu evde olduğu bilgisini alan Hıram Abas ve Mehmet Eymür, kalabalık bir ekiple, üç farklı açıdan evi kuşatmaya almışlardı. O esnada evde bulunan üç kişi de evden çıkabilmiş ve yara almamışlardır (T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları, s. 877-880).

İçeriden gelen ateşin kesilmesi üzerine eve giren operasyon ekipleri içerdekilerin kaçtıklarını anlayınca şiddetli bir tartışmaya giriştiler. Mahir Çayan'ın da içeride olduğunu ve ellerinden kaçırdıklarını sanıyorlardı..." (Yalçın ve Yurdakul, 2000: 208).

[120] Haldun Yeşil, THKP-C'ye Harp Okulundan dönem arkadaşı olan Hava Yüzbaşı Orhan Savaşçı aracılığıyla katılmıştır. Deşifre olana kadar TSK içinde Piyade Yüzbaşı rütbesiyle Zülfü Bilir'le birlikte görev yapmış ve örgüt içindeki askerlerin görev paylaşımında İstanbul bölgesi sorumlusu olmuştur.

hissettiriyor pencereden, Baykara'nın da alınmasını engelliyor.[121] Durum kötü... Ankara'dan sağlıklı bilgi gelmiyor, sürekli baskın durumu, karışık orası. Burada, yani İstanbul'da da Haldun Yeşil'in evi basılıyor. Bir adım sonrasın da Ulaş ve ben varız, durum çok sıkıntılı. Hemen arkadaşlara haber gönderdik, "Bizi ivedilikle nakledin." diye. Onlar da yer arıyorlarmış zaten, Lale Arıkdal'ın evini uygun bulmuşlar. Bizi de oraya alacaklar. Biz de alternatif bir plan yapmıştık. Arkadaşlar beni Lale'nin evine götürmeye gelmeden bir gün önce Ulaş, Zülfü Dicle'nin evine gitmişti. Orada kalacaktı bir süre. Bir gece kaldı sabahına geri geldi, "Hoşuna gitmediğini." söylemişti. Yani iyi karşılamamışlar Ulaş'ı. Ulaş'ın söylediği *açıktan dememekle birlikte gelmesinin iyi olmadığını hissettirmişler*. O da durmamış, geri gelmiş. Güvenli bir ortam olduğu bilgisini verseydi Ulaş, yani Lale'nin evine göre daha güvenilir bulsaydı orayı, ben de oraya geçecektim.

Bu gibi durumlarda hep Ulaş'ı koçbaşı yapardık, çünkü gizlenme ve kamuflaj işlerinde çok iyiydi. Çok rahat gidip gelirdi bir yerlere; her seferinde ama her seferinde de bambaşka birisi olup çıkardı, resmen yüzünü, tipini, yürüyüşünü değiştirirdi. Bir bakarsın topal olmuş, bir bakarsm genç jön artist (gülerek). Hem Mahir hem ben arada takılırdık buna, "Bu makyaj işlerinde bayağı ustalaştın sen." diyerek. Ulaş'm da hoşuna gidiyordu bu sanatçı yönü aslında. Ulaş'ın o halleri o günlerde belki de tek güldüğümüz anlardı...

Ulaş geldi, yine evdeyiz. Arkadaşlar gelmediler bizi almaya. O geceyi de evde geçirdik ama ertesi gün mutlaka gitmemiz lazım. Öbürkü gün geldiler, Salih ve diğer bir arkadaş. Sorduk hemen tabii, "Niye gelmediniz?" diye. Biz de endişelenmiştik önceki gün gelmedikleri için. Onlar da "Takip ediliyorduk, o yüzden gelemedik, ancak atlattık." dediler. Bizde şafak attı tabii, onlar gelmeden önce de endişeliydik ama şimdi hepten tedirgin olduk. Bu arada yanımızda bir arkadaş

[121] *THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri* (1987: 98-99) isimli kitapta belirtildiğine göre Haldun Yeşil'in eşi, eve karakol kurulmasından sonra Mustafa Baykara dışında üç kişinin daha yakalanmasını pencereden verdiği işaretlerle engellemiştir. "... subaydan alınan bilgiyle 11 Şubat günü bir Yüzbaşı, bir Teğmen ve bir emekli Teğmen yakalandı. Yüzbaşının evinde karakol kuruldu. Ertesi günü eve gelen bir kişiyi Yüzbaşının eşi [Haldun Yeşil'in eşi] pencereden uyardı. Böylece örgüt, tevkifatın başladığını öğrendi. ...Evi kontrol etmek için o gün üç kişi daha karakol kurulan bu eve gitti. Yüzbaşının eşi üçünü de uyararak polisin eline düşmelerini önledi.

daha kalıyordu, Ahmet. Ankara'dan gel-git işlerine yardımcı olması için göndermişlerdi bu arkadaşı. İstanbul'daki durumlarla ilgili bilgi ulaştırmak için Ahmet'i Ankara'ya göndermiştik.[122]

O günün akşamına [13 Şubat 1972] toplandık bekliyoruz artık. Bavullar hazırlamıştık, büyükçe bir bavulda da dinamitler ve bombalar vardı, bir kaç tanede tabanca. Akgül hanımı göndermiştik, ne olur ne olmaz diye. Yani evde biz ve arkadaşlar var sadece. (Mustafa) Baykara ve Salih'in bizi nakletmesi için bekliyoruz. Ulaş'la Ülkü (Ahmet) şöminenin yanında şakalaşıyorlardı. Ben çok gerginim ama... Onlara da "Gürültü yapmayın." diye çıkıştım, derken onların da sinirlerini bozdum. Bir de onların moralini bozdum diye benim sinirler iyice boşaldı. Arkada bir oda vardı, oraya gittim. Pencerede de bir panjur vardı, kapalı durumda. Uzanıyorum öyle. Gözlerim kapalı ama uyumamışım. Bir ses duydum sonra, sanki bir el panjurun mandalını oynatmış gibi. Ardından da tık sesi geldi. Baktım panjur duruyor, sinirlerimin bozukluğuna vermiştim. İçerden de Ülkü'lerin sesi geliyor halen. Çıktım odadan koridordan bağırdım bunlara, "*Gürültü edip durmayın.*" diye. Ülkü'ye de seslendim ardından, "Çık bir dışarıya bakıver, birileri geldi herhalde.". Aklımdan mahallenin çocukları geçmişti. Akşam oluyordu, karanlık basmıştı ama "Çocuğun ne işi var o karanlıkta." diye düşünememiştim.

Ülkü'nün gidip gelmesi bir oldu. "Geldiler, sarıldık!" demişti heyecanla. Kelimeler tamamlanır tamamlanmaz içeriyi otomatik silahlarla taramaya başladılar. Bahçenin hemzemin bir balkonu vardı, geniş bir de penceresi vardı, oradan taradılar ilk. O an hatırladığım Ülkü'nün kendini geri çektiğiydi, çekmese muhtemelen ayaklarına gelecekti kurşunlar. Neyse ki kendini geriye atabilmişti. Hemen tabancaları çıkardık. Konuşmaya fırsatımız da olmamıştı; yani "Çatışalım mı, yoksa çatışmayalım mı?" diye bir durum olmadı. Biz de ateş

[122] TSK içinde bulunan THKP-C'li askerlerin birer birer deşifre olmaya başlamasıyla Ankara'da THKP-C'li bir Üsteğmen yakalanmış evine karakol kurulmuştu. Ziya Yılmaz ve Ulaş Bardakçı'nın Ankara'ya gönderdikleri Ahmet de [soyadı bulunamamıştır] Ankara'da yakalanan bu Üsteğmen'in evine gidecekti. İlgili eve ulaştığında, eve kurulmuş olan karakoldan kaçamamış ve kendisi de yakalanmıştır. Üzerinde Ziya Yılmaz ve Ulaş Bardakçı'nın kaldığı evin kontratı çıkacak, Yılmaz ve Bardakçı başka bir eve geçemeden ev kuşatılacak. (THKP-C Doğuşu 1987: 98-99).

etmeye başladık. Mevcut imkânları hemen toparladık, ters tarafta bir pencere daha var, bir o tarafa doğru, bir diğer tarafa doğru gidiyoruz, ateş ediyoruz. Ulaş "Ben çıkıyorum." dedi, "Tamam." dedim ben de. Uzandığım odadaki pencereden panjuru çekti, sonra atladı. Ulaş, pencereden atladığı zaman koşması lazım, yokuş yukarı durumda pencere önü. Direk koşsa açık hedef, o yüzden önce evin öbür yönüne gitmesi lazım. Ulaş pencereden atladıktan sonra dikkatlerini dağıtmak için bomba atmıştım ters tarafa doğru ama patlamadı.

Ulaş da doğru istikamete gitmiş. Evin arkasına dönmüş, evin arkasında da bir polisle karşılaşıyor. Tek el tabanca sesi duyduk, ardında "Ah!" sesi. Ulaş mı vuruldu, yoksa başkası mı bilmiyoruz tabii o anda. Evin öbür yanından ateş etmeye de devam ediyorlar. İçerisi toz duman. Ben de dışarıda asıl kalabalık olan tarafa doğru ateş ediyorum. Ulaş'ın atladığı pencereye baktım, o an Ulaş'ı gördüm, öbür villanın bahçesine atladı.

Ülkü'ye "Sana bir şey yapmazlar, istersen teslim ol." dediğimi hatırlıyorum. Ülkü bunu duydu mu duymadı mı bilmiyorum. Sıcak çatışma anı sonuçta. Yine yoğun bir şekilde ateş açmaya başladılar, o anda ben de az önce Ulaş'm atladığı pencere tarafındaydım. Ülkü'lerin tarafından bir ses gelmeyince pencereden atlamayı tercih ettim. Şansımı o şekilde denemeyi tercih etmiştim. Lakin bunlar çok anlık kararlardı.

Teçhizat olarak iki tane bombam var, elimde de iki tabanca. Biri Walther, diğeri on dörtlü. On dörtlünün yirmilik şarjörü var ama mermisi yok, onun içine kısa dokuzluk mermiler koymuştuk. Walther dolu, fazladan şarjörü de var. Üzerimde jean gömlek vardı, o zamanlar yeni çıkmıştı, öyle vücuduma yapışık durumda. İki tabanca, biri belimde. Diğer elimde de iki bomba. O vaziyette atladım dışarı.

Bahçeden yola doğru çıkmam lazım ama az ilerideki ufak ağaçlığın dibinde kümelenmiş polisler var. Onların önünden geçmek zorundayım. Onların üzerine doğru bombaların tekini attım ama bomba patlamadı! Ulaş rahat kaçsın diye attığım bomba da, bu elimdeki de patlamadı, bu seferki *pıs* diye bir ses çıkardı, o kadar. Bunlar ev tipi

Ülkü (Ahmet) çatışma anını şu şekilde anlatmıştır (1987: 99-100):

"Tevkifatın başladığı haberi geldiğinde evde Ulaş, Ziya ve ben vardık. Haberi getiren arkadaşlar ev arama çabasma giriştiler. Sonunda 13 Şubat günü bir yer bulunmuştu ama oraya ancak akşam hava kararduktan sonra gidebileceklerdi. Ulaş'la Ziya eşyalarını topladılar. Beklediğimiz arkadaş biraz gecikmişti. Vakit öldürmeye çalışıyorduk. Ziya içerdeki odadan geldi, Ulaş'la bana çok gürültü yaptığımızı söyledi. Bir takım ayak sesleri duymuş, 'çık bir bak' dedi bana. Kapıya çıktım. Merdivenlerin önünde 10, 15 kadar sivil giyimli şahıs alçak sesle bodrumu göstererek konuşuyorlardı. 'Kim o?' diye seslendim onlara doğru. 'Ayşe hanım gelir misiniz' diye bir cevap geldi. 'Siz kimsiniz, siz gelin' der demez hepsi birden kapıya doğru koşmaya başladılar. Ellerindeki silahları o sırada gördüm. Hemen kapıyı kapadım. Ulaş ve Ziya saksılıkta duruyorlardı. 'Geldiler' dedim sadece. Onlarda kimin geldiğini sormadılar. Zaten bu sırada dışarıdan biri 'kapıyı kapattı' diye bağırdı ve içeriye ateş etmeye başladılar. Ziya ve Ulaş ateşe karşılık verdiler. Bende sahanlıktaki sobanın arkasına geçip ateşe başladım. Körlemesine bir atıştı. Ne dışarıdakiler bizi görüyordu ne de biz onları. Ziya ve Ulaş yatak odalarında ve sahanlıkta sürekli dolaşarak ateş ediyorlardı. Bu arada bir iki el bombası attılar. Hatta yatak odalarından birinin panjurunun kapalı olduğunu farketmeden attıkları bir bomba panjura çarpıp odaya düştü. Odada patlar diye Ulaş koşup benim üzerime kapanmıştı, korumak için. ...Herkes heyecanlıydı. Pek az konuşuluyordu. Bir ara evden çıkmaya karar verdiler sanırım. Kimse bana bir şey söylemedi. Önce Ulaş yola bakan yatak odasının penceresinden atladı. Bu sırada 'yandım anam' diye bir ses duyduk. Çatışmada ağır yaralanan polisti. Ulaş atladığında onunla yüz yüze gelmiş. Sonra Ziya... atladı. ...uzaklaşmasını gördüm. ...Evde kalıp arkadaşlara zaman kazandırmanın daha uygun olacağını düşündüm. Evdeki insan eksikliği anlaşılmasın diye bu sefer ben odaları gezip ateşe devam ettim. Sonra kurşunlarım bitti. ...Ziya'nın atladığı pencereden atladım. Dışarıda ateş devam ediyordu. Atlarken ayak bileğimi kırmıştım. ...hızla uzaklaştım.

bombalardı, kendi yaptığımız. Asker arkadaşlardan Bekir Özlü'nün yaptığı bombalardı. Yine de polislerin bombayı attığını görmeleri işe yaradı, can haliyle tam siper oldular o anda. Ben de o saniyelik fırsatta koşmaya başladım, aslında arkamdan vurabilirlerdi ama bomba belki patlar diye hiçbiri kalkmamıştı ayağa sanırım. Sokağa çıkabildim ben de böylece.

Az ileride Ulaş'ı gördüm, zaten Ulaş'ın atlamasmdan benim atlama anıma kadar çok kısa bir zaman aralığı geçmişti. Koşuyor aşağı doğru, ben de ardından bağırdım *Ulaş* diye. Tesadüf, yoksa başka yerlere sapardık muhtemelen, o başka yere giderdi ben başka yere. Ben nereye gideceğimi de bilmiyorum, Ulaş daha önce bu evden dışarı çıktığından muhiti biliyor. Neyse ki onu gördüm koşarken. Ulaş o anda beklemedi haklı olarak, yavaşlayarak koşmaya devam ediyordu. Ben de bir süre sonra onu yakaladım. Tam o anda da caddeden bir taksi geçiyordu, durdurup bindik hemen. "Bizi doğruca Şişli'ye götür." dedik.

Üzerimizdekiler de duruyor ama. Gömlek yapışık durumda benim, kan ter içindeyim bir de. İki tabancam da yanlarda duruyor. Adam bizi almış bulundu, daha doğrusu arabaya binince fark etti halimizi. Korkarak "Ne oldu abi?" dedi. "Sorma, kavga ettik, çok kötü kavga hem de." dedik. "Peşimizdeler, takip ediyorlar. Hemen götür bizi yoksa vuracaklar, valla seni de vururlar." Araba hareket halindeydi zaten. Bunları duyunca "Tamam abi." deyip iyice hızlandı. Başka bir şey de sormadı öylece gittik. Şişli'de indik.

İstanbul'da Kalacak Yer Bulamadık

İndik ama aklımızda Arnavutköy var. Çünkü Lale Arkan'nın evi orada. Ulaş mealen biliyor evi, tarif edebilecek kadar. Mecburen, "Oraya gidelim." dedik ama nasıl gideceğiz? Ulaş'ın üzerinde tek tabanca var, bende iki tabanca ve bomba. Tabancaları sakladık üzerimize, Şişli'den Beşiktaş dolmuşlarına bindik. Beşiktaş'ta indik oradan da Boğaz-Sarıyer dolmuşuna bindik.

Kimselerin de dikkatini çekmedik, dolmuşta da futbol muhabbeti yapıyorduk arada. Arnavutköy'de indik sonra. İndiğimiz yerde yokuş vardı, o yokuştan çıkınca da tam köşedeki ev. Ulaş da tahmin ediyor ama ben "Emin misin?" dedikçe o da "Nasıl emin olayım. Burada olması lazım." diyor. İşin kötüsü Emniyet Amiri'nin ve Emniyet Müdürü'nün evi de oralarda. Elrom eylemi öncesinde fizibilite yaparken öğrenmiştik. Yanlış eve girsek kendi kendimizi ele vereceğiz. Ben köşede karanlığa çöktüm, Ulaş da gitti baktı, bir süre sonra döndü. "Bulamadım, yanlış kapıyı çalarım diye korktum." dedi.

Düşündük alınacak risk değil, vazgeçtik oradan. Bir daha dolmuşa bindik, Beyazıt'a gittik bu sefer. Gidebileceğimiz başka yer de yok, Şen İzmir Nakliyat'tan Rıza isimli arkadaşın evine gittik. Baktık ambar kapalı, ev kapalı... Kilitli durumda ama orası eski ahşap evlerden. Ulaş daha önceden oranın istihbaratını almış. Omuz attık, kapı açıldı. Kocaman bir kapıydı ama omuz vurunca açıldı. Girdik içeriye. İçerisi kapkaranlık. Işığı da yakmıyoruz. Yürüyoruz yavaşça, biz yürüdükçe gacır gucur ses geliyor evden. Ulaş önceden bildiği için uyardı, alt katta bir kadın yatıyor, o fark etmesin diye üst kata çıktık sessizce. Çıktık yukarı ama oturulacak bir yer yok görünürde. Diğer bir odası daha vardı, oraya girince bir döşek vardı, uzandık ikimiz de hemen. O şekilde Rıza'yı bekliyoruz. Aslında orası da hiç sağlıklı bir yer değil, arada bir sokaktaydı. Sokakta da kahve var. Ambar tipi yerler güvenli değil bizim için, baskın anında sıkışırdık, o yüzden tercih etmiyorduk ama yapacak bir şey de yok.

Neyse Rıza geldi en sonunda. Odanın ortasına gelene kadar fark etmedi bizi, fark edince de kaldı öyle. Sıkıntılı bir durum olduğunu anladı, kömür gibi oldu adam. Yarım saat kadar kaldı, ses etmiyor hiç. Durdu sonra "Abi ben bir ufak rakı alayım." dedi. "Rıza, bizim bu akşam rakı içecek halimiz yok." dedik.

Onu biraz sakinleştirdik. Lakin durumu hiç beğenmiyorum. Rıza bizi saklayabilir durumda değil, kendi ispiyonlamasa bile durumu çok dikkat çekiyor, bir şekilde şüphelenecekler kesin.

Rıza'ya "Çörtük'e ulaşabilir misin?" diye sordum. "Valla bilmiyorum, o beni bir defa görmüştü." dedi. Bir yandan da "Beni fark eder birileri, görecekler." demeye başladı, panik durumda. O iş olacak gibi değil. Bu durumda Ulaş'a "Diğer arkadaşlara ulaşabilir misin?" dedim. "Çalışırım." dedi. Gitti dışarı, sonra bir şekilde onlardan birilerine ulaşmış, randevulaşmış. Eve geri geldi. Sonra Rıza, Ulaş'ı randevu yerine götürdü. Bir süre sonra Rıza geri geldi ama Ulaş yok. "Adam nerde lan?" dedim, "Abi randevu filan olmadı, Ulaş da kaldı." dedi. "Ben ilgili yere giderim, sen dön." demiş Rıza'ya. Benim sinirler de hepten alt üst durumda. Evde kaldık öyle, gidecek yer de yok. Ulaş'tan da haber gelmiyor, orada sıkıştık.

Bir süre geçti sonra Çörtük (İsmet Öztürk) geldi neyse ki. Biraz konuştuk. Sonra Çörtük'ten bir yer bulmasını istedim, o da "Tamam, çalışayım." dedi, gitti. Rıza'dan da bu akşam için bir yer bulmasını istedim. O da gitti. Bir süre sonra geldi Rıza. "Öğrenciler var, seni oraya götüreyim.", dedi. Onlar da Osman Cahit'in tanıdığı arkadaşlarmış. Osman Cahit de, Rıza da, bu arkadaşlar da Samsunlu. Her ikisi de tanıyor yani bu gençleri. Fmdıkzade tarafında ev, oraya götürdü beni. Zaten orası da gittiğim son ev olacaktı benim için.

Rıza'yı da teğmen bir arkadaşın evine gönderdim oradan. Bir vakit sonra Rıza geri geldi. Gittiği yerde (Şerafettin) Serdar varmış. Rıza durumu anlatınca, Serdar "Burası da tehlikeli, güvenli değil." deyip, ikisi birden çıkmışlar oradan. Serdar yolda Hüseyin Özkan'ın evine geçmiş. Bir vakit sonra biz de Hüseyin Özkan'm evine gittik, evde karısı Safiye de vardı. Neyse orası daha güvenli görününce orada yattık gece. Hemen uyuduğumu hatırlıyorum.

Sabah, alacakaranlık saatlerinde odanın kapısı çalınıyor ama nasıl bir gürültüyle, bir kapı bir pencere. Neye uğradığımı şaşırdım, *Allah'ım kapı, pencere kırılıyor* sanki. Hüseyin'e "Ne oluyor?" dedim, Safiye (Özkan) seslendi, "Osman Cahit (İyigün) ile arkadaşı geldi, içeri alalım mı?" dedi. Cevap beklemeden de devam etti Safiye "Aslında biz ses etmedik, giderler diye bekledik ama gitmeye niyetleri yok, mahalleyi ayağa kaldırıyorlar." diye ekledi. "Böyle daha tehlikeli oluyor, alın içeri madem." dedim. Evde kaçak iki kişiyiz bu arada, ben malum, bir de (Şerafettin) Serdar! Serdar'ın neden kaçak olduğunu da bilmiyorum henüz. İlk gördüğümde kızmıştım ona da. Aslında Osman Cahit, Serdar'a bakmaya gelmiş. Beni görünce şaşırdılar tabii. Durumu anlatınca da "Biz çıkalım, gidelim." dediler. "Yok." dedim, "Artık bir yere gidemezsiniz, çaresi yok siz de burada kalacaksınız.". Rıza'yı da gönderdim, "Akşama kalmadan muhakkak başka bir yer bul." diye, bir de Ulaş'tan haber getir demiştim. Rıza'yı beklerken de oturduk Osman'la sohbet ediyoruz. "Ulan bizi bir kere yakalattın, yetmedi bir kere daha yakalatacaksın di mi!" şeklinde takılıyorum ona.

Fındıkzade MİT ve Hiram Abas ile Çatışma[123] *(19 Şubat 1972)*[124]

Neyse öyle epey vakit geçti, akşam oldu ama Rıza gelmedi. Rıza'yı ve Ulaş'tan getireceği haberi bekliyorum ben ama onun yerine gelen tam teşekküllü polisler ve MİT'in baş adamı Hiram Abas oldu! Tabi o çatışmadan önce Hiram Abas'ı da Mehmet Eymür'ü de tanımıyordum. Hiram Abas'ı vurduğumu daha sonra Ziverbey sorgularında öğrenmiştim ki o zaman bile gerçek adını kullanmamışlardı.[125]

Hava soğuktu, gaz sobasım yakmıştık. Osman Cahit (İyigün) ve arkadaşı (Şerafettin Serdar) yemekten sonra yattılar. Ben de odaya geçtim sonra. Bizim odada da gaz sobası var, yakmıştık. Küçük bir odaydı, üç-dört kişi sığmaz bir oda aslında ama çaresiz dört erkek ve iki kadın şeklinde kalacağız odada. Ev de zemin katta, düşük kottaydı. Sokağa bakan yarım bir penceresi vardı, sokak seviyesinin altında hafif. Pencerenin tam karşısında sedir gibi bir şey vardı, ben orada oturdum biraz. Sonra da uzandım. Hüseyin "Ben de senin yanına uzanayım." dedi. Ben "Yahu sığmayız." dedim ama "Olsun." dedi. Gülerek "Sarılır yatarım sana." dedi. Uzandı yanıma. Bana da öyle bir ağırlık çöktü ki, elimi kıpırdatacak halim yok artık. Aslında bu tarz bir psikolojiye girmemeye azami çaba sarf ediyordum hep, ne zaman ne geleceği belli değil,

---

[123] Bu operasyon 18 Şubat'ı 19 Şubat'a bağlayan gece saat 02.30'da gerçekleşmiştir. Operasyonun düzenlendiği bodrum katındaki evin tam adresi şu şekildedir İstanbul Fındıkzade, Kızılelma Caddesi, Tevfik Fikret Sokak, Kısmet Apartmanı, Daire 1.

[124] Aynı günün sabah saatlerinde Lale Arıkdal'ın Arnavutköy'deki evinde bulunan Ulaş Bardakçı'ya yönelik de bir operasyon yapılmıştı. Bu operasyonda Ulaş Bardakçı 20 dakika kadar polislerle çatışmış ve bir polisi ağır yaralamış, kendisi de öldürülmüştür. Lale Arıkdal, çatışma anına ilişkin verdiği ifade de (1987: 102), silahlar sustuktan sonra kendisinin polisler tarafından süreklenerek dışarı çıkarıldığını ve dışarıda cansız yatan Ulaş Bardakçı'nın yüzünde pek çok mermi deliği olduğunu, kendisinin de Ulaş Bardakçı'nın cansız bedenine dayak eşliğinde yanaştırılıp "Görmesini" sağlamaya çalıştıklarını dile getirmiştir.

[125] Bu operasyonla ilgili resmi belgelerde Hiram Abas'ın adı "Emniyet Müfettişi Mehmet Ali" olarak geçmektedir (T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları, s. 566).

Çatışma esnasında Ziya Yılmaz'ın kullandığı tabancadan çıkan bir kurşun "Emniyet Müfettişi Mehmet Ali"nin sol çenesinden girip boyun sağ nahiyesinden çıkmış, sağ köprücükten tekrar girerek, sağ sırtta kalmak suretiyle hayati tehlike teşkil edecek derecede yaralanmıştır (T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları, s. 567).

Hiram Abas, bu çatışmada aldığı yara nedeniyle ölünceye kadar nefes almakta zorlanmıştı (Yalçın ve Yurdakul 2000: 231).

bir sürü de badire atlatmıştık sonuçta. Silkelenmem, kendime gelmem lazım ama o durumdan, tatlı rehavetten çıkamıyorum.

Biraz kestirdim o şekilde, sonra tekrar kalktım. Arkadaşlar uyuyordu ben de dışarıya bakıyordum. Ve bir anda bölgenin bütün ışıkları karardı. O anda üzerimize alınmadım. Aslında bir şeyler olacak duygusu kapladı beni ama bir taraftan da çok yorulmuş durumdayım. Olmasını istemiyorum.

Bölge ilk karartıldığında dışarı çıkabilirdik belki... Bir yere gitseydim, mesela parka. İstanbul'da uzun süre yaşamamış olduğumdan nereye çıkabileceğimi de bilmiyordum gerçi. Bir parka gidip yanıma bir şarap şişesi koyup sarhoş numarası yapabilirdim. İyi bir kamuflaj olabilirdi. Tabii bunlar sonradan aklıma gelmişti...

Neyse yarım yamalak tekrar daldım uykuya. Sesler duydum, apartman kapısının sesini duymuştum önce. Yatmaya devam ediyorum o sırada, diğer arkadaşlar da uyuyor. Sonra bir ses daha duydum, dairenin kapısı oynuyor. Hemen fırladım, koridordan kapıya doğru. Daire kapısında bir alev gördüm. Başta sessizce açmaya çalıştılar sanıyorum. İçerden benim koşma seslerimi duyunca da kapıya ateş açmaya başladılar. Aynı anda pencere tarafından da ateş açmaya başladılar. İki yandan da sağanak kurşun yağıyor. Toparlanmaya çalıştık hemen. Tabancamın birisini Serdar'a vermiştim. Diğeri bende. Gayri ihtiyari ben de ateş açtım hemen kapıya doğru ama iki elden sonra durdum. Duvar tarafına doğru geldi diğer arkadaşlar da. Polisler tekrar kapıdan ateşe başladılar. Ben de kapıya doğru ateş açtım. Biraz kesildi onların ateşi, onlar da endişe ettiler sanırım o anda ama kısa sürdü bu. Sonra tekrar ateş açtılar.

Daire kapısının öbür tarafında da İnan varmış, onu fark etmemiştim. Kapıya da açı gereği sol elimle ateş ediyorum, kurşunlardan teki İnan'a gelmiş, kolundan vurmuşum. İnan'ın sesinden anladım. Polisler kapıya doğrudan ateş ediyorlardı o ana kadar, şimdi sol ve sağ taraflarına göre ateş etmeye başladılar. Özellikle de bizim odanın olduğu sol tarafa doğru tarıyorlar. O taramada önce baldırımdan sonra da kolumdan, dirseğimden vuruldum. Dirseğimden seken

kurşun da Hüseyin'in (Özkan) dizine geldi ve onun dizini parçaladı. O anda karnımdan da vurulduğumu fark etmiştim. İçeriden ateş kesildi o anda. Serdar hiç ateş etmemiş zaten. Osman Cahit ve Serdar, ilk yoğun ateş sırasında sürünerek dışarı çıkmışlar. Hüseyin ve ben de kötü yaralanmıştık, ateş edecek kimse de kalmadı içeriden. Artık içeri girmeye başladılar, biz de Hüseyin ile yerde yatıyoruz, sırtımızı duvara vermiş şekilde. İkimizde yaralıydık, kan akıyordu her yanımızdan.

Derken bizim tarafa yöneldiler. O anda refleks olarak ölü numarası yapmaya başlamıştım. İlk anda yutmuşlardı, tabii her yanımızda kan, etrafımız kurşun deliği dolu. Yanımıza yanaşıp, önce Hüseyin'i (Özkan) aldılar ve dışarı çıkardılar. Ben kaldım içeride, benim de başımda bir herif bekliyor ama gözü tedirginlik içinde, başkalarının saklanabilmiş olabileceğini tartıyor herif. Bunlar MİT'in kontrolündeki adamlardı ama neyi, nasıl yapacaklarını bilmiyorlardı, tecrübesizlikleri ve heyecanları çok baskındı. Diğer herif de geldi, konuşmaya başladılar, duyuyorum ben de tabii. "Sağ mı lan bu?" dedi teki, diğeri de "Biz sıkalım da ne olur ne olmaz." dedi. Yaşıyor mu diye soran adam bir an duraksadı sonra tüfeğini doğrulttu ama muhtemelen *çatışma bittiği halde savunmasız birisini vurmaktan başları belaya girer* diye düşünüp ateş etmedi. Onun yerine dipçiğiyle şiddetli bir şekilde vurdu, küt diye bir ses duydum kafamdan ve yere yığıldım. Bir süre bayıldım.

> Operasyonda bulunan MİT görevlisi Mehmet Eymür (1991: 68,69) olanları şu şekilde anlatmaktadır:
>
> ...kimin kime ateş ettiği belli değil. Ortalığı barut dumanı ve kokusu kaplamıştı. Hiram Abas elinde silahı sendeleyerek odadan dışarı çıkmıştı. Ziya Yılmaz onu, o da Ziya Yılmaz'ı yaralamıştı.
>
> ...Ziya Yılmaz'dı. Polisler çekince buzda kayar gibi büyük bir kan izi bırakarak odanın ortasına geldi. Yarı ölü gibiydi. Yerde cansız gibi yatanların pek yaşayacağına ihtimal vermiyordum. Hepsi yaşadılar. Çatışma bitmişti. Odaya girildi. Ziya Yılmaz'ın kullandığı silah 14'lü tabir edilen cinstendi. Şarjörü özel yapılmış, 30 mermi alıyordu. Ziya Yılmaz karnından, bacağından ve kolundan üç kurşun yarası almıştı. Oradaki sahneyi gördükten ve bana adeta saatlerce sürmüş gibi gelen silah atışlarına şahit olduktan sonra onların nasıl yaşayabildiğine akıl erdiremiyorum.

Doğrudan bana ismimle hitap eden olmamıştı o ana kadar, yani ettilerse bile ben duymamıştım. Fakat operasyonu bizzat Hiram Abas yönetiyor, içeride kimler olduğunu da biliyorlar yani. Bütün bilgiyi Rıza'dan almışlar. Rıza hem apartman kapısının hem de daire kapısının anahtarını vermiş, o yüzden çok sessizce gelebilmişler.

Ben yerdeyim, kötü durumdayım ama bilincim açık. Ölü numarasına da devam ediyorum, yerde öyle yatıyorum. Aslında çok numarada sayılmazdı, baldırımdan, kolumdan ve karnımdan vurulmuştum. Yani hali hazırda yarı ölü durumdayım. Beni yerden alıp kapıya kadar sürüklediler. Bende canlılık emaresini fark edince de epey kalaylı küfürleri bastılar. "Yaşıyor bu." deyip beni cemseye çıkarttılar. Yer misin yemez misin, epey giriştiler bana, tekme, kabza, dipçik... Ellerinin altında ne varsa artık, kalabalık şekilde vuruyorlar. "Orada ölmedin madem, burada kan kaybından öleceksin puşt." diyorlardı. Bir saat cemsede o şekilde beklettiler beni. İşin kötüsü bilincim açık ama kurşun yaralarının acısı gelmiyor. "Ölür müyüm acaba?" diye düşündüğümü hatırlıyorum bir ara. Bayılsam iyi olurdu aslında ama bilincim tamamen açık (gülerek). Cemsenin iki tarafında oturulacak yerler vardır, ortası kısım da boşluk. Oraya almışlardı beni işte. İçerisi de silme asker, sayısını gerçekten bilmiyorum. Dipçiğin birini kaldırıyorlar birini indiriyorlar. Sıkılan postalla vuruyor. Bazıları da "Vurmayın lan." diyor, "*İyi polis, kötü polis*" gibi bir şey, asker versiyonu yani. Başlarında da üsteğmen var, baktılar *ölmüyorum* mecburen beni Cerrahpaşa'ya götürdüler.

Hastaneye varınca cemse içinde bekletmeye devam ettiler. İçerde, yerde o şekilde duruyorum. Bir süre sonra aşağı attılar beni, biraz da yerde beklettiler. Askerler başımda tabii. Bekle bekle kimse gelmiyor, bir şey söyleyen de yok. "Kan kaybından ölmemi bekliyorlar." dedim kendi kendime ama bir yandan da hiç ölecek gibi değilim, insan hisseder. Yani şuram buram dağılmış, her yammdan kan akıyor, açık kurşun yaralarım da var ama damara gelmemiş, baldır tarafından girmiş, arka tarafımdan da çıkmış kurşun. O yaralardan, isterlerse üç hafta bekletsinler adam ölmez.

Bunlar en sonunda benim ölmeyeceğimi anladılar, hastaneye aldılar. Doktorlar bakıp tetanos iğnesi vurmaya karar vermişti ilk, iğneyi

Fındıkzade'de 03,15'de, Arnavutköy'de sabah 7'de silâhlı çatışma oldu ve...

ULAŞ ÖLÜ, ZİYA YARALI ELE GEÇTİ

FINDIKZADE

ZİYA YILMAZ'IN YAKALANIŞI

yaptırmadı başımdakiler. Sonra ayrıntılı bakmaya çalıştılar, ona da izin vermediler. Alçıya almaya karar verdiler kırık yerleri, aldırmadılar. Hiç olmazsa bir tampon koyalım dedi doktorlar, ona ses etmediler. Tamponu yaptılar o kadar. Çırılçıplak soymuşlardı beni önceden, doktorun teki çaktırmadan bana iğne yaptı, herhalde tetanos iğnesiydi. Sonra bir iğne daha yaptılar, ağrılarım azaldığına göre bir çeşit ağrı kesici olsa gerek.

O şekilde beni hemen ifadeye almak istediler ama bu sefer de doktorlar karşı çıktı. "Bize müdahale ettirmiyorsunuz ama ifade almaya çalışıyorsunuz, böyle olmaz. Ya buraya getirmeseydiniz hiç ya da buradan götürün, o şekilde alın." dediler. Doktorlar sahip çıkınca bastıramadı bunlar. Oradan beni Haydarpaşa'ya naklettiler. Askeri bir ambulans getirdiler, ona bindirdiler beni. Ambulans diyorum ama içi bomboş durumda, sadece askeri bir battaniye var üzerimde o kadar. Ben de çıplak durumdayım. Şubat ayı, hava da epey soğuktu zaten. Araba ilerledikçe sağdan soldan da rüzgâr giriyor, donuyorum kısaca. O şekilde hastaneye geldik, bir odaya attılar beni. Bir süre sonra Serdar'ı da getirdiler odaya. Orada askeri iç çamaşır getirdiler, giyinebilmiştik.

Ertesi günün sabahında binbaşı doktor geldi, şefkatli namuslu bir adama benziyordu. Koluma bakmadılar dedim. Adam yüzünü ekşitip "Bir de bacaklarını mı düşünüyordun sen, kopsa daha iyiymiş bu kol." dedi. Çaktırmadan ilgilenmişti mümkün olduğunca. Serdar da yaralanmıştı ama durumu daha iyiydi onun, kurşun sıyırmış.

Bir müddet sonra başka doktorlar geldi. Hiçbir şey yapmadan, yani ne film ne de ciddi bir kontrol, öyle alçıladılar kafalarına göre, hiçbir şey de diyemedim. Kanla karışık alçıya aldılar, kemiğin biri paramparça içerde kaldı öylece. Aslında kendi kendime iyileşiyorum, yemek dışında bakan eden yok. Bizim de beklentimiz yoktu zaten. On gün kadar sonra da taburcu ettiler bizi.

İfade alan olmadı hastanede. Taburcu olunca da doğru Selimiye Cezaevi'ne gittik. Yakındı zaten. İçeri girince merdiven altı bir yer vardı, giriş kapısının hemen altında. Oraya koydular beni, Mahir'de ilk yakalanmamız da orada kalmıştı. Penceresi yoktu, küçük, pis bir yerdi. Oraya attılar ilk olarak. Kolum sarılı durumda halen.

ZİYA YILMAZ YAKALANDIKTAN SONRA TEKRAR YARGIÇ KARŞISINDA

Ertesi gün de mahkemeye çıkardılar. Aceleleri var, belli. Daha ilk duruşmada idam cezası tefhim ettiler bana, çok kısa sürmüştü zaten mahkeme. Duruşmaya, annemle, Şule ablam gelmişti, onları uzaktan görebilmiştim. Annem de, ablam da siyah bir baş örtüsüyle gezerdi dışarda. İşte gazetenin teki yazmıştı sonraki gün; "*Devrimcinin annesine, ablasına bak.*" gibi bir şeyler yazarak köylü oluşumuzu aşağılıyorlar. Kendilerince istismar ediyorlar.

İki gün sonra annemle ablam ziyaretime geldiler. Başımızda da askerler var tabii görüşürken.

Asker anlamasın diye Gürcüce konuşmaya başladım "*Bizimkilere -Fatsa'daki arkadaşlara- söyleyin şimdilik bir şeye karışmasınlar. Mutlaka söyleyin.*" dedim. Ablam tam anlayamadı, dediğimi tekrar Gürcüce anlatacakken ben, "*Tek kaş*" dediğimiz binbaşı geldi yanıma, sus, konuşma filan demeye başladı. "Burada Türkçe konuşulacak, başka dil yasak." dedi. Ben de çıkıştım; "Ne susacağım, konuşuyoruz işte." dedim binbaşıya. Ablama bir kere daha söyledim Gürcüce ama ablam bunu iletememiş ve yahut heyecandan anlamamış.

Ziverbey Sorguları

Hücreme tekrar getirdiler beni. Hücrede kendi kendime düşünüyorum, "İdam cezasını da aldım artık koğuşa verirler beni." diyorum. Tabii o lüks nerede (gülerek). Hastaneden çıkalı dört gün olmuş, idamı almışım. Hücredeyim. Derken daha akşamüzeri olmadan sevimsiz tipli herifler geldi hücreye, it kılıklı tipler. Gardiyan olmadıkları da belli. Oradan aldılar beni doğru Ziverbey'e. Yakalanmamdan beri hiç ifade alan olmamıştı, meğer ifade için Ziverbey'i bekliyorlarmış.

Ziverbey'e gittik. Sonradan, İlhan Selçuk'un anlata anlata bitiremediği Ziverbey. Yusuf'la Münir de oradaymış, bunu da sonradan öğrendim. Aynı şekilde başka insanlar da var, aydın, yazar-çizer, militan...

Gözlerim bağlı tabii. Önce merdivenden aşağı indim, sonra bir yerleri çıkarttılar, sağa sola yürüttüler. Bilerek çok mu gezdirdiler, yoksa sorgu odası orada mıydı bilmiyorum artık. Neyse bir odaya girdik. Gözlerimi açtılar. Zemin kat olduğunu biliyorum odanın, perdeler çekik ama ortada pencere yok. El kadar bir delikten solukça ışık gelir en fazla. Odada sadece somya vardı. Somyanın üzerine oturdum. On dakika sonra -bizim belalımız- Necati binbaşı geldi. "Hoş geldin Ziya." dedi. "Hoş bulduk." dedim. Öyle sakince bir edayla devam etti "Sevdiğimiz, saydığımız arkadaşımızı, amirimizi öldürüyordun. Madem kardeşimizi vurdun, sen de buradan zor çıkarsın." dedi. Fındıkzade'den mi bahsediyor yoksa başka bir çatışma mı emin değilim. Ben de "Kimi vurmuşum, söyle de bilelim." dedim, "Sabırsızlanma, öğreneceksin sonra." dedi. Bahsettiği kişi, yani vurduğum kişi MİT'in en başındaki isim Hiram Abas'mış.

ZIYA YILMAZ IDAMA MAHKÛM EDILDI

Kısmi oy çoğunluğuyla verilen Ulaş Bardakçı ölüdüğü için onunla ilgili dava düştü.

İDAM KARARLARI BUGÜN SENATO'da GÖRÜŞÜLÜYOR

ZİYA YILMAZ, BANKA SOYGUNLARI VE ELROM'un ÖLDÜRÜLÜŞÜNDE BULUNDUĞUN

Hiç haberim yok benim henüz. "Öğreneceksin, öğreneceksin." dedi, "Hem buradan da çıkışın yok zaten, idamı da aldın. Artık seni kimse bize sormaz.". Sadece "İyi." dedim.

Sonra askerler iki ayağımı birbirine zincirlediler o zinciri de ranzaya bağladılar. Kolumu da bağladılar. Bir çeşit cehenneme düşmüşüm, farkındayım olacakların. Gülmeye başladım aniden, nedeni yok, sinirlerim boşalmış durumda. Ben gülmeye başlayınca bunlardan birisi "Ne gülüyorsun lan ibne, almayayım ayağımın altına seni, niye gülüyorsun?" dedi. "Bu kadar zahmete gerek yok." dedim ben de. "Ulan kaç kere atlattınız bizi, cezaevine koyduk oradan da kaçtınız. Bağlayacağız tabii." dedi, bir yandan da hakaretler, küfürler.

Bu şekilde bir gün kadar beklettiler beni. Öyle yatıyorum. Su, yemek, tuvalet ihtiyacı yok. Sonraki geceydi sanıyorum, aniden hücreye girdiler topluca. "Kalk!" dediler. "Lan nasıl kalkayım, her yanım zincirli." dememle tekme, yumruk başladı. Tabii yine sonra kendileri kaldırdılar. Ellerim ve ayaklarım zincirli şekilde işkence odasına geldik.

Benim Ziverbey'e götürülmemle, 30 Mart'ta arkadaşların katledilmesi arasında takribi on beş günlük bir ara vardı. Henüz yerini de tespit edemedikleri için asıl aradıkları Mahir.

Sandalyeye oturttular önce. İlk soru da "Mahir nerede?" oldu. "Bilmiyorum." dedi. Dememle birlikte tekme, tokat. Sonra tekrar "Mahir nerede?". Yine aynı cevabı verdim bilmiyorum. Birkaç kere daha aynı sorular ve aynı şeyler oldu. Tekrar sordular ben de "Bilmem kaç vakittir elinizdeyim, ben nereden bileyim." dedim. Yine hoşlarına gitmedi tabii, dayak... En sonunda "Ankara'dadırlar, o kadarını biliyorum." dedim.

"Tam olarak neredeler?" dediler bu sefer. "Bilmiyorum ulan, bilmiyorum." dediğimi hatırlıyorum. İşkencecilerden birisi "Şimdi o zaman nerede olduklarını sana öğretelim." dediler. Gözlerimi tekrar bağladılar. Bir saat kadar vücudumun çeşitli uzuvlarından elektrik verdiler. Bayıldım, sonra da hücreye çıkarttılar tekrar.

Teferruatına girmeyeyim, bu şekilde birkaç seans daha işkence gördüm. Falaka, açık yaraya tuz dökme, elektrik. Dayak zaten sürekli. İşkenceler sürdüğüne göre bizimkileri yakalayamadıklarını tahmin ediyorum. Bu da benim için elbette küçük bir moral durumunda.

Sonra bir gün dışarıdan bir haber geldi bunlara sanıyorum, işkenceleri kestiler aniden. Hatta haberin geldiği gün, akşamına beni bir arabaya bindirip dışarı çıkarttılar. Ziverbey'in olduğu civardaki her yanı dolaştık arabayla. Arabada çıt yok, dolaştırdıkları yerler de tenha yerler. Derken birisi bana "Nerede olduğunu, nereye gittiğini biliyor musun?" dedi. "Bilmiyorum, hiç umurumda da değil." demiştim. Benim için zaten her şey bitmişti, idam almıştım. İşkencelerden anladığım kadarıyla idamımm infazını da beklemeyecekti bunlar. Durum bu olduğu için, o zaman *inceldiği yerden kopsun* duygusundayım. Arabada beni öldürüp bırakacaklar diye düşünüyordum, yoksa niye böyle gezdirsinler, ne diye "Nereye gittiğini biliyor musun?" diye sorsunlar... Onların beklediği muhtemelen doğrudan ölümü göstermek. Fakat ben zaten yarı ölü durumdaydım. Sonra kenara çekip, kendi aralarında konuştular bir süre. Sonra da Ziverbey'deki hücreye geri götürdüler.

Bunu niye yaptılar emin değilim. Ya istedikleri, bekledikleri tepkiyi göstermedim ya da gerçekten öldürmeye götürmüşlerdi ama bilemediğim bir nedenden vazgeçmişlerdi.

Sonraki gün işkence yine başladı. Necati geldi sorguya: "Mahirlerin nerede olduklarını biliyorsan hemen söyle." dedi. Bilmediğimi onlar da biliyor artık, yine de soruyor işte. Bir müddet sonra, "Ziya bak, hadi kendini geçtin anladık bunu ama ya akrabaların, ya onlar ne olacak, onları yakma." dedi. "Ne akrabalarım yanacak be, benim İstanbul'da, Ankara'da akrabam filan yok." dedim. O da "Belki Fatsa'daki akrabaların yanar, iyi düşün." dedi.

Bizimkilerin Fatsa'ya geçtiklerini tahmin etmiştim bu söylediğinden. Aynı cevabı verdim, "Bir şeyden haberim yok benim." dedim. O gün de öyle geçti. Aynı terane...

İşkence işleri yine rutine başlanmışken, bir kaç gün sonra bu herif yine geldi. Yanında da sivil giyimli, kısa boylu pis bir herif var. Onu ilk kez görüyorum. Yine Mahir'i sordular. Yine aynı cevap *bilmiyorum*. Sonra elektrik... Sivil giyimli, kısa boylu herif bu sefer sazı aldı. Eskilere ilişkin şeyler sordu, bildiklerini bildiğim şeylerdi bunlar. Tahminimce beni yokluyorlar, bir aralık bulup oradan yüklenecekler. Onların zaten bildiklerinden emin olduğum şeyleri söyledim, Hüseyin'in öldürülüşü, Elrom eylemi vb...

Sivil giyimli herif durumu fark etti, zaman kazanıyorum. Eskiler mevzunu kapattı. "Ziya, Mahir sence şimdi ne yapar?" dedi. "Ne yapar ben ne bileyim." dedim. Sonra bu herif gitti. Ardından baş işkencecim Necati geldi: "Ziya, Paşa senin durumunu hiç beğenmedi, 'işimize yaramaz bu' dedi senin için." Meğer Paşa dediği az önce sivil giyimli olanmış. Sivil giyimli, kısa boylu olan adam Memduh Ünlütürk. Nahit Tören'nin dayısı. "İşler iyi gitmiyor Ziya, keşke az biraz yardımcı olsan ve biz de seni temiz şekilde öldürsek." diyor, sanki bana üzülür gibi.

Ziverbey'de işkenceler başladı başlayalı, bu Necati binbaşı arada sırada hücreye geliyordu. Benimle dalga geçiyordu keyifli zamanlarında "Bak dışarıdan kuş sesleri, çocuk sesleri geliyor, hayat aslında ne kadar güzel, bugün de hava ayrı bir bahar havası." gibi şeyler söylerdi. Asıl derdi moralimi bitirmek. Ne söylerse söylesin ardından "Hava güzel ama sen açık havada asla soluyamayacaksın ki." ya da "Valla çocuk işi yaş Ziya, seni çıkarmayacağız buradan." türünden şeyler. Fiziksel işkenceyle alamadıklarını üzerimde psikolojik baskı kurarak almaya çalışıyordu fakat moralimi pek bozamıyordu. Çünkü moralim zaten en dipte, ben oradan çıkamayacağımı zaten biliyorum, zerre kadar umudum yok. Bu durumda moralimi daha fazla bozamazdı. Hem madem öleceğim, işlerine yarayabilecek en ufak bir şeyi bile söylememeye kararlıydım. Ziverbey'de kararlı olduğum ve kesin gözüken iki şey bunlardı zaten *ölecek olmam ve onlara yarayacak tek*

bir şey söylemeyecek olmam. Bu yüzden bu herif ne zaman moralimi bozmak için yanıma gelse istisnasız her seferinde morali bozulan kendi oluyordu. Onun acısını da işkencede çıkarttırıyordu.

Kızıldere

28 Mart gecesi olsa gerek... Hücreye tekrar geldi bu. Bu sefer tavrı değişik biraz. Gözleri parlıyor. Hemen sordu "Fatsa'dan bir iki isim ver bize, Mahir oradan kimleri bulabilir, oraya gitmiş olsa kimlerle ilişki kurabilir." diye. "Ben oraları bilmem, etmem." dedim. Necati de "Sen bilirsin dedi." gitti. Sorgularda fark etmiştim, Fatsa ile ilgili hiçbir bilgileri yoktu bunların. Bizim çocuklardan hiçbirinin ismini telaffuz etmemişlerdi. Fakat bizim çocukların Fatsa'ya geçtiğini tahmin edebiliyordum artık, son günlerde sürekli Fatsa ve Karadeniz soruluyordu.

Necati, sabah saatlerinde tekrar geldi "Dün gece söylemedim, Fatsa'da seninkiler, etrafları sarıldı." diyor. Yalan söylediğini hissetmiştim. Fakat tam yerlerini öğrenememekle birlikte bizimkilerin Fatsa civarında olduklarını askerler de öğrenmişti.

Birkaç saat geçti geçmedi, Necati tekrar gelip, "Ziya gel yardım et, hiç olmazsa şimdi yardım et ki biz de durumunu gözden geçirelim. Senin memlekette kıstırıldılar, etrafları sarılacak kısa süre sonra. Seni de götürelim, teslim olsunlar." dedi. Beni de götürmeyi düşündüklerine göre bu sefer doğru söylüyordu. "Seni de götürelim, onların teslim olmasını sağla." dedi bir kaç kez. Sonra sustu, cevabımı bekliyor. Kendimi bile şaşırtacak şekilde, bağırarak "Beni yakaladınız; ben teslim oldum mu ki onlara teslim olmalarını söyleyeyim." dedim. Necati'nin hemen vazgeçmeye niyeti yoktu. "Gel, onları ikna et, konuş." dedi. Sıkıştırdık dedikleri yerde kimler var, kimler yok bilmiyordum ama her kim olursa olsun teslim olmayacaklarını gayet iyi biliyordum, öyle de oldu. Bunu Necati'ye açıktan gülerek söyledim "Onlar teslim olmazlar, ben değil, piri gelse teslim olmazlar. Ne istiyorlarsa onlara verin, onlar yine de teslim olmazlar. Ölürler ama teslim olmazlar." Vazgeçecek gibi değil, *senin yaşın başın kemale ermiş, seni dinlerler* gibi şeyler söyledi. "Benim de sözümü dinlemezler, başkasınınkini de. Bundan vazgeçin. Ayrıca eğer dediğin gibi sıkıştırmış olsanız bana

gelip 'aman öldürmeyelim' demezsin sen. Etraflarının sarıldığına filan inanmıyorum." demiştim.

Bu şekilde gitti yanımdan. Bir müddet sonra "Hazırlan, seni de götüreceğiz." dediler. "Boşuna götürürsünüz, hiçbir şekilde "Teslim olun" gibi bir şey söylemem. "Bunu dedirtmek için bana, hem de orada, ne yapabilirsiniz ki! Başınıza iş almayın hiç." dedim. Biraz daha uğraştılar ama işlerine yaramayacağımı, aksine dert olacağımı düşündüklerinden olsa gerek beni götürmekten vazgeçtiler.

Bu "İkna" çabalarının gecesinde içime kötü bir duygu çökmüştü. İki gündür işkence de yapılmıyordu, üzerine bu konuşmalar olunca, bizimkilerin gerçekten de bir yerlerde kıstırılmış olduğunu düşündüm. İçimdeki huzursuzluk da buradan geliyordu zaten. Yine de her neredeydilerse ve kimler varsa orada, bir yolunu bulabilirlerdi. Gece gözüme bir gram uyku girmedi.

Arkadaşların Ölüm Haberi

Bu şekilde sabahı etmiştim. Ertesi sabah, erken saatlerdi sanıyorum, Necati binbaşı kapıyı hışımla açtı. Elindeki gazeteyi hücreye attı. "Al, seyrine sevin." dedi. Anladım kötü bir şey olduğunu. Yavaşça eğilip gazeteyi aldım elime. Tercüman Gazetesi... Boydan boya fotoğraflar dolu. Birkaç saniye sonra yere yıkıldım, dizlerimin üstüne önce. Sonra hepten...

O anki duygumu ömrüm boyunca bir daha yaşamadım, bunu dile getirebilmem mümkün değil. Ağlamak istedim. Ağlayamadım. Birkaç saniye, sadece manşeti gördüğüm gazete bir yanda, Ben diğer yanda... Vaziyet bu şekildeyken gitti Necati hücreden. Yerden kalkıp, gazeteye tekrar bakana kadar ne kadar süre geçti bilmiyorum.

O gün boyunca hücremin önüne sürekli gelip "Ertan Saruhan neyin olur Ziya, Fatsa'dan di mi bu herif, o öldü." "Ömer Ayna, yakın arkadaşın mıydı Ziya, o da öldü." "Nihat Yılmaz, bu amca oğlundu di mi Ziya, geberdi gitti işte.", "Mahir Çayan, sizin başkandı di mi bu, en çok o öldü." şeklinde, arkadaşların isimlerini teker teker saydılar. Bunu kaç kez yaptılar, onu da bilemiyorum. İşkencenin hiçbir çeşidi canım bu kadar yakmamıştı...

Bir vakit daha orada kaldıktan sonra beni Selimiye'ye getirdiler tekrar. Tecrit hücresine koydular. Tuvaletlerin hemen yanındaydı bu hücre. O hücrede bir buçuk seneye yakın kaldım. Bu süre zarfında çok nadir zamanlarda birilerini görebildim, konuşabilme ihtimalini yakaladığım anlarsa daha azdı. O hücreden 1973'ün ortalarında çıkartıldım.

Hücreden çıkartıldım lâkin her şey farklıydı. Bir kere THKP-C bilfiil dağıtılmıştı. THKO, aynı şekilde. Öldürülmeyen arkadaşlar da tutsaktı. Ki birbirimize ulaşabilmemiz, olanı-biteni, süreci değerlendirebilmemiz için bir süre daha geçmesi gerekti. Fakat hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı o günlerden kendini hissettirmişti. Nitekim TİP'in açtığı alan ve bunun bir eleştiri ve sıçrama noktası olan THKP-C dönemleri hem fiilen hem de resmen bitmişti.[126]

---

[126] Kızıldere sonrasında, "*Ziya Yılmaz'ın Kızıldere'yi kabul etmediği, olmaması gerektiğini söylediği*" türünde birkaç tartışmaya şahit olduğumdan bahsetmek istiyorum. Öncelikle Kızıldere katliamı gerçekleştiği sırada, kendi anlatımlarından da takip edilebileceği üzere, Ziya Yılmaz Ziverbey'de işkence altındaydı. Haliyle, Kızıldere olmasın minvalinde bir söz sarf etmiş olması mümkün değildir. İkinci olarak, Kızıldere tüm acı sonuçlarıyla birlikte gerçekleşmişti, yani ardılı bir tartışmada "Kızıldere olmalı mıydı, olmamalı mıydı?" gibi bir tartışma son derece anlamsız durumdaydı. Ziya Yılmaz'ın bu içerikte bir söyleminin olmadığını dile getirmek durumundayım. Konuyla ilgili olarak, Kızıldere'de öldürülen Nihat Yılmaz'ın kardeşi olan ve THKP-C davasından 2 yıl kadar tutuklu kalan Abdullah Yılmaz, bir yazısında duruma ilişkin şunları dile getirmiştir:

"[Ziya Yılmaz'ın] Kızıldere'ye Mahirlerin gitmesini istemediği gibi söylentiler çıktı. Arkadaşlarıyla ilişkileri arasında bu nedenle gönül bağı açıldı. Maltepe Cezaevi firarı sonrası Ziya saklanma konusunda daha titiz davranıyordu. Ancak daha sonra THKP-C içinde ortaya çıkan görüş farklılığından kaynaklı ayrışmalar yaşandı. O sırada saklanmak için Parti-Cephe tarafından alınan evler, eylem yapılmaması gerektiğini savunan [Y. Küpeli-M. R. Aktolga ve ilişkileri] arkadaşlarda kaldı. Bu nedenle eylem sürecini zorunlu olarak gören Mahirlerin Kızıldere'ye kadar gidecek süreci böylece başlamış oluyordu. Gidip gitmeme meselesi tercih olmaktan çıkmıştı. Bu nedenle Ziya'nın Ankara'ya ve oradan Kızıldere'ye gidilmesini istemediği gibi bir durum olmadı. O dönülmez yolun bir bölümünde bizatihi ben de olduğum için söylüyorum. Şu yapılmasın bu yapılmasın demek sanki yapılacak başka bir şey vardı ve yapılmadı gibi bir sonucu doğuruyor. O dönem için ya teslim olunacak yada THKP-C'nin çalışması gereği sonuna kadar gidilecekti. Mücadeleyi bırakıp teslim olmamız gibi bir şey hiçbirimizin aklına gelmedi. Kızıldere'ye giden yolda Ziya, cezaevinde olduğu için doğrudan sürecin içinde yer alamadı. 85 yılında cezaevinden çıktığı yıllarda politik duruşu değişmedi. Bulunduğu zemin değişse de hayatının son zamanlarına kadar devrim ve sosyalizm fikriyatına olan inancını hiçbir şekilde yitirmedi."

Yazının tamamı için *lütfen bkz.*: Serbay Mansuroğlu, "Güle Güle Ey Militan.". *Birgün*, 2011. Erişim 17 Ekim 2011, <http//www.mersinyasam.com/news/26209.html>

Hürriyet

TÜRKİYE TÜRKLERİNİNDİR

Sahibi : SEDAT SİMAVİ (1896 - 1952)

50.000 LİRA ÖDÜLLÜ OTO PİYANGOSU

50.000 HEDİYE

12 SAYFADIR

İŞTE İNSANLIĞIN YÜZ KARASI TABLO :

Üç masum ingilizi öldüren şakiler

ÖLÜ ELE GEÇTİLER

ÖLÜ OLARAK ELE GEÇEN ANARŞİSTLERİN ÜÇÜNÜ

NİSAN'ın Kıbrıs'a düşmanca, gizmeli kuvvetleri tarafından cinsel saldırılar, üç İngiliz öğretmeni kaçırmaları sonucu ö-dürmeleriyle ilk kara-ya çıkma resmi açı-lışı yıkıcı dinamitçiler.

Kıbrıs'ta anarşistlerin gizmeli kuvvetleri tarafından

Olaylara ait diğer fotoğraflar son sayfada

Bölüm V

Değerlendirme

Geçmişe Bakmak

Cezaevine düşmeden önce neredeyse tüm arkadaşlarda "Eğer içeri düşersem direnirim, konuşmam" türünden bir söylem hâkimdi. Bu düşüncelerin, bu şekilde motive olmanın yanlış olduğunu, arada sırada bile olsa bu tarz söylemlerin dile getirilmesini öngörüsüz ve çok erken olduğunu, hatalı olduğunu bilen biliyordu. Nitekim yakalanmalarımızın ardından bunu deneyimledik, gördük ki bu şekilde -direnmek, konuşmamak, bilgi vermemek yani çözülmemek- önceden konuşmalar hatalıdır. Zorlu sorgulara giren herkes bunu tecrübeleriyle anladı.

Ben söylemem, konuşmam, çözülmem vb. söylemler, ancak insanın maddi yaşantısıyla örtüşüyorsa anlam kazanabilir. Yani, illegal koşullar altında tedbirli davranıyorsan, ardında iz bırakmıyorsan, belge-delil unutmuyorsan; hepsinden öte bunları sadece kendinle ölçmüyor, mümkün olduğu müddetçe çevrendeki insanların da bu gibi konularda dikkat etmesini sağlıyorsan anlam kazanır.

Pekçoğumuz açısından durum maalesef bu şekilde gelişmedi, gelişemedi. Biz, yani Mahir, Ulaş, Hüseyin ve ben bir grup olarak

İstanbul'a geçtiğimizden başlayarak kontrolsüz ilişkiler geliştirmiştik. Tabii o günlerin koşulları buna mecbur bıraktı ama her şeye rağmen daha dikkatli kurgulayabilirdik kimi olan biteni. İşte bu kontrolsüzce girdiğimiz ilişki ağı, bir dönem sonra yakalanmalarımızı kolaylaştırdı. Bu konuyu daha önce anlatmıştım.

Benim ilk yakalanmam da Necati beni ele vermişti. Aslında bundan başka da yolu yoktu, yani ele vermekten başka. Benzer şekilde firar sonrası yaralı yakalandığımda da Rıza ele vermişti. Benzer şekilde Osman Cavit... Ben bu arkadaşların hiçbirisine, hiçbir zaman kızmadım, bir husumet beslemedim. Bunun birinci nedeni kontrolsüz ilişki ağıydı. İkinci nedeni, maddi gerçekliği istediğimiz ölçüde kurgulayamadık, yani daha tedbirli olmak lazımdı ama olmadı, olamadı. İkinci yakalanışımda, Fındıkzade'deki evi Rıza göstermişti lâkin bunun için Rıza'ya ne diyebilirim ki? Rıza'ya muhtaç olan bizdik, evine giden bizdik. Bu kardeşimiz bizden özel bir görev istememişti, gönüllü olmamıştı. Elinden geldiğince de yardımcı olmuştu. Kendisi yakalanınca ve sorguda yaşadıklarından sonra direnemedi diye nasıl kızabilirdim ki? Benzer şekilde Necati için de geçerli bu bakışım. Bunun için nasıl suçlanabilir ki bir insan? Her şey bir yana, nihayetinde herkesin bir direnme noktası vardır, insanın bu eşiği yükseltmesi de kolayca olabilecek bir şey değil. Necati de direnebildiği kadar direnmiş.

Ben bu arkadaşlara ömrüm boyunca kötü gözle bakmadım, *çözüldüler, ele verdiler* gibi şeyler söylemedim. Samimiyetlerinden hiç şüphe etmedim ve asla bunu husumet haline getirmedim. Bunu yapım gereği de yapamazdım.[127]

---

[127] Sırrı Öztürk, (1993: 104-105) Ziya Yılmaz'la ilgili bir anısından şu şekilde bahsetmiştir: "...Ziya da Necati Sağır'ın gösterdiği bir evde yakalanmıştı. ...Yapılan dağıtımda ilkin Ziya bizim koğuşa düştü. İkinci gelende Necati Sağır'dı. Onlarda birbirlerini ilk kez bu koğuşta görmüşlerdi. Ziya'nın N. Sağır'a ilk sözü, "15 dakika sonra gelseydin, ben şimdi burada olmayacaktım." biçiminde olmuştu. Bunu söylerken gülümsüyor ve kimseyi suçlamıyordu. Oysa konuştuğu genç, polis ağabeylerinin önüne düşmüş birçok kapı göstermişti!
Bu genci gözüm hiç tutmamıştı. O da benden, daha ilk günü gereken dersini almakta kusur etmemişti. Bir gün Ziya, "Necati'ye yönelttiğin eleştiri çok ağırına gitmiş, bana geldi; 'söyle ona bana ilişmesi, sonra kötü olur' demeye koyuldu. Hırpalama çocuğu. Kabahat bizim, bir kere bunlarla yola çıkıldı, iyice zararlı olmasınlar, bu yüzden onları hoş tutacağız. Bana istediğini söyle, gençlere ilişme sakın. Provokasyon olmasın." diye kaygılarını iletmişti."

Öte yandan bunu dile getirenler oldu, sorguda konuşanları suçlayanlar oldu, dışlamaya çalışanlar oldu. Fakat özellikle firar öncesi Maltepe Cezaevinde buna izin verilmedi. Sorguda direnemeyen arkadaşlara yönelik bir dışlamaya imkan verilmedi. İyi ki de verilmedi, bu arkadaşların zaten kendilerini suçlu hissettikleri bir konuda hepten yalnızlaşmaları engellendi. Bu açıdan, o noktada gösterilmiş tavır oldukça ileriydi. O konudaki tutum insanları dışlamak değil, yeniden kazanmak üzerine gelişti.

Bu tavrın yanı sıra, yani dışlayıcı-ötekileştirici bir psikoloji hâkim olmamakla birlikte, bizim sürecimizde kimi etkilerinin olduğunu söylemek de gerekir. Bir kere bu gibi konuları birbirlerine suçlamaya yönelik kullanan arkadaşlarımız da oldu. "Bilmem kim çözüldü, bilmem şunu söyledi, bunu söyledi ama ben söylemedim, konuşmadım" tarzıyla, iradelerini birbirlerinin üstünde tutma yarışı söz konusu oldu. O çok yoğun sürecin içinde bizler için pek fark edilmedi ama kişilerin iradecilik tutumunda bu tarz yaklaşımlar da kimi noktalarda etkili oldu, maddi gerçeklikten kopulmasına neden oldu. Zaten maddi gerçeklikten bir kere kopulduğunda, sözün değeri kıymeti yok oluyor, daha basit bir ifadeyle kişilerin birbirlerine laf anlatabilmesi imkânsız hale geliyor. Cezaevi sürecinde, içeride olduğu kadar dışarıda da bu durum söz konusu oldu. Bu durum bir kere başladığında da girilen kısır döngüden çıkmak mümkün olmuyor, on yıllar boyu görebildiğim kadarıyla bu konudan kimse bahsetmedi, bahsetmek de istemedi ama bizim için önemli zaaflardan birisi de bu olmuştu.

Y. Küpeli ve M. R. Aktolga'nın İhraç Edilmeleri Üzerine

Bu konunun bir izdüşümünü Yusuf ve Münir'in ihraç meselesinde görmek mümkündür.

Ana kadronun önemli bir kısmı cezaevine düştükten bir süre sonra ama özellikle de firardan sonra, yıllardan beri birbirini tanıyan insanlar, konuşan ve pek çok konuda anlaşan, fikir birliği sağlayan insanlar konuşamaz hale geldiler. Biz henüz cezaevindeyken dışarıdaki kimi arkadaşların bize karşı takındıkları olumsuz ve suçlayıcı tavır, o koşullar altında bizde büyük bir kızgınlığa neden oldu. Bir

kere pek çoğumuz yakalanmışız, Hüseyin öldürülmüş, Mahir canlı teslim olmamak için kendini vurmuş, kısaca moralimiz son derece bozuk. Yine de toparlanmaya çalışmışız, firar eylemini tasarlıyoruz, aynı şekilde hareketin geleceğini uzun vadede kurgulamaya çalışıyoruz. Tüm bunlar olurken henüz dışarıda olan arkadaşların suçlayıcı tutumları bizleri hem üzmüştü hem de kızdırmıştı. Yusuf Küpeli'nin aslen Mahir, Hüseyin, Ulaş ve beni kast ederek, *sol sapmacı, terörize yöntemler vb. kullanma* suçlamaları için sanıyorum çok da doğru bir zaman değildi. Üstelik bu eleştirileri dile getirebilmesi için tüm bu eylemlerin öncesinde imkânları vardı. Yani kendimize çizdiğimiz yol bir anda oluşmamıştı. Evet, kimi tercih etmediğimiz şeyleri yapmak durumunda kalmıştık ama bunlar yapılmadan önce de eleştirileri dile gelebilirdi. Bu olmadı. Biz ne zaman cezaevine düştük, o vakit Yusuf ve Münir eleştirilerini dile getirmeye başladılar. Bu açıdan bakıldığında, bu arkadaşların tavırları pek çok açıdan sıkıntılıydı.

Buna rağmen, zıtlıklarımıza ilişkin durum, bu arkadaşlarla konuşulamayacak, görüşülemeyecek ölçüde değildi. Firar sonrası bu imkân vardı, çeşitli nedenlerden bu gerçekleşmedi. Eğer daha sağlıklı bir şekilde görüşülüp, konuşulabilseydi yine bir ayrışma söz konusu olabilirdi. Ki bu da diyalogun neticesine göre şekillenirdi, illa her konuda anlaşılacak gibi bir şey yok. Nihayetinde anlaşamamak da diyalogun bir parçasıdır. Fakat ortada bir diyalog ortamı oluşamadı. Peki bu noktaya nasıl gelindi?

Biz henüz cezaevine düşmeden, eylemlerimizi gerçekleştirmeye başlamadan önce THKO'nun eylem anlayışına ilişkin ciddi eleştirilerimiz vardı. Bir kere, zaten gelmekte olan bir baskı dönemine daha basınç yaptılar. Hani "Size ne" denilebilir bu noktada ama bizi de doğrudan etkiliyordu, keza ne THKO çevresi ne de bizler hazırlıklı değildik. Sübjektif bir yorumla, gelen cuntayı biz daha iyi okuyabilmiştik, bunun için de çeşitli hazırlıklar yapmaya başlamıştık. Elbette bunların tümünü gerçekleştirip, sonra "Cuntacılar, tamam biz hazırız artık yapabilirsiniz." diyecek halimiz yoktu ama 12 Mart öncesi nispeten devam eden demokratik ortamı da doğrudan dinamitlemek bize çok mantıklı gelmiyordu. Bu açıdan zaten THKO'ya eleştirilerimizi

kendilerine iletmiştik. Belki de henüz biz faaliyete geçmediğimiz için eleştirilerimizi pek önemsemediler.

Öte yandan cunta basıncı başlayınca, THKO'lu arkadaşlar taktiksel anlamda kimi zafiyetlere neden oldular. 4 Amerikalı askerin kaçırılması ve salıverilmesi eylemi bu açıdan önemlidir. Eğer bu eylemleri bir talepte bulunarak gerçekleştiriyorsan ve bunun iddiasını *siz vermezseniz biz de vermeyiz* üzerinde kuruyorsan bunun bedelini de göstermek zorundasın. Yani hükümet talepleri gerçekleştirmiyorsa, bunun karşılığı salıvermek olmamalıdır. Bu sistem sahipleri tarafından, devrimcilerin ciddiyetini zafiyete uğratır. Maalesef ki öyle de oldu, Elrom eyleminde cuntanın tutumu *nasılsa salıverirler* şeklinde oldu.

Bu konuda kısa bir ek yapmak faydalı olacaktır her kim olursa olsun, birisini öldürmek dile geldiği kadar kolay değildir. Öte yandan son derece travmatik etkiler yaratır, o basıncı kaldırmak zordur. Aynı zamanda elbette üzücüdür de. Fakat varolan sistem bunu her gün hem de son derece sistematik şekillerde yapmaktadır. Birincisi bunun unutulmaması gerekmektedir. İkincisi, eğer devrim olgusunu bu şekilde kurduysan ve ölümü göz aldıysan bunun yolu ister istemez kimi noktalarda ölüm olacaktır. Özellikle 1990'lı yıllarla birlikte THKO ve asıl Deniz'ler için son derece romantik bir atmosfer yaratıldı. Deniz'ler için sürekli olarak "Onlar iyi çocuklardı, karıncayı bile incitmemişlerdi." propagandası işlendi. Bunu ana akım medya kadar, sol çevreler de işledi. Peki, bu durumda bizler kötü çocuklar olmuyor muyuz? Bunun ne kadar yanlış bir tutum olduğunu sol henüz farkedemedi kanımca.

Deniz'ler elbette ki son derece iyi çocuklardı, iyi insanlardı. Hepsi kardeşimizdi. Kaldı ki onlar için THKP-C hareketi kendini yok etmeyi bile göze aldı. Binaleyh, demek istediğim şey başka; eğer silahlı bir hareketsen, şehir gerillası olma iddiasıyla sistemi alaşağı etmek istiyorsan, silahı kullanmaktan da çekinmemek gerekiyordu. Artı, o günün koşulları bundan başka bir yola da izin vermiyordu. Devrim olgusuna ulaşmak için *yolun ne kadarının* silah yoluyla, şiddet yoluyla gerçekleşeceği meselesi ise başka bir konu, ayrı bir tartışma.

Tam da bu yüzden, yani THKO'nun tutumundan kaynaklı Malatya'da olmak üzere pek çoğumuz bu durumu eleştirdik. Bu Mahir

açısından net bir tutarsızlıktı. Çoğumuz kadar Mahir'in de daha net ve kararlı ama aynı zamanda daha iradeci olmasına neden oldu. Hüseyin'in öldürüldüğü baskında Mahir'in kendini vurmasında bu iradecilik etkili olmuştur; yani *ben teslim olmam, konuşmam* psikolojisi etkin olmuştur. Fakat Mahir ölü değil de yaralı olarak yakalanınca Mahir'in üzerinde bir çeşit baskı oluştu. Kimse ama kimse bu konuda Mahir'e yönelik en ufak bir *acaba* sorusu aklma getirmedi. Lakin Mahir'in tek başına kaldığı hücre süreci bu iradeci tutumu tetiklemiştir. Hücreden koğuşa gelip kendisini daha iyi hissettiği günlere kadar kendi üzerinde bir baskı kurdu Mahir. Hem kendisini vurmasını, hem yaralı yakalanmasını hem de verdiği ifadeyi kendine sorun etmişti. Bu bir taraftan oldukça olumludur, herhangi bir istek olmamasına rağmen bir tür özeleştiridir. Fakat diğer etkisi de psikolojik bir savunma stratejisinin gelişmesine neden oldu.

Tam o günlerde Yusuf'lar da cepheden bir karşı psikoloji kurmaya başladılar. Başka bir başlıkta anlattığım firar sonrası Yusuf ve Münir'le olan toplantıda Yusuf'un hem Mahir'in sorguda verdiği ifadeyi kastederek hem de davranışı kastederek "İfadenin içine tükürürüm." söylemi bunun dışavurumuydu. O toplantı öncesi Mahir zaten konuşmamayı, ipleri koparmayı kafasına koymuştu çünkü Yusuf'un yükleneceği yerleri tahmin etmişti. Onun için ilk hamleyi Mahir yapmıştı. Mahir'in kendine yönelik olan kızgınlığını da Yusuf bir koz olarak değerlendirdi. Mahir, Ulaş ve bana göreyse onların en büyük açığı bize yeterince destek olmamalarıdır, saklanmamıza yönelik yeterince ihtimam göstermemeleridir. İmkânları varken, bize doğru düzgün silah tedarik etmemeleridir. Firar gerçekleşmeden önce lakayt tavırlarıdır. Bu firar sonrası için geçerli elbette. Kısaca durum bu olunca da konuşulmaya, tartışılmaya imkân kalmadı. İşin iradi, psikolojik tarafından bunlar belirleyici olmuştu.

Tabii, bu mesele sadece psikolojik olarak açıklanabilecek bir mesele değil. Çok kısa bir zaman aralığında, bu arkadaşlar kendileri dışındaki ana kadronun çok yanlış bir yol izlediğini söylemeye başladılar. Onlara göre hem stratejik açıdan hem taktik anlamda hareket yanlış ilerliyordu, yine onlara göre bunun sorumlusu elbette Mahir, Ulaş ve

bendim. İşin bu yönüne ilişkin çeşitli yorumlar, açıklamalar on yıllar önce yazıldı, söylendi. Şimdi burada tekrar etmeyeyim.

Hareketin başına belki de Yusuf kendini düşünüyordu yahut stratejilerin değişmesi gerektiğini öneriyordu. Bunu hiçbir zaman tam olarak öğrenemedim. Bu ihtimal üzerine söz söylemenin şimdi anlamı yok, fazla sübjektif yorumlar olur. Fakat gerçek olan şu ki o ayrışma sürecinde aslında önemli bir kaybımızın olduğudur. Daha sonraki süreçte yazdıkları, çizdikleri için aynı şeyi söyleyemem ama 1972'ye kadarki koşullarda bu arkadaşların yeri doldurulamadı. Bunu iki kişi olarak düşünmemek lazım, bu arkadaşların her birisinin ilişki ağları ve çevreleri vardı. Biz onları da kaybetmiştik. Hepsinden önce yıllardan beri gelen biraradalık koptu, dağıldı. Bu arkadaşlar aynı zamanda kuruluşta yeralan arkadaşlardı. Bu ayrılık yine olabilirdi ama tartışabilmiş ve konuşabilmiş olarak ayrılsaydık keşke...

Yusuf ve Münir'in fiilen ihraç edildiği toplantıdan önce bu denli psikolojik güdülenmelere girmemiş olmayı, daha sonrası zamanlarda düşünmüştüm. Gerçi o toplantıya giderken benim umudum vardı, az da olsa, kızgınlıklarıma rağmen kimi umutlarım vardı.

Bir kere hayatın içerisinde herkes hata yapabilir, yanlış davranabilir, planlara uymayabilir. Bunlar hayati sonuçlara yol açmıyorsa, iyi niyetle bunlar halledilebilir. Eğer bizler bir hedefe varmak istiyorsak, bir tökezleme anında her şeyi silip atarak hiçbir yere varamayız. Bu açıdan hem Ulaş'ın hem de benim bu arkadaşlara karşı kesin bir önyargımız yoktu. Karşı taraftan Münir'in de bizlere önyargılı olduğunu sanmıyordum. Yine söylüyorum, çok kızgın olduğumuz bir gerçekti, aynı şekilde lakayt tavırlarının, firar sonrası bize yeterince destek olmamalarının ciddi ve sert bir eleştirisi olmalıydı fakat bu arkadaşları hepten silip atma gibi niyetimiz o kısa görüşme öncesinde yoktu. İşin gerçeği önyargılar Yusuf ve Mahir arasmda oluşuyordu ve bu önyargılar, daha doğrusu kopuşmaya dair netlikleri bizi konuşmaya değil, konuşmamaya, farklı yönelimlere götürdü.

Tüm bu süreçte hâkim yanılgılardan birisi de tüm arkadaşların kendini materyalist olarak görmesidir. Aslında sürecin sacayaklarından birisi duygusal davranışlardı. Bu elbette o günlerin koşturmasında

yapılabilecek, fark edilebilecek bir tahlil değildi. Fakat bireylerin, maddi gerçekliklerini kendilerinden menkul görmeleri, iradelerinin her şeye muktedir olmadığını görmeleri çok uzun sürmedi. İhraç sonrası Yusuf da bu gerçekle karşılaştı. Sorgularda, iradenin yalnızca kişide olmadığını Yusuf da gördü sanıyorum. Kişinin karşısına maddi deliller getirilince, direnç noktasının sadece kişinin tavrıyla ilgili olmadığını kendisi gördü. O noktadan sonra da iş işten geçmişti. Bu sefer Yusuf, Mahir'inkiyle kıyaslanamayacak ölçüde bir moral çöküntüsüne düştü, bundan da kolay kolay çıkamadı. Mahkeme sürecinde dile getirdikleri ise herkesin malumu. Yusuf aynı zamanda epey yalnızlaşmıştı, bu durum uzun yıllar boyunca da sürdü.

12 Mart Sonrası

Cunta'nın Kısmi Yenilgisi ve Elrom Eylemi ile Başlayan Direniş Hattının Başarısı

12 Mart cuntası, ilk safhada reformist imajını pekiştirerek kendine manevra alanı sağlamaya yönelik bir çizgi izliyordu. Ancak kamuoyunda adeta bir şok etkisi yaratan Elrom eylemi, darbeden bir buçuk ay sonra cuntayı reformist imajıyla ilgili bir tercihe zorladı. Kaçınılmaz olarak baskıcı bir yöne yönelerek "Reformist." imajının zedelenmesini göze almak zorunda kalan cunta ve onun kukla hükümeti için sıkıntılı bir süreç başladı. İlerde derinleşecek çatlakların ilk ipuçları bu dönemde belirmeye başladı. Elrom eylemiyle başlayan baskı dalgasının yarattığı tepkiler, sonraki haftalarda ve aylarda hızla artarken, I. Erim Hükümeti de her alanda başarısızlık yaşamaya başlamış, 5-6 aylık bir sürede iflas noktasına gelmişti. Böylece, 12 Mart Cuntası Ziverbey sorgularında birbirleri aleyhinde ifadelerle yada karşılıklı tehditlerle tasfiye operasyonlarına yönelecek boyutlarda derin bir iç çatışma noktasına doğru hızla ilerliyordu.

Toplumda tepki ve hoşnutsuzluk artarken, THKP-C ve THKO eylemleri şu yada bu ölçülerde sürmüş, Parlamento'da da kukla hükümete karşı direnç oluşmuş, hükümet hiçbir icraat yapamaz hale gelmiş, ekonomi ve politik gidiş başaşağı bir hal almıştı. I. Erim hükümeti 3 Aralık 1971'de, 11'ler olayı ile son buldu. Aralarında Türkan Akyol, Atilla Karaosmanoğlu, Mehmet Özgüneş, Selahattin Babüroğul, Osman Olcay'ın da yer aldığı 11 Bakan'ın istifa gerekçesini Atilla Sav açıklamıştı: *Yurdumuzun muhtaç olduğu kalkınma hamlesini ve reformları Atatürkçü bir görüşle gerçekleştirmek amacıyla kurulan hükümette görev almıştık. Bu amaçları gerçekleştirme olanağı kalmadığı inancıyla görevlerimizden çekiliyoruz.*

Erim başkanlığındaki "Teknokratlar Hükümeti." döneminde enflasyon %11'den %23'e çıkmıştı. Bu zeminde kurulan II. Erim ve Sadi Koçaş Hükümetleri de kısa sürelerde başarısız olacaklardı. Bu süreçte, gerek 30 Mart 1972'de *süren direnişin* katliamla bastırılması gerekse de Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idamları, cuntanın toplumdaki hoşnutsuzluğu şiddetle bastırma gayretleriydi. Bu baskı ortamı sayesinde cunta -iç çatlaklarına rağmen- siyasal geleceği yönlendirme çabası içindeydi.

Cuntanın baş aktörü olan Faruk Gürler, önce 29 Ağustos 1972 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı'na atandı, 6 ay sonra ise 5 Mart 1973 tarihinde Cumhurbaşkanı adayı olmak için, kendi isteği ile emekli oldu. Faruk Gürler cuntanın bir kanadını arkasına alarak, Mart 1973'te yapılması gereken Cumhurbaşkanlığı seçimiyle Çankaya Köşkü'ne de hakim olmak istiyordu.

Meclis, "Ya Gürler ya da askeri darbe." seçeneğiyle karşı karşıyaydı. Oylamalara bu hava içinde geçildi. Ertesi gün *Milliyet* gazetesi şu ayrıntıyı veriyordu "Cumhurbaşkanlığı seçimini Genelkurmay Başkanı Semih Sancar ve 52 general izledi. Hava Kuvvetleri Komutam Muhsin Batur ise Meclis'e gelmedi." 1. Ordu Komutam Orgeneral Faik Türün ise Faruk Gürler'i 9 Mart 1971 darbe girişimine adı karıştığı için seçilmesine karşı çıkmış ve "Eğer Ankara'daki cuntacılar o seçilmedi diye darbe yapmaya kalkacak olurlarsa 1. Ordu ile Ankara'ya yürüyüp TBMM'yi koruyacağını." AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'e bildirmişti.

Bu çatlakları gören AP lideri Süleyman Demirel ile CHP lideri Bülent Ecevit'in aralarında anlaşmaları sonucu Faruk Gürler seçilemedi ve 6 Nisan 1973'te, ılımlı bir kişiliğe sahip olan emekli Oramiral Fahri Korutürk, Türkiye'nin 6. Cumhurbaşkanı oldu. Bu gelişmelere bağlı olarak cuntanın tüm kanatları *başarısızlıkların* ardından tasfiye olacak, egemenler açısından siyasal süreç yeniden parlamento eksenine oturacak ve önde gelen bazı generaller (M. Batur, F. Türün) siyasal yaşamlarını parlamenter zeminde (CHP ve AP'de) sürdüreceklerdi.

Buna karşın, 12 Mart'a karşı direnen güçler (sosyalist, devrimci, sol güçler ve cuntaya karşı tavır alan Ecevit'in CHP'si), 1973 seçimleriyle birlikte 1980'e kadar süren bir yükselişe geçecek; cuntaya karşı direnmeyen, kısmi uzlaşma gösteren Demirel ve *sağ* ise düşüşe geçerek, 1960'h yıllardaki hegemonyasını yitirecekti. Bu dönem, yani 1970'li yıllar, Türkiye sağının 1950'lerden günümüze siyasal hegemonyayı yitirdiği tek zaman dilimi olacaktı. Devrimci mücadelenin de en kitleselleştiği dönem...

Bu başarı sadece nesnel koşullarla değil, hem politik aktörlerin izlediği çizgiyle hem de kurucu hareketin oluşturduğu ideolojik, politik ve kültürel temelle ilgilidir. 12 Mart döneminde, direnişin ana aktörleri fiziki bir yenilgi almış olsalar dahi, siyasal bir zafer elde etmişlerdir. Onlar bu süreçte yaşamlarını yitirmiş ya da yaşayanların önemli bir bölümü çizgilerini terk etmiş dahi olsalar, devrimciler, sosyalistler ve geniş halk kitleleri 12 Mart sürecinin direniş çizgisini benimsemiş ve aynı çizginin derinleştirilmesi doğrultusunda refleks vermiştir. 1975 sonrasında büyük bir kitlesellik elde eden solun bugüne dek devam eden ana damarı daima Mahir Çayan ve arkadaşlarının temellerini inşa ettiği çizgi üzerinden devam etmiştir. Eğer bugün hâlâ THKP-C, 45 yıl sonrasında sadece cesaretleri nedeniyle değil ama aynı zamanda bıraktığı ideolojik-politik mirasla sık sık anılıyorsa, bu onun kurucu hareket olması ve ardılı dönemde onu nitelik olarak aşan bir başka politik dinamik olmaması nedeniyledir. *(y.n.)*

Sonsöz

Giriş bölümünde bulunan, "Sınırlılıklar Üzerine" başlığında dile getirdiğim üzere, Ziya Yılmaz'ın 1972 sonrasına, diğer bir ifadeyle THKP-C sonrasına ilişkin herhangi bir anlatımı bulunmamaktadır. Bu çerçevede, Yılmaz'm 1972 yılına kadarki tarihi *olabildiğince* ayrıntılı olarak ele alınabilmiş; THKP-C sonrasına ilişkin yaşamı ise herhangi bir kayıt olmamasından kaynaklı belirli bir derleme-anlatım çerçevesinde aktarılamamıştır.

Ziya Yılmaz'ın, 1990'ların ortalarına kadar devam eden aktif siyasal hayatına anlatım yap(a)mamış olması öncelikle zamanla ilgilidir. Kişisel tarihini anlatmaya başladığı zaman ile hayata gözlerini yumduğu zaman kesiti dar bir aralıktır. Bu mülakatlar sürecinde, kendisine yönelik öncelikli merak edilenler ve kendisinin de öncelikli olarak anlatmak istedikleri 1967-1972 sürecinde meydana gelen siyasal olaylar ve olgulardı. Bu açıdan, -dönemin neredeyse bütün devrimcilerinde olduğu gibi- TİP ve THKP-C süreçlerinin belirli bir geçişkenlik barındırmasmdan kaynaklı, bu dönemlere ilişkin anlattıklarının neden öncelikli olduğu gözlemlenebilir ve anlaşılabilir.

Durumun bu olmasının zaman yetersizliğiyle ilgisi olduğu kadar, THKP-C sonrası dönemine ilişkin yaşanmışlık yoğunluğunun, önceki dönemlerine göre nispeten daha az olmasıyla da ilgisi vardır. Başka bir ifadeyle, "SSCB tezlerine yakın olduğu"[128] sürecin Ziya Yılmaz'da bıraktığı izlerin, TİP ve THKP-C süreçlerine göre daha az olmasıyla ilgisi vardır. Bu, Ziya Yılmaz'ın 1972 sonrasına ilişkin yaşadıklarının önemsizliği gibi bir anlama gelmemektedir. Fakat, 17 saati bulan sesli ve görsel kayıtların hiçbir yerinde THKP-C sonrasına ilişkin bir anlatı yapmamış olması, bu şekilde bir yorumu mümkün kılmaktadır.

1972-1974 Arası

Ziya Yılmaz'm siyasal yaşamı 1972 yılında bitmemişti. 15 yıllık cezaevi döneminde, THKP-C sürecine göre daha az yoğunluklu olmakla birlikte, dönemin Sovyetik düşünme ve değerlendirme biçimine yakınlaşmış, 1989-1990 döneminde ise TBKP sürecine muhalif çizgide politikalar üretmeye devam etmiştir.

Uğur Mumcu'nun 1978 yılında, eski THKP-C'liler ile gerçekleştirmiş olduğu röportajlara katılmayan Ziya Yılmaz, 2011 yılında "Neden bu yazı dizisinde bulunmadın, röportaj vermedin?" sorusuna cevap verirken,[129] aynı zamanda 1972 sonrası genel görünümü de tarif etmişti:

> "1972 itibariyle, THKP-C'nin öne çıkan kadrosunda bulunan az sayıdaki arkadaşım gibi ben de öncelikle THKP-C sürecinin dağılmasına engel olamaya çalışmıştım. Bu konuda Orhan Savaşçı'yı özel olarak anabilirim, pek çok değerli çabası olmuştu o günlerde. Orhan'ın dışında ben de elimden geldiğince çaba sarf etmiştim. Bu ilk dönemlerde, hareketin askeri anlamda yenilmişliğine cevap bulmak istiyordum. 1973 yılının sonlarına kadar tecrit altında, hücrede tutulmuştum ve orada yapabildiğim tek şey düşünmekti *hızla gelişen bu süreç nasıl bu hale gelmişti, bundan sonra ne olacaktı?* Kafamdaki pek çok soru bir tarafa, yan yana bulunduğum, savaştığım arkadaşlarımın neredeyse hepsi öldürülmüştü. Hüseyin Cevahir'in öldürülmesinden sonra Ulaş Bardakçı, akabinde de Kızıldere'de Mahir Çayan öldürülmüştü. Hareketin sacayağı olan bu arkadaşların

[128] İfade, Ziya Yılmaz'a aittir.

[129] Soruyu ve Ziya Yılmaz'ın cevabını yazdığım notun tarihi 11 Haziran 2011'dir.

yanı sıra, Fatsa'dan çocukluk arkadaşlarım olan Nihat Yılmaz, Ertan Saruhan ve Ahmet Atasoy'da Kızıldere'de öldürülmüşlerdi. Ölenlerin hepsi tanıdığım, bildiğim arkadaşlardı ama bunlar [N. Yılmaz, E. Saruhan, A. Atasoy] çok önceden beri tanıdığım insanlardı. Yani ideolojik ve politik yanı bir tarafa, beraber pek çok şey yaşadığım insanlar ölmüş durumdaydı ve ben Niğde Cezaevi'ne nakledilene kadar *sorular* ve *duygularla* yalnız durumdaydım. Bu arada, idam cezası almıştım. Dosyam Yargıtay'da onaylandıktan sonra Meclis'e gönderilmişti ve infaz onayı için gün sayıyordu. Faik hocanın [Faik Muzaffer Amaç] ve elbette pek çok insanın çabalarıyla ipten dönmüştüm fakat idam edileceğime kendimi o kadar hazırlamıştım ki, cezam müebbet hapse dönüştürüldüğünde en çok ben şaşırmıştım.

Niğde'ye gittikten sonra, ilk zamanlarda benim gibi hasbel kader hayatta kalmış arkadaşlarımla görüşmeye başlamış, bir yandan da *neden yenildik?* sorusuna cevap bulabilmek amacıyla temin edebildiğim kaynaklarla araştırmaya başlamıştım. Cezaevinde bulunan çeşitli çevrelerle ve arkadaşlarla da sohbet etmeye, tartışmaya devam ediyordum. O günlerde, gerek cezaevinde bulunan, gerek dışarıdan gelen kimi arkadaşların benden inisiyatif almamı beklediklerini fark etmeye başlamıştım[130] ama bunun için hazır değildim; ne kafamdaki sorular cevaplanmıştı ne de psikolojik anlamda kendime henüz gelmiştim. Elbette insanlarla konuşuyor, devrimci sürecin devamlılığı için stratejinin belirlenmesini istiyor ama kendimi benden beklenildiği üzere bir inisiyatif almaya hazır görmüyordum. Bunun için, okumayı ve araştırmayı birinci hedef koydum ve benden inisiyatif bekleyen insanlarla arama ciddi bir mesafe koydum. O dönemki araştırmalarım vesilesiyle, harekete ilişkin (THKP-C) kimi sorularıma da cevaplar bulmaya başlamıştım, siyasal bir örgütlülüğün gereği ve devamlılığı içinde uluslararası komünist harekete yakınlaşmıştım. O günlerde pek çok arkadaşımın söylediği ve şimdilerde de çokça vurgulandığı üzere, THKP-C'yi asla, *maceracı bir hareket* olarak değerlendirmemiştim ben. Lakin doğrudan sınıfsal ve uluslararası desteği olmaksızın iktidarı almanın mümkün olmadığını da deneyim göstermişti. Bu ayrı bir konu, başka bir tartışma."

---

[130] Ziya Yılmaz'ın Niğde cezaevinde görüştüğü devrimcilerden biriside Oğuzhan Müftüoğlu'dur. Yılmaz ile 1974 sonbahar aylarında görüşen Müftüoğlu (2011: 135), Ziya Yılmaz'la konuşmasında, "Artık *Aydınlık* çevresinde yer alan Necmi-İlkay Demir'in tutumlarının aksine bir yaklaşımının olduğunu", fakat Yılmaz'ın "Pek açık konuşmadığını" dile getirmiştir. Yine aynı yazının devamında, Ziya Yılmaz'ın Sovyet yanlısı siyasalara yakınlaştığını düşündüğünü dile getirmiştir.

Kızıldere sonrası önder kadrosunun önemli bir kısmını kaybeden THKP-C, geriye kalan kadrolarının da cezaevinde bulunmasıyla 1972-1973 itibariyle dağılma sürecine girmiş, 1974 yılında da tamamen dağılmıştı. Ancak bu dağılma süreci gerçekleşmeden önce, duruma müdahale etmeye çalışan, süreci toparlamaya çalışanlar olmuştu. Bunlardan birisi de Ziya Yılmaz'dı.

Geçmiş dönemde THKP-C içinde yer almış ve dağılma sürecinde Selimiye, Niğde ve Kartal-Maltepe cezaevlerinde bulunmuş olan kimi devrimcilerin sözel anlatımları, geriye kalan önder kadronun harekete eleştirel yaklaşmakla birlikte dağılmayı engellemeye çalıştıkları yönündedir.

Mahkeme sürecinin ilk günlerinde, insani temelde birbirlerine yaklaşan Ziya Yılmaz, Orhan Savaşçı, Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Küpeli, Münir R. Aktolga gibi devrimciler, mahkemelerin başladığı dönemde önce Yusuf Küpeli ve Münir R. Aktolga'dan uzaklaşmış, bir dönem sonrada birbirlerinden uzaklaşmışlardı. İlk kopuş, kısa bir zaman zarfında gerçekleşmiştir. Mahkeme süreci ilerledikçe *geçmişi bütünüyle hata olarak kabul eden* kimi eski THKP-C'liler ile ilişkiler tamamen kopmuştur. Bu dönemde birlikte hareket etmeye çalışan Ziya Yılmaz ve Orhan Savaşçı'nın asıl sorun olarak gördükleri mesele ise mahkeme önünde sarf edilen ifadeler ve bu ifadelerin yarattığı kırılmalardır. Bu bağlamda mahkeme sürecinden kısaca bile olsa bahsetmek, süreci daha anlaşılır kılabilir.

Kızıldere sonrası başlanan 2 No'lu THKP-C davasının mahkemelerinde, eski THKP-C'lilerden Yusuf Küpeli ve Münir R. Aktolga, ihraç edilene kadar içinde yer aldıkları THKP-C'yi basının yoğun bir ilgiyle takip ettiği mahkemede, hareketin geçmişini oldukça sert ifadelerle değerlendirmişlerdi.

Münir R. Aktolga (THKP-C Doğuşu..., 1987: 121-122), mahkeme heyeti karşısında şunları dile getirmiştir:

> Adana'dan gelen arkadaşlarla konuşmamız benim için bir dönüm noktası oldu. Bunu şöyle de açıklayabilirim. Bir çeşit 'barbar aşısı' aldık. Timur'un Osmanlıya akımna benzer cinsten. Büyü iyice bozuldu. Esrar tekkesine dışarıdan temiz hava girmeye başladı. Ancak

> bu kadarla kaldı, daha sonra da evler birer birer basılmaya başlandı. Ancak Adana'daki arkadaşlar geldikten sonra daha önce hazırladığımız yazıyı falan hepsini yaktık. Bu elimizde kalan kopya da nasılsa bir köşede kalmış olacak. Üç durum vardı. Ya sınırı yarıp çıkmak ya daha fazla zararlı olmamak için kendi kendini vurmak ya da teslim olmak."

Yusuf Küpeli ise, savcılık ifadesinde (1987: 123-124) şunları söylemiştir:

> Şimdi anlıyorum ki ben kendimi Marksist-Leninist zanneden Donkişot, anarşist, kumarbaz, sorumsuz, halkıma ve işçi sınıfına karşı bir kişiyim."

İlgili kitapta belirtilene göre, bu ifade Ankara'da gerçekleşen Dev-Genç mahkemesinde de tekrarlanmış, sarf edilen sözler çeşitli gazetelerde büyük puntolarla manşet yapılmıştı.

Mahkeme sürecinde "Ben her türlü ahlaksızlığın, namussuzluğun, ihanetlerin hep solculuk adına yapıldığı bir mekanizma içinde yer aldım." diyen (1987: 123) Münir R. Aktolga'nın yanı sıra Yusuf Küpeli'de mahkeme sürecinde şunları (1987: 123-124) dile getirmiştir:

> Komünist olmadığımı, Marksist-Leninist olmadığımı söylüyorum... Zaten olmadığım da son derece açıktır. Eğer olabilseydim, burada bu mahkemenin karşısında bu şekilde bulunmazdım. Böyle bir provokasyon hareketinin içinde baş rolü oynamazdım. Kontrgerilla denilen teşkilatta o duruma düşmezdim. Çok daha başka yerlerde ve yakalandığım zaman çok daha başka pozisyonlarda olurdum. Eğer bunlardan yılgınlık duyanlar varsa, bu söylediğim lafların yılgınlık yarattığını iddia edenler varsa, hiç üzülmesinler. Üç beş tane anarşistin eline tabancayı alıp sağa sola ateş etmesi, bir iki banka soyması halkımıza ne kadar heyecan verecekse, bizim burada farzedin ki teslim olmamız, af dilememiz gibi iğrenç durumlar bile halkımıza o kadar yılgınlık verir (...)."

Bu benzer nitelikte söylenmiş ve kayıt altma alınmış daha pek çok ifadenin yorumlamasını yapmak bana düşmediği gibi bu kitabın sınırlarının da dışındadır. Öte yandan, bu minvalde verilmiş pek çok ifadenin, neredeyse tamamı cezaevlerinde bulunan THKP-C kadroları üzerinde ciddi bir moral bozukluğuna neden olduğunu söylemek de abes olmasa gerek. Bu süreçte Ziya Yılmaz, kadrolardan bir kısmına

ulaşmış, mahkeme sürecinde provokasyona gelinmemesi, basın ve mahkeme önünde tartışılmaması için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Kimi THKP-C'lilere mektup yazarak sakin kalmalarını önermiştir. Bu mektuplardan birisinde, THKP-C'yi ve kendi geçmişlerini reddeden devrimcilere yönelik şu ifadeler bulunmaktadır (1987: 129):

> (...) kendilerini kurtarmak için, yapmayacakları şey, yanaşmayacakları liman yoktu. Şimdi de öyle... Her hareketi kontrol altına [almayı] ve her şeyi *bir yerlere* ulaştırmaktan medet umuyorlardı. Böylelikle her şeyimiz Faik Türün'ün masasına kadar gidiyordu. Var düşün..."

Ziya Yılmaz, Ülkü Ahmet'e yazdığı bir diğer mektubunda ise (1987: 124) şunları dile getiriyordu:

> Ülkü... Mahkememiz çok önemli. ...hakim sınıfların bizi provokasyona getirmek için pusuda olduğunu da unutmamalı. [Bir dönem] bu hareketin bayraktarlığını yapanlarla yargılanıyorsunuz... Bu mahkeme bizlerin ideolojik tartışma alanımız değil. Bütün olanların hesabını vermek mecburiyetinde olanların tavırlarını iyi izleyerek asgari zayiatla kurtulmaya bakın. [Onların] verecekleri ifadeler, sizin hukuki sorumluluğunuzu azaltacaktır. İdeolojik olarak, tarihe ve işçi sınıfına [karşı] onlar sorumludur. Bizler için kafamızdan geçen her şeyi mahkeme önünde söyleme mecburiyeti diye bir şey yok. ...şimdi şartlar çok değişik. Mahkemede gürültü, kavga kesinlikle yanlıştır. Üzerimizde oynamak istedikleri oyunda bu zaten..."

Mahkeme süreci boyunca, THKP-C davasından yargılanan devrimcilerin bir kısmı -yukarıda birkaç örneğinin sunulduğu üzere- *reddi miras* yapmayı tercih etmişlerdi. Geriye kalan THKP-C'liler ise Genel Komitede bulunan devrimcilerden bir beklenti içine girmişler, Orhan Savaşçı ve Ziya Yılmaz'ın da yapmaya çalıştıkları gibi, mahkeme sürecini *mümkün olabildiğince* az zayiatla geçmeye ve THKP-C'nin dağılmaması için çalışmışlardı. Lakin, özellikle 1974 sonrası dönemde herhangi bir önde gelen THKP-C'li devrimcinin, doğrudan inisiyatif almadığı, dönem tanıklarının neredeyse hepsinin dile getirdiği bir durumdur.

1974 yılına gelindiğindeyse dağılmış bir THKP-C vardır. Öte yandan THKP-C mirasına sahip çıktığını dile getiren çevreler, cezaevlerinde bulunan eski THKP-C'liler ile bağını koparmamış, yeniden yapılanan sol hareketlerle eski THKP-C'liler ile bağ kurmaya

çalışmışlardır. Bu konuda İsmet Öztürk[131] kendi kitabında (2010: 119-120), Ziya Yılmaz'la Niğde Cezaevi'ndeki görüşmelerini ise şu şekilde anlatmıştır:[132]

> Cezaevindeyken Ziya ile ayrı yerlerde olduğumuz için, ben çıkarken fikri mesafemizin ne olduğunu doğru biçimde yansıtabilmem zor. Ama Ziya Niğde Cezaevi'ne gittikten sonra, onunla uzun uzun konuşma fırsatı buldum. Tüm düşündüklerimizi, projelerimizi, yaptıklarımızı ve yapmak istediklerimizi eksiksiz olarak ona anlattım. O da, aramızdaki münasebet dolayısıyla, ben fikrini sormadan konuşmaya başladı ve anlatılanların doğruluğunu onaylayıp katıldığını belirttikten sonra bazı ilave önerilerde bulundu. Bu öneriler tarafımızdan dikkate alındı ve yararlanılmaya çalışıldı.
>
> (...) Ben Ziya'yla görüşmeye gittikten sonra Atilla Özova arkadaşımız ona para gönderdi. Ziya, 'Biz ailemizden gelenle idare ediyoruz, bunu siz kullanın' diyerek geri çevirdi. Ben Ziya'nın *yemez, yedirir* cinsten olduğunu bildiğim için, paramızın olduğunda ısrar ettiysem de, 'mücadele de paranın fazlası olmaz' diyerek parayı almadı.

İsmet Öztürk (2010: 121-122) 1974 yılında, İlhami Aras'la birlikte gittikleri cezaevinde 4 gün boyunca sabah 9'dan akşam 5'e kadar aralıksız olarak tartıştıklarını, bu tartışmalara İlkay-Necmi Demir, Ziya Yılmaz ve Necati Sağır'ın devamlı, başka devrimcilerinde aralıklı olarak katıldıkları dile getirmiştir. Öztürk, bu tartışmalarda İlkay Demir ve Necmi Demir'in kararlı bir biçimde Çin tezlerini savunduğunu, Sovyetleri ise emperyalist olarak değerlendirdiklerini aktarmıştır. "Ziya ise, tartışmalara pek katılmamakla birlikte, bu konuda onlar gibi düşünmediğini belirtiyordu." (2010: 121).

> "Kısa bir zaman sonra Necmi ve İlkay arkadaşlar sekiz sayfalık bir yazı ile görüşlerini deklare edip siyasi faaliyetlerine başladılar. Onlar Maocu çizginin militan savunuculuğunu yaparken, Ziya da yavaş yavaş Sovyetler Birliği çizgisine doğru ilerliyordu. Ziya ile siyaset yollarımız ayrılıyor, ben Ziya'yı kaybediyordum. Bizde [*Kurtuluş* hareketi] kendi görüşümüzü netleştirdiğimizde ipler artık kopacaktı. (Öztürk, 2010: 122)."

---

[131] İsmet Öztürk o dönemde (1973-1974) daha sonra *Kurtuluş* olarak tanınacak çevrede yer almış ve hareketin önder kadrosunda bulunmuştur.

[132] İsmet Öztürk, Ziya Yılmaz'la Niğde Cezaevi'nde görüştüğü günlerle ilgili olarak yazdıklarında (2010 120), *Kurtuluş* hareketinin ve dergisinin ana sloganı olan "Yaşasın Kurtuluşa Kadar Savaş" cümlesinin Ziya Yılmaz'ın kendilerine yazdığı bir mektuptan alındığını ve kullanıldığını bilgi notu olarak aktarmıştır.

Öztürk'ün anlattıkları dışında benzeri anı çalışmalarından da görülebildiği kadarıyla, Ziya Yılmaz 1974 sonları itibariyle kendisini Sovyet tezlerine daha yakın bulmuş ve ardılı dönemde ilişkilerini yeniden kompoze etmiştir. Bu geçiş dönemine ilişkin İsmet Öztürk'ten bir alıntı daha yapmak (2010: 134) yerinde olacaktır:

> "Benimle Orhan'ın birlikte halletmemiz gereken başka bir işimiz daha vardı. Ziya ile benim durumum bir olay, Orhan'la Ziya'nın durumu başka bir olaydı. Bütün o sıcak zamanlarda birlikte olmuşlar, geçen zaman içinde ise epeyce uzaklaşmışlardı. Orhan gelince biraz konuşmuşlar, fakat anlaşma zeminleri adeta ortadan kaybolmuştu. Dolayısıyla, Orhan topu bana attı. 'Ben Ziya ile konuşamıyorum, sen benim adıma da yetkili olarak görüş ve bir karara varın' diye ısrar etti. Ben de bir ziyaretimde Ziya ile son siyasi konuşmayı yaptım ve bundan sonra geriye sadece birbirimizi sevgi, saygı, dostluk ve güven dışında bağımız kalmadı...".

Ziya Yılmaz ile benzer görüşmelerde bulunmuş pek çok devrimci çevre ve kişi vardır. 1974 affıyla cezaevinden çıkan Fikri Sönmez'in çeşitli konularda fikir alışverişinde bulunmak için Ziya Yılmaz ile görüşmeye gittiğini, fakat Fikri Sönmez'in beklentilerinin karşılanmamasından kaynaklı bir düzeyle hayal kırıklığı yaşadığını, oğlu Naci Sönmez de (Ziya Yılmaz'ın ölümünden sonra kaleme aldığı bir yazısında) belirtmiştir[133]:

> "Ziya Yılmaz, Fatsa'da o dönem ilk sosyalist fikirlerin Fatsalı gençlerle buluşmasını sağlayan ve fikirlerinin takipçisi olan önder kişiliğiyle öne çıkmıştır.
>
> Ziya Yılmaz'ı Fatsa'da yeni genç kuşaklar bilmeyebilir. Ancak eskiler bu yazdıklarım üzerine o süreci hatırlayacaklardır. O sürecin çok önemli bir kişiliği olan Ziya Yılmaz'ın 12 Mart sonrası, geçmişe ilişkin farklı yaklaşımları olmuştur. İnsanların süreç içinde fikirlerinde değişikler olması, olayları farklı yorumlamaları gayet doğaldır. Ancak o günkü şartlarda, hep önde bulunmuş insanlardan farklı fikirler duymak pek kabul gören bir şey değildi. (...) Babam Fikri Sönmez cezaevinden çıktıktan sonra, Niğde cezaevine bir iki kez Ziya Yılmaz'ın ziyaretine gitmişti. Ziyaretler sonrası dönüşünde pek memnun olmadığını görmüştük. Ziya Yılmaz ile sürece ve geçmişe farklı baktıkları kesindi. En azından ben böyle hatırlıyorum. (...)."

[133] Ayrıntılı bilgi için *lütfen bkz.*: Naci Sönmez, "Ziya Yılmaz'ın Ardından" *Turnusol*, 2011. Erişim 6 Ekim 2011, <http//www.turnusol.biz/public/makale.aspx?id=10750&pid=19>

1974 Sonrası

1975 yılında yayınlanan bir dergi nedeniyle yargılanmış ve ceza almış olan Demir Küçükaydın, Ziya Yılmaz'ın ölümüyle ilgili bir yazısında,[134] döneme ilişkin gözlemlerini anlatmıştı. Daha önceki dönemlerden ismen tanıdığını Ziya Yılmaz'la ilgili yaşanmışlıklarını anlatmadan önce, Niğde Cezaevi'nin siyasal görünümünü "Niğde'de, 12 Mart dönemindekine benzeyen yeni bir zemin kayması gerçekleşiyordu. THKO ve THKP-C'nin Niğde'deki kalıntıları her gün Pekin ve Tiran radyolarını dinliyor, hızla Maocu oluyorlardı." şekline tarif eden Küçükaydın, 1970'lerin ortasında, dünyada Sovyetler Birliğinin etki alanının genişlediğini, buna bağlı olarak TKP'nin de yükselişe geçtiğini anlatmıştı.

Niğde'ye nakledildikten bir süre sonra Ziya Yılmaz ile ilişkileri gelişen Küçükaydın, 1975-1977 aralığındaki Niğde Cezaevi'nin görünümünü şu şekilde anlatmıştır:

> Milliyetçi Cephe hükümetlerinin cinayetlerinin [arttığı] ve hızla radikalleşen ortamda, Niğde sakin bir vaha gibiydi. Bu ortamda, eskiden tanıdığım artık *Halkın Kurtuluşu*, *Halkın Yolu* gibi siyasetlerin önde gelenleri olanlarla konuşacak pek bir şey kalmamıştı...
>
> İşte bu savruluşa karşı Ziya Yılmaz bir bakıma tek başına kalmış gibiydi Niğde'de. Bizim Niğde'ye gelişimiz bu yalnızlığa karşı küçük bir soluklanma alanı yaratmış gibiydi.
>
> Bu ortam bizleri ister istemez birbirimize yakınlaştırdı. Aşağı yukarı bir yıl kadar Ziya Yılmaz ile hemen her gün saatlerce konuşup tartıştığımız bir dönem oldu.
>
> Ziya Yılmaz, o aralar sürekli okuyor, her okuduğu kitap ışığında yaşadıklarını ve dünyayı yeniden yorumlamaya çalışıyor ve bunları da en çok benimle konuşuyordu. Başka konuşabileceği pek kimse de yoktu işin doğrusu.

Küçükaydın, Ziya Yılmaz'ın o günlerdeki düşünsel hedefini "Bir yandan sınıfa yönelen ama devrimci radikalliği korumaya çalışan; öte yandan eleştiri adı altında reformist bir çizgiye ve devletin yanma düşmemeye çalışan" bir tutum olarak betimliyordu.

---

[134] Ayrıntılı bilgi için *lütfen bkz.*: Demir Küçükaydın, "Bir Dönemin, Bir Kuşağın ve Bir Çevrenin Aynası Olarak Ziya Yılmaz". *Köxüz*, 2011. Erişim 8 Ekim 2011, · http://koxuz.net/anasayfa/2011/10/08/bir-donemin-ve-bir-kusagin-ve-bir-cevrenin-aynasi-olarak-ziya-yilmaz/

Ziya Yılmaz, 1986 yılında cezaevinden çıkışına kadar TKP çevresine yakınlaşmış, fakat geldiği gelenek ve düşünce biçimi nedeniyle tam olarak TKP'li olmamış, olamamıştı. Bu yıllar boyunca, kimi arkadaşlarının da aktardığı üzere "TKP'ye yakın ama ciddi rezervleri olan bir tutum" içindeydi Ziya Yılmaz. İdeolojik anlamda TKP'yi kendisine yakın görmüş, fakat örgütsel ve stratejik anlamlarda (pratik-politik) TKP'yi doğrulayamadığı için *tabiri caizse* partinin göbeğinde değil, kenarında yer almayı tercih etmişti.

***

28 Mayıs 1971'de düzenlenen bir operasyonla yakalanan Ziya Yılmaz, 29 Kasım 1971 tarihinde 4 arkadaşıyla birlikte cezaevinden firar etmiş, 19 Şubat 1972 tarihinde yaralı olarak tekrar yakalanmıştı. Yaklaşık 15 yıl sonra, 21 Mart 1986 tarihinde Malatya E Tipi Cezaevi'nden tahliye olmuştu. Tutuklu bulunduğu süre boyunca 3 ayrı davadan hüküm giyen Ziya Yılmaz, farklı tarihlerde 2 kere idam cezasına çarptırılmış, bu idam cezalarından ilki Yargıtay da onanmış ve dosyası infaz onayı için TBMM'ye gönderilmişti. Dosyasının TBMM'de görüşülmek için sıra beklediği günlerde 1974 affının çıkmasıyla, cezası ömür boyu müebbet hapse dönüştürülmüştü. Yılmaz'ın infaz kanununa göre hesaplanan cezasının 13 Ağustos 1983'te dolduğu, yaklaşık 3 yıl fazladan yattığı da tahliye kararına bilgi olarak eklenmişti.

Uzun bir tutukluluğun ardından 1986 baharında *dışarı* çıkan Ziya Yılmaz, önce Fatsa'ya gitmiş, ardından da İstanbul'a yerleşmişti. Bir dönem sonra, kendi tabiriyle "En sevdiği iş olan matbaa işini" yapmak için küçük bir mekan kiralamıştı. Matbaayı, profesyonel mesleğini icra ettiği yer olarak değerlendirmesinin yanı sıra, çeşitli politik faaliyetleri yürütmek adına da değerlendirmişti. Bu matbaa, 12 Eylül sürecinde pek çok benzeri çevreye yapıldığı gibi, çeşitli kereler basılmıştı.

29 Ağustos 1989 tarihinde, uzaktan yakından ilgisi olmayan bir olayla ilgili yeniden gözaltına alman Ziya Yılmaz, bu baskınla ilgili TRT ve *Milliyet*'te çıkan haberlerle ilgili olarak bu kurumlara ve polise dava açmıştı. Bu davaların sonucunda *Milliyet* gazetesi bir düzeltme yayınlamıştır.

10 Eylül Dergisi Üzerine

SSCB'de 1980'li yıllar, ekonomik ve siyasi sistemi *yeniden yapılandırma* amacıyla Perestroyka dönemiyle başlamış, Glasnost yani *açıklık* politikaları ile kapanmıştı. 1991 yılında da SSCB resmen dağılmıştı. Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecinde, dünyadaki tüm SSCB güdümlü komünist partiler etkilenmiş, TKP'de bunun dışında kalamamıştı.

12 Eylül döneminde yurt dışına çıkan TİP ve TKP liderlerinden Nihat Sargın ve Haydar Kutlu, 1987 yılında Türkiye'ye dönmüşler ve TCK'da yapılmış olan değişikliklerin ardından (141., 142. ve 163. maddeler) 1990 yılında Türkiye'nin ilk yasal komünist partisini olan TBKP'yi kurmuşlardı.[135]

TBKP ve sürecine muhalif bir çizgide bulunanlar ise daha sonra *Ürün* dergisi olarak bilinecek olan çevrenin oluşumuna zemin hazırlayan *10 Eylül* dergisini yayınlamaya başlamışlardı. Bu dergide Ziya Yılmaz, Baykal Gürsoy, Ali Saim Tekin, Orhan İyiler, Kemal Bilgi gibi isimlerin yazıları bulunmaktaydı.

SSCB'nin dağılma sürecinde yayınlanmaya başlayan *10 Eylül* dergisi, temelde Glasnost ve Perestroyka politikalarına karşı çıkıyor, bu politikaların SSCB'yi ve komünist birikimi tamamen ortadan kaldırmaya neden olacağını dile getiriyordu. Bu bağlamda, SSCB'nin "Yeni politik düşünce" olarak adlandırdığı siyasalarının, kapitalizme teslimiyet anlamına geldiğini yazıyor, TBKP sürecinin TKP birikimini bu yolla likidite ettiğini/edeceğini dile getiriliyordu.

Ziya Yılmaz'ında aktif olarak yer aldığı *10 Eylül* dergi, son olarak Temmuz-Ağustos 1990 tarihinde yayınlandı. Toplam 10 sayı yayınlanan, 10 Eylül dergisinin bütün sayıları çeşitli mahkeme kararlarıyla toplatılmıştı.

---

[135] TİP Genel Başkanı Behice Boran ve TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu'nun katılımıyla, 7 Ekim 1987 tarihinde Brüksel'de düzenlenen bir basın toplantısında, "İki partinin birleştiği ve Türkiye'de yasal bir komünist parti kurulması" amacında oldukları duyurulmuştu (Mutluay, 2007 235). TBKP, 4 Haziran 1990'da Ankara'da resmen kurulmuş ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin (a) bendine aykırı faaliyetleri nedeniyle 16 Temmuz 1991 tarihinde kapatılmış ve tüm malvarlığına devlet tarafından el konulmuştu.
Ayrıntılı bilgi için *lütfen bkz.*: Barış Mutluay, *Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partiler 1921-2006*, (Ed. M. K. Kaynar), İmge Kitabevi, 2007.

1991 Sonrası

1991 yılında SSCB'nin resmen dağılması, tüm dünyadaki sol çevreleri şu veya bu şekilde etkilemişti. SSCB sonrası dünya da, bir yandan "Tarihin sonu" ilan ediliyor, öte yandan "Yeni dünya düzeni" kuruluyordu. Kapitalizm girmedik yer bırakmıyordu. Dünyanın pek çok coğrafyasında yeni yeni savaşlar başlıyor, sınırlar yeniden çiziliyordu. Elbette bu yıkım sürecinden Türkiye sol hareketleri de etkileniyordu. Bu etkilerin halen devam ettiğini söylemek abartılı bir yorum olmasa gerek...

***

Ziya Yılmaz 1990'lı yılların ortalarına kadar aktif siyasal mücadelesine devam etmişti. Ardılı yıllarda ise bir nebze kenara çekilmiş, müdahil olmadığı *pratik* süreci, çeşitli teorik tartışmalarla takip etmişti. 1990'ların başında, kısa bir süreliğine Çankaya Belediyesi'nin davetiyle Meclis Üyeliği yapan Ziya Yılmaz, bu tarihten sonra Ankara'da yaşamını sürdürdü. Ziya Yılmaz, 1990'lı ve 2000'li yıllarda birkaç işyeri kurdu ama hepsi borçla kapmak durumunda kaldı.

***

Devlet tarafından 1972 yılında malvarlığına el konulan Ziya Yılmaz,[136] 2007 yılında çeşitli girişimlerden sonra malvarlığını geri alabilmişti.[137] Bunlar, bir adet matbaa makinası ederi ve Fatsa'da

---

[136] İlgili karar İstanbul 3 No'lu Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nin 19 Ocak 1972 tarihli kararında, şu şekilde belirtilmişti:

"...sanık Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve Ziya Yılmaz'ın, yargılamalara tutuklu devam olunduğu sırada 29/30 Kasım 1971 günü tutuklu bulundukları Askeri cezaevinden firar etmiş olduklarını ve bugüne kadar ele geçirilemeyen sanıkların belirli bir konutları mevcut bulunmadığından gaip durumuna geçmiş oldukları nazara alınarak, TC dahilindeki mallarının haczedilmesine ve keyfiyetin resmi gazete ile ilan edilmesine..."

[137] Üsküdar 2. Ağır Ceza Mahkemesinin aldığı kadarla 36 yıl sonra Ziya Yılmaz'ın malvarlığı üzerindeki haczi kaldıran kararında şunlar yazılmıştır:

"Hükümlünün İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkemesi'nin 1971/3083-26 esas sayılı dosyasının 19.01.1972 günlü oturumunda, ele geçirilemeyen Ziya Yılmaz ile ilgili olarak 353 sayılı yasanın 192. maddesi uyarınca TC Hudutları dahilindeki mallarının haczedilmesine karar verildiği, her ne kadar mahkememizce söz konusu dosya aslına tüm aramalara rağmen ulaşılamadığı gibi hükmün infaz edilip edilmediği dahi bu hali ile sabit olmadığı halde, öncelikle hükümlünün mallarına haciz konulmasına konu yasa maddesinin yasa ile yürürlükten kaldırılmış olduğu anlaşıldığından, bu hali ile söz konusu hacizlerin dayanaksız kalmış olacağı gerekçesi ile hükümlü vekilinin talebinin kabulüne, dayanaksız ve konusuz kalan söz konusu hacizlerin kaldırılmasına..."

bulunan bir evdi. Yılmaz'ın açıklanmasını istememesinden dolayı ayrıntısına girmemekle birlikte, devlet tarafından geri ödenen bu malvarlıkları karşılığının bir kısmının cezaevlerinde tutuklu bulunan devrimcilere gönderildiğini ufak bir not olarak belirtmek isterim.

Mahpusluk döneminden miras astım ve zatürre hastalıklarının nüksetmesinden kaynaklı fenalaşan Ziya Yılmaz, bir süredir bulunduğu İstanbul Süreyya Paşa Hastanesinde 4 Ekim 2011 günü hayata gözlerini yummuştu. Cenazesi Fatsa'da köyünde, kendi isteği üzerine annesi, babası ve Kızıldere'de öldürülen amcasının oğlu Nihat Yılmaz'ın yanma defnedilmiştir.

Sonsöz

Ziya Yılmaz 1960'larda sosyalist olmuş bir devrimcidir. Dev-Genç'lilerden 10 yaş daha büyük bir kuşağın sosyalistidir. Tabiri caizse *okullu* değil *alaylı*dır. Bu yüzden tipik bir TİP'li değildi. Aynı şekilde tipik bir THKP-C'li de değildi.

Anadolu'nun ücra bir köşesinde yer alan Fatsa'da, birkaç arkadaşlarıyla başlattığı sürecin Karadeniz'in tümünc yayılan etkileriyle bilindi hep, Ziya Yılmaz. 1980'li ve 1990'lı yıllarda, farklı zeminlerde bulunduysa da, aslen hep THKP-C'li olarak anıldı, anımsandı.

Abdullah Yılmaz'ın ifadesiyle, cezaevinden çıktığı yıllarda Ziya Yılmaz'ın politik duruşu değişmedi. Bulunduğu zemin değişse de hayatının son zamanlarına kadar devrim ve sosyalizm fikriyatına olan inancım hiçbir şekilde yitirmedi.

Ziya Yılmaz'la ilgili elbette daha pek çok şey söylenebilir, yazılabilir. Fakat bu kitap bazında Ziya Yılmaz'la ilgili *sonsöz* mezarı taşın da yazdığı gibidir:

"Devrim için yaşadı, Devrim için savaştı!"

EKLER

|Ek 1|
Ziya Yılmaz'ın 1989 Kuruçeşme Toplantılarındaki Konuşması[138]

Değerli Arkadaşlar,

Merhaba, hem de yürekten, hem de ağız dolusu. Dostlar bu gün burada "Merhaba" demek, diyebilmek sıradan bir olay değildir. Bugün cezaevlerinde politik tutuklu ve hükümlü arkadaşlarımız ölüm-kalım mücadelesi veriyor, yasallığı Anayasa Mahkemesinden geçmiş Sosyalist Parti yönetici ve üyelerinden kimileri keyfi nedenlerle tutuklu bulunuyor. Yasal bir derginin semt bürosuna karakol kuran polisler büroya geleni gideni, sorgusuz sualsiz götürüyor. Toplanmadık sosyalist yayın organı yok. Konser vermek için gittikleri yerde müzik toplulukları tutuklanıyor, Kürtçe türkü içeren kasetler toplanıyor. Cudi Dağı'nda T.C. orduları, kolluk kuvvetleri hallaçlardır toplu imha hazırlıklarını sürdürüyor, bölgede zorunlu göç uygulanıyor. Kısaca sıraladığım bu olaylar bile, bugün burada "Merhaba" demenin, diyebilmenin neden sıradan bir olay olmadığını gösteriyor. Bu, madalyonun bir yüzü. Öteki yüzü ise çok daha karmaşık. Bugün burada bir dizi arkadaşın *Sosyalistlere Çağrı'sıyla* bir araya gelmiş bulunuyoruz. Çağrının gerekçesi ve hedefi kısaca sosyalistlerin birliği. Çağrıcılar, önemli buldukları kimi tespitler yapmışlarsa da, bu tespitlere kısmen ya da tamamen katılmayan sosyalistleri de dışlamamayı öngörmüşler. Bu durum, söz konusu tespitlerin bu toplantıya katılanları bağlamayacağının bir ifadesi oluyor. İşte bu

[138] Bu konuşma 12-13 Ağustos 1989 tarihinde İstanbul Kuruçeşme'de düzenlenen ve daha sonra "Kuruçeşme Toplantıları" olarak anılan, "Sosyalistlere Çağrı" toplantısında gerçekleşmiştir. Konuşmanın metin hali 10 Eylül Dergisi'nin Eylül 1990 tarihinde basılan 1. sayısının 9. ve 10. sayfalarında da vardır.

çağrıyla açılan süreci, bundan önceki birlik çağrı ve çabalarıyla aynı kadere sürükleyecek olan da bu oluyor.

Arkadaşlar,

Örgütlü sosyalist kesimler dışından 3 arkadaşın çağrısıyla "Birlik konusunda *kişisel olarak* görüş beyan etmiş olmak, *kişisel olarak* tanışmak, daha önce gerçekleştirilmiş birlik girişimlerini yetersiz, sonuçsuz ya da olumsuz bulmak gibi ortak noktalar"da, yani kişisel olumsuzlama temelinde bir araya gelenler arasında değişik siyasal parti ve çevrelerden yönetici düzeyinde arkadaşların bulunması, bu girişime, siyasal parti ve çevreler ile tek tek sosyalist aydınların ortak girişimi karakterini kazandırmıyor. Benim için kavranması güç olan bu durum, bu girişimin yöntemsel hatasını da çarpıcı bir şekilde sergiliyor.

Arkadaşlar,

Bu salonda yer alanların sosyalist mücadeledeki deneyimleri 20 yılı buluyor ya da aşıyor. Bizler, bu mücadelede birey, kişi olarak hep örgütlü hareketler içinde ya da arayışında olduk. 1989 Türkiye'sinde de çok değişik siyasal parti ve çevreler içinde yer alıyoruz. Soru şu Bu siyasal parti ve çevrelerin birleşebilmesi için kişi olarak "Adı duyulmuş" kişilerin *"İtilim vermesi"* mi gerekiyordu? Sorunun yanıtı kısa Hayır. Bugün ülkemiz komünist ve işçi hareketi içindeki siyasal parti ve çevrelerin ideolojik-politik-örgütsel anlayışları sır değil. Hemen hepsinin çeşitli yayın organlarında ideolojik-politik-örgütsel anlayışlarını, pratik faaliyetler içinde kitle bağlarını ve kadro düzeylerini algılıyoruz. Bunlar arasından kimilerinin geri döndürülmez birlik süreçleri içinde, kimilerinin birlik arayışları içinde olduğunu da biliyoruz. Sonuçlarını hep birlikte göreceğiz. Ama bu süreç ve arayışlarda bir özellik kendini belli ediyor benzeşenler bir araya geliyor. Ya da Ertuğrul arkadaşımın yaygınlaştırdığı bir ifadeyle "Aynılar aynı, ayrılar ayrı yerde" toplulaşıyor. Benzeşme, aynılık ölçütü ne bugün? Kimi arkadaşlar, "Erken", "Yersiz" bulsa da yaşamın kendisi bize bu ölçütü gösteriyor bir yanda Marksizm-Leninizm'i temel alanlar, öte yanda Marksizm-Leninizın'i "Aşma"yı, bir yeni düşünceye ulaşmayı öngörenler toplanıyor. Demek ki ölçüt Marksizm-Leninizm'in kendisi

oluyor. Bu durum *kişisel itilim verme*yle değiştirilebilir mi? Dahası ben, yukarıdaki ayrım temelinde süregiden birlik çabalarının, örgütlü güçler arasında yürütülen çalışmaların yararlı, biricik sonuç almaya dönük ve olumlu yöntem olduğu kanısını taşıyorum. Böylesi örgütlü birlik çalışması yürüten kimi siyasal parti ve çevrelerden arkadaşların bugünkü toplantının çağrısı altında imzalarını görmeyi ise yadırgadığımı belirtmek istiyorum. Yadırgadığım bir diğer nokta da, "Aynılar aynı yerde, ayrılar ayrı yerde" diyen kimi arkadaşların böyle herkes bir kapta toplansın anlayışıyla, saptanan İlkeler konusunda bile "Kabul eden, etmeyen herkes gelsin." demeleridir.

Bu neye yarıyor? Birincisi Marksizm-Leninizm'i savunanlar ile onu revizyona uğratmayı temel alanlar arasındaki ideolojik-politik ayrışmanın flulaşmasına. Böylece de Leninci parti öğretisinin 1900'lü yıllar bakımından geçerli, günümüz bakımından ise aşılmış olduğunu ileri sürenlere. Yani öznel niyetimiz ne olursa olsun, böyle herkesin bir araya gelerek yeni bir politik kültür kazanması ve birlik sürecini ilerletmesi düşüncesi, geniş kesimlerde yanılsamalara yol açarak Marksizm-Leninizm konumlarını temsil etmiyor. Ve böylece, bence bugün ülkemiz komünist ve işçi hareketinde gündemin birinci sırasında yer alması gereken komünistlerin birliği, Marksist- Leninistlerin birliği sorununu, gerek yöntem, gerekse içerik bakımından gözardı ediyor.

Arkadaşlar,

Ben ülkemizde artık Marksist-Leninistler ile reformistlerin aynı parti içinde birlikte yer alabileceklerini düşünmüyorum. Bu bağlamda önümüzdeki süreçte iki odaklanmanın kendi ideolojik politik örgütsel varlıklarıyla biçimleneceklerini öngörüyorum. Bu odaklanmada Marksist - Leninistlerin birliğinin örülmesinin örgütlü güçler arasında söz konusu olabileceği kanaatini taşıyorum.

Arkadaşlar,

1980'li yıllar komünist harekette azımsanmayacak "yeniliklere" tanık oldu, oluyor. Komünistlerin yıllardan beri edindikleri deneyim, toplumsal pratiğin sınavından geçmiş yöntemler bir çırpıda ortadan kaldırılmaya çalışılıyor. Bu "yenilik"in belirgin özellikleri, felsefi

düzlemde pragmatizm, politik düzlemde reformizm, örgütsel düzlemde tasfiyecilik oluyor. Bu düzlemlerden her birinde Marksizm-Leninizm'in ana ilke ve yasallıkları bilinçli bir biçimde yok sayılıyor. Bu durumda Marksizm-Leninizm, komünistler arasındaki görüşme ve tartışmalarda bile kimileri için referans noktası olmaktan çıkıyor. Bu çerçevede bugün komünistlerin birliği sürecinde İdeolojik politik netlik büyük önem taşıyor. Bu netleşme sürecindeki tartışma, kimi Sovyet bilim adamlarınca geliştirilen tezleri de göz önünde bulundurup irdeleyerek dünyanın kavranışı ve dönüşüme uğratılması yolları, bununla bağlı olarak ülkemizde komünist partisinin programı ve bizzat bu partinin örgütlenme ilkeleri gündemini kapsıyor. Bu tartışma boyunca biçimlenecek anlayış doğrultusunda geliştirilecek olan politik taktikler ise sırada bekliyor.

Arkadaşlar,

Bu sınırlı sürede dünyadaki durum, program ve tüzük anlayışı gibi konulara ayrıntılı girmek olanaklı değil. Ayrıca yazılı basma bir ölçüde yansıdığı için bunlar sizin için sır da değil. Sözlerimi bitirirken, madalyonun bütününe son bir kez göz atmak istiyorum. Madalyonun bir yüzündeki olaylar yalnız sosyalistlerin değil, tüm devrimci, demokrat, ilerici herkesin birliğini gerektiriyor. Öteki yüzü ise, bir ayrışma, netleşme boyunca birliğin örülmesi ihtiyacını gösteriyor. Komünistlerin birliğinin sağlanmasının, madalyonun öte yüzünün gereklerine yanıt verebilmenin biricik yolu olduğunu düşünüyorum. Böylesi bir birliği örme arzu ve iradesiyle, hepinize birlikte yapılabilecek, bu konuların ortaklaşa ele alınacağı bir başka toplantıda yeniden merhaba diyebilme dileğiyle sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Dikkatiniz için teşekkür ederim.

Ziya Yılmaz

|Ek 2|
Nihat Yılmaz: Devrimin Şoförü[139]

Nihat benim çocukluk arkadaşım. Yaşasaydı bu yıl 73 olacaktı, Kızıldere'de katledildiğinde otuz beşindeydi.

Fatsa'nın Bozdağı köyünden Ayşe ile Şevki'nin oğlu; çiftçi çocuğu ve çiftçi. Babası öldüğünde Nihat çok küçüktü, üç kardeşinin de en büyüğüydü.

Partili yaşamı TİP'le başladı

İlkokulu Bozdağı köyünde birlikte okuduk. Ortaokul için Fatsa'ya gitti. Biraz okudu ama ailevi nedenlerle bitiremedi. Ağır vasıta şoförü oldu.

1967'de Fatsa'da Türkiye İşçi Partisi (TİP) kurulunca Nihat'ın partili yaşamı başladı. TİP, Fatsa'da çok canlıydı. Bu canlılık, insanların ilgisi dikkatlerden kaçmadı. Hatta Fatsa TİP'in 1968'deki ilk kongresi basıldı, yapılamadı.

Fındık mitinglerinden köylü yürüyüşlerine

Nihat da kongre basıldığında oradaydı. TİP'in Nihat Sargın, Şevki Akşit, Adil Kurtel gibi önde gelen isimleri kongre için Ankara'dan gelmişlerdi.

Bu isimler saldırının asıl hedefleri arasındaydı. Nihat onların başına bir iş gelmemesi için elinden geleni yaptı.

---

[139] Ziya Yılmaz, "Nihat Yılmaz: Devrimin Şoförü", *Bianet*, 2010. Erişim 8 Nisan 2010, <http//bianet.org/biamag/bianet/121178-nihat-yilmaz-devrimin-soforu>

Nihat partinin bütün faaliyetlerine katılırdı. Ordu'daki fındık mitinglerinde, köylü yürüyüşlerinde Nihat hep vardı. Sözüne çok sadık bir devrimciydi.

Dağda mahsur kalınınca

Sabahattin Kurt, Ercan Erzincan, Ertan Saruhan ve Ahmet Atasoy bir haftalık kır çalışması yapacaklardı. Onları oraya Nihat götürmüştü.

Köylerde köylülere gözükmeden yapılacaktı çalışma ama kar bastırmış. Dağda mahsur kalmışlar. Ahmet Atasoy dağdan tek başına inip Fatsa'ya gelip, benimle irtibat kurunca durumu öğrendik.

Haberi alınca Nihat'la birlikte yola koyulduk. Onları bir dağ kulübesinde bulduk, Fatsa'ya getirdik.

Eşi, iki kızı ve bir oğlu

Ben daha sonra İstanbul'a geçtim. Nihat devrimci faaliyetlerine Fatsa'da Kızıldere'ye kadar devam etti.

Nezihe ile evliydi; iki kızı bir oğlu var.

Ziya Yılmaz

|Ek 3|
Ziya Yılmaz'ın *Yeşil Fatsa Gazetesi*'nde Bulunan Yazılarından Seçmeler

Büyük Vurgun[140]

Haftalardan beri Fatsa halkını meşgul eden bir olay, Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinde 20 milyon lirayı bulan yolsuzluk var.

Bu yolsuzluğa adları karışanlar bilindiği gibi tevfik edilmişlerdir. Tevfik nedenleri de resmi evrakta tahrifat, fireyi ve randımanı olduğundan çok göstermek. Tahkikat neticesinde de bu suçları sabit görüşmüş.

Yine ilgililerce söylenildiğine göre, Fiskobirlik'in, her sene olduğu gibi 1966 senesindeki zararı 300 milyon lirayı buluyormuş. Şayet bu sene hükümet borçları ertelememiş olsaydı, bu zarar ortaklarından tahsil edilecekmiş.

Şimdi siz söyleyin, birkaç vurguncu köylünün fındığından milyonları vuracak ve bundan doğan zararı da köylü ödeyecek, vurguncular da ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşacak! Buna hükümet eliyle milyoner yapma politikası denmez de ne denir?

Yıllardan beri bu kooperatifte yapılan yolsuzluğu sağır sultan duydu da, her nedense bizim idareciler yeni duyuyorlar. Her yıl yapılagelen bu yolsuzluklara göz yumup, bunların nedenlerini araştırmayanlar, bu sefer araştırma yaptıklarına göre, vurgunun biraz yüklü olduğu kanaatini veriyor bize.

---

[140] Ziya Yılmaz, "Büyük Vurgun", *Yeşil Fatsa*, sy. 353, s. 2, 5 Şubat 1968

Bu, fakir köylünün hakkına el uzatma olayı ilk değildir. Ne de son olacaktır, bu bozuk düzen sürdüğü müddetçe. Köylünün alın terini midelerine indirmekte hiçbir sakınca görmeyen soygun şebekesini kurtarma faaliyetleri başladı bile. İlk olarak tahliye olmaları için müracaat edilmiş, usulsüzlük gerekçesiyle tahliye edilmişlerdir. Yine namuslu adamlar olarak itibar görecekler; mensup oldukları sömürücü çevrelerinde. Bu, su götürmez bir gerçektir.

Köylü kendi sınıfının bilincine varıp, bu vurguncuların vurgun vurma imkânlarını ortadan kaldırmalıdır. Köylü, işçi bir olup siyasi ortamda ağırlığını hissettirmelidir. Demokratik muvazene ancak o zaman sağlanır. Yoksa köylünün malında vurgunlar süre gider. Köylü bilinçlenip, mecliste kendi sorunlarını savunacak bir kuvvet olduğu zaman, bütün yolsuzlukların önüne ancak o zaman geçilir.

Fakat onlar beleşten para kazanma düzeninin değişmesini istemezler. Seçim kanunun değiştirip mecliste halkın sorunlarına cesaretle eğilen TİP'in meclise girmesini engellemeye çalışmalarının nedenleri de budur. Bu kokmuş düzen değişip, halk çıkarlarını savunan, halkın sorunlarına çözüm yolu bulan bir düzen gelirse, bu bizim göbeklilerde köylü işçi gibi çalışıp yemek mecburiyetinde kalacaklardır. Bu kodamanları korkutanda budur.

Zaten bu gerçekleri halka anlattığımız için ve onların sorunlarını savunduğumuzdan bize komünist demiyorlar ım?

Ziya Yılmaz

AP ile CHP Arasında Fark Yoktur![141]

AP'de ve CHP'de tefeci, komprador, toprak ağalarının kümelendiği partilerdir. Yani, fukara Türk köylüsünün sırtından milyon vuranların partisidir. Aralarındaki iktidar çekişmesi temsil etmiş oldukları vurguncu sınıfa daha iyi hizmet etme yarışıdır.

CHP, "ortanın solu" palavrasıyla, uyanan halkın oylarını alıp iktidara gelerek vurguncuların, toprak ağalarının ekmeğine yağ sürme

[141] Ziya Yılmaz, "AP ile CHP Arasında Fark Yoktur!", *Yeşil Fatsa*, sy. 367, s. 1-2, 13 Mayıs 1968.

çabasındadır. Bunu yıllarca hükümet ederek ispatlamışlardır. Bünyesinde barındırdıkları ağa, komprador ve tefecilerle halka hizmet edilemeyeceğin ve bunun büyük bir yutturmaca olduğunu Türk emekçisi biliyor artık.

AP ile CHP, ikisi de halkın sırtından, beleşten milyon vuranların partisidir. İkisi de her türlü yalana, hileye başvurarak Türk köylüsünü sömürücülere sömürtme peşindedirler. Bunu güzel bir örneği geçtiğimiz hafta Fatsa'da olmuştur.

Epey uzun zamandan beri zengin azınlığın temsilciliğini yapan CHP milletvekili, AP binasına giderek sohbet etmiştir. Sonra da hep beraber CHP binasına gelerek, yalancı olduklarını ve halka karşı samimiyetsiz olduklarını ispat eden, tarihe vesika olacak resimler çektirmişlerdir.

TİP olarak biz diyoruz ki, bu memlekette her şeyi ile sömürülen bir sınıf vardır; o da işçiler ve köylülerdir. Köylü ve işçilerin bu sömürülmeden kurtulmaları için devlet yönetiminde ağırlıklarını koymaları lazımdır. Ve Büyük Millet Meclisi'ne bizzat gitmeleri lazımdır. Ama bu ahbap çavuşlar, fukara halkı soymak için ne lazımsa yapıp meclise gitmeye uğraşıyorlar.

Yalanlarda ve yutturmacalarda birbirlerinden aşağı kalmayan bu iki vurguncu partisi, Türk köylüsü tarafından gereken değerlendirme yapılarak layık oldukları cezaya çarptırılacaklardır.

Fatsa'da yapmış oldukları bu hısımlık gezilerinde bir gerçek gizlidir. Bu da ikisinin de ağa, burjuva tefeci partisi olduklarıdır. Bu ahbap çavuşlar, seçim meydanlarında savurmuş oldukları yalanları, müştereken uyanan halkın devlet yönetiminde ağırlığını koymalarına karşı olduklarını gizleyememişlerdir. Bütün bunlar Türk emekçilerinin gözünden kaçmıyor.

Gün, seçim günüdür. Müştereken savurmuş olduğunuz yalanlar, sizi kurtarabilecek mi bakalım. Maskelerinizin düşeceği ve halkın önünde cascavlak kalacağınız günlere süratle yaklaşıyoruz. Hele görün anayasayı savunanların gücünü!

Ziya Yılmaz

Yine Oyun Oynandı[142]

Tüm milletçe bir seçim dönemi daha geçirdik. Vurguncu, tefeci partileri eski alışılmış oyunlarını yine sahneye koydular. Kendi çıkarları uğruna yapmadıkları kalmadı.

Gine yalanlar, aslı olmayan vaatler kürsülerden savruldu durdu. Türk emekçisinin ne şekilde hakkını alması lazım geldiğini, bu vurguncu düzenin savunuculuğunu yapan çıkarcı partilerin bütün kirli çamaşırlarını ortaya döken Türkiye İşçi Partisi'ne olmadık çamurlar atılıp durdu.

Bütün bunlara rağmen TİP örgütünde birleşmiş, inanmış ve namuslu kişiler, Türk köylüsünün kurtuluş yolunu anlatmaktan geri durmadılar. Her türlü imkânlardan yoksun, her türlü engelleri büyük bir inançla aşarak, Türk köylüsüne davanın kendisine ait olduğunu anlattı durdu.

Seçim bitti. Seçim devresinde, kazanmak için en hovardaca para harcayan vurguncu, tefeci partilerin adayları seçimi kazandılar. Ve yakında Ankara'nın yolunu tutarlar.

Bir kez daha aldatıldı Türk köylüsü. Bir kez daha vaatlere kandı. Her sözün başında, meselenin sınıf meselesi olduğunu söyledik durduk. Köylü, işçi meselelerinin çözümü, köylü ve işçinin bizzat meclise gitmesiyle olur. Tefeci, vurguncu sınıfın temsilcileri, tefeci ve vurgunculara hizmet eder! Bu iki kere ikinin dört etmesi kadar kesin bir bilgidir.

Bu gerçeğe rağmen, yine tefeciler, vurguncular kendi temsilcilerini Ankara'ya göndermeye muvaffak oldular. Artık 1969'a kadar rahattır tefeciler. Gine krediler verilecek, yine kendi halklarının savunulacağından emindirler. Gine köylünün mahsulünü ucuza kapatma imkânını buldular.

Ama köylüler... Köylüler, kürsülerden savrulan asılsız vaatleri bekleye dursunlar. Hizmet yıllardan beri kimlere yapılıyorsa yine onlara yapılacaktır. Yani, tefecilere, vurgunculara, tüccarlara.

Bu seçim bize vurgun vurma düzenini uzun zaman sürdürülemeyeceğini de gösterdi. Bu sömürü düzeninin değişmesi için emekçiler

[142] Ziya Yılmaz, "Yine Oyun Oynandı", *Yeşil Fatsa*, sy. 371, s. 1, 10 Haziran 1968.

sınıflarının bilincine varıp, Türkiye İşçi Partisi'nde çoğalıyorlar. Her geçen gün köylü kendi meselesine sahip çıkıyor. Dün birse, bugün iki oldu; meselenin ekmek kavgası olduğunu bilenler. Bu, gün geçtikçe çoğalacak ve bu bozuk düzeni değiştirecek güce erişecektir. Bu, mutlaka olacaktır!

Vurguncu partilerinin oyunları tutmuyor artık. Bu partilerin oy kaybedip TİP'in oylarını çoğaltması, sınıflarının bilincine varan köylülerin çoğalmasını gösterir.

Türkiye İşçi Partisi'nin oyları %3'ten %4,7'ye çıkmıştır. Ordu bölgesinde de %100'lük bir gelişim vardır. 1965 de 5000 olan oylar, 1968 de 10.000'e çıkmıştır. Bu, kapkaç düzeninin değişmesi için sınıfına sahip çıkan emekçilerin bilinçlenmesini gösterir.

Bütün Türkiye değişiyor. Yalnız Türkiye değil bütün dünya değişiyor. Dünyadaki bu değişiklik Türkiye'yi de etkileyecektir muhakkak. Vurguncu soyguncularına son verilecek günlere suratla koşuyoruz.

Emekçiler bu vurguncu düzenini değiştirip emekten yana sosyalist Türkiye'yi kuracaklardır. Anayasayı savunan güç, o kadar güçlüdür bu gün Türkiye'de.

Ziya Yılmaz

İktidar ve Köylü[143]

Son günlerini yaşayan kapitalist düzenin savunucuları "ağa, tefeci, tüccar, komisyoncu.", iktidarı ellerinde bulundurarak gerçekleri Türk köylüsünden gizlemişlerdir. Kurtuluş savaşı öncesinde kendi çıkarlarını memleket menfaatlerine üstün tutarak, yabancı devletlerin idaresine girmemizi isteyen bu satılık adamlar, Türk köylüsünün ve halktan yana aydınların kam, canı pahasına kurtardıkları bu vatanın yönetimini, Kurtuluş savaşı sonunda yine ellerine geçirdiler.

Çıkarlarına en uygun idare şeklini kurup tek parti devrini ustalıkla idare ettiler. Halka yönelen her hareketi hemen engelleyip çıkarlarının kaybolmaması, halkın uyanmaması için ne lazımsa yaptılar.

[143] Ziya Yılmaz, "İktidar ve Köylü", Yeşil Fatsa, sy. 373, s. 1-2, 24 Haziran 1968.

İktidarda hep bu ağa, tefeci, komisyoncular kaldılar. Gerçek üretici, emekçi Türk köylüsüne iktidarsa söz hakkı tanımadılar. İktidarda onlar olduğu için köylünün meclise girme yollarını çok rahatlıkla tıkıyorlardı. Köylü yalnız tarlada çalışır, vergi verir, askerlik yapar. Başka hakkı yoktur. Bu sömürücüler CHP devrinde tahsildar ve jandarma ile köylüyü eze eze kendi çıkarlarını koruyorlardı.

Ne zaman tek partili uydurma demokratik idare kendi çıkarlarına uygun düşmedi, ne zaman yabancı sermaye ile Türk halkına daha kolay soyma olanakları doğdu ve bu yabacı sermaye ile işbirliği kurmak için çok partili devreye girme ihtiyacı duyuldu o zaman hemen birçok partiler kurdular ve iktidar mücadelesine düştüler.

Partiler, yine ağa tefeci komisyoncular tarafından kuruldu; bütün programları ağaların tefecilerin menfaatine göre hazırlandı. Türk köylüsünün ve işçisinin yararına emekçilerin hakkını savunan bir partinin kurulması için müsaade etmediler. Köylü, işçi yararına söylenen her söze şiddetle karşı çıktılar, bunları söyleyenleri de zindanlarda süründürdüler.

Fakat tarihi gelişim bu vurguncu düzeni iflasa götürüyor. Çoğunlukta olan emekçilerin, beleşten geçinen vurguncu sınıfa galebe çalacağı muhakkaktır. Böyle bir bunalım neticesinde Türkiye'de 27 Mayıs devrimi oldu. Türk köylüsüne iktidar yolunu açan halka dönük anayasayı emekçiler kendi oyları ile kabul ettiler. Bunun peşinden gücünü anayasadan alan emekçilerin meclise girerek kendi haklarının savunmasını yapmaları için ilk siyasi örgüt kuruldu. Bu örgüt, yıllardır ağanın, tefecinin elinde oy deposu olmaktan ileri gidemeyen, devamlı ikinci sınıf vatandaş muamelesi gören Türk köylüsünün ve Türk işçisinin haklarını savunan Türkiye İşçi Partisi'dir. Türk köylüsünün ve işçisinin sınıf bilincine vararak kendi partisine sarılması neticesinde TİP kısa zamanda gelişip büyük bir güç olduğunu hissettirmiştir.

Türk emekçilerinin sırtından milyonlar vuran egemen sınıf partileri iktidarı ellerinden kaçırmamak için her türlü yalan ve iftira ile fukara halkın biricik partisi olan TİP'e saldırıyorlar. Yıllardır Türk köylüsünü sömürdükleri yetmiyormuş gibi bu soygun düzeninin devam etmesi için her türlü yola başvuruyorlar.

Düşünelim bir kere tefeci, köylü bankadan kredi alırsa faizle parayı kime verecek? Köylü bankadan kredi alamayacak ki tefeci köylüye %70'den para verip milyon vursun!

Tüccar fındığı köylüden ucuza alıp pahalı satarak kâr etmek ister. Köylüde yetiştirdiği mahsulü değer fiyatla satarak emeğinin değerini almak ister. Burada da köylünün menfaati ile tüccarın menfaati ayrılıyor.

Fabrikatör, işçiye ne kadar düşük günlük verirse o kadar çok kazanır. İşçi ise emeğinin hakkını almak ister. Burada da işçi ile fabrikatörün menfaati aynı yönde değildir.

Bütün bu menfaatler iktidarla temin edildiğine göre; tefeci, tüccar, komisyoncu, fabrikatör partilerine köylü ve işçi oy verirse, tüccarın, tefecinin, ağanın, fabrikatörün, kendisini sömürmesi için onu meclise gönderiyor demektir.

Köylü ve işçi, tefeci, tüccar partisinden olamaz. Çünkü onlar iktidarda olduğu müddetçe köylü, işçi haklarını alamaz. Yıllardan beri onlar iktidardalardır. Köylü ve işçi ne kazandı ki?

Köylü ve işçi, kendi haklarını savunması için sınıflarının bilincine varıp kendi partilerinde birleşerek meclise kendilerinin girmesi gereklidir.

2 Haziran seçimleri Türk emekçilerinin kendi sınıflarının bilincine vardıklarını TİP'e oy vererek ispatlamışlardır. Uyanan Türk köylüsü mecliste ağırlığını koyacaktır. Gerçek demokrasiyi Türk emekçileri kuracaktır. Anayasanın tanıdığı haklar dairesinde köylü, işçi bu mücadeleyi başarı ile verecektir.

Ziya Yılmaz

Sınıfımızı Bilelim[144]

Köylü kardeşlerim, biz emeğimizle geçinen insanlarız. Yani sabahtan akşama kadar elimizde kazma, çağa çalışmazsak aç kalırız. Her gün, yarınki günümüz için bir şeyler üretiriz. Bu ürettiğimiz şeyleri yalnız kendimiz yemeyiz. Bunların bir kısmını satıp üretemediğimiz

[144] Ziya Yılmaz, "Sınıfımızı Bilelim", *Yeşil Fatsa*, sy. 374, s. 1-2, 1 Temmuz 1968.

ve ihtiyacımız olan malları satın alırız. Demek üretemediğimiz malları satın almak için üretmiş olduğumuz malın bir kısmını satmamız lazım ki o malı satın alabilecek parayı bulalım. Bizimde satın aldığımız malları bizim gibi sabahtan akşama kadar çalışmak mecburiyetinde olan köylü veya işçi kardeşlerimizin ürettiği mallardır. O halde dünyada bütün insanların kullandığı mallar emeği ile çalışan işçi ve köylüler tarafından üretilir. Yani yaratılan değerler çalışan güçlerin mahsulüdür.

Bir de bunun yanında bizim ürettiğimiz mahsulü elimizden alıp satan ve bizden daha çok para kazananlar vardır. Örneğin, tefeciler, tüccarlar, fabrikatörler gibi.

Şimdi düşünelim bir Biz köylüler fındığı yetiştirmesek, tüccar fındık alışverişi yapabilir mi? Bunun gibi mısır, pamuk, tütün gibi köylülerin ürettiği mahsulleri köylü üretmese bunların tüccarlığını yapan adamlar para kazanabilirler mi? Sonra bu mahsullerin üretiminde bunun tüccarlığını yapanların bir katkısı var mı? Yok!

Mısırı, buğdayı, tününü, pamuğu yetiştiren köylü; bunları alıp satanlarda tüccar. Şimdi yine düşünelim Tüccarın kârı nerede? Tüccar, bizim ürettiğimiz malı bizden en ucuz fiyatla alıp ihtiyacı olan bizim gibi çalışıp geçinen köylü veya işçi kardeşlerimize pahalı satarak kâr eder.

Buna bir örnek verelim Pamuk eken köylü pamuğu pamuk tüccarına satar. Tüccar en ucuz fiyatla aldığı pamuğu dokuma fabrikalarında en düşük gündelikle işçi çalıştırarak elde ettiği basmayı yine köylü ve işçiye pahalı olarak satma yolları arar ve bulur. Şimdi pamuğu yetiştiren köylü, fabrikada basma halinde herkesin kullanabileceği bir giyecek maddesi haline getiren işçi, fakat parayı vuran tüccar ile fabrikatör.

Kendi bölgemizden bir örnek Biz fındığı yetiştiririz, fındığın fiyatını biz veremeyiz. Kim verir? Tüccar. Tüccar neye göre fındığın fiyatını verir? Kendi kârına göre. Yani, fındığı 10 liraya satmışsa senden 2 lira kâr etmesi için 8 liraya alır fındığı. Aradaki farkı kâr diye cebine indirir. Ama o fındığı biz satsak, pamuğu biz işlesek tüccarın cebine beleşten indirdiği parayı da biz alırız.

Peki, bunu nasıl yaparız Yukarıda izah ettiğim gibi tüccarla bizim menfaatimiz aynı değil. Tüccar bizim sırtımızdan para kazanıyor.

Bunu nasıl yapıyor? İktidar da onlardan çünkü. Partilerini kurmuşlar, yalanla dolanla bizden oy almışlar. Gitmişler Ankara'ya Büyük Meclis'te kendi çıkarları için yapmış, bizi tefeciye muhtaç etmişler. Elimizdeki mahsulü ucuza kapatma yollarını bulup bizi soyuyorlar. Bu bizim sırtımızdan geçinenlerde Türkiye nüfusunun %2'si. Yani %98'i olan bizi soyuyorlar. Bu soygundan kurtulmak için biz de kendi partimize oy vererek demokratik yoldan meclise girip kendi haklarımızı koruyacağız. Bu zamana kadar bizi kandırdılar, kendileri gittiler meclise. Biz, kendi işimizi kendimiz görmeliyiz. Bütün bu sıkıntılarımız biz meclise girmedikten sonra hallolmaz.

Bu soyguncular dur deyip hakkımızın kaybolmayacağı bağımsız Türkiye'yi biz kuracağız. Bundan şüpheniz olmasın. Bu hakkı bize Anayasamız veriyor. Birleşelim, güç olalım. Madem milletvekili seçiyoruz, milletvekili de seçiliriz. Hem de hakkımızı ancak böyle savunuruz.

Emeğimizin hakkını almak için ileri!

Ziya Yılmaz

AP İktidarı Memleketi Karanlıklara Sürüklüyor[145]

AP, oy alalım, iktidara gelelim diye taviz üzerine taviz verip durdu. Bütün davası iktidara gelip, sermayedarların haklarını savunmak, onlara fakirin sırtından daha çok vurgun vurma olanakları sağlamak ve bütün bunları yapabilmek için de Amerikan uydusu olmak.

Öyle yaptı AP ve halende aynı yolda. Devrimci güçleri, sağlamlıklarına karşı çıktıkça ezmeye çalıştı. Kongrelerini bastırdı, dinsiz, Allah'sız dedi. Halkı aleyhine kışkırttı, devrimci güçlerin Batı yanlılarının şeriat isteklerine, "oy alacağım" diye tolerans tanıdı. Uşaklık politikalarına, Amerikan emperyalizmine karşı çıktı diye üniversiteli gençleri gece yarısı kıyasıya dövdürdü polislerine. Bunlardan biri de oldu Türkiye'nin bağımsızlığını savunanlara "Moskova'ya" dedi. Sonra da "Beş kuruş koparırım" diye Moskova'nın yolunu kendi tuttu

[145] Ziya Yılmaz, Ziya, "AP İktidarı Memleketi Karanlıklara Sürüklüyor", [illegible] s. 1-2, 27 Temmuz 1968.

Velhasıl, iktidarda kalıp mutlu azınlığın hizmetinde olmak için elinden gelen her kanun dışı yola girdi.

Bu gidiş pek hayırlı olmasa gerek. Amerikan sömürüsüne karşı miting yapılacaktı Konya'da. Öğretmenlerle, üniversite öğrencileri yapacaktı bu mitingi. Amerikalıların Türkiye'de neler yaptıklarını ve bunlarla ortaklık kuranları bir bir anlatıp halka duyuracaklardı. Fakat Demirel'in oy için kaş göz ettiği şeriatçılar mani oldular. Anayasanın tanımış olduğu hakkın kullanılmasına mani oldular. Ama kimin için? Türkiye için mi? Hayır, Amerikan sömürüsü devam etsin diye. Yetmiyormuş gibi, lokantaları, Öğretmenler Derneğini, otelleri, matbaayı, kitapevlerini talan etmişler. Kırmışlar, dökmüşler.

Ne için? Bunu AP iktidarına sormak gerek. Çok zor buna cevap vermeleri. Ama isteseniz de, istemeseniz de bunların cevapları alınacak sizden.

Sen memleket gerçeklerini söylüyor diye öğretmenleri işinden at, bağımsızlığı savunuyor diye devrimcilerin toplantılarını bas, kongrelerini yaptırma, Amerikan sömürüsüne karşı geldi diye öğrencileri dövdür, öldürttür; birkaç tane vurguncunun halkı sömürmesine karşı çıkanlara dinsiz, komünist de sonra da demokrasi nutuklarından dem vur. Demokrasi, emekçi halkın parti kongrelerini basmakla, sömürüye karşı diye öğrenciyi öldürmekle olmaz. Böyle olsa olsa kepazelik, cinayet, kanunsuzluk olur.

Bütün bunlar belleniyor. Halkın uyuduğunu sanıp keyfince at oynatmak isteyenler aldanmıştır. Cezalarım da çok ağır ödeyeceklerdir.

Ziya Yılmaz

|Ek 4|

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Tüzüğü

Bölüm 1
Genel Program

T.H.K.P. proletaryanın siyasi partisidir. T.H.K.P.'nin başlıca amacı dünyada insanın insan tarafından sömürülmediği, her çeşit baskı ve sömürünün kalktığı bir toplumsal düzenin kurulmasıdır. Bu amaç gerçekleşene kadar T.H.K.P. Türkiye proletaryasının siyasi partisi olarak mücadelesini sürdürecektir.

Bölüm 2
Parti Üyeleri

Md -1) Partinin tüzük ve programını kabul eden devrimci çalışmayı rahatlıkla yürütebilecek seviyede Marksist Leninist olan ve ülke gerçeklerini bilen, parti teşkilatlarından birine katılıp, içinde fiilî olarak çalışan, partinin kararlarına ve disiplinine uyan herkes T.H.K.P.'nin üye olabilir.

Md -2) Partiye Giriş Şartları İki parti üyesinin tavsiyesi ve çalışma alanındaki yetkilinin Merkez Komiteye sunuşu ve Merkez Komitenin olumlu kararı ile parti üyesi olunur.

Md -3) Parti disiplinine aykırı hareket edenlere çeşitli kademelerdeki parti teşkilatları, kendi yetkileri çerçevesinde aşağıdaki şu cezaları verirler İhtar, parti içi görevden çıkarma, teşhir içinde anma ve tart etme, parti içi görevden ve parti üyeliğinden çıkarma kararını Merkez Komitesi alır. Genel Komite onaylar

Bölüm 3
Partinin Teşkilat Prensipleri ve Organları

Savaş çok yönlüdür. Çeşitli halk kesimlerinin kitlevi hareketinin örgütlendirilip, yönlendirilmesinden, ideolojik savaştan, silahlı savaşa kadar bütün mücadele biçimlerini aynı anda yürütmek gerekmektedir.

Md -4) İçinde bulunduğumuz dönemler partinin teşkilat prensibi merkezcilik yanı ağır basan, demokratik merkeziyetçiliktir. Ancak, kurtarılmış bölgeler tesis edildikten sonradır ki demokratik merkeziyetçilik tam olarak uygulanır.

Md -5) Partimizin bu çok yönlü mücadeleyi yürütebilmek için, her alanın en tutarlı ve en sivrilmiş elemanları ile bütün bu alanlar arasında ilişki ve güdümü sağlamak ile yükümlü Merkez Komitesi üyelerinin de katıldığı bir Genel Komitesi vardır.

Genel Komite, çok seyrek toplanır, çok olağanüstü durumların varlığında (mesela, Merkez Komite üyeleri arasında bir ihtilaf çıktığında, partinin genel durumu ile ilgili önemli bir kararın almacağmda ve felaket anında vs.) toplanır ve karar verir.

Genel Komite, partinin en üst organıdır. Merkez Komitesi tayin eder. Merkez Komitesi, partinin bütün çalışmalarından sorumludur. Parti çalışmalarının düzenli gitmesini sağlar.

Bunun dışında, genel komite üyelerinin her biri, belirli bir çalışma komitesinin yöneticisidir. Bunlar, işlerin düzgün gitmesi için her alanda yardımcı komite kurarlar.

Şimdilik genel komite 10, merkez komite 3 kişiden oluşur.

Gelişen mücadeleye göre, bu sayılar artabilir.

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi

Partinin yönetim organları, cephenin de yönetim organlarıdır.

Md -6) Cephe üyesi olmanın şartları

a) Öğrenciler için Belli bir Marksist-Leninist formasyona sahip olmak, partinin ilkelerini, ilke olarak benimsemek. Ciddi ve disiplinli olmak, belli bir alanda çalışmak.

b) İşçiler, köylüler ve diğer halk kesimlerinden gelenler için Partinin kılavuzluğunu kabul etmek, örgüt disiplinine tabi olmak.

Md -7) T.H.K.C.'sine giriş şartları Cephenin iki elemanının tavsiyesi ve partinin o alandaki yetkileri ile merkez komitesinden herhangi bir üyenin olayı ile olur.

|Ek 5|

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Bildirisi

İhtilâlin Yolu

Amerikan Emperyalizminin Boyunduruğu Altındaki Türkiye

Türkiye yeraltı kaynaklarından dış ticaretine, ekonomisinden politikasına, kültüründen sanatına kadar Amerikan emperyalizminin denetimi altında bir ülkedir. Amerikan emperyalizminin sömürge veya yarı sömürge bir ülke için anlamı ülke zenginliklerinin talan edilmesi, halkın açlığı, sefaleti ve ulusal onurun hayâsızca Amerikan postalları altında çiğnenmesidir. Ülkemizdeki oligarşinin AP yönetiminin emekçi halka karşı yürüttüğü baskı politikasının sonucu ekonomik, sosyal ve politik kriz iyice derinleşti, paramız devalüe edildi, emekçi halkın sefaleti korkunç derecede arttı, yaşama şartları zorlaştı. Halkımızın memnuniyetsizliği ve kıpırdanmaları karşısında düzeni kendi resmi kanunlarıyla koruyamaz duruma gelen oligarşinin Demirel kadrosu, oligarşinin askeri kanadının 12 Mart darbesiyle düşürüldü. Yerli ve yabancı tekellerin çıkarlarını daha iyi koruyacağı düşünülen Erim kabinesi iş başına getirildi.

Düzen politikacılarının "hükümet buhranı" olarak adlandırdıkları şey, temsili demokrasinin düzen partilerinin, Amerikan emperyalizminin ve yerli hâkim sınıfların sömürülerini kolaylaştırmakta gösterdikleri yetersizlikten başka bir şey değildir. Düzen partilerinin düzeni korumakta gösterdikleri yetersizliğin oluşturduğu boşluğu oligarşinin askeri kanadı doldurdu. Bugünkü hükümetin arkasında oligarşinin bu kanadı yer almaktadır.

Bu durum da geçicidir. Emperyalist sömürünün dönen çarkları emekçi halkın sefaletini, yaşama şartlarının zorluğunu daha da artıracaktır. Oligarşi halkın memnuniyetsizliğinin sebebini bu seferde Erim kabinesinin yetersizliğine bağlayarak, onu düşürüp yerine yeni bir kadroyu yönetime getirecektir.

Çark dönmesine devam edecek; cuntalar birbirini takip edecektir. Kimileri "Atatürkçü, laik" kimileri "reformcu" diye lanse edilecek, yurtsever aydınlar her defasında yeni bir umutla yeni gelenlere bel bağlayacak, sonra yanıldıklarını anlayacaklar, tekrar bir "İlerici" atılım olmasını bekleyeceklerdir.

Emperyalizmin işgali altındaki ülkelerde bu çark hep böyle döner. Ülkemizde de parçalanana kadar bu çark hep böyle dönecektir.

Halkımızın Kurtuluşu

Milli Kurtuluşcu ve demokratik nitelikteki en küçük kıpırdanmaların bile ezilmeye çalışıldığı, Milli Kurtuluşcuların ıssız ovalarda halkın gözü önünde kahpece şehit edildiği, işkence hanelerde en hunharca işkencelere maruz kaldığı bu ortamda, hukuk devletinden, demokrasiden bahsetmek gülünçtür. Ülkemizde hukuktan, hukuk devletinden, anayasadan, vatandaşlık haklarından, hatta insanlık haklarından söz etmek, art niyet aranmazsa sorumsuzluktan başka bir şey değildir.

Emperyalizmin tahakkümüne, hukuk devletinin gaddarlığına karşı, silaha sarılmaktan başka çare yoktur. Partimiz, kurtuluşun yolunun halkın silahlı savaşında görmektedir. Kurtuluş savaşımızın başlıca biçimi gerilla savaşıdır.

Bütün yurtseverlerin ortak çabası somut, uzun yıpratıcı ve kanlı bir halk savaşı ile düşmanın alt edilebileceğini düşünen Partimiz halk savaşının bu aşamasında şehir gerilla savaşını temel almaktadır. Bugünkü objektif ve sübjektif şartlar gerilla savaşının şehirlerde yaygınlaşmasını zorunlu kılmaktadır. İçinde bulunduğumuz dönem halk kurtuluş savaşının birinci aşamasıdır.

Büyük şehirlerde yürütülen gerilla savaşı,

1. Halk kitlelerine hainlerin yönetiminin ne kadar kısa ve çürük olduğunu gösterecektir.

2. Her an patlamaya hazır bir volkan gibi kıvılcım bekleyen halk kitlelerine vurduğu yerden ses çıkartabilecek, zalimleri cezalandıracak, kendi devrimci diktatöryasını kurabilecek nitelikleri taşıyan bir teşkilatın var olduğunu gösterecektir.
3. Partimizi, çeşitli tecrübelerden geçirerek halkın savaşçı örgütü olma yolunda sağlamlaştıracaktır.

Savaş örgütü, savaş meydanlarından çıkar.

Kısacası, içinde bulunduğumuz bu aşama başta işçi sınıfımız olmak üzere bütün halk kitlelerinde var olan memnuniyetsizlik ve başkaldırma duygularını güçlendirme, onları silahlı mücadeleye ajite etme ve Partimizin teşkilat yapısını sağlamlaştırma aşamasıdır.

Savaşın ikinci aşaması, gerilla savaşının yurt çapında yayılması, şehir gerillası yanında kır gerillasının başlatılması aşamasıdır.

Üçüncü ve dördüncü aşamalar gerilla kuvvetlerinin düzenli orduya dönüşme aşamalarıdır.

Bu evrelerin süreleri hakkında şimdiden bir şey söylemek imkânsızdır.

Bütün bunları şimdiden kestiremeyiz. Şu andaki görevimiz, bu yolda sistemli ve yılmadan savaşmaktır.

Başta işçi sınıfımız olmak üzere bütün halk sınıflarının kurtuluş yolu, gerilla savaşından geçmektedir.

Oportünist ve revizyonistler tarafından karmakarışık hale getirilen bu stratejik çizgi üzerinde biraz durmak gerekiyor. Proletaryanın sınıf savaşı ideolojik, ekonomik ve politik olmak üzere üç cephede birden cereyan eder. Burjuva ideolojisine ve saptırmalarına karşı, proletaryanın devrimci savaşı ideolojik bir savaştır. İşçi ve emekçi sınıflarının hayat ve çalışma şartlarını düzeltme şeklindeki günlük mücadelesi ekonomik mücadeledir. Direkt gerici sınıfların yönetimini hedef alan mücadeleler ise politik savaştır. Politik mücadele, devrimci yayınla yapılan politik propagandadan, politik nitelikteki kitle gösterilerinden, politik grevlere ve de gerilla savaşma kadar çeşitli biçimlerde cereyan eder.

Gerilla savaşı, politik mücadelenin en üst ve en etkili biçimidir. İhtilâlci parti, bu üç cephede, her cephenin imkânlarını en iyi şekilde harekete geçirerek savaşan partidir. Partimiz emperyalizme, yerli hâkim sınıflara ve onların soldaki uzantılarına karşı, üç cephede birden savaşı yürütmeye çalışmaktadır.

Dünya devrimci pratiği, soldaki bütün sapıtmaların sınıf mücadelesinin üç cephesinin bir veya iki kesimini ihmal etmek veya önemsememekten doğduğunu göstermektedir.

Partimiz, sınıf mücadelesini dergi çıkartmak ve yasal hareketleri organize etmek şeklinde gören bütün sağ, pasifist eğilimlere ve gruplara karşı olduğu gibi, sınıf savaşını sadece gerilla savaşı şeklinden ibaret gören "Sol" Fokocu eğilimlere ve gruplara da karşıdır. Her iki sapma da emekçi halkın kurtuluşunu geciktiren, engelleyen akımlardır.

Ülkemizdeki pasifistler evrim aşamasında olduğumuzu bu yüzden içinde bulunduğumuz evrede silahlı savaşın objektif şartların mevcut olmadığını iddia etmektedirler. Bu iddialar temelden sakat ve yanlıştır. Bu şekildeki tahlillerin tek amacı teslimiyetçiliğe ideolojik kılıf giydirmektir. Emperyalizmin işgali altındaki ülkelerde evrim ve devrim aşamaları bu şekilde bıçak gibi birbirinden ayrılamazlar, bu aşamalar birbirinin içine girmişlerdir. Ayrıca, emperyalizmin işgali, karşı tarafın bizzat zora, şiddete silaha başvurması demektir. Bu ise silahlı savaşın objektif şartlarının mevcudiyeti demektir.

Şu anda iktidar mücadelesi yapan partimiz iktidarı alabilecek güçte ve aşamada değildir. Ancak, düzenli ordular savaşı aşamasında bütün yurt çapında yönetimi ele geçirmeden söz etmek mümkündür. Ve biz, bugün bu aşamayı yaşadığımızı asla iddia etmiyoruz. Biz sadece, halkımızın ihtilâlci savaşının bu aşamaya gelebilmesi için gerilla savaşının şart olduğunu iddia ediyor ve bu amaçla dövüşüyoruz.

İçinde bulunduğumuz dönem, halk kurtuluş savaşının şehir gerillası biçiminde yürütüldüğü dönemdir. Partimiz, politik savaşın bu mücadele biçimini belli kurallara bağlamıştır. Şehir gerilla savaşında hedef emperyalist güçler, tekelci burjuvazi ve onların köpekleridir. Bu hedeflere vuran bütün hareketleri destekleyen Partimiz, Bu hedeflere yönelmeyen adi gangsterlik niteliğindeki eylemleri şiddetle kınar.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi bizzat savaşan partizanlardan oluşmaktadır. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, politik ve askeri liderliğin birliği ilkesini esas almaktadır. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin önderliğinde yürütülen uzun ve çeşitli ara evrelerden geçen gerilla savaşı, halkın gerçek ordusunu doğuracaktır.

Türkiye ihtilâlinin yolu, partimizin yoludur. Partimizin yolu halkımızın kurtuluş yoludur.

Kurtuluşa Kadar Savaş!

T.H.K.P.
Merkez Komitesi

|Ek 6|

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin 1 No'lu Bülteni

17.5.1971
Saat 17:00

İşçiler, Köylüler, Askerler, yurtsever Aydınlar, Halkımız;

Amerikan emperyalistleri ve onun köpekleri uzun yıllardır ülkemizi talan edip yağmaladılar; neyimiz ver neyimiz yoksa alıp götürdüler. Emekçi halkımızın ve bütün çalışanların alın terini ve emeğini çaldılar. Bütün zenginliklerimize, petrolümüze, kromumuza, bakırımıza... Bütün doğal kaynaklarımıza el koydular. Geride bize açlık, tahammül edilmez bir sefalet, binlercemizi kırıp geçiren bulaşıcı hastalıklar, halkımızı karanlıkta yaşamaya mahkûm eden bir cehalet bıraktılar.

Bütün ülkemizde işgalci düşmanın ziyafet sofralarında kalan artıklarla beslenen, bir avuç hain, bir avuç köpek, bu alabildiğine iğrenç düzeni sürdürmek Amerikan emperyalizminin gerektiği gibi uşaklık için kurdukları zulüm çarkını insafsızca çeviriyorlar. Soygun ve talanlarına karşı duran her yurtsever meydanlarda kurşunlanıyor. İşçilerin ve köylülerin, ekmek ve toprak isteyenlerin sesi kan ve zulümle susturulmak isteniyor. Yarattığımız ve ürettiğimiz zorla elimizden alınıyor.

Amerikancı faşist köpekler, bu iğrenç sömürü düzenini daha iyi yürütebilmek için asayişi sağlama paravanası altında şimdi de sıkı yönetim ilan ettiler. Halkımızın en temel hak ve hürriyetlerini lüks bir diye rafa kaldırdılar.

Bugün ülkemizde hukuktan, kanun devletinden, anayasadan, insanlık ve vatandaşlık haklarından bahsetmek iğrenç bir demagojiden başka bir şey değildir.

Kendi topraklarımız üzerinde köle bir halk yerine getirildik.

Bu durum hep böyle sürüp gidecek midir?

HAYIR, BİN KERE HAYIR!

Bu durum böyle sürüp gidemez. Artık isyan etmek, silaha sarılmak, işgalci düşmanı alaşağı etmek için harekete geçmek zamanı gelmiştir.

Onların bugün büyük görünen güçleri ve imkânları bize vız gelir. Onlar bir avuç, biz ise milyonlarız. Kaybedeceğimiz hiçbir şey yoktur ama kazanacağımız koca bir dünya vardır.

Biz T.H.K.C. olarak diyoruz ki

1. Amerikan emperyalizminin hâkimiyetini ve yerli uşağı sömürücü sınıfların iktidarını yıkmak, bağımsızlığı kazanmak için tek yol Silahlı Kurtuluş Savaşıdır.

   T.H.K.C. bu yolda mücadeleye kararlı bütün yurtseverleri kucaklayan, halkın savaşçı öncülerinin örgütüdür. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi mücadelelerinde, Türkiye işçi sınıfının savaş örgütü olan Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin önderliğini kabul eder ve mücadelelerini onun emir ve kumandası altında yürütür.

2. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi Amerikan emperyalizmini ve köpeklerini ülkeden kovana kadar mücadele etmeye ve her şart altında en son savaşçısı ölünceye kadar savaşını sürdürmeye kararlıdır.

3. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin düşmanları, Amerikan emperyalistleri, finans kapitalistler, toprak ağaları, aracı ve tefeciler, Amerikancı asker-sivil bürokratlar ve bütün halk düşmanlarıdır.

4. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin temel görevi, Amerikan emperyalistleri ve yerli müttefiklerinin oluşturduğu düşman cephesini çökertmek ve yıkmak, halkın sırtından elde edilen bütün mülkleri kamulaştırarak Cephe'nin savaş gücünü yükseltmek, gerekli malzemeyi ele geçirmek; baskı ve zor kuvvetlerini parçalamaktır.

   T.H.K.C. kendi saldırı noktaları dışında kalan hedeflere yönelen ve halkın saflarına da zarar veren hiçbir maceraperestin ve gangsterin sorumluluğunu üzerine almaz. Çocuk kaçırmak, kadınlara

ilişmek, emperyalizmle doğrudan doğruya ilişkisi olmayan kimselere, esnafa, para babası bir avuç hain dışındaki orta derecedeki zenginlere, yani orta burjuvaziye saldırmak, zarar vermek devrimci eylemler olmaz. Bunlar adi gangsterlik olaylarıdır. T.H.K.C. bu gibi eylemleri şiddetle kınar. Amerikalı emperyalistlere, finans kapitalizmin temsilcilerine, zalimlere ve halk düşmanlarına yönelen her harekete ise saygı duyar ve bunları sonuna kadar destekler. T.H.K.C. savaşçılarının bütün eylemlerini kendi bültenleriyle halka açıklar. T.H.K.C. halk düşmanlarını, işkencecileri, zalimleri, soyguncuları yargılar, cezalandırır. Onlardan döktükleri kanın ve yaptıkları zulmün hesabını sorar.

5. Bu amaçla T.H.K.C. halkımızın ekonomik ve demokratik mücadelesini yönlendirme gayretleri yanında son aylarda şu askeri hareketleri yapmıştır;

   1. Ziraat Bankası Küçükesat şubesinin günlük hasılatı halkımızın devrimci savaşında kullanılmak amacı ile kamulaştırılmıştır.

   2. Kanlı pazarda şehit düşen devrimcilerin anılarını düzenlenen 16-17 Şubat devrimci terör hareketinde

      a. Amerikan askeri malzeme deposu Tuslog'un Amerikalıyı merkezi

      b. Tuslog'un Şişli şubesi

      c. Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası'nın Dolmabahçe şubesi

      d. A.B.D. Başkonsolosluğu

      e. İngiltere Başkonsolosluğu

      f. Emperyalist Amerikan kuruluşu I.H.M.'in Cumhuriyet'teki merkezi bombalanmıştır

   3. Salıpazarı'ndaki Amerikan askeri botu bombalanmış ve tahrip edilmiştir.

   4. Ticaret Bankası'nın Eronköy şubesinin günlük hasılatı halkımızın devrimci savaşında kullanılmak amacı ile kamulaştırılmıştır ve bu harekâtta kullanılan Amerikan Malı A Donald'ın arabası yakılarak imha edilmiştir

5. Coca-Cola, Pereja, Elvan, Mercedes-Benz, Otosan Fabrikası, Akbank ve daha pek çok şirket ve teşebbüsün hissedar sahipleri olan Kadir Has, Mete Has, Adanalı büyük toprak ağası Talip Aksoy'un günlük hasılatları halkımızın devrimci kavgasında kullanılmak amacı ile kamulaştırılmıştır.

6. 1 Mayıs Harekâtı düzenlenmiştir.

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi bağımsızlık savaşında, bütün gerçek yurtseverleri kendi saflarına çağırır. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi bütün ihtilâlcilerin, yurtseverlerin Türkiye Halkının Kurtuluş Cephesidir.

Kurtuluşa Kadar Savaş!

T.H.K.C.
Merkez Komitesi

|Ek 7|

Çeşitli Gazete Haberler

itirazını reddetti

İDAM DOSYASI PARLAMENTOYA SEVKEDİLECEK

ANKARA — Askeri Yargıta Dördüncü Dairesi, idam hüküm lüsü Ziya Yılmaz'ın, «Yeniden yargılanma» yolundaki isteğin reddetmiştir. Oybirliği ile alınd ğı öğrenilen bu karar üzerine Anayasal düzeni zorla değiştir meğe matuf anarşist hareketler aslî fail olarak kattığı kesin leşen Dev-Genç muhasebecisi Zi ya Yılmaz'ın dosyası, Askeri Yargıtay Başsavcılığı kanalıyle tek rar Parlamentoya yollanacaktır.

Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nca idamı onaylanan Ziya Yılmaz'ın dava dosyası bi sure önce Millet Meclisi Adalet Komisyonu'nda müzakere edil miş ve hükmün yerine getirilmesi yönünde karara varılmıştı. Ai

(Devamı Sa. 7, Sü. 1 de

20 Aralık 1972

Ziya Yılmaz'ın dosyası ikinci kez Meclis'e sevkedildi

ANKARA

[illegible]

14 Mayıs 1973

CUMHURİYET 18 AĞUSTOS 1978

"İlyas Aydın'ın ajanlığı konusunda dün de kuşkularımız vardı bugün de var,,

İNCELEME ARAŞTIRMA ROPORTAJ

BİR DÖNEMİN EYLEMCİLERİ TARTIŞIYOR

Uğur MUMCU

18 Ağustos 1978

CUMHURİYET 23 AĞUSTOS 1978

"MAHİR BİZİM KOĞUŞA GELMEDEN BİZ TÜNELİ KAZMAYA BAŞLADIK. TUZRUHU ATTIK BETONA. BU İŞİN MİLİTANI CİHAN ALPTEKİN'Dİ,,

BİR DÖNEMİN EYLEMCİLERİ TARTIŞIYOR

Uğur MUMCU

İNCELEME ARAŞTIRMA ROPORTAJ

23 Ağustos 1978

Bartın'dan 141 siyasi salıverildi

Ziya Yılmaz da serbest

***THKP/C** ileri gelenlerinden olan Ziya Yılmaz ile ilgili işlemler tamamlandı, Yılmaz Malatya Cezaevi'nden salıverildi. Türkiye'de en çok siyasi hükümlünün bulunduğu Bartın'dan bugüne kadar infaz indiriminden yararlanarak salıverilenlerinin sayısının 141 olduğu belirtildi.*

Haber Merkezi — İnfaz indirimi yasasıyla 12 Mart dönemi THKP/C ileri gelenlerinden Ziya Yılmaz da dün Malatya Cezaevi'nden tahliye edildi. Cinayetten hükümlü **Hasan Heybeli** de salıverildi.

Eski Sosyal Güvenlik Bakanlarından **Hikmet Uğuzman**'ın Bur-

(Arkası Sa. 10, Sü. 3'te)

25 Mart 1986

13 yıllık dava sona erdi

14 yıl hapis yattıktan sonra İnfaz Yasası'yla birlikte bir süre önce serbest bırakılan 12 Mart THKPC davası sanıklarından Ziya Yılmaz ve beş arkadaşının 1971 yılında Maltepe Askeri Cezaevi'nden kaçmaları ile ilgili dava dün sonuçlandı. 13 yıl önce açılan ve dün İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlanan davada, mahkeme Yılmaz hakkındaki davanın reddine, Ali Alfatlı, Cengiz Solak, Faruk Koz, Sırrı Öztürk ve Zeki Öztürk hakkındaki davasında 1975 affı nedeniyle tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılmasına karar verdi.

15 Mayıs 1986

68 KUŞAĞININ ÖNDERLERİNDEN

Ziya Yılmaz yaşamını yitirdi

İstanbul Haber Servisi - 68 kuşağının önderlerinden Ziya Yılmaz (73), önceki gün yaşamını yitirdi. Yılmaz bugün doğum yeri olan Ordu'nun Fatsa ilçesinde, Kızıldere'de Mahir Çayan ile öldürülen Nihat Yılmaz'ın yanına defnedilecek.

Sürveyan Gönüş Hastalıkları Hastanesi'nde bir süredir tedavi altında olan Yılmaz, [illegible] yaşamını yitirdi. Yılmaz'ın cenazesi dün öğleden sonra [illegible] ve dostları tarafından alınarak Fatsa'ya götürüldü. 1971'de yıllarında THKP-C [illegible] Yılmaz, 1938 yılında Ordu'nun Fatsa ilçesi [illegible] köyünde doğdu. Ankara Yüksek [illegible] ve İstanbul İktisadi Akademisi'nden mezun olan Yılmaz, Fatsa'da matbaa kurdu ve Yeşil Fatsa gazetesini çıkardı. 1965-66 yıllarında Türkiye İşçi Partisi (TİP) ilçe başkanlığını yaptı. Ziya Yılmaz, 29 Kasım 1971'de Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, THKO'dan Cihan Alptekin ve Ömer Ayna ile birlikte kaçarak [illegible] 19 Şubat 1972'de İstanbul'da [illegible] ve Ulaş Bardakçı'nın öldürülmesinin [illegible] Yılmaz yakalanarak [illegible] 10 yıl hapis cezasına [illegible] 12 Mart 1980 tarihinde tahliye edildi. Siyasi yaşamına [illegible] Partisi (TİP) [illegible] devam eden Yılmaz, 10 Eylül [illegible] gösterisi gerçekleştirmesinde yer aldı. Cumhuriyet [illegible] mücadele ayrılığı da yaşadı. Eşi Nihat [illegible] ve [illegible] yaşamını [illegible] Ankara'da [illegible]

6 Ekim 2011

|Ek 8|

Fotoğraf Albümü

Karabük | 19 Mayıs 1958
Ziya Yılmaz ayakta en sağda.

Gökçeada / İmroz | 1965, Askerlik.

Niğde Cezaevi | Mart 1978

Niğde Cezaevi | Mayıs 1979

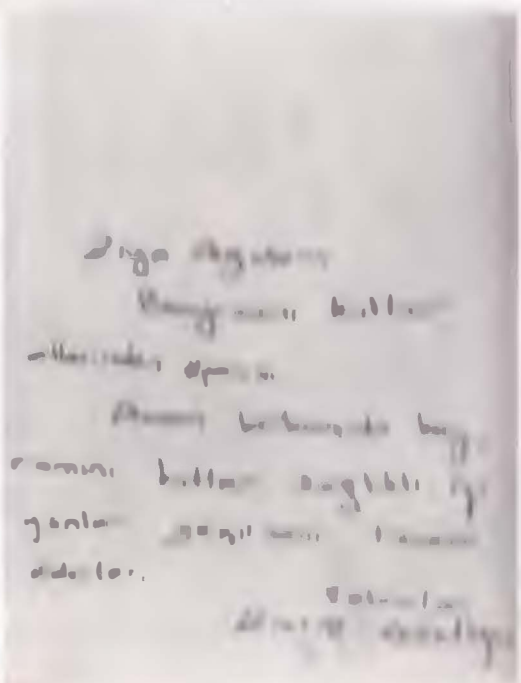
Niğde Cezaevi | 1975

Niğde Cezaevi | 1975

Malatya Cezaevi | 27 Temmuz 1983

Malatya Cezaevi | 1983

Ankara | 2008

Ankara | 1996, Saliha Yılmaz (Eşi)

Ankara | 2005

Ankara | 31 Aralık 1993
Barış Mutluay

Ankara | 1 Temmuz 2011
Barış Mutluay ile

Ziya Yılmaz'ın mezarı
Bozdağı Köyü, Fatsa, Ordu

Kaynakça

Kitaplar ve Belgeler

Akkoç, Derviş Aydın (2014). *Fırtınalı Denizin Kıyısında, Şansal Dikmen Kitabı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Aksakal, Pertev (2007). *Fatsa Devrimci Yol Savunması. Bir Yerel Yönetim Deneyi*. (2. Baskı). Ankara: Penta Yayıncılık.

Aksakal, Pertev (2007). *Fatsa Gerçeği*. Ankara: Penta Yayıncılık.

Alpat, İnönü (2012). *Türkiye Solu Sözlüğü*. İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları.

Amaç, Faik Muzaffer (1971). *Çayan Davası*. İstanbul: Yücel Yayınları.

Aren, Sadun (1993). *TİP Olayı 1961-1971*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Aybar, Mehmet Ali (1988). *TİP Tarihi 1*. İstanbul: BDS Yayınları.

Aybar, Mehmet Ali (1988). *TİP Tarihi 2*. İstanbul: BDS Yayınları.

Aybar, Mehmet Ali (2012). *Vietnam Günlüğü: ABD'nin Vietnam'da İşlediği Savaş Suçlarına Karşı Russell Mahkemesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Belli, Mihri (1999). *Mihri Belli'nin Anıları İnsanlar Tanıdım I*. İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Belli, Mihri (1999). *Mihri Belli'nin Anıları İnsanlar Tanıdım II*. İstanbul: Doğan Kitapçılık

Bostancıoğlu, Adnan. (2011). *Bitmeyen Yolculuk Oğuzhan Müftüoğlu Kitabı* (Söyleşi Adnan Bostancıoğlu). (3. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Çayan, Mahir (1996). *Teorik Yazılar* İstanbul: Gökkuşağı Basım Yayın

Çölaşan, Emin (1984). *24 Ocak, Bir Dönemin Perde Arkası* İstanbul: Milliyet Yayınları.

Devrimci Yol ve Devrim Dergilerinden Seçmeler I (Dünyayı Yarına Kadar Dol Semra Ocak). İstanbul: Devrim Dergi.

Dizmen, İbrahim (2008). *Denize Düşen Dağ Ordu* İstanbul: Heyamola Yayınları.

Dodanlı, Burhan (2012). *Darbedeler, Muhtıralar Kızıldere Katliamı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Düzgören, Koray (1988). *THKP-C ve Kızıldere*. İstanbul: BDS Yayınları.

Eymür, Mehmet (1991). *Analiz*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Feyzioğlu, Turhan (2000). *Sinan Nurhak Dağlarından Sonsuzluğa*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.

Feyzioğlu, Turhan (2002). *Mahir On'ların Öyküsü*. (6. Baskı) İstanbul: Ozan Yayıncılık.

Feyzioğlu, Turhan (2007). *Mahir On'ların Öyküsü*. (11. Baskı) İstanbul: Ozan yayıncılık.

Feyzioğlu, Turhan (2011). *Deniz Bir İsyancının İzleri*. (2. Baskı) İstanbul: Ozan Yayıncılık.

Feyzioğlu, Turhan (2012). *İki Adalı Hüseyin Cevahir Ulaş Bardakçı*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Gerger, Adnan (2012). *Firar Öyküleri*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Kahraman, Adnan (2013). *Fırtınalı Denizin Yolcuları*. (Söyleşi İlbay Kahraman). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Koçaş, Sadi (1978). *12 Mart Anıları*. İstanbul: Reyo Basımevi.

Kürkçü, Ertuğrul (2013). *İsyanın İzinde*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Mahir, Deniz, İbo. Anlatılan Senin Hikayendir... (Yay. Hazırlayan Cem Çobanlı). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Mısır, Bayram ve Horuş Mustafa (1999). *Tarihsel Seyri İçinde ÖDP*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Mumcu, Uğur (1997). *Çıkmaz Sokak*. Ankara: Umag Yayınları.

Mutluay, Barış (2007). *Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partiler 1923-2006*. (Ed. Mete K. Kaynar). Ankara: İmge Kitabevi.

Mutluay, Barış (2011). *Türkiye Siyasal Yaşamında 'Yeni Sol' Bir Parti?: Özgürlük ve Dayanışma Partisi*. Yüksel Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Nadi, Nadir (1971). *27 Mayıs'tan 12 Mart'a*. İstanbul: Sinan Yayınevi.

Okay, Yılmaz (2010). *Mahir Çayan'ın Hayat Öyküsü*. İstanbul: Kalipso Yayınları.

Öztürk, İsmet (2010). *THKP-C'den Kurtuluş'a Mücadele Hayatım*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Öztürk, Sırrı (1993). *12 Mart 1971'den Portreler I*. İstanbul: Sorun Yayınları.

Öztürk, Sırrı (1993). *12 Mart 1971'den Portreler II*. İstanbul: Sorun Yayınları.

Öztürk, Sırrı (1993). *12 Mart 1971'den Portreler III*. İstanbul: Sorun Yayınları.

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Cilt 7. (1988). İstanbul: İletişim Yayınları.

Şaban, İba (1998). *Ordu, Devlet, Siyaset*. İstanbul: Çiviyazıları Yayınevi.

T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları.

T.C Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No'lu Askeri Mahkeme Tutanakları.

THKO Davası. (2. Baskı) (1991). İstanbul: Akyüz Yayınları.

THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri (1969-1973). (1987). İstanbul: Kaynak Yayınları.

THKP-C ve Devrimci-Yol'dan Bugüne Geçmiş Değerlendirmesi. Bu Tarih Bizim. (2006). İstanbul: Devrim Dergisi Yayınları.

Tunçkanat, Haydar (1996). *27 Mayıs 1960 Devrimi.* İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Türkiye Halk Kurtuluş Parti-Cephesi (THKP-C), Dava Dosyası, Yazılı Belgeler (2. Baskı). (1988). İstanbul: Yar Yayınları.

Yalçın, Soner ve Yurdakul, Doğan (2000). *Bay Pipo. Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı Hiram Abas.* (2. Baskı). İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Yetkin, Çetin (1998). *12 Mart Öncesi Türkiye'de Soldaki Bölünmeler.* İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Yıldız, Nuran (1997). "Demokrat Parti İktidarı (1950-1960) ve Basın", *Ankara Üniversite SBF Dergisi*, cilt 51(1), s. 481-505, Ankara.

Yılmaz, Aysan (2013). *Afişe Çıkmak. 1961 1980 Solun Görsel Serüveni.* (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Zileli, Gün (2002). *Yarılma (1954 1971)* İstanbul İletişim Yayınları.

Zileli, Gün (2003). *Havarîler (1972 1981)* İstanbul İletişim Yayınları.

Gazete-Dergi Makaleleri ve Haberleri

Çalışlar, Oral (30 Mart 2008). "Kızıldere'nin 16 Yılında [illegible]", *Cumhuriyet*, 4

Çetinkaya, Hikmet (9 Ekim 2011). "[illegible] Anıları", *Cumhuriyet*, 8

Düzgören, Koray (1 Nisan 1988). "16 Yıl Sonra Kızıldere [illegible] Bitmez". *Milliyet*, 11.

Düzgören, Koray (2 Nisan 1988). "16 Yıl Sonra Kızıldere [illegible] 'Evet, Kızıldere Olmayabilirdi'" *Milliyet*, 11

Düzgören, Koray (27 Mart 1988). "16 Yıl Sonra Kızıldere [illegible] Gezmiş'in Kurtarılması, Sonuç 'Toplu İntihar'" *Milliyet*, 11

Düzgören, Koray (28 Mart 1988). "16 Yıl Sonra Kızıldere [illegible] Yılmaz, Rehinelerin Kaçırılmasından Son Anda Vazgeçtiler" *Milliyet*, 11

Düzgören, Koray (29 Mart 1988). "16 Yıl Sonra Kızıldere [illegible] Yılmaz, Rehineleri Öldürmüş Olamazlar" *Milliyet*, 11

Düzgören, Koray (30 Mart 1988). "16 Yıl Sonra Kızıldere -4 Ziya Yılmaz, Kızıldere Olmayabilirdi". *Milliyet*, 11.

Düzgören, Koray (31 Mart 1988). "16 Yıl Sonra Kızıldere -5 Muhtar, Teslim Olun Diye Yalvardım ama Dinletemedim". *Milliyet*, 11.

Erişen, Erdoğan (7 Ekim 2011). "Ziya Yılmaz, Özgürlük Neferiydi" *Cumhuriyet*, 4.

Haber Servisi (1 Aralık 1971). "Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ulaş Bardakçı, Ömer Ayna, Ziya Yılmaz Kaçtılar". *Milliyet*, 1.

Haber Servisi (10 Nisan 1974). "256 Sanıklı Davada 8 Sanık Daha Salıverildi". *Cumhuriyet*, 1.

Haber Servisi (11 Nisan 1973). "Adalet Komisyonu, Ziya Yılmaz'm İdam Cezasını Onayladı". *Cumhuriyet*, 1. 6.

Haber Servisi (12 Mart 1972). "Ziya Yılmaz Mahkemeyi Reddetti". *Milliyet*, 1,3.

Haber Servisi (13 Mayıs 1973). "Ziya Yılmaz'ın Dosyası İkinci Kez Meclis'e Sevk Edildi". *Cumhuriyet*, 1.

Haber Servisi (15 Mayıs 1986). "13 Yıllık Dava Sona Erdi". *Cumhuriyet*, 1.

Haber Servisi (18 Mart 1992). "68'liler Tarihi Yeniden Yazman İstiyor". *Cumhuriyet*, 3.

Haber Servisi (19 Nisan 1974). "296 Sanığın Yargılandığı THKP-THKC Davasmda Tutuklu Sayısı 117'ye İndi". *Cumhuriyet*, 1,7.

Haber Servisi (20 Aralık 1972). "İtirazı Reddedildi". *Cumhuriyet*, 1,7.

Haber Servisi (20 Aralık 1972). "Ziya Yılmaz'm İtirazı Reddedildi". *Milliyet*, 1.

Haber Servisi (20 Şubat 1972). "Ulaş Ölü, Ziya Yaralı Ele Geçti". *Milliyet*, 1.

Haber Servisi (21 Ağustos 1973). "256 Sanıklı Davada Avukat Şener İşkence Gördüğünü Anlattı". *Cumhuriyet*, 6.

Haber Servisi (21 Kasım 1972). "Yılmaz'ın İdam Cezası Dosyası...". *Cumhuriyet*, 1.

Haber Servisi (21 Nisan 1973). "Avukatlar Ziya Yılmaz için Karma Komisyona Başvurdu". *Cumhuriyet*, 1.

Haber Servisi (22 Ocak 1978). "Fatsa Devrimci Yol Davası İddianamesi 'Fatsa'nın Bir Modelin Uygulanmasında Üs Seçilmesi, Tesadüfi Değildir'". *Cumhuriyet*, 7.

Haber Servisi (23 Ocak 1978). "Fatsa Devrimci Yol Davası İddianamesi 'Fatsa Dramının Kökeni 1964'lere Kadar Geriye Götürülebilir'". *Cumhuriyet*, 7.

Haber Servisi (24 Şubat 1974). "İdam Mahkumu Ziya Yılmaz'ın Bir Davası Geçici Olarak Ertelendi". *Milliyet*, 1.

Haber Servisi (25 Mart 1986). "Ziya Yılmaz'da Serbest". *Cumhuriyet*, 1,3.

Haber Servisi (26 Aralık 1972). "Yılmaz'ın Dosyası 2. Kez TBMM'ye Geldi". *Cumhuriyet*, 1,7.

Haber Servisi (26 Ocak 1974). "18 Sanıklı Yeni THKP Davası Daha Başlıyor". *Cumhuriyet*, 5.

Haber Servisi (27 Mart 1978). "12 Mart'tan 30 Kişi Kaldı". *Cumhuriyet*, 1.

Haber Servisi (28 Eylül 1973). "256 Sanıklı Davada Özkan, Fındıkzade Baskının Anlattı". *Cumhuriyet*, 1,7.

Haber Servisi (29 Mayıs 1971). "Elrom Sanıkları Yüzleştirildi". *Cumhuriyet*, 1,7.

Haber Servisi (29 Mayıs 1971). "Mete Has'ı Kaçıran Tedhişçi yakalandı" *Milliyet*, 1.

Haber Servisi (3 Mart 1974). "Af Kapsamı Dışında Kalan Mahkumlar, Ölüm Orucuna Başladı". *Cumhuriyet*, 1,9.

Haber Servisi (30 Ağustos 1989). "Garip Bir Operasyon" *Cumhuriyet*, 12.

Haber Servisi (30 Mayıs 1973). "THKO Davasında Töre, İdama Mahkûm Oldu". *Cumhuriyet*, 1,7.

Haber Servisi (5 Eylül 1989). "Ziya Yılmaz, TRT ve Polise Dava Açıyor" *Cumhuriyet*, 8.

Haber Servisi (6 Ekim 2011). "Ziya Yılmaz Yaşamını Yitirdi" *Cumhuriyet*, 9.

Haber Servisi (8 Aralık 1972). "Ziya Yılmaz'ın Dosyası İnceleniyor" *Cumhuriyet*.

Katırcıoğlu, Doğan (24 Şubat 1974). "Ağır Cezada Başlayan THKP Davasında 2 Sanık Salıverildi". *Cumhuriyet*, 1,7.

Katırcıoğlu, Doğan (3 Ağustos 1973). "THKP Sanığı 1 Kişinin Hastalık Nedeniyle Tahliye...". *Cumhuriyet*, 1,7.

Mumcu, Uğur (10 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -2 Evdeki Samanlık, Kürkçü'nün Canını Kurtarıyor" *Cumhuriyet*, 9.

Mumcu, Uğur (11 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -3 Bugün İngilizler İçin de Gerçekten Üzülüyorum". *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (12 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -4 Yusuf Küpeli, Geçmiş Eylemleri En Sert Eleştirenlerin Başında Geliyor". *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (13 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -5 Bireysel Terörü Umutsuzluk Yaratmıştır". *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (14 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -6 Kürkçü ile Küpeli Cezaevinde Birbirine Dargın Yaşıyor". *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (15 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -7 Nahit Tören 12 Mart'ta Beklenilen Godo Gelmeyince Hareket Durmalıydı". *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (16 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -8 Demir'lere Göre Günümüz Maceracıları, Sosyal Emperyalistlere Hizmet Ediyor" *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (17 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -9 Yüzbaşı Savaşçı Anarşi, Terör, Maceracılık Gibi kavramları Her Sınıf Kendi Açısından Yorumlar". *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (18 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -10 İlyas Aydın'ın Ajanlığı Konusunda Dün de Kuşkularımız Vardı, Bugün de Var" *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (19 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor –11 Fevzi Bal Çin Komünist Partisi Uzantısı Gruplar, Devrimci Hareketi Önledikleri Gibi Faşistlerle İşbirliği Yapıyor!" *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (20 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -12 İçinde Bulunduğumuz Dönemde Başlıca Sorun Faşizmle Mücadeledir" *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (21 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -13 Nurhak Dağlarında Yakalanan Mustafa Yalçıner'e Göre, Proleter Partisi Olmadığı İçin 'Hareket Havada Kalıp, Açmaza Düştü'". *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (22 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -14 TİKKO Davasından Hükümlü Sarı 'Bireysel Terör Eylemleri Faşist Diktatörlüğün Kurulması İçin Malzeme Hazırlıyor" *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (23 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -15 Mahir Bizim Koğuşa Gelmeden Biz Tüneli Kazmaya Başladık. Bu işin Militanı Cihan Alptekin'di" *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (24 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -16 Niğde Cezaevi Çimento Fabrikasının Yanı Başında...". *Cumhuriyet*, 6.

Mumcu, Uğur (25 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -17 Niğde Cezaevinde Siyasal Hükümlü Olarak 44 Kişi Var. Rüçhan Manas ile Kadriye Denizözen..." *Cumhuriyet*, 7.

Mumcu, Uğur (9 Ağustos 1978). "Bir Dönemin Eylemcileri Tartışıyor -1 Ertuğrul Kürkçü Kızıldere Olayını Anlatıyor" *Cumhuriyet*, 1,9.

İnternet Siteleri ve Kişisel Blog Yazıları

Bjeduğ, Murat (2011). "Bir 'Gündelik Yaşam' Partizanı". *Bianet*. Erişim 15 Ekim 2011, <http//bianet.org/biamag/toplum/133429-bir-gundelik-yasam-partizani>

Erdumlu, Bingöl (2011). "Ziya Yılmaz'a Dair". *Bianet*. Erişim 8 Ekim 2011, <http//bianet.org/bianet/siyaset/133228-erdumlu-ve-ural-dan-ziya-yilmaz>

Hatipoğlu, Ali Tarık (2011). "Mahirleri Anarken, Ziya Abi'yi Anlamak". *Blogspot*. Erişim 16 Ekim 2011, <http//realypandora.blogspot.com.tr/2011/10/ziya-abiyi-anlumak.html>

Küçükaydın, Demir (2011). "Bir Dönemin, Bir Kuşağın ve Bir Çevrenin Aynası Olarak Ziya Yılmaz" *Köxüz*. Erişim 8 Ekim 2011, <http//koxuz.net/anasayfa/2011/10/08/bir-donemin-ve-bir-kusagin-ve-bir-cevrenin-aynasi-olarak-ziya-yilmaz>

Mansuroğlu, Serbay (2011). "Güle Güle Ey Militan" *Birgün*. Erişim 17 Ekim 2011, <http//www.mersinyasam.com/news/26209.html>

Pala, Hikmet (2014). "Ordu TİP Tarihi ve Kemal Aksoy" *Ordu Kent*. Erişim 10 Eylül 2014, <http//www.ordukentgazetesi.com/author_article_print.php?id=911>

Polat, Ş. (2011). "Ziya Yılmaz'ın Anısına" *Mersin Yaşam*. Erişim 16 Ekim 2013, <http//www.mersinyasam.com/news/25904.html>

Sönmez, Naci (2011). "Ziya Yılmaz'ın Ardından" *Turnusol*. Erişim 6 Ekim 2011, <http//www.turnusol.biz/public/makale.aspx?id=10790&pid=19>

Ural, Mihraç (2011). "Ural'dan Ziya Yılmaz'a Dair" *Bianet*. Erişim 8 Ekim 2011, <http//bianet.org/bianet/siyaset/133228-erdumlu-ve-ural-dan-ziya-yilmaz>

Ziya Yılmaz

TİP'ten THKP-C'ye Fatsa'dan Türkiye'ye

Barış Mutluay

THKP-C'nin Türkiye solu üzerindeki etkisinin büyüklüğüne karşın, yaşananların detayları fazla bilinmez. Kitap, THKP-C'nin kurucularından ve en önde gelen isimlerinden birisinin, Ziya Yılmaz'ın kendi ağzından yaşadıklarını anlatırken, birçok önemli olayın içyüzüne de ışık tutuyor.

Ziya Yılmaz, hayata gözlerini yumduğu 2011 yılına kadar, bir dönem Türkiye'yi kasıp kavuran olay ve olgulara ilişkin konuşmamayı tercih etti. Saklayacakları olduğu için değil, henüz zamanının gelmediğini düşündüğü ve geçmişin mirasını konuşarak tüketmek istemediği için... Anılarının kitaplaştırılmasına da "ancak öldükten sonra" koşulu koymuştu...

Bu kitapta, 1967 yılında Fatsa'da birkaç arkadaşıyla kurduğu TİP ilçe örgütlenmesinin Karadeniz'in neredeyse bütününe yayılan devrimci etkisini ve daha birçok olayı gözlemleyeceksiniz: *THKP-C'nin kuruluşunu... THKP-C merkez komitesindeki değerlendirme ve tartışmaları... İlk banka soygunlarını... Mete Hasın alıkonulmasını... İsrail Başkonsolosu Efraim Ehromun kaçırılması ve öldürülmesini... Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Cihan Alptekin ve Ömer Aynayla Maltepe Cezaevinden firarlarını... Yılmaz Güney'in THKP-C ile ilişkilerini... Mahir Çayan ve Ulaş Bardakçı gibi devrimcilerin insani yönlerini... Hüseyin Cevahir'i, Ahmet Atasoyu, Ertan Saruhan'ı, Nihat Yılmaz'ı ve pek çok değerli devrimciyi... Bugüne kadar üzerinde pek konuşulmamış "THKP-C'nin Karadeniz kır gerilla bazlıklarını"...*

Ve elbette Ziya Yılmaz'ın... Türkiye sol tarihinin bir parça unutulmuş devrimcilerinden olan *Fatsa'lı Ziya Yılmaz'ı*... Fatsa'da bir dağ köyündeki mezar taşında **"Devrim için yaşadı, Devrim için savaştı"** yazan Ziya Yılmaz'ı

NOTA BENE

9 786059 020263